

649.123

42366

9.3

หลักสูตรการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน

สำหรับ

พ่อแม่ในชุมชนเกษตรกรรมชนบท

29 เม.ย. 2526

สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ตงมวิท 23 พระโขนง กรุงเทพฯ 11 โทร. 3921575, 3915058

ปริญญานิพนธ์

ของ

นิภา ทองไทย

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษาชั้นบัณฑิต

มิดุนาชน 2525

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

151141

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำวันสี่และคณะกรรมการสอบ ใต้พิจารณาปริญญานิพนธ์
ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรปริญญาการศึกษาชั้นปีที่๓ของ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา
..... ประธาน
(ศจ.ดร.จรรยา สุวรรณทัต)
..... กรรมการ
(ศจ.ดร.สมพร บัวทอง)
..... กรรมการ
(ดร.โชติ เพชรชื่น)

คณะกรรมการสอบ
..... ประธาน
(ศจ.ดร.จรรยา สุวรรณทัต)
..... กรรมการ
(ศจ.ดร.สมพร บัวทอง)
..... กรรมการ
(ดร.โชติ เพชรชื่น)
..... กรรมการ
(ศจ.ดร.พจน์ สะเพียรชัย)

ประกาศผลการ

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ท่านศาสตราจารย์ ดร.จรรยา สุวรรณทัต ศาสตราจารย์ ดร.สมพร บัวทอง และ ดร.โชติ เพชรชื่น ที่กรุณาให้คำแนะนำและข้อคิดเห็น รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เขียนมีกำลังใจในการทำปริญญานิพนธ์จนสำเร็จได้ด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณ ท่านศาสตราจารย์ ดร.พจน์ สะเพียรชัย ที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะและรวมเป็นกรรมการสอบปากเปล่าด้วย

ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ที่ได้กรุณาใช้เวลาประเมินโครงร่างหลักสูตร รวมทั้งให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะที่มีค่าและมีประโยชน์ต่อปริญญานิพนธ์ ซึ่งผู้เขียนขออนุเคราะห์นามท่านผู้เชี่ยวชาญด้วยความเคารพอย่างสูงมาในโอกาสนี้ คือ ศาสตราจารย์ ดร.อารี สันตหวี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมพันธ์ กุญชร ณ.อยุธยา รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่ รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ เฉลิม วราวิทย์ ดร.สิริพร บุญยานันท์ อาจารย์เสนีย์ พิทักษ์อรุณพร รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน พันธมนาวิน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วันเพ็ญ พิศาลพงศ์ ดร.เลขา ปิยะอัจฉริยะ นายแพทย์ใหญ่แพทย์หญิง คุณหญิงสุภา มาลากุล ดร.นิตยา ภัสสรศิริ นายแพทย์ ประเสริฐ สว่างสุส นายแพทย์ประมุข จันทวิมล แพทย์หญิงวรุณี อมรทัต ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุชสมร ประพัฒน์ทอง อาจารย์ราตรี ทองสวัสดิ์ ดร.ไพรัตน์ เคชะรินทร์ ดร.ทองอยู่ แก้วไทรส และ นายแพทย์ไกรสิทธิ์ ศันศิริรินทร์

ขอขอบพระคุณนายอำเภอมหาราช กำนันตำบลเจ้าปลุก ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 ตำบลโรงช้าง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 และหมู่ 3 ตำบลเจ้าปลุก ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 5 หมู่ 6 และหมู่ 7 ตำบลพิศเพี้ยน เจ้าหน้าที่อำนวยการตำบลเจ้าปลุก ครูใหญ่ คณะครู และเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนวัดโบสถ์ ที่ให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกทุกด้านในขณะที่ผู้เขียนดำเนินการวิจัยอยู่ในชุมชน และขอขอบพระคุณกลุ่มตัวอย่างทุกท่าน ที่สละเวลาในการให้ข้อมูล และร่วมเข้ารับการอบรม พร้อมทั้งให้ข้อคิดเห็นบางประการที่มีประโยชน์ต่อปริญญานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบพระคุณ ครอบครัว สุปาพร และครอบครัวที่ได้อนุเคราะห์ให้ผู้เขียนได้รวมอาศัยอยู่ในบ้านด้วยความอบอุ่นและปลอดภัย ตลอดระยะเวลาของการดำเนินการวิจัยในชุมชน และขอขอบคุณ คุณสุภา สุปาพร และคุณทองใบ พานทอง ที่ได้ช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในขณะสำรวจชุมชนและใช้หลักสูตร

หากปริญญานิพนธ์นี้มีคุณค่าและมีประโยชน์ใด ๆ ผู้เขียนขอมอบคารวะ คุณพ่อ คุณแม่ และครูอาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ร่วมกันวางพื้นฐานทั้งทางการศึกษาและการดำรงชีวิตที่ดีให้แก่ผู้เขียน

สารบัญ

บทที่

หน้า

1	บทนำ.....	1
	ที่มาและปัญหาของการวิจัย.....	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
	ความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่ใครรับ.....	6
	คำนิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
	ข้อตกลงเบื้องต้น.....	9
2	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย.....	10
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก.....	10
	ความสำคัญของการเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีต่อลูกวัยก่อนเรียน.....	10
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก.....	16
	บทบาทและหน้าที่ของพ่อแม่.....	26
	เอกสารและหนังสือแนะนำพ่อแม่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก.....	28
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตร.....	30
	ความหมายของหลักสูตร.....	30
	รูปแบบในการพัฒนาหลักสูตร.....	32
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลหลักสูตร.....	36
	การประเมินผลหลักสูตร.....	36
	รูปแบบของการประเมินผล.....	36
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาชุมชนเพื่อพัฒนาหลักสูตร.....	45
	ความสำคัญในการศึกษาและสำรวจชุมชน.....	45
	ทฤษฎีและแนวความคิดในการเปลี่ยนแปลงสังคม.....	46
	แนวคิดเกี่ยวกับการให้การศึกษาผู้ใหญ่.....	49
	ความหมายของการศึกษาผู้ใหญ่.....	49

	จิตวิทยาและการเรียนรู้ของผู้ใหญ่.....	49
	ลำดับขั้นในการพัฒนาการของผู้ใหญ่.....	51
3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	53
	การดำเนินการในขั้นสำรวจชุมชน.....	53
	วัตถุประสงค์ของการสำรวจชุมชน.....	53
	ขอบเขตของการสำรวจ.....	54
	เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล.....	57
	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	58
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	59
	การดำเนินการในขั้นสร้างและพัฒนาโครงร่างหลักสูตร.....	59
	การสร้างโครงร่างหลักสูตร.....	59
	การประเมินโครงร่างหลักสูตร.....	61
	การพัฒนาโครงร่างหลักสูตร.....	65
	การดำเนินการในขั้นทดลองใช้หลักสูตร.....	66
	วัตถุประสงค์.....	66
	การดำเนินการก่อนการทดลองใช้หลักสูตร.....	66
	การทดลองใช้หลักสูตร.....	68
	การประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม.....	69
	การประเมินผลการใช้หลักสูตร.....	70
	การดำเนินการในขั้นพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร.....	71
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจชุมชน.....	72
	สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของชุมชน.....	73
	การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนในชุมชน.....	78
	ความรู้ ความเข้าใจ การปฏิบัติตน และความต้องการของพ่อแม่.....	90
5	ผลการพัฒนาโครงร่างหลักสูตร.....	97
	ผลการสร้างโครงร่างหลักสูตร.....	97

ผลการประเมินโครงร่างหลักสูตร.....	114
ผลการพัฒนาหลักสูตร.....	119
6 การทดลองใช้หลักสูตร.....	136
วัตถุประสงค์ของการทดลองใช้หลักสูตร.....	136
ระยะเวลาและตารางการดำเนินการอบรม.....	136
กลุ่มผู้ทำการอบรม.....	143
การทดลองใช้หลักสูตร.....	151
ผลการทดลองใช้หลักสูตร.....	153
7 หลักสูตรการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนสำหรับพ่อแม่ในชุมชนเกษตรกรรมชนบท.....	168
การปรับปรุงหลักสูตรหลังการทดลองใช้.....	168
สภาพปัญหาและความจำเป็นของหลักสูตร.....	169
จุดมุ่งหมายของหลักสูตร.....	171
หน่วยการอบรม.....	172
ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้.....	186
สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	187
สรุปการวิจัย.....	187
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	187
วิธีดำเนินการวิจัย.....	187
สรุปผลการวิจัย.....	192
อภิปรายผล.....	197
ข้อเสนอแนะ.....	215
บรรณานุกรม.....	218

ภาคผนวก	229
ภาคผนวก ก แบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการสำรวจชุมชน.....	230
ภาคผนวก ข แบบสอบถามที่ใช้ในการประเมินหลักสูตรก่อนการนำไปทดลองใช้..	246
ภาคผนวก ค ค่าความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบของหลักสูตร.....	267
ภาคผนวก ง คู่มือผู้ทำการอบรม.....	273
ภาคผนวก จ เครื่องมือและวิธีการวัดระดับโภชนาการ.....	368

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานะในครอบครัว ระดับการศึกษา อายุ อายุของลูก และเพศของลูก.....	56
2	ประเภทและชนิดของอาหารที่มีจำหน่ายในตลาดของชุมชน.....	76
3	การวัดความสอดคล้องระหว่างสภาพปัญหาและความจำเป็น กับ จุดมุ่งหมายของ หลักสูตร.....	268
4	การวัดความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายของหลักสูตร กับ จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม ของหน่วยโภชนาการ.....	268
5	การวัดความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายของหลักสูตร กับ จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม ของหน่วยการสร้างภูมิคุ้มกันโรคเด็ก.....	268
6	การวัดความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายของหลักสูตร กับ จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม ของหน่วยการพัฒนาการและส่งเสริมพัฒนาการของทารกและเด็กเล็ก.....	269
7	การวัดความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายของหลักสูตร กับ จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม ของหน่วยข้อพึงปฏิบัติอื่น ๆ	269
8	การวัดความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม กับ เนื้อหาการฝึกอบรม.....	270
9	การวัดความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาการอบรม กับ กิจกรรมและวิธีการอบรม.....	271
10	การวัดความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม กับ วิธีการประเมินผล ผู้เข้ารับการอบรม.....	272

ความเป็นมาและปัญหาของการวิจัย

ในปัจจุบัน ผู้บริหารประเทศได้ตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างคุณภาพให้แก่ประชากร โดยเฉพาะประชากรในวัยก่อนเรียน ทั้งนี้จากการพิจารณารายละเอียดของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525-2529) ในส่วนของนโยบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้แก่เด็กวัยก่อนเรียน ซึ่งแผนพัฒนาฯ นี้ได้กล่าวถึงวัยเด็ก ว่าเป็นวัยที่สำคัญที่สุดของการสร้างคุณภาพให้แก่ประชากรในอนาคต จึงได้กำหนดแนวนโยบายในการพัฒนาการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา โดยเน้นการปรับปรุงคุณภาพและการจัดการเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนให้มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพอนามัย โภชนาการ สติปัญญา บุคลิกภาพ และจริยธรรม เพื่อเตรียมความพร้อมของเด็กที่จะเข้าสู่ระบบการประถมศึกษาและสังคมต่อไป (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 2525-2529 : 271 , 275) ทั้งยังกำหนดให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบและเพื่อกำหนดมาตรฐานของการพัฒนาเด็กวัยก่อนเรียน รวมทั้งการอบรมครูเด็กในหน่วยงานต่าง ๆ ให้สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันด้วย

เพื่อสนองนโยบายดังกล่าวข้างต้น จึงได้มีหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งที่เป็นของรัฐและของเอกชน จัดตั้งสถานรับเลี้ยงและอบรมเด็กวัยก่อนเรียนในรูปแบบต่าง ๆ กล่าวคือ บางรูปแบบมีวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนาเด็กวัยก่อนเรียนในรูปของการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษา อันได้แก่ ศูนย์ที่จัดขึ้นในรูปของโรงเรียนอนุบาล 2 ปี ในสังกัดของทบวงมหาวิทยาลัย กรมสามัญศึกษา และคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และศูนย์ที่จัดขึ้นในรูปของศูนย์เด็กเล็กในสังกัดของกรมศาสนา กรมการฝึกหัดครู องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และกรุงเทพมหานครซึ่งเกือบทุกประเภทได้จัดผนวกไว้กับโรงเรียนประถมศึกษา ส่วนบางรูปแบบมีวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนาเด็กวัยก่อนเรียนในด้านการส่งเสริมการอบรมเลี้ยงดูให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสม และแบ่งเบาภารกิจของบิดามารดา อันได้แก่ ศูนย์ของกรมการพัฒนาชุมชน กรมอนามัย สถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันของกรุงเทพมหานคร และสถานรับเลี้ยงเด็กของเอกชนที่จดทะเบียนขึ้นกับกรมประชาสงเคราะห์ เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2522 : 73)

การที่จะสร้างคุณภาพของประชากรโดยมุ่งให้การศึกษาแก่เด็กวัยก่อนเรียน ในรูปลักษณะของการจัดตั้งเป็นศูนย์เด็กเล็กหรือโรงพยาบาลอนุบาล ทั้งใดดำเนินการอยู่ในปัจจุบันยังไม่เป็นการพอเพียง กล่าวคือ ศูนย์เด็กเล็กและโรงเรียนอนุบาลยังมีการกระจายไม่ทั่วถึง เพราะส่วนใหญ่จัดตั้งอยู่ในตัวเมือง... ซึ่งพบว่า ศูนย์เด็กเล็กก่อนวัยเรียนประมาณร้อยละ 21 อยู่ในกรุงเทพมหานคร ส่วนอีกประมาณร้อยละ 79 กระจายอยู่ใน 71 จังหวัด... (Thailand country Report 1978) ...โดยการสำรวจในปี 2520 พบว่า ทั่วประเทศมีศูนย์เด็กวัยก่อนเรียนทั้งหมด 4,487 แห่ง แบ่งเป็นศูนย์ในตัวเมือง 1,765 แห่ง ซึ่งศูนย์เหล่านี้อยู่ในความรับผิดชอบของทบวงมหาวิทยาลัย 5 แห่ง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 1,546 แห่ง กรมประชาสัมพันธ์ 238 แห่ง กรุงเทพมหานคร 25 แห่ง กรมสามัญ 75 แห่ง และเทศบาล 76 แห่ง ส่วนศูนย์ที่อยู่ในเขตชนบทมีอยู่ 2,719 แห่ง โดยอยู่ในความรับผิดชอบของกรมการศาสนา 217 แห่ง กรมการฝึกหัดครู 73 แห่ง องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1,487 แห่ง กรมการพัฒนาชุมชน 360 แห่ง และกรมอนามัย 582 แห่ง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2522 : 15,41) จากจำนวนดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่านโยบายที่จะพัฒนาเด็กเล็กเพื่อให้ประชากรในอนาคตมีคุณภาพ โดยการจัดตั้งศูนย์เด็กเล็กนี้ยังไม่สามารถกระทำได้ทั่วถึง โดยเฉพาะในเขตชนบทซึ่งถือว่าเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ยังขาดการได้รับการบริการในขั้นนี้ หรือได้รับอย่างไม่เพียงพอ จึงพบเสมอว่า เด็กเล็กที่อยู่ในชนบท หรืออยู่ในชุมชนที่ไม่เจริญ จะมีการเสียเปรียบในการพัฒนาการด้านต่าง ๆ มากมาย ดังเช่น ในด้านของสุขภาพอนามัยเด็ก พบว่าเด็กวัยก่อนเรียนในภาคต่าง ๆ ของประเทศเป็นโรคขาดอาหารถึง 4.2 ล้านคน หรือสองในสามของเด็กวัยก่อนเรียนทั้งหมด และในจำนวนนี้มีอยู่ประมาณสองแสนคนที่มีความขาดอาหารที่รุนแรงซึ่งต้องการการแก้ไขโดยรีบด่วน โดยพบว่า เด็กเล็กในแหล่งเสื่อมโทรมจะปรากฏภาวะทุโภชนาการในอายุขวบแรก เพราะเด็กเหล่านี้ส่วนใหญ่ถูกเลี้ยงด้วยนมผสมไม่ได้เลี้ยงด้วยนมแม่ สำหรับเด็กในชนบทนั้นจะพบการขาดโปรตีนและแคลอรีในวัยระยะหลังหย่านม ทั้งนี้เพราะเด็กเหล่านี้ไม่ได้รับอาหารเสริมที่ให้แคลอรีและโปรตีนเพียงพอ... (อารีวัธยะเสวี 2523 : 189) การที่เด็กส่วนใหญ่ยังขาดการดูแลที่เหมาะสม ประกอบกับจำนวนของเด็กที่จะต้องได้รับการดูแลมีจำนวนเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะในภาคที่ยากจนมีอัตราส่วนของเด็กที่เป็นภาระสูงถึง 84.62 % (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2523) แต่การให้บริการด้าน

อนามัยและศูนย์เด็กเล็กยังกระจายไม่ทั่วถึง เด็กส่วนใหญ่ของประเทศจึงขาดโอกาสที่จะได้รับการพัฒนา ประกอบกับผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบในการเลี้ยงดูและอบรมเด็กโดยตรง อันได้แก่ พ่อแม่และผู้ปกครองยังขาดความรู้ความเข้าใจ และขาดการสนับสนุนในทางที่เหมาะสมเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน ซึ่งอาจจะเป็นผลให้วัตถุประสงค์ในการพัฒนาคุณภาพของประชากรไม่บรรลุจุดมุ่งหมายเท่าที่ควร

เนื่องจากศูนย์เด็กซึ่งเป็นสถาบันที่คาดว่าจะสามารถสร้างความพร้อมและมาตรฐานชีวิตที่ดีให้แก่เด็กนั้นไม่เพียงพอ ทำให้เห็นว่ามีเด็กอีกเป็นจำนวนมากที่ขาดโอกาสที่จะได้รับการสนับสนุนความพร้อมในการพัฒนาการด้านต่าง ๆ จากศูนย์ เด็กเหล่านี้ส่วนใหญ่จะใช้ชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมของครอบครัว พ่อแม่จึงมีอิทธิพลต่อการพัฒนาการของเด็กในช่วงนี้มาก เพราะหากเด็กได้รับการสนับสนุนความพร้อมจากพ่อแม่ในทำนองเดียวกันกับที่ศูนย์ส่งเสริมแล้ว ก็จะเป็นการทดแทนโอกาสที่เด็กขาดไปได้ หรืออาจ เป็นการเสริมสร้างโอกาสไ้มากกว่า เพราะพ่อแม่สามารถที่จะดูแลเอาใจใส่ลูกของตนได้อย่างเต็มที่ ในขณะที่ครูหรือผู้ดูแลในศูนย์เด็กอาจจะไม่ได้เอาใจใส่เด็กอย่างทั่วถึงเนื่องจากจำนวนเด็กมีมากเกินไป

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในอนาคตจะได้มีการกระจายจัดตั้งศูนย์เด็กไปทั่วประเทศ แต่ก็มิได้หมายความว่า บพพของพ่อแม่ที่มีต่อการพัฒนาการของเด็กจะลดลง เพราะเหตุว่าเด็กมิได้ดำเนินชีวิตอยู่เฉพาะในศูนย์เด็กหรือโรงเรียนอนุบาลเท่านั้น และพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็กก็มีได้เกิดขึ้นเฉพาะช่วงที่อยู่ในศูนย์ แต่พัฒนาการในด้านต่าง ๆ นั้นจะดำเนินต่อเนื่องกันอยู่ตลอดเวลา นั่นคือ ศูนย์เด็กสามารถที่จะแบ่งเบาภาระของพ่อแม่ไปบางส่วน มิใช่เป็นผู้แยกภาระและแสดงบทบาททั้งหมดแทนพ่อแม่ ซึ่งเมื่อเด็กได้รับการเรียนรู้และประสบการณ์จากศูนย์หรือจากโรงเรียนอนุบาลแล้ว เด็กยังต้องการที่จะได้รับสิ่งที่เสริมต่อประสบการณ์และการเรียนรู้จากครอบครัวด้วย นอกจากนี้ เด็กเล็กยังต้องการสิ่งที้นอกเหนือจากการเรียนรู้และประสบการณ์ คือ การได้อยู่ใกล้ชิดและได้รับความอบอุ่นจากพ่อแม่ ซึ่งสิ่งนี้ศูนย์เด็กหรือโรงเรียนอนุบาลมีอาจทดแทนให้ได้ ดังนั้น ครูและพ่อแม่จึงต้องร่วมมือกันสร้างให้เด็กมีพื้นฐานทางคุณภาพชีวิตที่ดีต่อเนื่องและไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อส่งเสริมให้เด็กเป็นประชากรที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป

✓ ในการที่จะมุ่งเสริมสร้างคุณภาพพื้นฐานให้กับเด็กเล็ก ควรที่จะพิจารณาส่งเสริมตั้งแต่

เริ่มตั้งครรภ์จนถึงวัยก่อนเข้าเรียน (0-5 ปี) เพราะพัฒนาการของมนุษย์จะเริ่มตนจากเมื่อชีวิตเริ่มจุติในครรภ์มารดา นอกจากนี้ ในช่วงระยะแรกเกิดถึงสองปีถือว่าเป็นระยะที่เด็กอยู่ในความรับผิดชอบของพ่อแม่เป็นส่วนใหญ่ และนับว่าเป็นช่วงระยะเวลาที่สำคัญที่สุดของชีวิตในการที่จะสร้างพื้นฐานของการพัฒนาการในทุกด้าน เพราะพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของมนุษย์จะเริ่มที่ช่วงนี้ ซึ่งนักจิตวิทยาหลายท่านต่างก็เห็นและให้ความสำคัญของการพัฒนาการของเด็กในวัยนี้ และถือว่าระยะช่วงสองปีแรกของชีวิตเป็นช่วงวิกฤต (Critical period) ที่เด็กจะมีพัฒนาการต่อมาจากพัฒนาการในครรภ์มารดา ในระยะนี้เด็กจะเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใกล้ชิด และจะฝังใจในประสบการณ์ที่ตนได้รับในวัยนี้ไปเป็นอย่างดี การสร้างความพร้อมและประสบการณ์แก่เด็กในวัยนี้จึงเป็นเรื่องสำคัญมาก ... ถือว่าเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของพ่อแม่ทุกคน ที่จะให้การเรียนรู้และประสบการณ์ที่เหมาะสมแก่ลูกของตน ... (Umansky . 1987 : 5) คุณภาพของเด็กในช่วงนี้จึงขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของครอบครัวเป็นสำคัญ และบุคคลที่เป็นแบบอย่างแรกในการปฐมนิเทศเด็ก และเป็นบุคคลสำคัญที่เด็กจะยึดเป็นต้นแบบของพฤติกรรม คือ พ่อแม่ นั่นเอง

ผู้ที่เป็นพ่อแม่หรือผู้ที่กำลังจะเป็นพ่อแม่ในอนาคตนั้น อย่างน้อยควรที่จะมีความรู้เบื้องต้นในการเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนลูกของตนได้ แม้ในปัจจุบันนี้ ใ้มีการค้นคว้าที่จะให้พ่อแม่หันมาสนใจและเอาใจใส่ต่อลูกวัยก่อนเรียนมากขึ้น โดยให้ความรู้และคำแนะนำในด้านการโภชนาการและการสาธารณสุขแล้วก็ตาม แต่เด็กในวัยนี้มิใช่จะมีแต่พัฒนาการทางด้านร่างกายและสมองเท่านั้น พัฒนาการทางด้านอื่น ๆ ได้แก่ พัฒนาการทางด้านภาษา อารมณ์ สังคม บุคลิกภาพ และจริยธรรม จำต้องได้รับการส่งเสริมไปพร้อม ๆ กันด้วย จึงควรให้คำแนะนำและความรู้แก่พ่อแม่ในเรื่องการพัฒนาการด้านอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน

จากความจำเป็นที่พ่อแม่ควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนนี้เอง จึงได้มีการผลิตเอกสารและหนังสือแนะนำวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนแพร่หลายมากขึ้น แมกระนั้นก็ตาม การแพร่หลายของเอกสารและหนังสือเหล่านี้มีอยู่ในวงจำกัดเฉพาะผู้ที่อยู่ในเมือง และผู้ที่รู้หนังสือเท่านั้น ยังมีใครเผยแพร่ไปสู่ประชากรทั้งประเทศ โดยเฉพาะเกษตรกรในชนบท ซึ่งส่วนใหญ่เกษตรกรเหล่านี้จะขาดโอกาสและขาดกำลังทางเศรษฐกิจในการแสวงหาคำแนะนำในรูปของเอกสารและหนังสือ ประกอบกับเกษตรกรที่หาความรู้หนังสืออยู่ในระดับประถม

ศึกษา อาจจะไม่เข้าใจศัพท์และภาษาที่เป็นคำแนะนำของหนังสือหรือเอกสารที่เป็นทางการต่าง ๆ ได้ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัยเพื่อสร้างและพัฒนาหลักสูตร สำหรับอบรมพ่อแม่ของเด็กวัยก่อนเรียนในชุมชนเกษตรกรรมชนบท โดยการนำแนวทางและวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่ได้มีผู้เสนอแนะไว้ มาพัฒนาปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชน รวมทั้งปรับเนื้อหา และรายละเอียดของข้อเสนอแนะให้ถ่ายทอดความเข้าใจของเกษตรกร

หลักสูตรการอบรมพ่อแม่ จึงเป็นหลักสูตรที่คาดว่าจะให้ความรู้ คำแนะนำ และสร้างทักษะที่จำเป็นในการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนให้แก่วัยก่อนเรียนในชุมชนเกษตรกรรมชนบท และให้พ่อแม่เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างเสริมคุณภาพของประชากรในวัยเด็กให้มีคุณภาพพื้นฐานของชีวิตที่ดีสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและพัฒนาหลักสูตรสำหรับอบรมพ่อแม่ในชุมชนเกษตรกรรมชนบท เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายของการสร้างและพัฒนาหลักสูตรนี้ 3 ประการ คือ

- (1) เพื่อให้พ่อแม่ของเด็กวัยก่อนเรียนในชุมชนเกษตรกรรมชนบทมีความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน ในด้านการให้โภชนาการ การป้องกันและรักษาโรค การรักษาความสะอาดและสุขอนามัยของเด็ก และการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียน ให้ถูกต้องมากขึ้น
- (2) เพื่อสนองนโยบายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ในด้านการพัฒนาเด็กวัยก่อนเรียน และการปรับปรุงคุณภาพการจัดการเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน
- (3) เพื่อเสนอหลักสูตรการอบรมนี้ ให้แก่หน่วยงานที่สนใจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเกษตรกรในชนบท และแก่ผู้สนใจอื่น ๆ ที่จะนำหลักสูตรการอบรมไปปรับใช้ต่อไป

ความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่ได้รับ

1. ความสำคัญของการวิจัย

ปัจจุบันประเทศไทยมีประชากรประมาณ 48 ล้านคน ส่วนใหญ่ประมาณ 80 % อยู่ในเขตชนบท และประชากรส่วนใหญ่ของประเทศประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม ซึ่งจากข้อมูลของคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รายงานถึงรายได้ประชาชาติในประเทศไทย ฉบับปี 2521 ว่า การเกษตรกรรมเป็นหัวใจของระบบเศรษฐกิจของประเทศ และสาขาอาชีพเกษตรกรรมเป็นสาขาที่มีมูลค่ามวลรวมผลิตภัณฑ์สูงสุดทุกปี ตั้งแต่ 2517-2521

จากความสำคัญของการเกษตรกรรมที่มีต่อการพัฒนาประเทศนี้เอง จึงควรที่จะให้ความสำคัญแก่เกษตรกรซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่สุดของการเกษตร ในการพัฒนาเกษตรกรให้มีศักยภาพในการสร้างผลผลิตให้แก่ประเทศไทยได้ทางหนึ่ง คือ การมุ่งเสริมสร้างพื้นฐานของการพัฒนาการให้แก่เกษตรกรตั้งแต่วัยเด็ก เพื่อประเทศจะได้มีเกษตรกรที่มีคุณภาพต่อไปในอนาคต ซึ่งจะสอดคล้องกับเป้าหมายและนโยบายในการวางแผนพัฒนาเด็ก คือ การยกระดับคุณภาพของประชากร โดยเน้นพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี อย่างน้อยเด็กควรได้รับการตอบสนองขั้นพื้นฐาน รวมทั้งการพัฒนากิจการและการบริการทางสังคมให้แก่เด็ก โดยผู้ใหญ่และสังคมที่รอบตัวเด็กจะต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้มีส่วนร่วมแสดงบทบาทที่เหมาะสมและสนองตอบต่อสังคม ดังนั้นในการพัฒนาเด็กของแต่ละสังคม จำเป็นจะต้องทำการศึกษาดังความต้องการของสังคมและชุมชนนั้น ๆ ว่าต้องการและมุ่งหวังที่จะให้เด็กพัฒนาการไปในทิศทางใด สอดคล้องและเหมาะสมกับแนวนโยบายของประเทศหรือไม่

การวิจัยที่เน้นความสำคัญของคุณภาพของประชากรโดยมุ่งที่เด็กเล็ก ด้วยการเสนอให้พ่อแม่มีบทบาทในการสร้างคุณภาพชีวิตให้แก่ลูกของตนนี้ นอกจากจะเป็นวิธีการในการพัฒนาเด็กให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของสังคมและแนวนโยบายของประเทศแล้ว หลักสูตรที่จัดสร้างขึ้นนี้จะเป็นสิ่งกระตุ้นให้พ่อแม่ตระหนักถึงความสำคัญของบทบาทที่ตนพึงมีในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อเด็กซึ่งเป็นผลผลิตของตน ทั้งเป็นการส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างพ่อแม่ และลูก และช่วยให้อาชีพมีความรู้ความสามารถและการปฏิบัติตนในการอบรมเลี้ยงดูลูกอย่างถูกต้องเหมาะสม

การเลือกชุมชนเกษตรกรรมในชนบทเป็นชุมชนเป้าหมายในการสร้างรูปแบบ
หลักสูตรสำหรับพ่อแม่ เนื่องจากเห็นว่าในชุมชนเกษตรกรรมส่วนใหญ่ นั้น ผู้ที่เป็นพ่อแม่ โดย
เฉพาะผู้เป็นแม่มีโอกาสอยู่ใกล้ชิดลูกของตนมากกว่าพ่อแม่ในเมืองหรือในชุมชนอาชีพอื่น ๆ และ
นอกจากชุมชนเกษตรกรรมจะเป็นชุมชนส่วนใหญ่ของประเทศแล้ว การวิจัยนี้ยังเป็นการสนองนโยบาย
ของชาติในการที่จะมุ่งพัฒนาชนบท และสนองแนวนโยบายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 5
ซึ่งเน้นถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพประชากรวัยเด็กเล็กด้วย

2. ประโยชน์ที่จะได้รับ

ผลของการวิจัยและกระบวนการในการดำเนินการวิจัยก่อให้เกิดประโยชน์

ดังนี้ คือ

2.1 ก่อให้เกิดรูปแบบหนึ่งของหลักสูตรการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน

สำหรับการอบรมพ่อแม่ในชุมชนเกษตรกรรมชนบท เพื่อให้พ่อแม่มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง
เกี่ยวกับการอบรมดูแลเด็กวัยก่อนเรียน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างคุณภาพประชากรในอนาคต

2.2 ขั้นตอนของการวิจัย อาทิเช่น ขั้นตอนของการสำรวจถึงสภาพการอบรม

เลี้ยงดูเด็กโดยทั่วไปของชุมชน การสำรวจความรู้ความเข้าใจและความต้องการของพ่อแม่ และ
ขั้นตอนของการกำหนดรายละเอียดเนื้อหาของหลักสูตรเพื่อนำไปทดลองใช้นั้น นอกจากจะใช้ในการ
การพัฒนาหลักสูตรสำหรับการวิจัยแล้ว ยังสามารถที่จะนำไปใช้เป็นประโยชน์ต่อการบริการทาง
ครอบครัววัดกันอื่น ๆ เช่น การอบรมผู้ที่จะเป็นพ่อแม่ในอนาคต หรือการจัดเป็นเนื้อหาวิชาที่ควรรู้
สำหรับหลักสูตรชั้นมัธยม อันเป็นการเตรียมประชากรให้เป็นพ่อแม่ที่ดี เทียบกับการส่งเสริมให้
ประชากรมีความพร้อมและความสามารถในการเลี้ยงดูลูกของตนอย่างถูกต้อง รวมทั้งเป็นประโยชน์
ต่อการให้บริการปรึกษาปัญหาครอบครัวด้วย

2.3 เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้เหมาะสมกับชุมชนเกษตรกรรม
ชนบทอื่น และสังคมอื่น ๆ ต่อไป

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. คุณภาพพื้นฐานชีวิตที่ดี

ยูเนสโก (UNESCO . 1981 : 2) ได้ให้คำจำกัดความของการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ... คือ การมีสุขภาพอนามัยที่ดี การมีอาหารและโภชนาการที่ดี การได้รับการทางสังคมที่ดี การมีงานทำ การมีรายได้เพียงพอในการครองชีพ การมีการศึกษาและมีความรู้ที่ดี... สำหรับการวิจัยนี้ นิยามคำว่า "คุณภาพพื้นฐานชีวิตที่ดี" ครอบคลุมเฉพาะคุณภาพพื้นฐานที่จำเป็นจะต้องจัดสร้างให้เกิดขึ้นในช่วงแรกของชีวิตตั้งแต่อายุ 0-5 ปี ดังนั้น คุณภาพพื้นฐานชีวิตที่ดีจึงหมายถึงปัจจัยพื้นฐานที่มีคุณภาพซึ่งจัดสำหรับเด็กวัยก่อนเรียน ได้แก่ การมีโภชนาการที่ดี การได้รับการป้องกันรักษาโรคภัยไข้เจ็บ การได้รับการดูแลเอาใจใส่เกี่ยวกับความสะอาดและการได้รับการพักผ่อนหลับนอนตามวัย รวมทั้งการส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามความพร้อมของเด็ก และการฝึกหัดให้เด็กมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ การมีความรับผิดชอบ การพึ่งตนเอง และความมีระเบียบวินัย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ผู้วิจัยถือว่าเป็นปัจจัยเบื้องต้นที่ก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่เด็กวัยก่อนเรียนที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีของสังคมในอนาคต

2. เด็กวัยก่อนเรียน

เด็กวัยก่อนเรียน หมายถึง ทารกและเด็กเล็กซึ่งมีอายุอยู่ในช่วง 0-5 ปี อันเป็นวัยก่อนที่พื่อนำเด็กเข้าโรงเรียน

3. การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน

การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน หมายถึง การให้ความเอาใจใส่ดูแลต่อเด็กวัยก่อนเรียนในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ

(1) ด้านการโภชนาการ ได้แก่ การให้นมแม่ทารก การให้อาหารแก่เด็กเล็ก และการให้อาหารเสริมแก่ทารกและเด็กเล็ก

(2) การป้องกันรักษาโรคเด็ก และการบำรุงรักษาฟัน

(3) การรักษาความสะอาดของร่างกายและเครื่องนุ่งห่มสำหรับเด็ก

(4) การส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็กวัยก่อนเรียน ได้แก่ พัฒนา-

การทางด้านการร่างกาย ภาษา อารมณ์ สังคม สติปัญญา บุคลิกภาพ และการฝึกหัดให้เด็กมีความรับผิดชอบ ทั้งตนเองได้ และมีระเบียบวินัย

4. การสำรวจชุมชน

การสำรวจชุมชน หมายถึง การสำรวจสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของชุมชน การสำรวจการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนของพ่อแม่ในชุมชน และการสำรวจความรู้ ความเข้าใจ และความต้องการเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนของพ่อแม่ในชุมชน

ข้อตกลงเบื้องต้น

การดำเนินการสร้างและพัฒนาหลักสูตรของการวิจัยนี้ กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นไว้สองประการ คือ

1. ขออนุญาตและวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนที่ได้พิมพ์เผยแพร่เป็นเอกสารหนังสือ และคู่มือการเลี้ยงดูเด็กซึ่งได้อ้างอิงไว้ในการศึกษา เป็นขออนุญาตและวิธีการที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ
2. ขอเสนอแนะและการประเมินผลของผู้เชี่ยวชาญ ถือเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาความเหมาะสมของรายละเอียดต่าง ๆ ของหลักสูตรการอบรม

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู

1. ความสำคัญของการเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีต่อลูกวัยก่อนเรียน

นักจิตวิทยาหลายท่านได้เน้นให้เห็นถึงความสำคัญ of พ่อแม่ และ ความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ว่ามีผลต่อการพัฒนาการของลูกในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ-

1.1 ฟรอยด์ (Freud . อ้างจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2522 : 1-4) เชื่อว่าประสบการณ์ที่บุคคลได้รับในวัยเด็กจะมีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพ โดยเฉพาะในช่วงอายุวัยก่อนเข้าเรียน ซึ่งเป็นช่วงอายุที่อยู่ในขั้นพัฒนาการสามขั้นแรกที่ฟรอยด์แบ่งไว้ได้แก่

1.1.1 ขั้นของความพอใจอยู่ที่บริเวณปาก (Oral stage) ในระยะ 0-1 ปี เป็นระยะที่ทารกพุ่งความสนใจไปที่ปาก การดูด การกัด หรือการที่ได้สัมผัสกับบริเวณปากจะนำความสุขมาให้ทารก พ่อแม่จึงควรสนองตอบความต้องการในขั้นนี้โดยการให้อาหารเมื่อใดเวลาที่ทารกต้องการ การดูดอาหารของทารกนอกจากจะสนองความต้องการในด้านความหิวแล้ว ยังทำให้ทารกได้ผ่อนคลายความตึงเครียดทางร่างกายด้วย

1.1.2 ขั้นความพอใจอยู่ที่บริเวณทวารหนัก (Anal stage) ในช่วงอายุ 1-2 ปี ระยะนี้เกิดเมื่อเด็กเรียนรู้เรื่องการขับถ่าย การขับถ่ายของเด็กควรเป็นไปโดยเด็กพอใจ ไม่มีความรู้สึกขัดแย้ง และเมื่อเด็กได้เรียนรู้ที่จะขับถ่ายได้ด้วยตนเองแล้ว พ่อแม่ก็สามารถที่จะอบรมลูกเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคมของครอบครัวได้

1.1.3 ขั้นความพอใจอยู่ที่บริเวณอวัยวะเพศ (Phallic stage) ในช่วงอายุ 3-5 ปี เด็กมีความสนใจและความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับสภาพทางร่างกายซึ่งแตกต่างกันไปตามเพศ ช่วงนี้เป็นช่วงที่มีความสำคัญที่จะได้เรียนรู้ถึงบทบาททางเพศของตนเอง ความรักและความอบอุ่นที่เด็กได้รับจากพ่อแม่ในช่วงนี้ จะทำให้เด็กผ่านขั้นนี้ไปได้โดยไม่หยุดชะงัก และในช่วงนี้เองที่พ่อแม่จะต้องมีพฤติกรรมที่ดีที่เพียงพอที่จะเป็นแบบอย่างให้แก่อลูก เพราะเด็กวัยนี้จะเลียนแบบท่าทางและพฤติกรรมของพ่อแม่

1.2 อีริกสัน (Erikson . 1951) ได้เน้นถึงการปฏิบัติของพ่อแม่ที่มีต่อลูก ซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพ อีริกสันเน้นความสำคัญของเด็กเล็กว่าเป็นวัยที่กำลังเรียนรู้ ฉะนั้น สิ่งรอบตัวเด็กจึงเป็นสิ่งแปลกใหม่และน่าตื่นเต้น ซึ่งหากว่าสิ่งแวดล้อมที่เด็กประสบอยู่ทำให้เด็กมีความสุข จะมีผลทำให้เด็กเป็นมุมมองโลกในแง่ดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง และเกิดความไว้วางใจต่อผู้อื่น แต่หาก ในวัยเด็กประสบกับสิ่งที่ไม่พึงพอใจ จะทำให้เด็กขาดความสุข เป็นมุมมองโลกในแง่ร้าย และขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ดังนั้น การที่เด็กจะเรียนรู้ว่าโลกที่ตนอยู่มีความสุขหรือไม่ ขึ้นอยู่กับเด็กได้เคยรับการตอบสนองความต้องการในขั้นพัฒนาการต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด ซึ่งอีริกสันได้เสนอขั้นตอนในการพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียน โดยเสนอให้เห็นถึงลักษณะและบุคลิกภาพที่สามารถสร้างให้เกิดแก่เด็กในช่วงอายุต่าง ๆ ตามขั้นตอนของการพัฒนาการดังนี้ คือ

1.2.1 ขั้นของการสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจ อยู่ในช่วงวัยทารกแรกเกิดถึงหนึ่งขวบ ในช่วงนี้ หากพ่อแม่อบรมเลี้ยงดูให้ความอบอุ่นเพียงพอในด้านของการให้อาหาร ให้อภัย และความรักที่ดี จะทำให้ทารกได้เรียนรู้ว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่แวดล้อมหรือที่ใคร่ปรารถนาเป็นสิ่งที่ไว้วางใจได้ ในทางตรงกันข้ามหากทารกไม่ได้รับความอบอุ่นและการสนองตอบความต้องการพื้นฐานเหล่านี้ไม่เพียงพอ จะเป็นผลให้ทารกมีพัฒนาการเป็นเด็กที่ขาดความเชื่อมั่น ไม่ไว้วางใจผู้อื่นและตระหนี่ตัว

1.2.2 ขั้นของการสร้างความเป็นตัวของตัวเอง รู้จักพึ่งตนเอง ขึ้นในช่วงอายุ 1-3 ขวบ เป็นวัยที่เด็กเริ่มเรียนรู้ที่จะช่วยตนเอง และต้องการทำอะไรเอง พ่อแม่จึงมีหน้าที่สนับสนุนให้ลูกรู้จักช่วยตนเอง ดูแลตนเองเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของตนเองในแต่ละวัน หากในขั้นนี้เด็กได้รับการส่งเสริมที่ดี เขาจะพัฒนาเป็นบุคคลที่มีลักษณะของการรู้จักพึ่งตนเอง มีความรับผิดชอบ แต่หากเด็กไม่ได้รับการส่งเสริมหรือถูกขัดขวางเขา อาจจะกลายเป็นคนที่ไม่กล้าทำอะไรด้วยตนเอง กอปรกับผู้อื่น และขาดความรับผิดชอบในตนเอง

1.2.3 ขั้นของการสร้างให้เด็กเกิดความคิดริเริ่ม ขึ้นในช่วงอายุ 3-6 ขวบ เป็นช่วงที่เด็กเล็กเริ่มมีความคิดริเริ่ม อยากรู้ อยากเห็น และเป็นวัยที่เด็กเริ่ม

สังเกตและสนใจสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เด็กวัยนี้จะมีจินตนาการที่เกินความจริง และชอบเล่นสมมติโดยการนำเอาตนเองเข้าไปอยู่ในเหตุการณ์ที่ตนสมมติขึ้น รวมทั้งจะเริ่มเลียนแบบการกระทำของผู้ที่อยู่ใกล้ชิด ในช่วงนี้ พ่อแม่และผู้ใกล้ชิดจึงควรที่จะเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก และส่งเสริมให้เด็กมีจินตนาการและความคิดที่มีเหตุผลสอดคล้องกับความเป็นจริง แต่ไม่ควรห้ามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็ก เพราะจะทำให้เด็กกลายเป็นคนที่ไม่กล้าคิด หากสนับสนุนในทางที่ถูกต้องเด็กจะพัฒนาการเป็นผู้ที่กล้าคิดในสิ่งที่มีเหตุผล และสามารถมีความคิดที่สร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเอง อันสามารถช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพที่ดีได้

1.3 เซียร์ (Sear. อ้างจาก Lynn . 1969) ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาการทางบุคลิกภาพของเด็กว่า การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่เป็นเครื่องตัดสินถึงพัฒนาการของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พัฒนาการทางค่านิยมบุคลิกภาพ ซึ่งความแตกต่างกันทางบุคลิกภาพของบุคคลนั้นก็เกี่ยวข้องกับ ความแตกต่างกันของพ่อแม่ และพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกมานั้นเป็นผลมาจากวิธีการที่ได้รับจากการอบรมเลี้ยงดูนั้น นอกจากนี้ เด็กจะมีการเลียนแบบพ่อแม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กในวัยก่อนเรียน อันมีผลใ้บทบาททางเพศของเด็กลายและเด็กหญิงโตพัฒนาขึ้น ก่อให้เกิดการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อเพศของตนเองและเหมาะสมต่อสังคม โดยเด็กชายจะเลียนแบบพ่อ และเด็กหญิงจะเลียนแบบแม่ โดยเด็กหญิงจะพัฒนารูปแบบของพฤติกรรมได้รวดเร็วกว่าเด็กชาย เนื่องจากการเลียนแบบของเด็กหญิงต่อแม่มีแนวโน้มว่าจะเป็นไปโดยไม่มีการหยุดชงักหรือติดขัดเนื่องจากได้อยู่ใกล้ชิดแม่ แต่สำหรับเด็กชายนั้นการเลียนแบบมีความยุ่งยากอยู่บ้างเนื่องจากตนอยู่ใกล้ชิดแม่มากกว่าพ่อ การเลียนแบบของเด็กชายจะขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพและความอบอุ่นที่ได้รับจากพ่อ รูปแบบของผู้เป็นพ่อในช่วงนี้จึงควรที่จะเข้มแข็งและมีลักษณะที่เป็นเลขคณิต นอกจากนี้ เซียร์เชื่อว่า สิ่งเสริมแรงที่เด็กได้รับจากพ่อแม่อันได้แก่ การฝึกหัดให้เกิดการเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ จะเป็นสิ่งที่ช่วยปรับปรุงพฤติกรรมของเด็กได้เป็นอย่างดี

1.4 เพียเจ (Piaget. อ้างจาก Maier , 1969 : 87-89) เสนอขึ้นตอนเกี่ยวกับการพัฒนาการทางค่านิยมของเด็กว่า เด็กจะมีพัฒนาการทางค่านิยมมาตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยที่มีพัฒนาการทางสติปัญญาอย่างสมบูรณ์เมื่ออายุ 15 ปี โดยโครงสร้างทางสติปัญญาของเด็กจะ

ไม่มีการพัฒนาข้ามขั้น โดยจะพัฒนาตามลำดับอายุและตามลำดับขั้น แต่อัตราของการพัฒนาการจะแตกต่างกันในเด็กแต่ละคน โดยความแตกต่างนี้จะมาจากสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ และสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อเด็กคือพ่อแม่ตนเอง ซึ่งถือว่า ในช่วงนี้พ่อแม่มีส่วนช่วยอย่างมากในการที่จะสร้างและเลือกสิ่งแวดล้อมให้แก่วัยก่อนเข้าเรียน นอกจากนี้ พัฒนาการทางด้านสติปัญญายังเป็นรากฐานของพัฒนาการทางค่านจริยธรรม ซึ่ง โคลเบอร์ก (Kohlberg , อ้างจาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2522 : 10-11) เชื่อว่าจริยธรรมของเด็กจะพัฒนาขึ้นตามลำดับพัฒนาการของสติปัญญา และเชื่อว่าบุคคลปกติที่สติปัญญาเจริญไม่ถึงขีดสุดจะมีจริยธรรมในขั้นสูงสุดไม่ได้เช่นกัน ทั้งนี้ การพัฒนาการทางจริยธรรมนั้นมิได้เกิดจากความรู้ที่ผู้อื่นพาสอนโดยตรง แต่หากเป็นการผสมผสานระหว่างความรู้ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของคนและผู้อื่น และบทบาทของผู้อื่นที่ตนประสบในสังคม ดังนั้นการปฏิบัติตนและบทบาทที่พ่อแม่ได้แสดงต่อเด็กจะมีส่วนในการพัฒนาจริยธรรมของเด็กด้วย ซึ่งโคลเบอร์ก ได้แบ่งระดับการให้เหตุผลทางจริยธรรมของบุคคลไว้เป็น 3 ระดับ ในแต่ละระดับแบ่งเป็น 2 ขั้น รวมเป็น 6 ขั้น (Kohlberg , 1964 อ้างจาก ดวงเดือน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจันทน์ 2520 : 43) ตามตารางต่อไปนี้

ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
ขั้นที่ 1 หลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ (2-7 ปี) ขั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล (7-10 ปี)	1. ระดับก่อนเกณฑ์ (2-10 ปี)
ขั้นที่ 3 หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (10-13 ปี) ขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ทางสังคม (13-16 ปี)	2. ระดับตามกฎหมายเกณฑ์ (10-16 ปี)
ขั้นที่ 5 หลักการทำตามคำมั่นสัญญา (16 ปีขึ้นไป) ขั้นที่ 6 หลักการยึดอุดมคติสากล (ผู้ใหญ่)	3. ระดับเหนือกฎหมายเกณฑ์ (16 ปีขึ้นไป)

จากขั้นและระดับของจริยธรรมดังกล่าวข้างต้นนี้ พบว่า เด็กวัยก่อนเรียนจะมีระดับของจริยธรรมอยู่ในระดับก่อนกฎหมายเกณฑ์ ซึ่งเป็นระดับที่ 1 ... หมายถึงการตัดสินใจเลือก

กระทำในสิ่งที่ตนพอใจโดยไมคำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นแก่ผู้อื่น ในขั้นแรกสุดคือการมุ่งที่จะหลบหลีกมิให้ตนเองโดนลงโทษทางกาย เพราะกลัวความเจ็บปวดที่จะได้รับ และยอมทำตามคำสั่งของผู้ใหญ่เพราะเป็นผู้ที่มีอำนาจทางการเมืองของตน ขั้นที่สองคือการเลือกกระทำในสิ่งที่จะนำความพอใจมาให้ตนเอง เริ่มรู้จักการแลกเปลี่ยนกันแบบเด็ก ๆ คือ เขาทำมาจนต้องทำไป เขาให้ฉัน ฉันก็ต้องให้เขา เป็นต้น ... (Kohlberg , อ้างจาก ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจวบจันทน์ 2520 : 43)

1.5 แอดเลอร์ (Adler , อ้างจาก ปราณีต สุขอุดม 2514 : 12) ซึ่งเป็นนักจิตวิทยา สังคม ได้เน้นถึงความสำคัญของความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ว่าเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ และสามารถอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ได้ คือ เมื่อทารกเกิดมาได้มีการปะทะสัมพันธ์กับคนที่อยู่รอบตัว อยู่ในกระบวนการเรียนรู้ อยู่ในขอบเขตและกฎเกณฑ์ของสังคม ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เด็กได้สังเกตและรับรู้จากครอบครัว จะพัฒนาขึ้นเป็นทัศนคติ ความเชื่อ และบุคลิกภาพของเด็กในที่สุด... ดังนั้นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาการของเด็กคือครอบครัว เด็กไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติใด วัฒนธรรมใด หรือศาสนาใดก็ตาม การเจริญเติบโตของเด็กทั้งกายและจิตใจ ต่างมีรากฐานมาจากประสบการณ์ภายในครอบครัว ถ้าหากพ่อแม่มีความเชื่อเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างไร ก็ย่อมจะถ่ายทอดความคิดและแนวปฏิบัติให้แก่เด็กในทำนองเดียวกัน... (สุชา และ สุรางค์ จันทน์เอน 2516 : 224)

1.6 โฮสเลอร์ (Hostler . 1969 : 82-83) กล่าวถึง การเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีต่อลูก ว่าหากเกิดเด็กคนใดไม่มีแม่ให้การอบรมเลี้ยงดู เด็กคนนั้นจะเจริญเติบโตได้ไม่เต็มที่ในด้านที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ สังคม และการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น เพราะแม่เป็นเสมือนผู้ก่อตั้งสิ่งแวดล้อมให้แก่เด็ก โดยเด็กจะได้รับการเรียนรู้ที่จะรักจากการพูดและการกระทำของแม่ ซึ่งถึงแม้ว่าเด็กขาดแม่ จะมีความสำเร็จในตนเองเท่ากับเด็กอื่น ๆ ที่มีแม่อยู่ก็ตาม แต่แม่ย่อมเป็นสิ่งที่เด็กต้องการและสำคัญต่อพัฒนาการของเด็กมาก

1.7 มัสเสน (Mussen . 1963) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูในระยะต้นของชีวิตควรมีพื้นฐานในการให้ความรักและความอบอุ่นเป็นสำคัญ และเมื่อเด็กโตขึ้นเขาจำเป็นที่จะต้องได้รับสิ่งแวดล้อมที่จะสร้างเสริมพัฒนาการของเขาให้กว้างออกไป ซึ่งสภาพที่แวดล้อมเด็กและทัศนคติของ

พ่อแม่จะเข้ามาอิทธิพลต่อเด็ก โดยเฉพาะแบบแผนของครอบครัวและวิธีการอบรมเลี้ยงดู รวมทั้ง พฤติกรรมที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อเด็กมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการของเด็กโดยตรงทั้งสิ้น... การเรียนรู้ทางสังคมครั้งแรกของเด็กจะเกิดขึ้นที่บ้าน จากการที่เด็กได้มีความสัมพันธ์กับสมาชิกภายในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากผู้ที่เป็นแม่ของเขา ดังนั้น วิธีการอบรมเลี้ยงดูทารกของแม่จึงมีผลต่อ พฤติกรรม และความรู้สึกนึกคิดทางจิตใจของทารกทั้งในปัจจุบัน และในอนาคต ... (Mussen, Conger and Kagan . 1965 : 193)

1.8. โบวเลย์ (Bowley . 1975 : 55) กล่าวถึง การเลียนแบบพฤติกรรมของเด็กวัยก่อนเรียน ว่ามีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมเลียนแบบพ่อแม่ แบบแผนของพ่อแม่จะกลายเป็นแบบแผนของเด็กในการแสวงหาเพื่อทำตัวเลียนแบบ รวมทั้งมาตรฐานและคุณค่าของพ่อแม่ก็จะกลายเป็นของเขาด้วย

1.9. เฮิร์ลล็อก (Hurlock . 1965 : 434) กล่าวถึงความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่มีต่อเด็กไว้ว่า เด็กเล็กจะเลียนแบบอย่างของพฤติกรรมของบุคคลที่อยู่ในครอบครัว ซึ่งพ่อแม่จะเป็นตัวแบบที่สำคัญที่สุดที่จะช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมที่ถูกต้อง ดังนั้น ครอบครัวจึงเป็นต้นกำเนิดในการอบรมสั่งสอนเด็กให้มีพฤติกรรมยอมรับตนเองหรือไม่ยอมรับตนเองจากการได้รับสิ่งเสริมแรงจากครอบครัว

จากแนวความคิดของนักจิตวิทยาทั้งกล่าวนี้ แสดงให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาการในช่วงห้าปีแรกของบุคคล ว่ามีผลต่อบุคลิกภาพและการพัฒนาการในวัยต่อมา โดยในช่วงแรกของทารกและเด็กเล็กนั้นควรที่จะได้รับการตอบสนองตามขั้นตอนของความต้อการและความพร้อมของทารกในแต่ละช่วงอายุ อันได้แก่ การได้รับการตอบสนองขั้นพื้นฐาน ในด้านการกินอยู่หลับนอน และการขับถ่าย รวมทั้งการได้รับความอบอุ่นเอาใจใส่จากพ่อแม่และคนใกล้ชิด อันจะนำไปสู่การมีพัฒนาการที่ดีทางอารมณ์ และสังคม นอกจากนี้ ในช่วงอายุของทารกและเด็กเล็กนั้นควรได้รับการส่งเสริมการพัฒนาการในด้านความรับผิดชอบ การพึ่งตนเอง และการส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อันเป็นสิ่งที่เด็กมีความพร้อมที่จะรับการส่งเสริมอยู่แล้ว รวมทั้ง การส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการทางสติปัญญา ในช่วงนี้จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางจริยธรรมได้ด้วย โดยระดับจริยธรรมของเด็กวัยก่อนเรียนจะอยู่ในลักษณะของการหลีกเลี่ยงการลงโทษ และต้องการรางวัล จึงเป็นสิ่งที่นำไปเป็นพื้นฐานของการ

ส่งเสริมพัฒนาการทางจริยธรรมให้แก่เด็กได้ทางหนึ่ง ซึ่งครอบครัวจะเป็นสถาบันที่สำคัญในการ
เสริมสร้างให้เด็กมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามความพร้อมในแต่ละวัยโดยอย่างมีประสิทธิภาพที่สมบูรณ์
โดยผู้ที่จะให้การเรียนรู้และประสบการณ์แก่เด็กในวัยนี้ได้ดีที่สุด คือผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็ก อันได้แก่
พ่อแม่ของเด็กนั่นเอง

ในการวิจัยนี้จึงมุ่งที่จะให้การอบรมและแนะนำพ่อแม่ให้มีความรู้ความเข้าใจ และการ
ปฏิบัติตนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็กวัยก่อนเรียนตามลำดับขั้นของความพร้อมใน
แต่ละวัยตามที่นักจิตวิทยาได้เสนอแนวความคิดไว้ นอกจากนี้ แนวความคิดดังกล่าวจะเป็นประโยชน์
ต่อการกำหนดรายละเอียดของเนื้อหาของหลักสูตรด้วย

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู

2.1 การอบรมเลี้ยงดูกับภาวะโภชนาการ

การอบรมเลี้ยงดูนี้มีจุดมุ่งหมายหนึ่งที่จะเน้นในด้านการเลี้ยงดูเพื่อ
ให้เด็กมีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ โดยถือว่าเป็นหน้าที่ของพ่อแม่ที่จะแสวงหาปัจจัยที่จำเป็นในการ
ดำรงชีวิตที่สมบูรณ์ให้แก่ลูกของตน แต่จากการสำรวจของคณะวางแผนเด็กระยะยาว พบว่า ในปี
2520 มีเด็กอยู่ในภาวะโรคขาดอาหารถึงร้อยละ 29 และสภาพการขาดอาหารของเด็กวัย
ก่อนเรียนจะมีแนวโน้มมากขึ้น ...สาเหตุของภาวะทุโภชนาการอาจมาจากอาหารไม่เพียงพอ อัน
เป็นผลโดยตรงของความยากจน และการขาดความรู้เรื่องโภชนาการทำให้มีความเชื่อผิด ๆ ...
(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2523 : 15) ภาวะทุโภชนาการนี้มีผลต่อการ
เจริญเติบโตทางด้านร่างกายและสมอง มีผลทำให้พัฒนาการในสองด้านนี้ช้ากว่าปกติ จากการวิจัยพบ
ว่า ...อิทธิพลที่มีผลต่อภาวะโภชนาการของเด็กวัยก่อนเรียนขึ้นอยู่กับ ความบกพร่องทางเศรษฐกิจ
ขนาดของครอบครัว รวมทั้งความเชื่อในการบริโภคและนิสัยในการบริโภคของพ่อแม่ จะมีผลต่อ
ปริมาณและคุณภาพของอาหารที่เด็กบริโภค... (กลัยา นาคเพชร 2521) ซึ่งการวิจัยนี้สอดคล้อง
กับผลการวิจัยของ วิดี ชิตเชิดวงศ์ (2521) ซึ่งพบว่า ความแตกต่างกันในด้านการศึกษาของพ่อแม่
ขนาดของครอบครัว สถานภาพทางเศรษฐกิจ ความเชื่อในการบริโภค และการอบรมเลี้ยงดูของ
พ่อแม่ที่ต่างกัน มีผลทำให้การเจริญเติบโตของเด็กต่างกันด้วย เนื่องจากเด็กมีนิสัยในการบริโภค
และได้รับชนิดของอาหารที่บริโภคต่างกัน นอกจากนี้ ปิยวรรณ วิรัชชัย (2521) พบว่า ความเชื่อ

อย่างไรไม่มีเหตุผลของมารดาในการเลี้ยงดูเด็ก จะมีความสัมพันธ์กับสุขภาพของเด็กวัยก่อนเรียน กล่าวคือ เด็กที่มีมารดาที่มีความเชื่ออย่างมีเหตุผลจะมีสุขภาพดีกว่าเด็กที่มีมารดาที่มีความเชื่ออย่างไม่มีเหตุผล

ภาวะโภชนาการของเด็กวัยก่อนเรียนจะมีผลต่อการพัฒนาการของสมองด้วย ซึ่งการวิจัยของ อูไรวรรณ หงษ์เหมื่อน (2521) พบว่า ภาวะโภชนาการที่แตกต่างกันจะทำให้เด็กมีเชาวน์ปัญญาแตกต่างกัน โดยเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและการศึกษาสูง จะมีภาวะโภชนาการที่ดีกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและการศึกษาต่ำ และคัยนี้ภาวะโภชนาการ โดยเฉพาะน้ำหนักและส่วนสูงจะมีความสัมพันธ์กับเชาวน์ปัญญาในทุกกลุ่มอายุ ซึ่งจากการศึกษาของ ออปเปอร์ (Oppen . 1971 : 238) พบว่า เด็กไทยมีพัฒนาการด้านความถนัดต่ำกว่าเด็กในวัฒนธรรมตะวันตกหนึ่งปี และโดยเฉพาะเด็กไทยในต่างจังหวัดจะมีพัฒนาการด้านความถนัดต่ำกว่าเด็กในวัฒนธรรมตะวันตกถึงสองปี ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะครอบครัวไทย โดยเฉพาะครอบครัวในชนบทยังขาดความรู้ในด้านการโภชนาการที่ถูกต้องเหมาะสม เด็กไทยในชนบทจึงได้รับการเลี้ยงดูในด้านการอาหารไม่เหมาะสมมีผลทำให้การพัฒนาการทางสมองต้องล่าช้ากว่าเด็กในวัฒนธรรมตะวันตก ซึ่งได้รับการเลี้ยงดูในด้านการโภชนาการที่เหมาะสมและถูกต้องดีกว่าไทย

2.2 การอบรมเลี้ยงดูและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่จะมีผลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของเด็ก ซึ่งจากงานวิจัยของ มาลา วิรุณานนท์ (2515) ได้วิจัยเปรียบเทียบเด็กประถมปีที่หนึ่งในต่างจังหวัดและในกรุงเทพ พบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูให้พึ่งตนเองมาก จะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมให้พึ่งตนเองน้อย แต่อย่างไรก็ดี นอกเหนือจากการที่พ่อแม่ฝึกให้ลูกพึ่งตนเองแล้ว การที่เด็กมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ใ้กันย่อมขึ้นกับปัจจัยอีกหลายประการ เพราะจากงานวิจัยของ มธุรส วีระกำแหง (2515) ได้เปรียบเทียบเด็กอนุบาลที่เป็นลูกไทยและลูกจีน พบว่า แม่ไทยฝึกให้ลูกพึ่งตนเองมากกว่าแม่จีนอย่างเห็นได้ชัด แต่ปรากฏว่าแม่จีนที่ฝึกให้ลูกพึ่งตนเองมากกับแม่ไทยที่ฝึกให้ลูกพึ่งตนเองปานกลางจะมีลูกที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ส่วนแม่จีนที่ฝึกให้ลูกพึ่งตนเองน้อย และแม่ไทยที่ฝึกให้ลูกพึ่งตนเองมากเกินไปและน้อยเกินไป มีลูกที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำทั้งหมด นอกจากนี้ จากการวิจัยของ โรเซน และ ดีแอนดรา (Rosen & D'Andrede .

1959) พบว่า เด็กที่มีแรงงูใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่างกัน จะได้รับการเลี้ยงดูที่แตกต่างกันในด้านอื่น ๆ อีกด้วย คือ การขกของชมเชยและการสนับสนุนเด็ก จะมีส่วนให้เด็กมีแรงงูใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง และ ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูกที่มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย จะมีส่วนทำให้เด็กมีแรงงูใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่าความสัมพันธ์แบบเผด็จการ และจากการวิจัยของ คณย์ งามมานะ (2518) พบว่า การที่พ่อแม่ให้การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยจะทำให้เด็กมีแรงงูใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำกว่า พ่อแม่ที่เลี้ยงดูแบบเอาใจใส่เกินไป

การฝึกความเป็นอิสระโดยสนับสนุนให้เด็กพึ่งตนเองนั้น จะมีความสัมพันธ์กับแรงงูใจใฝ่สัมฤทธิ์ของเด็กช่วงวัยก่อนเรียนเท่านั้น และจะลดความสำคัญลงโดยสิ้นเชิงเมื่อเด็กย่างเข้าสู่วัยรุ่น ซึ่งผลการวิจัยในต่างประเทศยืนยันว่า...การที่มารดาฝึกให้ลูกมีความเป็นอิสระและพึ่งตนเองได้ การฝึกมากหรือน้อยเพียงใดนั้นไม่เกี่ยวโดยตรงกับการพัฒนาแรงงูใจใฝ่สัมฤทธิ์ แต่การฝึกความเป็นอิสระในเด็กยิ่งอายุน้อยเท่าใด เด็กนั้นจะมีแรงงูใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมากเท่านั้น แต่เมื่อเด็กอายุมากกว่าแปดขวบขึ้นไปแล้ว พบผลการวิจัยว่า เด็กที่มีแรงงูใจใฝ่สัมฤทธิ์แตกต่างกัน มีได้รับการฝึกความเป็นอิสระแตกต่างกันเท่าใดนัก...(คงเคื่อน พันธุมนาวัน : 2519 : 38-39) ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ เพระพรพรณ ประพิตรทา (2510) และปราณีต สุขอุดม (2514) พบผลในทำนองเดียวกันว่า วัยรุ่นที่มีแรงงูใจใฝ่สัมฤทธิ์ในระดับต่างกัน ได้รับการอบรมเลี้ยงดูไม่แตกต่างกันเท่าใดนัก

ส่วนในด้านของความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้น มอโร และ วิลสัน (Morrow & Wilson . 1961 : 501-510) พบว่า ครอบครัวของเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจะเป็นครอบครัวที่เกื้อหนุนเด็ก และประยุทธ์ วชิระศิษฐ์ (2514) พบว่า เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบคาดหวังเอากับเด็ก จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบให้อิสระและลงโทษ

2.3 การอบรมเลี้ยงดู กับ พัฒนาการทางภาษา

เมาเออร์ (Mowrer . 1958 : 23) กล่าวถึง การเรียนรู้ทางภาษาของเด็กทารกว่า เด็กจะเรียนรู้ทางภาษาได้ดีและมีประสิทธิภาพด้วยการเลียนเสียงจากผู้ดูแล ซึ่งมักจะพูดกับทารกด้วยภาษาผู้ใหญ่เสียเป็นส่วนใหญ่ และเมื่อเด็กเลียนเสียงผู้ใหญ่อย่าง

ถูกต้องก็จะได้รับการเสริมแรงซึ่งช่วยให้เด็กเลียนเสียงบ่อยขึ้นจนคิดเป็นนิสัยที่จะออกเสียงนั้นไ้เอง ในภายหลัง นอกจากนี้ การออกเสียงคล้ายคำพูดของผู้เลี้ยงดูยังทำให้เด็กเกิดความพึงพอใจไ้เอง อีกด้วย ซึ่งผู้ใกล้ชิดที่จะให้เด็กเลียนเสียงไ้มากที่สุด คือ พ่อแม่ การเอาใจใส่และการหมั่นพูดไ้ตอบกับเด็ก จะทำให้พัฒนาการทางภาษาคืบขึ้น ซึ่งจากการวิจัยของ จินตนา สุทธิจินดา (2522) พบว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวที่แตกต่างกัน อาชีพ และการศึกษาของบิดามารดาที่แตกต่างกัน จะมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางภาษาของเด็ก โดยเด็กชายจะมีสัดส่วนของคำนาม คำสรรพนาม คำ แต่สัดส่วนของคำวิเศษณ์ คำกริยา และคำอื่น ๆ สูงกว่าเด็กหญิง และเด็กในเมืองจะมีสัดส่วนของคำนาม คำสรรพนาม คำ แต่สัดส่วนของคำกริยา คำวิเศษณ์ และคำอื่น ๆ สูงกว่าเด็กชนบท ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ จินตนา เนียมเปี้ย (2521) ไ้ศึกษาพัฒนาการทางภาษาตามจำนวนและความซับซ้อนของประโยคของเด็กวัยก่อนเรียน พบว่า ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงจะมีพัฒนาการทางภาษาคึกว่าฐานะระดับกลาง และระดับกลางจะคึกว่าระดับต่ำ นอกจากนี้ อาชีพ และการศึกษาของบิดามารดาที่มีความสัมพันธ์ต่อพัฒนาการทางภาษา ซึ่งเด็กวัยก่อนเรียนที่มีบิดามารดาประกอบอาชีพเกษตรกรรมจะมีพัฒนาการทางภาษาคึกที่สุด โดยเด็กในเมืองจะมีพัฒนาการทางภาษาคึกว่าเด็กในชนบท

2.4 การอบรมเลี้ยงดู กับ บุคลิกภาพและอารมณ์ของเด็ก

การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาจะมีผลต่อบุคลิกภาพของเด็กวัยก่อนเรียนจนถึงขั้นกจิติวิทยาหลายท่านไ้กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว ซึ่ง ซัยมอนด์ (Symonds . อ้างจาก กิริพร หลิมศิริวงศ์ 2511 : 25) ไ้สรุปวิธีการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาที่มีผลต่อบุคลิกภาพของเด็กไว้หลายประการ คือ

2.4.1 บิดามารดาที่ปล่อยปละละเลยบุตร บุตรจะมีลักษณะเป็นคนที่ ก้าวร้าวเจ้าคิดเจ้าแค้น ชอบพูดปด ลักเล็กขโมยน้อย และชอบหนีโรงเรียน

2.4.2 บิดามารดาที่ประคบประหงมบุตรมากเกินไป บุตรจะเป็นคนที่มีลักษณะไม่ไ้ความร่วมมือ พึ่งตนเองไม่ได้ ต้องพึ่งผู้อื่นอยู่เสมอ ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง

2.4.3 บิดามารดาที่มีอำนาจเหนือบุตร บุตรจะเป็นเจ้าระเบียบ

สภาพเรียบร้อย อยู่ในโอวาท สามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้ใหญ่ได้ดี วานอนส่อนง่าย
สงบเสงี่ยม ซื่อความกตริเริ่ม และการตัดสินใจขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจ

2.4.4 ปิตามารดาที่ยอมจำนนตอบบุตร บุตรจะขาดความรับผิดชอบ
ไม่อยู่ในโอวาท เห็นแก่ตัว คื้อคึง และทำอะไรตามใจชอบ

ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับลักษณะความเป็นผู้นำ จาก
การวิจัยของวินิจ เกตุขำ (2515) และประมต เล็กสวาสส์ (2516) พบว่า การอบรมเลี้ยงดูของ
พ่อแม่แบบให้ความรักมาก ทำให้เด็กมีลักษณะของความเป็นผู้นำสูงกว่าเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบให้
ความรักน้อย ซึ่งลักษณะของครอบครัวที่เลี้ยงดูแบบให้ความรักจะเป็นครอบครัวที่ปิตามารดาอยู่ด้วย
กัน และการให้ความรักนี้จะต้องมีการควบคุมน้อย นอกจากนี้ จากการวิจัยของ บาลวิน
(Baldwin . 1948 : 127-136) ทำการศึกษาเด็กวัยก่อนเรียน พบว่า เด็กที่มาจาก
ครอบครัวที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย จะมีลักษณะของการเป็นผู้นำกลุ่ม

ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและอารมณ์ของเด็กนั้น พบว่า
ลักษณะและบรรยากาศในการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ จะส่งผลโดยตรงต่ออารมณ์ของเด็ก ซึ่งตาม
แนวคิดของฟรอยด์และอีริคสัน เชื่อว่า หากพ่อแม่ให้ความอบอุ่นและสนองตอบต่อความต้องการของ
เด็กในช่วงระยะต้นของชีวิตจะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกพอใจและมีอารมณ์ที่ดีแจ่มใสได้ ซึ่ง มิลเลอร์
(Miller . อ้างจาก Buss , 1961) เชื่อว่า ยิ่งแม่เข้มงวดกับลูกมากเท่าใด ลูกก็จะเกิด
ความหงุดหงิดและคับแค้นใจมากขึ้นเท่านั้น และถ้าเด็กมีความคับข้องใจมากขึ้นเพียงใด เด็กก็จะ
เกิดความก้าวร้าวมากขึ้นเป็นเงาตามตัว ซึ่งจากงานวิจัยของสภาวิจัยแห่งชาติ (2509) พบว่า
การที่เด็กได้รับความรักและการบำรุงจากปิตามารดาไม่เพียงพอ จะทำให้เด็กมีอารมณ์ดื้ออัน มี
ความคิดจำกัดในวงแคบ ทำอะไรตามความอยากต่าง ๆ โดยขาดสติและความขังคิด และจากการ
วิจัยของ ทตพงษ์ สุนทรพิพิธ (2517) ทำการศึกษาเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พบว่า เด็กและ
เยาวชนเหล่านี้มีปัญหาทางอารมณ์และมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมทั้งสิ้น และส่วนใหญ่จะมาจากครอบครัว
ที่พ่อแม่ขาดการอบรมเด็กอย่างสม่ำเสมอ เด็กขาดความอบอุ่นและขาดความเข้าใจกันระหว่าง
ครอบครัว รวมทั้งพ่อแม่เองก็มีพฤติกรรมที่ขัดต่อสังคม นอกจากนี้ การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ยัง
ส่งผลต่อความก้าวร้าวของเด็กได้เช่นกัน ถึงผลการวิจัยของ ประพันธ์ สุทธาวาส (2519) พบว่า

เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้งและแบบให้ความคุ้มครองเกินไปมีความก้าวร้าวไม่แตกต่างกัน โดยที่ได้รับการเลี้ยงดูทั้งสองแบบจะมีความก้าวร้าวสูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และจากการวิจัยของ วิกรม กมลสุโกศล (2518) พบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้งและแบบให้ความคุ้มครองเกินไปมีความวิตกกังวลไม่แตกต่างกัน แต่ทั้งสองแบบจะมีความวิตกกังวลสูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย นอกจากนี้ เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะปรับตัวได้ดีกว่าเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบทอดทิ้งและแบบให้ความคุ้มครองเกินไป (สมาน กำเนิด 2520)

2.5 การอบรมเลี้ยงดู กับ คุณลักษณะที่พึงประสงค์บางประการ..

การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่จะมีอิทธิพลต่อความรู้สึกรับผิดชอบในเด็กวัยก่อนเรียน ซึ่งมีผลของการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะทำให้เด็กมีความรับผิดชอบสูงกว่าเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบอื่น ได้แก่การวิจัยของ เรดกา (Radke 1963 : 396) และ ซูสรี หลักเพชร (2517) ส่วน คนชัย งามมานะ (2518) พบว่า เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย จะมีความรับผิดชอบน้อยกว่าเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่เกินไป นอกจากนี้ กฤษฎา กฤษณาวุฒิ (2514) พบว่า การฝึกวินัยแก่เด็กจะทำให้เด็กมีความรับผิดชอบสูงโดยเฉพาะเด็กหญิง ส่วนเด็กชายนั้นหากพ่อแม่มีความคาดหวังสูงและสนับสนุนให้เด็กประสบความสำเร็จ จะทำให้เด็กชายมีความรับผิดชอบสูงด้วย ...ความรู้สึกรับผิดชอบจึงขึ้นอยู่กับ การฝึกหัดบุตรมีระเบียบวินัยในตนเอง การกินอยู่ การรักษาวินัยของเครื่องใช้ และการฝึกให้บุตรระบับพฤติกรรมก้าวร้าว จะทำให้บุตรมีความรับผิดชอบสูง ส่วนครอบครัวที่ฝึกตามขวาง ๆ เหล่านี้ บุตรน้อยจะมีความรู้สึกรับผิดชอบต่ำ...(ดวงเดือน พันธมนาวิน 2519 : 16-17) ซึ่งความรู้สึกรับผิดชอบนี้จะไม่ขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจของบิดามารดา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เกื้อกูล ทาสีหิ (2514) และการวิจัยพบว่าในครอบครัวที่มีฐานะร่ำรวยนั้น บิดามารดาฝึกเด็กให้อดใจรอได้น้อย เด็กจะมีความรับผิดชอบสูง ส่วนในครอบครัวยากจนนั้น บิดามารดาฝึกความรับผิดชอบมาก และฝึกให้เคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่บ่อย เด็กชายจะมีความรับผิดชอบมาก

การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่มีผลต่อความมีระเบียบวินัยของเด็ก ความมีวินัยนี้จะรวมทั้งการมีวินัยในตนเองและการมีวินัยทางสังคม ซึ่งพบว่า มีความเกี่ยวข้องกับการ

อบรมเลี้ยงดูทั้งสิ้น จากผลการวิจัยของ วิวิทย์วัน มูลสถาน (2522) พบว่า การเลี้ยงดูแบบ
ประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับควมมีวินัยในตนเอง นอกจากนี้ ตัวพยากรณ์ที่ส่งเสริม
ควมมีวินัยในตนเอง ได้แก่ ระดับการศึกษาของแม่ อาชีพของแม่ และสถานภาพสมรสของพ่อแม่
ส่วนด้านของการมีวินัยทางสังคมนั้น วารินทร์ ม่วงสุวรรณ (2517) พบว่า วัยรุ่นที่รายงานว่า
ตนถูกเลี้ยงดูแบบรักมาก จะมีวินัยทางสังคมสูงกว่าวัยรุ่นที่ถูกเลี้ยงดูแบบรักน้อย และวัยรุ่นที่คิดว่า
พ่อแม่ควบคุมตนน้อยจะมีวินัยสูงกว่าวัยรุ่นที่เชื่อว่าตนถูกควบคุมมาก ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ
ปราณีต สุขอุคม (2514)

2.6 การอบรมเลี้ยงดู กับ การให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

ผลการวิจัยทั้งภายในและต่างประเทศ ได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์
ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและการให้เหตุผลทางจริยธรรม ดังเช่น งานวิจัยของซาดัตแมนด์
(Saadatmand . 1972 : 2796- B) ฮาน และแลงเงอร์ (Hann & Langer . 1976
: 1204-1206) พบว่า จริยธรรมของพ่อแม่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับจริยธรรมของลูก ส่วน
ปีเตอร์สัน (Peterson . 1976 : 6793- A) พบว่า อิทธิพลของพ่อแม่ในการอบรมเลี้ยงดูลูก
มีผลต่อจริยธรรมของลูก คือ ถ้าพ่อแม่ให้การสนับสนุนแก่ลูกสูง ใช้อำนาจปานกลาง ให้คำแนะนำ
สูง เด็กจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมสูง

จากการศึกษาจริยธรรมของเยาวชนไทย ของ ดวงเดือน พันธุ์นาวัน
และเพ็ญแข ประจวบจันทน์ (2520 : 131) พบว่า การเลี้ยงดูแบบรักมากและให้เหตุผลมากมี
ความสัมพันธ์กับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมมากกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิตและแบบควบคุม
และผลการวิจัยของ เดช วิโย (2522) พบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันจะให้
เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกัน โดยเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยให้เหตุผลเชิง
จริยธรรมสูงที่สุด และเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าเด็ก
ที่ได้รับการอบรมแบบปล่อยปละละเลย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิเชียร ทองนุช (2521) พบว่า
เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย จะให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าเด็กที่ได้รับการ
เลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน และจากงานวิจัยของ ทิพวรรณ กิติวิบูลย์ (2522) พบความสัมพันธ์
ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับการพัฒนาการของการตัดสินใจเชิงจริยธรรม โดยศึกษากับเด็กวัยก่อน

เรียน และมารดาของเด็ก พบว่า เด็กที่มีมารดาอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากและในขณะเดียวกันก็อบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมาก จะมีคะแนนของการตัดสินใจเชิงจริยธรรมสูงกว่าเด็กที่มีลักษณะผสมที่ตรงกันข้าม ซึ่งสอดคล้องกับ ทิพย์สุภา นิลสินธุ (2523) พบว่า จริยธรรมของเด็กวัยก่อนเรียนมีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดู และเด็กวัยก่อนเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมแตกต่างกัน

2.7 การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนในชนบทไทย

การอบรมเลี้ยงดูเด็กในชนบท จะมีการเลี้ยงดูในสองลักษณะ คือ

(1) เป็นการอบรมโดยจงใจ และ (2) เป็นการอบรมแบบไม่จงใจ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นการอบรมแบบใดก็ตาม สิ่งที่เป็นความเชื่อและค่านิยมของพ่อแม่และสังคม จะถูกนำมาปลูกฝังและอบรมสั่งสอนให้แก่เด็กของตน ซึ่งเกี่ยวกับค่านิยมของชาวชนบทไทยที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูเด็ก พบว่า ชาวชนบทมีค่านิยมที่ยกย่องบุคคลผู้มีอำนาจและคนมีบุญคุณ มีความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม เชื่อในเรื่องของความสุภาพอ่อนโยน เชื่อฟังผู้ใหญ่ มีจิตใจเมตตากรุณา รู้จักเกรงใจและไม่มีความอาฆาตจองเวร ยึดถือความกตัญญูรู้คุณ ความซื่อสัตย์ และการทำบุญ ซึ่งความเชื่อและค่านิยมเหล่านี้ ชาวชนบทจะอบรมให้ลูกของตนทั้งทางตรงคือการสั่งสอน และทางอ้อมโดยการปฏิบัติตนเพื่อให้ลูกหลานเลียนแบบ โดยเฉพาะการปฏิบัติต่อเด็กเล็ก พบว่าพ่อแม่จะเอาใจใส่และหลนอมเด็กมาก ซึ่งถึงแม้จะทำให้เด็กเกิดความอบอุ่น แต่อาจจะทำให้เด็กขาดความเชื่อมั่นในตนเอง และหาประโยชน์ไม่ช่วยตนเองได้ (จุมพล ทิมพานิช 2522 : 21-22) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ละม้ายมาศ ทรัพย์ดี และ จรรยา สุวรรณทัต (2521 : 87-91) ซึ่งศึกษาอิทธิพลของสังคมต่อพัฒนาการของเด็ก และพบว่า แม่มุ่งหวังอย่างยิ่งที่จะให้ลูกแสดงความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ ทำตามคำสั่งและความต้องการของแม่ การอบรมเช่นนี้ ผู้วิจัยได้อภิปรายว่า มีผลโดยตรงที่ทำให้ผู้ใหญ่ได้รับความสะดวกสบายในการอบรมเด็ก เป็นการรักษาสัมพันธภาพระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ ช่วยให้เด็กมีความเกรงใจผู้อื่น แต่มีข้อเสีย คือ จะก่อให้เกิดผลเสียแก่ตัวเด็กเอง เพราะจะเป็นการบั่นทอนความเป็นตัวของตัวเอง ขาดความกระตือรือร้น ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ตลอดจนขาดความต้องการผลสัมฤทธิ์ในระดับสูงด้วย และที่เห็นได้ชัด คือ สังคมไทยมีค่านิยมในการพึ่งตนเองในระดับต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับสังคมอเมริกา

ด้านของความเชื่อของบิดามารดาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัย
ก่อนเรียนในชนบท พบว่า ครอบครัวที่มีความแตกต่างกันในด้านของระดับการศึกษา สถานภาพการ
ทำงานของมารดา ฐานะทางเศรษฐกิจ และศาสนา จะมีความเชื่อเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
แตกต่างกัน โดยแม่ที่มีระดับการศึกษาต่ำจะมีความเชื่อในการอบรมเลี้ยงดูอย่างไม่มีเหตุผลมากกว่า
แม่ที่มีการศึกษาสูง และแม่ที่ทำงานในบ้านมีความเชื่อที่ไม่มีเหตุผลสูงกว่าแม่ที่ทำงานนอกบ้าน
(เกษมสุข เจริญศักดิ์ 2521 และ สัมพันธ์ บุญเกิด 2522) นอกจากนี้ สัมพันธ์ บุญเกิด ยัง
พบว่า มารดาที่มีอายุมากจะมีความเชื่อที่ไม่มีเหตุผลสูงกว่ามารดาที่มีอายุน้อย และมารดาที่มีฐานะ
ทางเศรษฐกิจต่ำจะมีความเชื่อที่ไม่มีเหตุผลสูงกว่ามารดาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลางและสูง ซึ่ง
สอดคล้องกับการวิจัยของ ปิยวรรณ วิรัชชัย (2521)

ไพฑูรย์ เกรือแกว (2513 : 182) กล่าวถึงชีวิตของเกษตรกรที่มี
ผลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยกล่าวว่า เกษตรกรชาวไทยมีความเชื่อถือในสิ่งที่ไม่เป็นเหตุผล เชื่อ
ในโชคละตา ความช่วยเหลือของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ขาดความกระตือรือร้นในการที่จะปรับปรุงครอบครัว
ด้วยตนเอง และในการอบรมเลี้ยงดู ไพฑูรย์ เกรือแกว (2506) ได้กล่าวถึง การอบรมเลี้ยงดู
ของพ่อแม่ไทยว่า พ่อแม่ไทยส่วนใหญ่ มักจะอบรมเลี้ยงดูโดยการควบคุมให้ออกเป็นเด็กหัวอ่อน เชื่อ
ฟังและทำตามคำสั่งของผู้ใหญ่ และการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยต่าง ๆ ของพ่อแม่ไทยโดยส่วนใหญ่อยู่ใน
ลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูแบบไม่จริงจัง คือ การเลี้ยงดูปฏิบัติสลับตอกันมาตามความเชื่อของผู้ใหญ่ที่
เป็นพ่อแม่ ซึ่งมีแนวโน้มที่จะสร้างให้เด็กชนบทที่หันมากรที่ช้ากว่าเด็กในเมือง แต่อย่างไรก็ตาม
ที่ครอบครัวชนบทจำนวนไม่น้อยที่มีความเป็นอยู่ที่ดีและประสบผลสำเร็จในชีวิต ซึ่งจากการวิจัยของ
เอนก นิยมภักดิ์ (2520) เปรียบเทียบเกษตรกรที่มีฐานะดีและยากจน พบว่า เกษตรกรที่มีฐานะ
ดี จะมีคุณลักษณะต่าง ๆ ดังจะกล่าวต่อไปนี้มากกว่าเกษตรกรที่ยากจน คือ (1) ทำงาน
มากกว่า มีความพยายามและอดทนในการทำงาน (2) ยอมรับวิชาการและการเกษตรแผนใหม่
(3) มีค่านิยมและความเชื่อที่ก่อให้เกิดความขยันขันแข็งและฟันฝ่าอุปสรรค และชีวิตไม่ได้นิ่งนอนกับ
โชคละตา (4) ไม่นิยมจำกัดชีวิตในครอบครัวให้ใหญ่โต และจากการวิจัยของ นาด พันธมนาวิน
(2518) ซึ่งทำการศึกษาผู้ที่ชาวบ้านยกย่องให้เป็นเกษตรกรชั้นนำ เปรียบเทียบกับเกษตรกรที่ไม่
มีใครเอ่ยถึง พบว่า เกษตรกรชั้นนำเป็นผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง มีความตั้งใจมั่นในการที่จะ

พื้นส่วปรารถต่าง ๆ แก่ชีวิตทางชีวิตและอาชีพอย่างไม่ย่อท้อ มีความกล้าเสี่ยงปานกลางในสถานการณ์ที่อาศัยความชำนาญ และกล้าเสี่ยงน้อยในสถานการณ์ที่อาศัยโชค และจากการศึกษาพฤติกรรมการยอมรับนวัตกรรม พบว่าผู้ที่มีลักษณะการยอมรับนวัตกรรมเป็นผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่าผู้ที่ไม่ยอมรับ (นาด พันธุนาวิน 2521) นอกจากนี้ ผู้ที่มีลักษณะการยอมรับนวัตกรรมยังเป็นผู้ที่เชื่อโชคกลางน้อยกว่า และเป็นผู้กระตือรือร้นในการทำงานมากกว่าผู้ที่ไม่ยอมรับด้วย (ปรีชา สะตะ 2520) นอกจากลักษณะของเกษตรกรที่ได้รับผลสำเร็จในชีวิตแล้ว โภคมีผู้ศึกษาลักษณะครอบครัวที่ประสบความสำเร็จ พบว่า ครอบครัวดังกล่าวจะมีลักษณะ ดังนี้

- (1) ครอบครัวมีความผูกพัน และภายในครอบครัวมีความสามัคคีกลมเกลียวกัน
- (2) พ่อแม่มีความพอคิ ไม่ตึงเกินไปหรือหย่อนเกินไป พ่อแม่บางครั้งต้องเป็นเพื่อนลูก ๆ บางครั้งจำเป็นต้องไปไหนมาไหนด้วยกัน
- (3) พ่อแม่สร้างอารมณ์อบอุ่นและเอาใจใส่ดูแลลูก ๆ
- (4) พ่อแม่มีความไว้น้ำใจเชื่อใจลูก และ
- (5) พ่อแม่ให้คำแนะนำแต่น้อย แต่ให้ลูกมีโอกาสช่วยตัวเองมาก ๆ

ผลที่ได้รับจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ขอบกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนที่ได้นำมาอ้างอิงทั้งหมดนี้ ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของพ่อแม่ การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ความเชื่อของพ่อแม่ รวมทั้งการปฏิบัติตนของพ่อแม่ที่มีต่อเด็กวัยก่อนเรียน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาการของเด็ก มีผลให้การพัฒนาการในด้านต่าง ๆ เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ ดังนั้นในการที่พัฒนาคุณภาพของเด็ก จึงควรที่จะเริ่มต้นที่พ่อแม่ของเด็ก ซึ่งถือว่าเป็น "เบ้าหลอม" แรกในการวางพื้นฐานของการพัฒนาการ และเนื่องจากพัฒนาการในด้านต่าง ๆ มีความเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู อาทิเช่น พัฒนาการทางด้านร่างกายและสมองซึ่งเป็นผลมาจากการได้รับโภชนาการที่ถูกต้องเหมาะสม พัฒนาการทางภาษา พัฒนาการทางบุคลิกภาพ และพัฒนาการทางจิตใจให้เหตุผลเชิงจริยธรรม รวมทั้งการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์บางประการ ได้แก่ การรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย และการมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ด้วย ซึ่งวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่จะส่งผลให้เด็กเกิดพัฒนาการที่ดีและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์นั้น พบว่าควรที่จะใช้วิธีการอบรมแบบประชาธิปไตย ให้ความรักมากควบคุมน้อย และให้เหตุผลแก่ลูก และจากผลการวิจัยเสนอว่า วิธีการอบรมเลี้ยงดูของชาวชนบทไทยในบางเรื่องอาจจะยังยึดคุณลักษณะที่ดีบางประการ

ได้ ดังนั้น ในการสร้างหลักสูตรในครั้งนี้ จึงได้กำหนดเนื้อหาของหลักสูตรโดยเสนอแนะวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนที่ถูกต้อง ซึ่งมีผลงานวิจัยที่อ้างอิงมาแล้วว่าจะก่อให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาการและเกิดคุณลักษณะที่ดี รวมทั้งวิธีการหลักเลี้ยงการเลี้ยงดูที่ขัดขวางพัฒนาการและคุณลักษณะที่ต่าง ๆ ให้แก่พ่อแม่ผู้เขารับการอบรม

3. บทบาทและหน้าที่ของพ่อแม่

3.1 บทบาทของพ่อแม่ตามหลักของศาสนาพุทธ

หลักของศาสนาพุทธโดยของพ่อแม่ว่าเป็นพรหมของลูก เป็นอาจารย์คนแรกของลูก และเป็นอรหันต์ของลูก เพราะพ่อแม่เป็นผู้ที่ให้ชีวิต เป็นที่ให้กำเนิดแก่ลูก มิใช่เป็นเพียงพ่อพันธุ์แม่พันธุ์เท่านั้น (พุทธศาสนิก 2514 : 490-491) และในระเบียบปฏิบัติของชาวพุทธได้กำหนดให้พ่อแม่เป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำในการดำเนินชีวิตให้แก่อลูก พร้อมทั้งจะยกย่องสรรเสริญลูกผู้ทำดี และให้อภัยในความผิดพลาดของลูกในเมื่อลูกสำนึกผิดแล้ว หากชาวพุทธได้ปฏิบัติเช่นนี้ เขาชนของชาติจะเป็นเด็กดี และไม่ก่อให้เกิดปัญหาแกสังคม (พระราชสุทธเวที 2518 : 15) การยกย่องให้พ่อแม่เป็นพรหมของลูกนี้ แสดงให้เห็นว่าผู้ที่เป็นพ่อแม่มีความสำคัญต่อลูก ในฐานะที่ต้องปกป้องคุ้มครองลูก ซึ่งคุณธรรมของผู้เป็นพรหม ได้แก่ พรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย (1) ความเมตตา ความรักปรารถนาให้ลูกมีความสุข (2) ความกรุณา ความสงสารเมื่อลูกมีความทุกข์ (3) มุติตา ยกย่องยินดีและส่งเสริมให้กำลังใจลูกที่ประพฤติดี และ (4) อุเบกขา วางตนเป็นกลาง อบรมเลี้ยงดูลูกด้วยความยุติธรรม ซึ่งคุณธรรมเหล่านี้ควรเป็นเสมือนจริยธรรมประจำของผู้ที่เป็นพ่อแม่ นอกจากนี้ ในหลักของพราหมณ์ธรรมและพิธีกรรม ได้กำหนดให้เห็นถึงหน้าที่และบทบาทที่พ่อแม่พึงปฏิบัติต่อกันไว้ในพิธีทก โดยกล่าวถึงปัจฉิมพิธีอันเป็นพิธีเบื้องหลัง ได้กำหนดแนวปฏิบัติซึ่งเกี่ยวข้องกับหน้าที่ที่พ่อแม่พึงปฏิบัติต่อบุตร ทำประการ คือ ห้ามลูกไม่ให้ทำชั่ว ให้ลูกตั้งอยู่ในความดี สนับสนุนให้ลูกศึกษาศิลปวิทยา หาความรู้ที่สมควรให้ และมอบทรัพย์ให้ในสมัย (สมเด็จพระญาณสังวร 2516 : 51)

3.2 บทบาทของพ่อแม่ตามหลักของกฎหมาย

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1564 บัญญัติไว้ว่า บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดู และให้การศึกษาคามสมควรแก่บุตรในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์

(0-20 ปี) และบิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว แต่เฉพาะผู้ทุพพลภาพ และหาเลี้ยงตนเองมิได้

3.3 บทบาทของพ่อแม่ตามหลักสังคมวิทยา

แนวารูปแบบของการแต่งงานและครอบครัวในแต่ละสังคมจะมีลักษณะแตกต่างกันออกไป แต่ครอบครัวโดยทั่วไปจะมีหน้าที่ซึ่งมีพื้นฐานคล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะบทบาทและหน้าที่ของพ่อแม่โดยส่วนใหญ่ จะได้รับการกำหนดไว้และสั่งสอนให้ปฏิบัติสืบต่อกันมา ดังนี้ คือ

3.3.1 พ่อแม่ควรทำหน้าที่ดูแลและฝึกหัดเด็กเป็นระยะเวลาตามวัยต่าง ๆ เช่น วัยทารก วัยเด็ก วัยรุ่น จนกว่าเด็กจะพึ่งตนเองได้ ในการดูแลเด็กนี้ นอกจากพ่อแม่จะให้อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัยแก่เด็กแล้ว จะต้องคอยปกป้องอันตรายต่าง ๆ ให้แก่เด็กอีกด้วย ส่วนการฝึกหัดเด็กนั้น พ่อแม่จะทำหน้าที่เบื้องต้นในการฝึกหัดเด็กให้รู้จักมีความคิด และการกระทำที่เหมาะสม

3.3.2 พ่อแม่มีหน้าที่ทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก เพื่อที่จะจัดเตรียมให้เด็กมีความสามารถที่จะเป็นพ่อแม่ที่ดีในอนาคตได้ด้วย

3.3.3 พ่อแม่มีบทบาทที่จะต้องให้การศึกษาและส่งเสริมพัฒนาการแก่ลูกของตน และพ่อแม่ควรเข้าไปในกระบวนการในการเจริญเติบโตและการพัฒนาการของลูก และมีส่วนรับผิดชอบลูกให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ (Grotberg, ใน Doxiadis, 1979 : 211)

จากบทบาทและหน้าที่ของพ่อแม่ดังกล่าวข้างต้น ทั้งที่เป็นบทบาททางพุทธศาสนา ทางกฎหมาย และทางสังคม ล้วนแต่ให้ความสำคัญแก่พ่อแม่ในการอบรมเลี้ยงดูลูกของตนเองทั้งสิ้น ซึ่งบทบาทดังกล่าวสามารถนำมาสรุปได้ดังนี้ คือ

(1) บทบาทในการเลี้ยงดู เป็นบทบาทที่สนองความต้องการทางด้านร่างกายแก่ลูกของตน ในด้านของการโภชนาการที่ดี มีที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม การรักษาอนามัย การป้องกันโรค และการปกป้องภัยอันตรายต่าง ๆ ซึ่งบทบาทนี้จะมีผลทำให้เด็กมีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์

(2) บทบาทในการสั่งสอนอบรม เป็นบทบาทที่พ่อแม่ทำหน้าที่เสมือน

ครูของลูกในการให้ความรู้พื้นฐานซึ่งเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน การอบรมสั่งสอนค่านิยม จริยธรรม และการปฏิบัติตนของพ่อแม่ให้เป็นแบบอย่างที่ดีของลูก ซึ่งบทบาทนี้จะมีผลในการปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่เด็ก

4. เอกสารและหนังสือที่แนะนำพ่อแม่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน

การกำหนดหลักสูตรการอบรมนี้ นอกจากจะพิจารณาถึงผลงานวิจัยและแนวความคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนทั้งที่นำมาอ้างอิงไว้อย่างชัดเจนแล้ว ผู้วิจัยยังวิเคราะห์เนื้อหาของเอกสารและหนังสือที่แนะนำพ่อแม่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนในด้านต่าง ๆ โดยผู้วิจัยคัดเลือกเอกสารและหนังสือที่มีผู้อ้างอิงและใช้เป็นคู่มือในการอบรมแก่ผู้เลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน ซึ่งเอกสารและหนังสือที่นำมาใช้ประโยชน์ในการจัดทำหลักสูตรนี้ ได้แก่

- (1) หนังสือเกี่ยวกับ "การอบรมเลี้ยงดูเด็ก" ของ สป็อค (Spock , 1970) ของ กรมอาชีวศึกษา (2524) และของเพ็ญศรีและแอนเดอสัน ซึ่งแปลโดย ปราณี สวัสดิ์ศิลป์ (2511)
- (2) คู่มือการสอน "การบริหารทารก" ของกรมอาชีวศึกษา (2524)
- (3) หนังสือ "คุยกับหมอ เรื่องลูก" ของแพทย์หญิงฉวีรัตน์ จุลมานนท์ และคณะ (2523)
- (4) หนังสือคู่มือ "คู่มือสอนแม่" (2522) และ คู่มือ "โภชนาการ เกษตร และอนามัย" (ม.ป.ป.) ของกองโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข
- (5) หนังสือ "เล่นกับเด็ก" ของเบญจา แสงมณี (2522)
- (6) หนังสือ "วิธีป้อนนม" ของประเทิน มหาพันธ์ (2524)
- (7) แผนปฎิบัติภาพพลิก เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน ของกองโภชนาการ กองสุขศึกษา และกองอนามัยแม่และเด็ก กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

เนื้อหาคำแนะนำจากเอกสารและหนังสือดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดหน่วยอบรม และกำหนดเนื้อหาของการอบรมเป็นสองด้าน ดังนี้ คือ

(1) ด้านการเลี้ยงดูเพื่อส่งเสริมสุขภาพอนามัยของเด็ก

- การโภชนาการ อันได้แก่ การให้อาหารเด็กแต่ละวัยให้ถูกต้องตามหลักโภชนาการ ผลคือของนมมารดา การเตรียมและการให้นมแก่ทารก นมผสมและการเลือกนมผสม สูตรการผสมนม และการให้โภชนาการสำหรับตัวมารดาเองโดยเฉพาะมารดาที่กำลังตั้งครรภ์

กรรมและโทษลูก

- การสร้างภูมิคุ้มกันโรคเด็ก โท่แก่ หมายถึงกำหนดการฉีดยาป้องกันโรคเด็กในแต่ละวัย อาการที่เกิดกับเด็กหลังการฉีดยา การบำรุงรักษาฟัน และการพาเด็กไปตรวจสุขภาพ

- การสุขอนามัย โท่แก่ การมีบริโภคนิสัยที่ดี การอาบน้ำและการทำความสะอาดร่างกายทารกและเด็กเล็ก การจัดสภาพที่อยู่อาศัยสำหรับเด็ก เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มสำหรับเด็ก และการพักผ่อนหลับนอนสำหรับทารกและเด็กเล็ก

- ปัญหาและความผิดปกติต่าง ๆ ในวัยทารกและเด็กเล็ก โท่แก่ ปัญหาและความผิดปกติด้านร่างกาย ทางด้านอารมณ์ และทางจิตใจ

- การฝึกหัดให้เด็กรู้จักช่วยตนเองและจัดการกับกิจวัตรประจำวันของตนเองได้ โท่แก่ การทำความสะอาดร่างกายของตนเอง การกินอาหารเอง การควบคุมการขับถ่ายและการทำความสะอาดหลังการขับถ่าย รวมถึงการนอนด้วย

- การจัดกิจกรรมและการเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย

(2) ด้านการอบรมเลี้ยงดูเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์

- การมีความเข้าใจในพัฒนาการด้านต่าง ๆ และส่งเสริมพัฒนาการของทารกและเด็กเล็ก รวมทั้งเข้าใจพฤติกรรมที่เป็นปกติและพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนของเด็กด้วย

- การรู้จักสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพ่อแม่ลูก และบุคคลอื่นในครอบครัว การให้ความรักแก่เด็ก และการให้คำอธิบายและเป็นพี่ปรึกษาที่ดีแก่เด็ก

- การฝึกให้เด็กมีระเบียบวินัย รู้จักรับผิดชอบตนเอง และการสร้างความรับผิดชอบที่ดีให้แก่เด็ก

- การสร้างบรรยากาศของครอบครัวให้เป็นแบบประชาธิปไตย และพ่อแม่ควรปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูก

- รู้จักวางแผนครอบครัว จัดขนาดของครอบครัว และการเตรียมอนาคตให้ลูก

การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนของการวิจัยนี้ ได้กำหนดขอบเขตและความ

หมายของการอบรมเลี้ยงดูไว้อสองประการ คือ การอบรมเลี้ยงดูในด้านที่ส่งเสริมสุขภาพอนามัยที่ดีสำหรับเด็ก และการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยเนื้อหาในแต่ละเรื่องของหลักสูตรที่จัดสร้างนี้ ดำเนินการคัดเลือกเนื้อหาโดยยึดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรซึ่งกำหนดมาจากปัญหาและความต้องการของชุมชนและผู้เข้ารับการอบรมเป็นหลัก

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตร

คำว่า "หลักสูตร" นี้ ใคร่ให้ผู้ทำความเข้าใจความไวต่าง ๆ กัน ทั้งในความหมายที่แคบเป็นหลักสูตรในระดับห้องเรียน และในความหมายที่กว้างเป็นหลักสูตรในระดับชาติก็มี ไม่ว่าจะมีความหมายอยู่ในระดับใดก็ตาม การสร้างหลักสูตรจะมีการดำเนินการเป็นไปในลักษณะทำนองเดียวกัน คือ เมื่อได้ทำการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้เรียนและสังคมแล้ว จะนำข้อมูลที่ได้นำมาพิจารณาเพื่อกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และดำเนินการสร้างและพัฒนาหลักสูตรตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังจะเสนอให้เห็นถึงความหมายของหลักสูตร และรูปแบบในการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้ คือ

1. ความหมายของหลักสูตร

หลักสูตร เป็นหัวใจของการศึกษา เป็นเสมือนเครื่องมือนในการที่จะให้ความรู้เพิ่มเติมทักษะ และพัฒนาบุคคลให้เป็นที่ไปตามความมุ่งหมายของสังคม นักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่า "หลักสูตร" ไวต่าง ๆ กันตามระดับและการใช้หลักสูตรนั้น ๆ กล่าวคือ

1.1 หลักสูตรที่นำมาใช้ในระบบโรงเรียน แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1.1.1 หลักสูตรในระดับห้องเรียน

หลักสูตรในระดับนี้ หมายถึงหลักสูตรรายวิชา ซึ่งกำหนดเนื้อหาสาระไว้ให้นักเรียนได้เรียนเป็นวิชา ๆ ไป เช่น หลักสูตรวิชา ภาษาไทย สังคมศึกษา เป็นต้น (Good . 1969 : 41)

1.1.2 หลักสูตรในระดับโรงเรียน

หลักสูตรในระดับนี้ หมายถึง หลักสูตรทั้งฉบับ ซึ่งรวมเอารายวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดยหลักสูตรกำหนดเป็นเค้าโครงทั่วไปของเนื้อหาวิชาที่จะต้องจัดให้ผู้เรียนมีความรู้จนจบชั้นสามารถเข้าเรียนต่อหรือทำงานได้ (Good .

1969 : 42) หลักสูตรนี้เป็นพื้นฐานในการคิด และการดำเนินชีวิตของผู้เรียน (Smith, Stanley and Shores, 1957 : 3) และเป็นหลักสูตรที่จัดเพื่อให้ เกิดผลผลิตที่เป็นที่ต้องการของทั้งโรงเรียนและสังคม (Saylor and Alexander, 1954 : 3)

1.3 หลักสูตรในความหมายของการศึกษานอกระบบ

หลักสูตรในลักษณะนี้ หมายถึงประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้ ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่พึงปรารถนา และหลักสูตรที่ถือว่า เป็นหลักสูตรที่สนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน อันสอดคล้องกับความต้องการของชีวิต ที่เหมาะสมที่สุด และสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ ความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมทางการศึกษา การเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมือง การปกครอง ขนบธรรมเนียม ประเพณี ค่านิยมและ วัฒนธรรม รวมทั้งสภาพแวดล้อมทางจิตวิทยาและสังคมด้วย หลักสูตรลักษณะนี้ เป็นหลักสูตรที่เน้นหนัก ในหลักการชีวิตและสังคม (The Curriculum based on Social and Life Function) ได้แก่ การจัดเนื้อหาของหลักสูตรให้มีความสัมพันธ์กับคนในชุมชนนั้นโดยตรง การสอนตามหลักสูตรนี้ จะมุ่งเน้นหนักไปในทางปฏิบัติจริงเพื่อประโยชน์ของผู้เรียน และให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต (วิชัย วงษ์ใหญ่ 2521 : 4)

ความหมายของหลักสูตรสำหรับการวิจัยนี้ มีความหมายครอบคลุมทั้งหลักสูตรในระดับห้องเรียน และหลักสูตรในความหมายของการศึกษานอกระบบ เพราะหลักสูตรการอบรม เลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนสำหรับพ่อแม่ในชุมชนเกษตรกรรมชนบทนี้ จัดอยู่ในหลักสูตรการให้การศึกษา ผู้ใหญ่ประเภทนอกระบบโรงเรียน เป็นหลักสูตรที่เน้นหนักในหลักการทางชีวิตและสังคม โดย หลักสูตรนี้กำหนดสร้างเป็นหลักสูตรทั้งฉบับที่รวมเนื้อหาในทำนองของหลักสูตรรายวิชามาผนวกไว้ ด้วยกัน อันประกอบด้วย จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร กิจกรรมและวิธีการ อบรม และวิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งองค์ประกอบของหลักสูตรนี้จะเป็นการบ่มการ ที่ก่อให้เกิดความรู้ความสามารถและทักษะในอันที่จะนำไปปฏิบัติให้สอดคล้องกับการดำเนิน ชีวิตเพื่อประโยชน์ของผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งได้แก่พ่อแม่ของเด็กวัยก่อนเรียนในชุมชนเกษตรกรรม ชนบท โดยผู้เข้ารับการอบรมนำความรู้ ความสามารถและทักษะนั้นไปพัฒนาการลูกของตนได้ถูกต้อง

2. รูปแบบในการพัฒนาหลักสูตร

2.1 รูปแบบและองค์ประกอบของหลักสูตรตามแนวความคิดของ ทายเลอร์

(Tyler . 1949)

ทายเลอร์เสนอหลักการและเหตุผลในการสร้างหลักสูตรไว้ 4

ประการ ซึ่งเรียกว่า Tyler's rationale โดยให้หลักเกณฑ์สำหรับการพัฒนาหลักสูตรในการเรียนการสอนภายในโรงเรียนไว้ว่า ผู้สร้างหลักสูตรควรมีคำตอบของคำถามที่เป็นพื้นฐาน 4 ประการตามลำดับ ต่อไปนี้ คือ

2.1.1 มีจุดมุ่งหมายทางการศึกษาอะไรบ้างที่โรงเรียนควรจะต้อง

หา โดยจุดมุ่งหมายนี้จะมาจากการศึกษาตัวนักเรียน การสังเกตสังคมนอกโรงเรียน และจากข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ คำตอบที่ได้นี้จะนำมากำหนดเป็นจุดมุ่งหมายชั่วคราว และนำจุดมุ่งหมายชั่วคราวนี้มาพิจารณาประกอบกับปรัชญาการศึกษา และจิตวิทยาการเรียนรู้ เพื่อกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายของหลักสูตรต่อไป

2.1.2 มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้าง ที่โรงเรียนควรจัด

ขึ้น เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ โดยประสบการณ์นี้จะ เป็นกระบวนการที่ครูและนักเรียนต้องทำกิจกรรมร่วมกัน

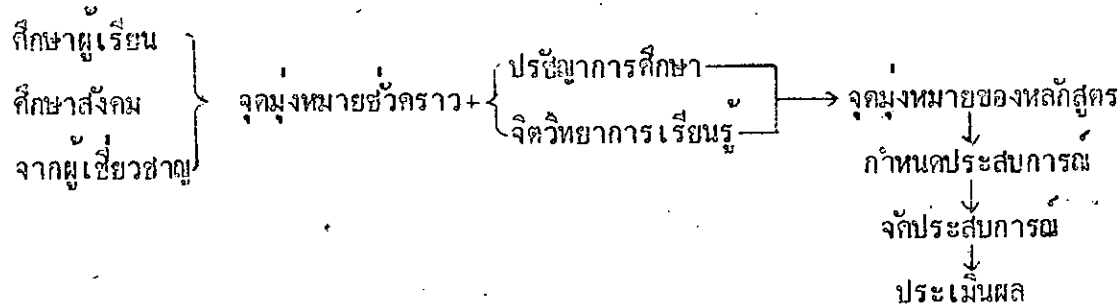
2.1.3 จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาอย่างไร ที่จะทำให้การสอน

มีประสิทธิภาพ

2.1.4 จะจัดประเมินผลประสิทธิภาพของประสบการณ์ในการศึกษา

อย่างไร จึงจะตัดสินใจได้ว่าผู้เรียนบรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ทายเลอร์เห็นว่า คำถามทั้งสี่ข้อนี้ต้องถามเรียงตามลำดับลงมา การตั้งจุดมุ่งหมายจึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการดำเนินการสร้างและพัฒนาหลักสูตร รูปแบบในการพัฒนาหลักสูตรของทายเลอร์ สามารถเขียนเป็นแผนภาพได้ดังนี้

2.2 รูปแบบและองค์ประกอบของหลักสูตรตามแนวความคิดของ ทาบา

(Taba . 1962)

ทาบา ได้เสนอขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรไว้ 8 ขั้นตอน คือ-

2.2.1 ขั้นวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการ โดยการสำรวจ ปัญหาและความต้องการ รวมทั้งความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคม เพื่อนำเป็นแนวทาง ในการกำหนดจุดมุ่งหมาย

2.2.2 ขั้นกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยการพิจารณาข้อมูล ที่ได้จากขั้นวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการ มาพิจารณาเพื่อจัดการศึกษาให้เป็น ไปในแนวทางที่สังคมต้องการ และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมได้ จุดมุ่งหมายนี้จะเป็น สิ่งที่กำหนดเนื้อหาและประสบการณ์

2.2.3 ขั้นคัดเลือกเนื้อหา โดยคัดเลือกเนื้อหาความรู้ที่จะต้องนำมา สอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตรงกับความต้องการและความจำเป็นของสังคม โดย พยายามคัดเลือกเนื้อหาที่ตรงกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ตั้งไว้

2.2.4 ขั้นจัดลำดับเนื้อหาวิชา เป็นการแก้ไขปรับปรุงเนื้อหาสาระ ที่เลือกมาได้ การจัดเนื้อหาจะต้องพิจารณาถึงความยากง่ายของสาระวิชานั้น ความถนัด ของเนื้อหาวิชา เพื่อจัดว่าวิชาใดจะเรียนก่อนหรือเรียนทีหลัง เป็นต้น

2.2.5 ขั้นคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ โดยคัดเลือกประสบการณ์ ซึ่งจะนำมาเสริมเนื้อหาวิชา และกระบวนการเรียนรู้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ประสบการณ์นี้จะ สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ด้วย

2.2.6 ขั้นจัดลำดับประสบการณ์การเรียนรู้ โดยการจัดลำดับก่อนหลัง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ขึ้น และบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้

2.2.7 ขั้นประเมินผล เป็นการประเมินผลประสิทธิภาพของหลักสูตร ว่ามีการกำหนดเนื้อหาวิชาอะไรบ้าง มีประสบการณ์อะไรบ้าง และ ได้เกิดการเรียนรู้ ตามที่ได้ตั้งจุดมุ่งหมายไว้หรือไม่ การประเมินผลนี้จะใช้จุดมุ่งหมายเป็นหลักในการ ประเมินผล

2.2.8 ขั้นตรวจสอบความคงที่และความเหมาะสมในแต่ละขั้น เป็น

ขั้นที่ควรมีไว้เพื่อตรวจสอบลักษณะดังต่อไปนี้ คือ เนื้อหาที่จัดขึ้นสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายหรือไม่ กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนพัฒนาไปตามความสอดคล้องของเนื้อหาหรือไม่ มีความเหมาะสมเพียงใด และช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ตามจุดมุ่งหมายที่ควรจะเป็นหรือไม่

จากรูปแบบและองค์ประกอบของหลักสูตรตามแนวคิดของ ทายเลอร์และทาบาส่งให้เห็นถึงลำดับขั้นในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร ซึ่งทั้งสองแนวความคิดให้ความสำคัญต่อจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ว่าเป็นสิ่งที่ต้องกำหนดไว้ก่อนเป็นเบื้องต้น โดยทาบาส่งเสนอว่าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรควรที่จะกำหนดมาจากข้อมูลที่ได้รับการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของสังคม ส่วนการคัดเลือกและจัดลำดับเนื้อหา กิจกรรม และวิธีการประเมินผลหลักสูตรนั้น กำหนดโดยอาศัยจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นแนวทาง และเมื่อได้โครงสร้างหลักสูตรแล้ว ทาบาส่งยังเสนอขั้นตอนของการตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตรด้วยว่า ในแต่ละองค์ประกอบของหลักสูตรมีความสอดคล้องกันหรือไม่ และจะสามารถดำเนินการให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ด้วย

รูปแบบและองค์ประกอบของการพัฒนาหลักสูตรในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยยึดแนวในการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรของ ทายเลอร์ และ ทาบาส่งเป็นหลัก และเพิ่มเติมขั้นตอนให้ชัดเจนและเหมาะสมกับการใช้หลักสูตร โดยมีลำดับของการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้คือ

(1) กำหนดสภาพปัญหาและความจำเป็นของชุมชนเกษตรกรรมชนบท ซึ่งกำหนดให้สอดคล้องกับแผนนโยบายของชาติ โดยการสำรวจเอกสารและสำรวจชุมชน รวมทั้งการสำรวจความต้องการของผู้อบรม มาเป็นข้อมูลในการพิจารณากำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

(2) กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการอบรม ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพของปัญหาและความจำเป็นที่ใดสำรวจมา

(3) กำหนดหน่วยการอบรม โดยแบ่งแยกจุดมุ่งหมายเป็นเรื่อง ๆ และกำหนดหน่วยการอบรมให้ครอบคลุมจุดมุ่งหมายเรื่องนั้น ๆ ซึ่งเมื่อได้ดำเนินการครบหมดทุกหน่วยการอบรมแล้วจะบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้

(4) กำหนดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมของแต่ละหน่วยการอบรม โดยพิจารณา

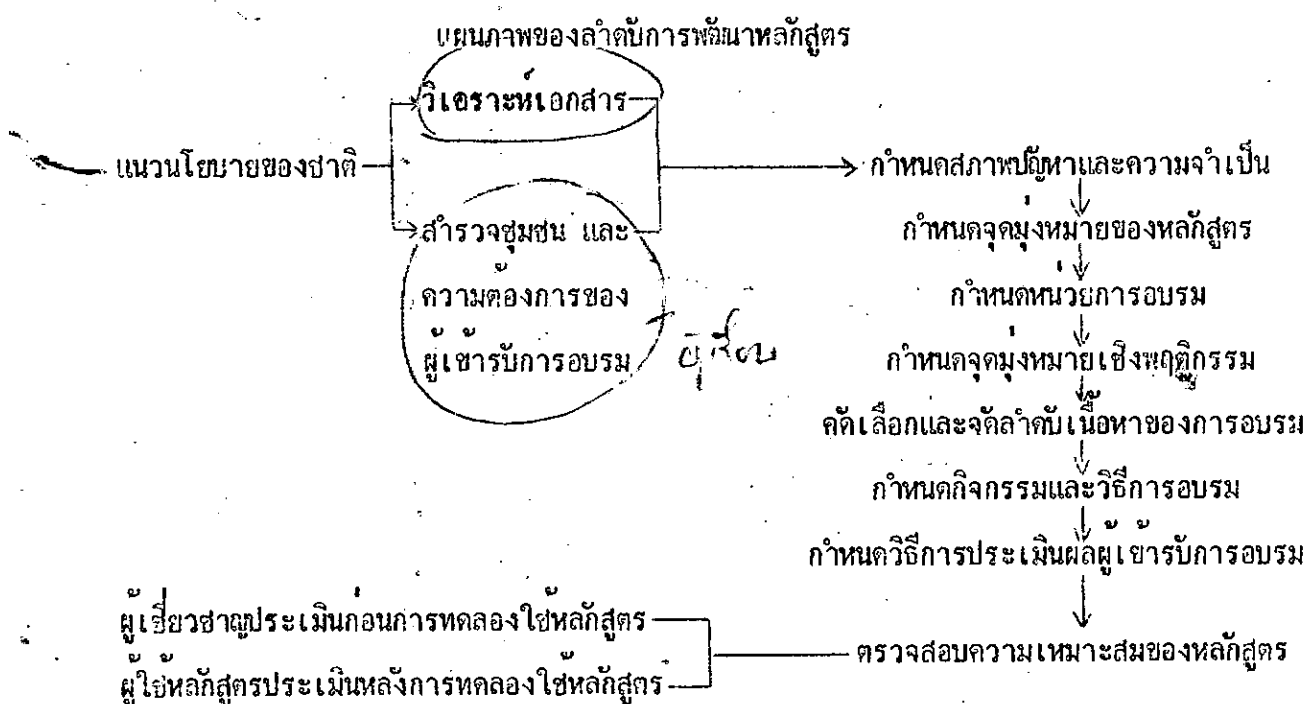
กำหนดให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้

(5) คัดเลือกและจัดลำดับเนื้อหาของการอบรม ซึ่งทำการคัดเลือกเนื้อหาการอบรมโดยยึดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมเป็นขอบเขต และดำเนินการจัดลำดับความสำคัญของเนื้อหาโดยพิจารณาตามลำดับธรรมชาติของเนื้อหา และตามลำดับความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งได้ทำการสำรวจไว้แล้ว

(6) กำหนดกิจกรรมและวิธีการอบรม โดยพิจารณาจากเนื้อหาการอบรม ประกอบกับการพิจารณาถึงความพร้อมและพื้นฐานของผู้เข้ารับการอบรม

(7) กำหนดวิธีการประเมินผู้เข้ารับการอบรม โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม และ กิจกรรมและวิธีการอบรม ตลอดจนพิจารณาถึงบรรยากาศในการอบรม และพื้นฐานของผู้เข้ารับการอบรมด้วย

(8) การตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตร ดำเนินการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ และ ผู้ใช้หลักสูตร ซึ่งการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญจะดำเนินการตรวจสอบก่อนการใช้หลักสูตร ส่วนการตรวจสอบโดยผู้ใช้หลักสูตร จะทำการตรวจสอบหลังจากการนำหลักสูตรไปทดลองใช้แล้ว

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลหลักสูตร

การประเมินผลหลักสูตร เป็นกระบวนการหาข้อมูลและเก็บข้อมูลเพื่อที่จะนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจหาทางเลือก เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของหลักสูตร (Stufflebeam, 1971 : 40) และใช้ข้อมูลที่รวบรวมได้เพื่อเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจเพื่อวางรูปแบบและกำหนดโครงสร้างหลักสูตร รวมทั้งการกำหนดการดำเนินงานของหลักสูตรด้วย (Cronbach, 1963) การประเมินผลจึงเป็นกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรที่มีบทบาทสำคัญยิ่ง เพราะการประเมินผลจะทำให้ได้ข้อมูลที่ช่วยให้ผู้มีส่วนรับผิดชอบหลักสูตร เกิดการตัดสินใจที่ดีในการที่จะปรับปรุงและมีการคัดเลือกหลักสูตรที่ดีขึ้นกว่าเดิม

1. การประเมินผลหลักสูตร

ทิสนา แยมมณี (2519 : 230) ได้เสนอให้เห็นถึงภาระของผู้สร้างหลักสูตรว่าจะต้องเผชิญกับปัญหาในการประเมินผลหลักสูตร 2 ระยะ คือ

1.1 ระยะที่ 1 การประเมินผลหลักสูตรก่อนนำหลักสูตรไปใช้ โดยเมื่อสร้างหลักสูตรเสร็จแล้ว ผู้สร้างหลักสูตรควรประเมินผลหลักสูตรว่า สามารถใช้ได้หรือไม่เพียงใด

1.2 ระยะที่ 2 การประเมินผลหลักสูตรจากการนำหลักสูตรไปใช้ โดยเมื่อนำหลักสูตรที่สร้างเสร็จแล้วไปทดลองใช้ระยะหนึ่ง ควรจะประเมินผลดูว่าหลักสูตรที่นำไปใช้นั้นได้ผลเพียงใด เพื่อที่จะตัดสินใจว่าควรให้หลักสูตรนั้นต่อไปหรือไม่ หรือจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างไร

2. รูปแบบของการประเมินผล

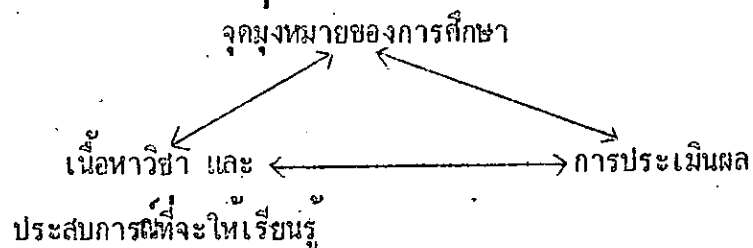
รูปแบบของการประเมินผลนี้ ได้มีผู้เสนอไว้หลายรูปแบบ ดังนี้ คือ

2.1 รูปแบบที่ยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก (Goal-Attainment Model)

รูปแบบนี้เน้นที่วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายเป็นหลักในการประเมินผล ผู้ประเมินจึงต้องพยายามกำหนดจุดมุ่งหมาย และลำดับจุดมุ่งหมายเหล่านี้ เพื่อใช้ในการพิจารณาว่า สิ่งที่ต้องการประเมินได้บรรลุจุดมุ่งหมายมากน้อยเพียงใด ผู้ที่มีความคิดในแนวนี้ ได้แก่ Tyler (1942), Taba (1962), Hammond (1969) และ Metfessel & Micheal (1967)

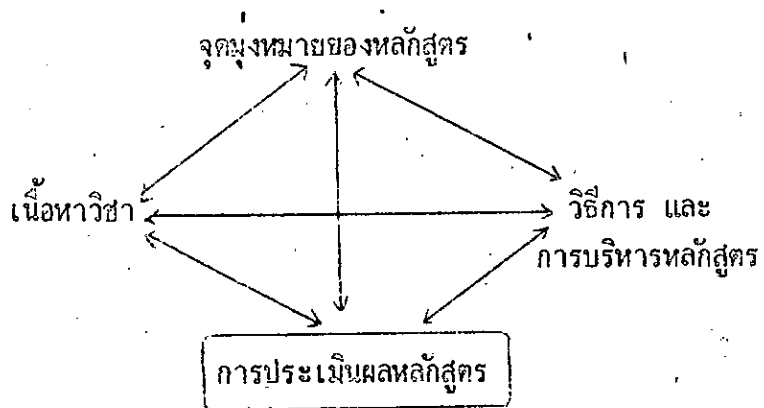
2.1.1 รูปแบบการประเมินผลของทายเลอร์ (Tyler . 1942)

ทายเลอร์ ได้เสนอรูปแบบของการประเมินผล ชื่อ Tyler's Model of Evaluation กล่าวถึงการประเมินผลว่า การประเมินผลควรใช้จุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นเกณฑ์ โดยที่จุดมุ่งหมายนั้นเป็นจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมตามที่ต้องการ การประเมินผลหลักสูตรจึงเป็นการพิจารณาความก้าวหน้าของผู้เรียน ว่าเกิดพฤติกรรมที่ใดตรงจุดมุ่งหมายไว้หรือไม่ โดยเสนอเป็นรูปแบบ ดังนี้

2.1.2 รูปแบบการประเมินผลของ ทาบา (Taba . 1962)

ทาบา เสนอรูปแบบของหลักสูตร โดยให้ชื่อว่า A Conceptual framework for Curriculum Design จากรูปแบบนี้ แสดงให้เห็นว่า การประเมินผลหลักสูตรในแนวความคิดของทาบานี้ จะมีจุดมุ่งหมายของเป็นหลักในการประเมินผล ดังนี้

2.1.3 รูปแบบการประเมินผลของ แฮมมอน (Hammond , 1969)

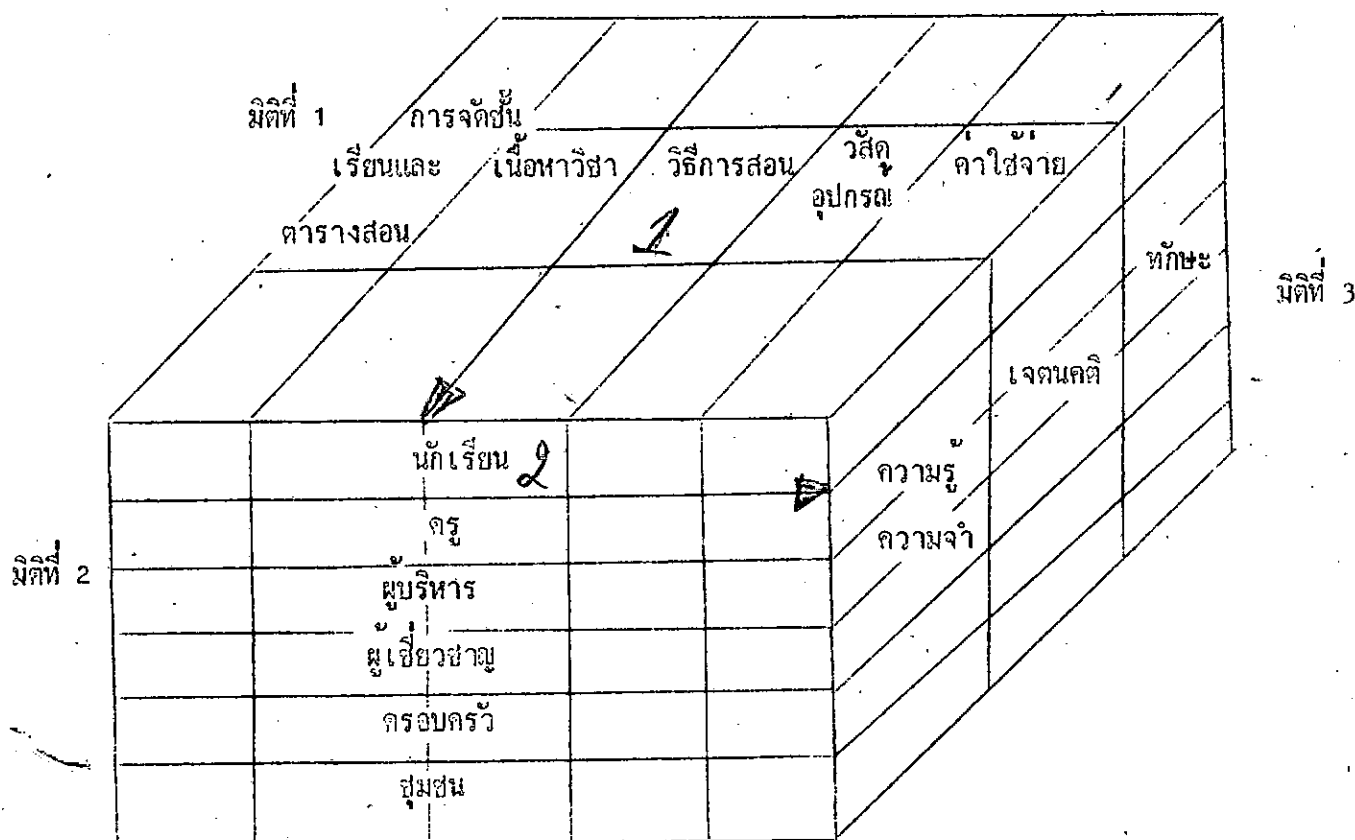
แฮมมอนเสนอโครงสร้างของการประเมินผลไว้เป็นมิติ

มิติที่ 1 ด้านการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดชั้นเรียนและตารางสอน เนื้อหาวิชา วิธี

การสอน วัสดุอุปกรณ์และค่าใช้จ่าย

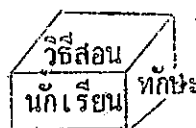
มิติที่ 2 ด้านสถาบัน ได้แก่ นักเรียน ครู ผู้บริหาร ครอบครัวยุติธรรม และชุมชน

มิติที่ 3 ด้านพฤติกรรม ได้แก่ ความรู้ ความจำ เจตคติ และทักษะ

จากรูป ในมิติที่ 1 และมิติที่ 2 เป็นส่วนที่ให้อธิบาย

ในส่วนมิติที่ 3 จะเป็นข้อมูลที่เป็นวัตถุประสงค์ว่าจะให้เกิดพฤติกรรมใดเท่าใด ซึ่งทั้งสามมิติจะมีความสัมพันธ์กัน เช่น ถ้าผู้ประเมินต้องการทราบว่า ถ้าใช้วิธีสอนแบบนี้แล้ว (มิติที่ 1) จะทำให้นักเรียน (มิติที่ 2) เกิดทักษะ (มิติที่ 3) ตามที่ต้องการหรือไม่ ผู้ประเมินจะพิจารณาความสัมพันธ์ของมิติทั้งสาม ดังรูปนี้

ว่ามีความ

สัมพันธ์กันแล้ว เกิดทักษะตามที่ต้องการหรือไม่

2.1.4 แนวความคิดของ เมทเฟสเซล และไมเคิล (Metfessel & Michael . 1967) เสนอว่า การประเมินผลหลักสูตรใด ๆ ก็ตาม ควรใช้ วัตถุประสงค์ของหลักสูตรเป็นหลักในการประเมินผล ซึ่งเขาเน้นว่า วัตถุประสงค์ ดังกล่าวนี้นี้จะต้องมาจากการพิจารณาของ นักการศึกษา นักปรัชญา นักจิตวิทยา นักเรียน และบุคคลทุกกลุ่มที่อยู่ในสังคมนั้น ๆ

2.2 รูปแบบที่ยึดหลักเกณฑ์เป็นหลัก (Criterion Model)

รูปแบบนี้ถือว่า ถ้าจะมีการประเมินผลผลิตของหลักสูตร จะอาศัยเกณฑ์ ภายนอกของระบบหลักสูตร แต่ดำเนินการประเมินผล กระบวนการเรียนการสอน หรือเนื้อหา วิชาจะอาศัยเกณฑ์ภายในของระบบหลักสูตร เป็นเกณฑ์ในการประเมินผล โดยพิจารณาว่าสิ่งที่ต้องการ ประเมินมีคุณค่าถึงเกณฑ์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ผู้พิจารณากำหนดเกณฑ์หรือตัดสินคุณค่าของหลักสูตร จะได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ทางหลักสูตรนั้น ๆ ผู้ที่เสนอรูปแบบการประเมินตามแนวความคิดนี้ ได้แก่ Stake (1967)

รูปแบบการประเมินผลของ สเตค (Stake . 1967)

สเตค ได้เสนอรูปแบบการประเมินผล ชื่อ The Stake Congruence Contingency โดยเสนอให้เห็นถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ประกอบขึ้นมาเป็นหลักสูตร โดยเขา มิได้เน้นเฉพาะกระบวนการของหลักสูตรแต่ประการเดียว แต่จะกล่าวถึงสิ่งที่มีมาก่อนที่จะใช้ หลักสูตร และผลที่เกิดขึ้นหลังจากการใช้หลักสูตรแล้วด้วย การประเมินผลหลักสูตรตามแนวความคิดนี้ จะเป็นการรวบรวมข้อมูลจากหลาย ๆ แห่งเพื่อใช้ในการอธิบายและการตัดสินใจ ว่าหลักสูตรใน แต่ละส่วน กับมาตรฐานที่กำหนดไว้ และมาตรฐานที่คาดว่าจะเกิดขึ้น นอกจากนี้ สเตค ได้เสนอ การประเมินความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของหลักสูตร และความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่เกิดขึ้น จริงกับสิ่งที่คาดหวังให้เกิดขึ้นด้วย แนวความคิดของสเตค จะแตกต่างจากแนวความคิดของคนอื่น ๆ ในด้านที่ว่า ถ้าพบผลผลิตของหลักสูตรไม่ดี ไม่ได้หมายความว่าเนื้อหาของหลักสูตรไม่ดี แต่อาจจะ เป็นเพราะองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น การจัดการการสอน สภาพแวดล้อม หรืออาจจะมีสาเหตุมาจาก ผู้สอนหรือผู้เรียนก็ได้

แนวความคิดของ สเตค ที่เสนอไว้ สามารถเขียนเป็นแผนภาพได้

ดังนี้ คือ

40

	ผลที่คาดหวัง	ผลที่เกิดขึ้นจริง	มาตรฐานที่ใช้	ที่มาของการตัดสิน
สิ่งที่นำเข้ามา	1	4		
กระบวนการ	2	5		
ผลผลิต	3	6		

Description matrix

Judgment matrix

↔ = ความสอดคล้อง

↗ = ความสัมพันธ์

ปรับปรุงจาก Stake, Robert E. in Taylor and Cowley Readings in
Curriculum Evaluation. p 96-102

รูปแบบของเสตคเสนอให้เห็นถึงการประเมินผลหลักสูตร โดยเสนอ
วิธีการในรูปแบบของ matrix 2 ประเภท คือ Description matrix และ Judgment matrix
ซึ่งในแต่ละประเภทสามารถอธิบายได้ดังนี้ คือ

(1) ใน Description matrix แบ่งเป็น 6 ช่อง คือ

ช่องที่ 1 หมายถึง ภาวะการณ์ที่คาดหวังว่าจะต้องมีอยู่ก่อนที่จะมีการเรียนการสอน
เกิดขึ้น เป็นภาวะการณ์ที่เอื้ออำนวยให้เกิดผลตามที่คาดหวังไว้

ช่องที่ 2 หมายถึง กระบวนการที่จะเกิดขึ้นในการดำเนินการเรียนการสอนที่
คาดหวังไว้ว่าจะเป็นกระบวนการที่มีประสิทธิภาพก่อให้เกิดผลตามที่
มุ่งหมายไว้

ช่องที่ 3 หมายถึง ผลผลิตที่คาดหวังว่าจะได้รับ หลังจากจบกระบวนการเรียน
การสอนแล้ว

ช่องที่ 4 หมายถึง ภาวะการณ์ที่มีอยู่จริงก่อนที่จะมีการเรียนการสอน

ช่องที่ 5 หมายถึง การเรียนการสอนตามที่สังเกตได้จริงในขณะที่มีการเรียน
การสอน

ช่องที่ 6 หมายถึง ผลผลิตที่ได้รับ หลังจากที่มีการเรียนการสอนจบลงแล้ว

ตั้งแต่ช่องที่ 1 ถึงช่องที่ 6 ผู้ประเมินจะต้องพิจารณาข้อมูลเหล่านี้ในสองแถว คือ ในแนวนอน โดยแถว 1-2-3 และ 4-5-6 ว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ โดยพิจารณาว่าสิ่งที่นำเข้ามานั้น ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนการสอนหรือไม่ และจะทำให้เกิดผลผลิตตามสิ่งที่นำเข้ามาและตามกระบวนการเรียนการสอนนั้นหรือไม่ และผู้ประเมินต้องพิจารณาความสอดคล้องกันระหว่างสองแถว ๆ ในแนวนอน โดยแถว 1-2, 2-5 และ 3-6 ทั้งนี้เพื่อต้องการตรวจสอบว่า ข้อมูลที่เกิดขึ้นจริงในแต่ละส่วนตามแนวนอนนี้ มีความสอดคล้องกับข้อมูลที่คาดหวังไว้หรือไม่ ประการใด จะต้องมีการปรับปรุงในส่วนใดบ้าง

เมื่อพิจารณาทั้งสองแถวแล้วพบว่ามีความสัมพันธ์กันในแนวนอนและมีความสอดคล้องกันในแนวนอน แสดงว่าหลักสูตรนั้นสามารถนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(2) ใน Judgment matrix นั้น เป็นส่วนที่จะเป็นเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อใช้ในการพิจารณาข้อมูลที่มาจาก Description matrix ซึ่งแบ่งเป็น

- มาตรฐานที่ใช้ประเมิน อาจจะเป็นมาตรฐานที่มีอยู่แล้ว หรือเป็นมาตรฐานที่รวมกันตั้งโดยคณะกรรมการหรือผู้ที่ส่วนรับผิดชอบหลักสูตร
- ที่มาของการตัดสินใจ เป็นส่วนที่ผู้ประเมินควรมีบทบาทช่วย คือ ผู้ประเมินจะต้องทำการตัดสินใจว่า หลักสูตรนั้นได้บรรลุสู่จุดมุ่งหมายหรือมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด หรือจะต้องมีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงที่จุดใด และมีปัจจัยอะไรเป็นตัวเกื้อหนุน หรือเป็นอุปสรรคต่อหลักสูตร

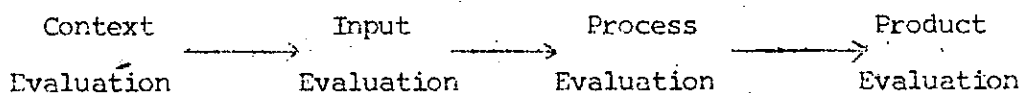
2.3 รูปแบบที่ช่วยในการตัดสินใจ (Decision Model)

รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่สร้างขึ้น เพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหาร การศึกษาหรือผู้ที่ทำหน้าที่ตัดสินใจ โดยอาศัยการประเมินผลเปรียบเทียบกับข้อมูลหรือสิ่งที่เกิดขึ้น จากการดำเนินงานของหลักสูตร กับ มาตรฐานที่ผู้ประเมินกำหนดไว้ ผู้ที่เสนอรูปแบบในแนวนอน ได้แก่ Stufflebeam (1968) และ Prevus (1969)

2.3.1. รูปแบบการประเมินผลของ สตีฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 1969)

สตีฟเฟิลบีม ได้เสนอ "CIPP Model" เป็นรูปแบบในการประเมินผลหลักสูตร โดยแนวว่า การประเมินผลหลักสูตรคือกระบวนการในการหาข้อมูล

เก็บข้อมูล และใช้ข้อมูล เพื่อเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจหาทางเลือกและวิธีการที่ดีขึ้น
กว่าเดิม โดยพิจารณาดีกว่าควรจะใช้การประเมินผลแบบใด เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจ
ในแต่ละขั้นตอนของหลักสูตร ดังนี้

(1) Context Evaluation คือ การประเมินคุณภาพ
แวดล้อม และความต้องการที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ซึ่งผลที่ได้จากการ
ประเมินจะช่วยให้การตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผน การขยายเพื่อให้สอดคล้องกับ
สภาพแวดล้อมและความต้องการนั้น ๆ

(2) Input Evaluation คือ การประเมินปัจจัยที่
ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือปัจจัยที่เป็นตัวทำให้เกิดวิธีการที่จะนำมาใช้ปฏิบัติ เพื่อให้
บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ การประเมินผลในส่วนนี้เพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจว่า
ระบบโครงสร้างต่าง ๆ ของหลักสูตร รวมทั้งวิธีการและระบบการบริหารงานของหลักสูตร
มีความเหมาะสมหรือไม่ หรือควรจะใช้วิธีการใดที่เหมาะสมกว่า

(3) Process Evaluation คือ การประเมิน
กระบวนการของหลักสูตรในด้านของการจัดการเรียนการสอน และเนื้อหาวิชาทั้งภายใน
หอเรียนและภายนอกห้องเรียน การประเมินในส่วนนี้จะใช้เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจ
ดำเนินการปฏิบัติตามวิธีการที่กำหนดไว้แล้ว

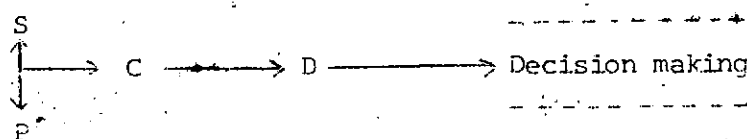
(4) Product Evaluation คือ การประเมินผล
ผลิตที่เกิดจากการใช้หลักสูตรนั้นตามวิธีการและแนวทางดำเนินการสอนตามที่ได้ออก
แล้ว การประเมินผลในส่วนนี้ เพื่อใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุงขอบข่าย
ของการวางแผน การบริหารหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ว่าจะต้องมีการปรับปรุง
เปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง และเมื่อดำเนินการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแล้ว จะต้องทำการ
ประเมินในกระบวนการเดิมเช่นนี้อีก เพื่อให้หลักสูตรที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด

การประเมินตามแนวความคิดนี้ จะต้องทำการประเมินเป็น

กระบวนการที่ต่อเนื่องกัน เพื่อก่อให้เกิดความสอดคล้อง และผู้ประเมินจะต้องเสนอแนะทางเลือกหลาย ๆ วิธี เพื่อเป็นการสะดวกแก่ผู้ที่มีหน้าที่ตัดสินใจ

2.3.2 รูปแบบการประเมินผลของ โพรวส์ (Provus , 1971)

โพรวส์ ได้เสนอรูปแบบของการประเมินผลชื่อ Provus's Discrepancy Evaluation Model ซึ่งเป็นรูปแบบของการประเมินผลที่อาศัยการเปรียบเทียบข้อมูลในสิ่งที่เกิดขึ้นจริงหรือสิ่งที่กำลังดำเนินการอยู่ในหลักสูตร กับมาตรฐานที่ผู้ประเมินร่วมกับคณะผู้เกี่ยวข้องและผู้บริหารหลักสูตรรวมกันกำหนดเกณฑ์ขึ้นมา การประเมินผลโดยการเปรียบเทียบนี้จะกระทำในทุก ๆ ขั้นตอนของระบบหลักสูตร ด้านขอบบครองของขั้นตอนใด ก็จะใช้ไปปรับปรุงในขั้นตอนนั้น ๆ ด้วยวิธีการ Problem Solving ถึงการประเมินผลในแต่ละขั้นตอน เขียนเป็นรูปได้ดังนี้

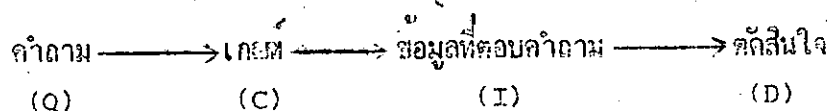
S หมายถึง มาตรฐานที่ผู้ประเมิน ผู้ที่เกี่ยวข้องและคณะผู้บริหาร ได้กำหนดขึ้นมา

P หมายถึง ข้อมูลที่ได้จากสิ่งที่เกิดขึ้น หรือสิ่งที่กำลังดำเนินการอยู่

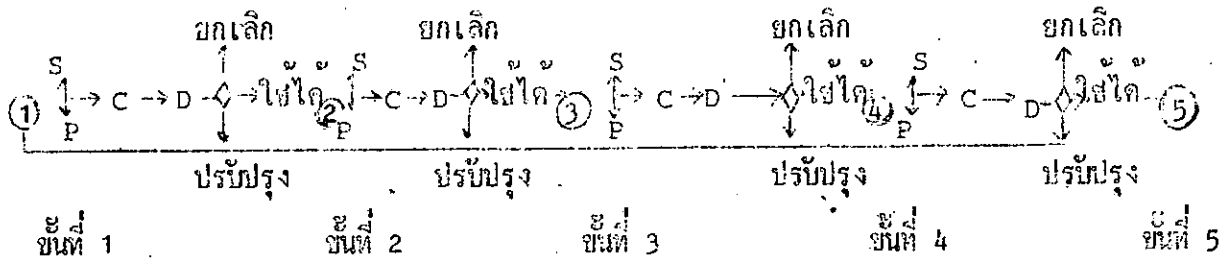
C หมายถึง การเปรียบเทียบข้อมูล กับมาตรฐาน เพื่อพิจารณาว่ามีความแตกต่างหรือเหลื่อมล้ำกันมากน้อยประการใด

D หมายถึง ความแตกต่างหรือความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นระหว่างมาตรฐานที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เป็นอย่างปัจจุบัน

เมื่อทำการพิจารณา D แล้ว หากพบว่า ขั้นตอนใดใช้ได้ จะตัดสินใจดำเนินการในขั้นต่อไป แต่หากพบขอบบครองของขั้นตอนใด ผู้ประเมินจะต้องถามตนเองเพื่อให้ได้คำตอบว่าทำไมจึงเกิดขอบบครองที่มาจากสาเหตุนั้น ขั้นตอนในการ Problem Solving จึงประกอบด้วย

ขั้นตอนในการประเมินของ ไพรวส์ ไคแมงไวเป็น 5 ขั้น ดังนี้ คือ

ขั้นที่ 1 เป็นขั้นของการกำหนดปัจจัยที่จะทำให้เกิดการดำเนินการ กำหนดการดำเนินการ และกำหนดผลที่จะได้รับจากการดำเนินการ

ขั้นที่ 2 เป็นขั้นของการนำปัจจัยทำให้เกิดการดำเนินการเข้าสู่กระบวนการ

ขั้นที่ 3 เป็นขั้นของการดำเนินการ

ขั้นที่ 4 เป็นขั้นของผลผลิต

ขั้นที่ 5 เป็นขั้นของการพิจารณาผลผลิตโดยคำนึงถึงการประหยัดต้นทุนและการประหยัดเวลา

การประเมินผลหลักสูตรของการวิจัยนี้ เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมในแต่ละขั้นตอนของโครงสร้างหลักสูตร ซึ่งกำหนดประเมินหลักสูตรเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การประเมินก่อนนำหลักสูตรไปใช้

การประเมินผลหลักสูตรในระยะนี้ อยู่ในรูปแบบที่ยึดหลักเกณฑ์เป็นหลัก โดยประเมินว่าสิ่งที่กำหนดไว้มีความสอดคล้องกับสิ่งที่มีความก่อนหรือไม่ กล่าวคือ การประเมินจุดมุ่งหมายของหลักสูตรใช้สภาพปัญหาและความจำเป็นเป็นหลักในการพิจารณา การประเมินจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมใช้จุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นเกณฑ์ การประเมินเนื้อหาการอบรม และประเมินวิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม ใช้จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมเป็นเกณฑ์ ส่วนการประเมินกิจกรรมและวิธีการอบรมจะใช้เนื้อหาของหลักสูตรเป็นเกณฑ์ในการประเมิน โดยประเมินว่าองค์ประกอบของหลักสูตร เหล่านี้มีความสอดคล้องเหมาะสมกันหรือไม่ ซึ่งการประเมินนี้ให้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ประเมินคุณภาพของหลักสูตร

ระยะที่ 2 การประเมินหลังจากที่ได้นำหลักสูตรไปทดลองใช้แล้ว

การประเมินผลหลักสูตรในระยะนี้ เพื่อประเมินดูว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ ความเข้าใจ และการปฏิบัติเพิ่มขึ้นจากเดิมหรือไม่ และเป็นไปตามที่ได้กำหนดจุดมุ่งหมายไว้หรือไม่ อันเป็นการประเมินผลแบบยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก นอกจากนี้ทำการประเมินการให้หลักสูตร ว่าหลักสูตรที่ได้นำทดลองใช้มีความเหมาะสมกับผู้เข้ารับการอบรมและชุมชนหรือไม่ และมีปัญหา และอุปสรรคประการใดหรือไม่ในการที่จะใช้หลักสูตรกับชุมชนในลักษณะเช่นนี้ ซึ่งข้อมูลที่ได้อาจ การประเมินนี้จะนำมาพิจารณาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสำหรับ พ่อแม่ในชุมชนเกษตรกรรมชนบท โดยรูปแบบการประเมินการให้หลักสูตรนี้จะจัดอยู่ในการประเมินผล แบบที่ช่วยในการตัดสินใจ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาชุมชนเพื่อพัฒนาหลักสูตร

1. ความสำคัญในการศึกษาและสำรวจชุมชน

การที่จะสร้างและพัฒนาหลักสูตรให้กับชุมชนใดก็ตาม จำเป็นที่จะต้อง ศึกษาชุมชนและคนในชุมชนนั้นเสียก่อน เพราะหากต้องการให้คนในท้องถิ่นมีความเป็นอยู่ดีขึ้น การ ที่จะอบรมในสิ่งที่เขาต้องการ ดังนั้น การดำเนินการศึกษาชุมชนก่อนการพัฒนาหลักสูตร จะเป็น ประโยชน์ในการที่จะปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับชุมชน หรือปรับชุมชนให้เหมาะสม กับหลักสูตรทางใดทางหนึ่ง หรือทั้งสองทางพร้อมกัน

พาสัน (Parsons, 1951) ได้กล่าวถึงระบบของสังคมว่า ระบบสังคม แบ่งเป็นสองลักษณะ คือ (1) ลักษณะที่เป็นรูปธรรม อันประกอบด้วยสถาบันต่าง ๆ คือสถาบันทางการเมือง สถาบันทางการปกครอง สถาบันทางเศรษฐกิจ สถาบันทางศาสนา และสถาบันทางการศึกษา รวมทั้งสถาบันทางสังคมอื่น ๆ (2) ลักษณะที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ค่านิยม ความเชื่อ ความเห็น และพฤติกรรม ซึ่งมีแทรกอยู่ในระบบและสถาบันต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคม

จากแนวความคิดของ พาสัน นี้ จะเห็นว่า สถาบันทางการศึกษาและระบบการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคม ที่ย่อมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการและการเปลี่ยนแปลงของสังคม และนอกจากนี้ ... การศึกษายังเป็นเสมือนกระบวนการที่มีหน้าที่ดำเนินการให้

กับสังคม โดยที่สภาพแวดล้อมภายในสังคมจะเป็นผู้กำหนดแนวทางในการศึกษา และสังคมจะให้การศึกษาคือเป็นเครื่องมือในการพัฒนาบุคคลให้เป็นไปตามความต้องการของสังคม... (Dewey .

1966 : 10)

ในการกำหนดหลักสูตรของการวิจัยนี้ ซึ่งเป็นการพัฒนาหลักสูตรนอกระบบโรงเรียน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงความต้องการของสังคม ค่านิยม และความเชื่อที่มีแทรกอยู่ในสังคม ตลอดจนสภาพแวดล้อมภายในสังคมของชุมชน เพราะสิ่งเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อวิธีการดำเนินชีวิตของผู้เข้ารับการอบรม อันจะส่งผลต่อวิธีการอบรมเลี้ยงดูลูก ดังนั้น จุดมุ่งหมายของหลักสูตรการอบรมนี้ จึงกำหนดจากข้อมูลที่ได้รับจากการสำรวจชุมชน และการศึกษาความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม โดยอาศัยแนวนโยบายของชาติซึ่งถือว่าเป็นปัญหาและความต้องการของสังคมโดยส่วนรวมเป็นขอบเขตด้วย

2. ทฤษฎีและแนวความคิดในการเปลี่ยนแปลงสังคม

2.1 รูปแบบในการเปลี่ยนแปลงสังคมของ วาเลน (Warren . อ้างจาก ไพรัตน์ เตชะรินทร์ 2522) วาเลน อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมโดยเน้นที่ความแตกต่างกันของประเด็นปัญหา (Issue) ความแตกต่างนี้จะส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงในสังคมเป็นไปในรูปแบบที่แตกต่างกันคือ

2.1.1 ประเด็นการเปลี่ยนแปลงที่สังคมเห็นพ้องและตรงกับสภาวะของสังคม การเปลี่ยนแปลงย่อมเป็นไปโดยดีโดยได้รับความร่วมมือร่วมใจจากคนในสังคม

2.1.2 ประเด็นการเปลี่ยนแปลงที่สังคมเห็นว่าแตกต่างไปจากสภาวะของสังคม ทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงนี้จะไปในลักษณะของการรณรงค์ต่อสู้ระหว่างกลุ่มผู้เสนอการเปลี่ยนแปลง กับ กลุ่มชนผู้รับการเปลี่ยนแปลง

2.1.3 ประเด็นการเปลี่ยนแปลงที่สังคมไม่เห็นพ้องร่วมกัน ซึ่งอาจจะแตกต่างหรือไม่แตกต่างจากสภาวะของสังคม ย่อมจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่แข่งขัน

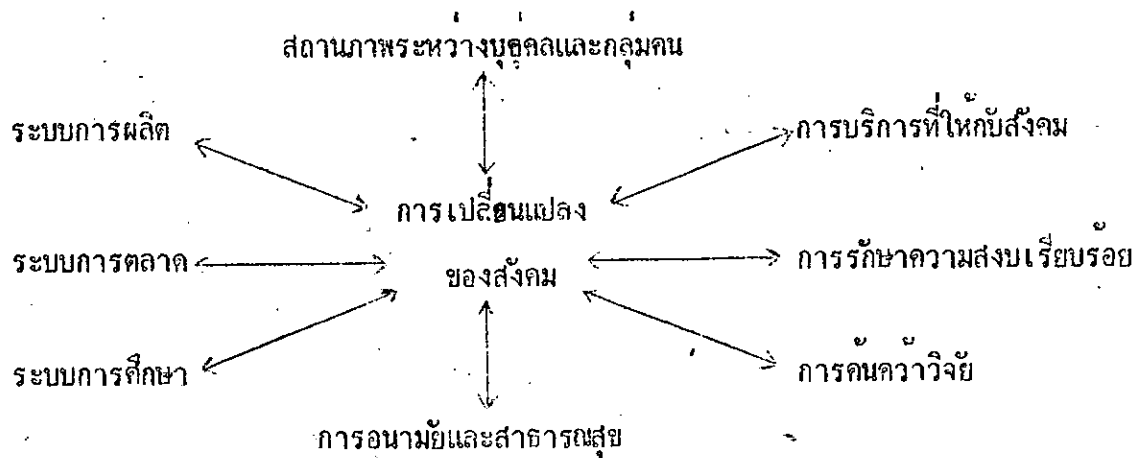
2.2 แนวความคิดในการเปลี่ยนแปลงสังคมของ โชดัก (Chodak . 1977)

โชดัก อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่าเกิดจากภาวะการเปลี่ยนแปลง

ทางการเมือง (Political upheals) และความสับสนของการเปลี่ยนแปลงในระบบใดระบบหนึ่งซึ่งมีได้ส่วนกัน โดยภาวะการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ก็จะเกิดในประเทศด้อยพัฒนา กล่าวคือ หากการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศมีจำกัด มีการเพิ่มของประชากรมาก มักมีปัญหาความว่างงาน และปัญหาสังคมต่าง ๆ มากขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน การพัฒนาทางการศึกษาทำให้ประชาชนมีคุณภาพมากขึ้น ความไม่สอดคล้องกันนี้จะทำให้เกิดเป็นภาวะการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ซึ่งจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ในที่สุด

2.3 แนวความคิดในการเปลี่ยนแปลงสังคมของ แอกซิน (Axin . อ้างจาก ไพรรัตน์ เตะระรินทร์ 2522)

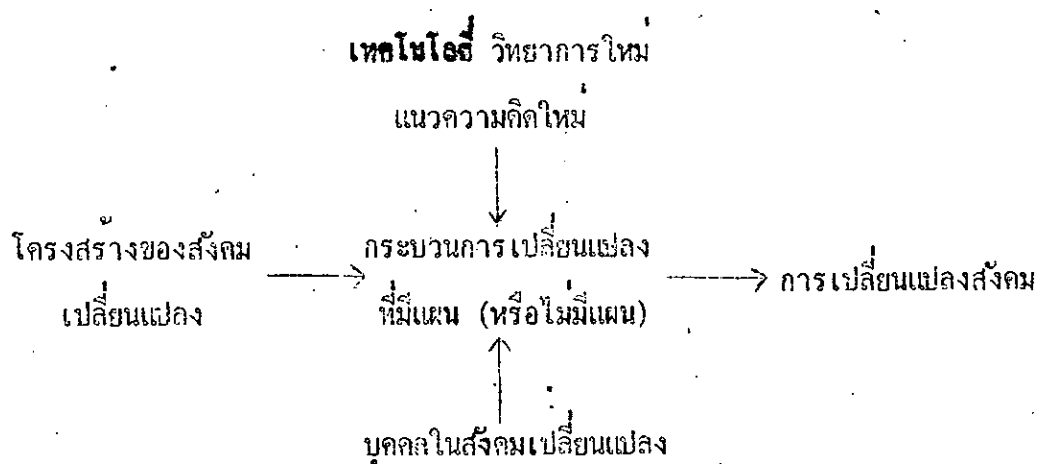
แอกซิน อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมโดยอาศัยองค์ประกอบทางสังคมที่ทำหน้าที่ในเรื่องต่าง ๆ กัน องค์ประกอบดังกล่าวจะพิจารณาในแง่ของระบบสังคม คือ เมื่อระบบหนึ่งเปลี่ยนแปลง ย่อมส่งผลของการเปลี่ยนแปลงไปยังระบบอื่น ๆ ด้วย ซึ่งระบบต่าง ๆ ในสังคมที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคม มีดังนี้ คือ

2.4 แนวความคิดในการเปลี่ยนแปลงสังคมของ ไพรรัตน์ เตะระรินทร์ (2522)

ไพรรัตน์ กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่าเกิดจากความไม่สมดุลระหว่าง โครงสร้างของสังคม เทคโนโลยี และวิทยาการใหม่ ๆ ที่นำมาสู่สังคม และ ทัศนคติ และคุณลักษณะของบุคคลหรือกลุ่มคนในสังคม หากปัจจัยทั้งสามมีความสมดุล ก็จะมีการเปลี่ยนแปลงไปในแนวทางที่ดี แต่หากเกิดการไม่สมดุลอาจก่อให้เกิดการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงได้

ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงจึงต้องเปลี่ยนไปพร้อมกันทุกส่วน ไม่ว่าจะเป็น โครงสร้าง บุคคล หรือแนวความคิด การเปลี่ยนแปลงที่มุ่งเน้นหนักด้านหนึ่งด้านใด ย่อมจะไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างจริงจังของสังคมโดยรวม รูปแบบของการเปลี่ยนแปลงสังคมตามแนวคิดนี้ เขียนเป็นรูปได้ ดังนี้

การนำหลักสูตรการอบรมนี้ไปทดลองใช้ในชุมชนเกษตรกรรมชนบท หรือการนำไปปรับใช้ ในชุมชนอื่น ๆ ถือว่าเป็นการนำเอาแนวความคิดและวิทยาการใหม่เข้าไปสู่สังคม จึงจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงในระบบต่าง ๆ ของสังคม และปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง เพราะหากหลักสูตรที่นำไปใช้ไม่สอดคล้องกับภาวะของสังคม หรือคนในชุมชนไม่ยอมรับ อาจจะก่อให้เกิดการต่อต้านได้ ดังนั้น ในการเสนอหลักสูตรซึ่งถือว่าเป็นแนวความคิดใหม่นี้ จึงต้องมีการศึกษาและสำรวจชุมชนอย่างรอบคอบทั้งในด้านโครงสร้างของสังคม และความต้องการของบุคคลในชุมชน เพื่อเป็นประโยชน์ในการนำมาพิจารณาปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับโครงสร้างของสังคม และความต้องการของบุคคล เพื่อให้บุคคลเกิดการยอมรับในหลักสูตร หรืออาจพยายามปรับแนวความคิดของบุคคล และสภาพของสังคมให้สอดคล้องและเอื้ออำนวยต่อหลักสูตรทางใดทางหนึ่ง หรือทั้งสองทางพร้อมกัน ในการที่จะปรับเพื่อให้เกิดความสมดุลดังกล่าวนี้ จึงจำเป็นที่จะต้องดำเนินการศึกษาและสำรวจชุมชนเสียก่อนที่จะกำหนดหรือวางรูปแบบโดยละเอียดของหลักสูตร

ในการพัฒนาหลักสูตรของการวิจัยนี้ก็เช่นกัน จะพิจารณาถึงความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็กของพ่อแม่ในชุมชน โดยการสำรวจความรู้ความเข้าใจและการ

ปฏิบัติกัน รวมทั้งความต้องการในกันต่าง ๆ เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน เพื่อที่จะได้จัดหลักสูตรการอบรมตามระดับความรู้ความเข้าใจและความต้องการนั้น ๆ รวมทั้งผลของการสำรวจนี้ จะเป็นประโยชน์ในการจัดลำดับความจำเป็น และจัดลำดับความสำคัญของจุดมุ่งหมายของหลักสูตรด้วย นอกจากนี้ เนื่องจากชุมชนเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อผู้เข้ารับการอบรม ในการพัฒนาหลักสูตรนี้จะสำรวจลักษณะแวดล้อมของชุมชน และสภาพโดยทั่วไปในการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน เพื่อเป็นข้อมูลที่จะเข้าใจสภาวะของสังคมอันจะเป็นประโยชน์ในการสร้างและการทดลองใช้หลักสูตร

แนวความคิดเกี่ยวกับการศึกษาผู้ใหญ่

1. ความหมายของการศึกษาผู้ใหญ่

1.1 การศึกษาผู้ใหญ่ หมายถึง การศึกษาที่จัดให้ประชากรวัยผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นบุคคลที่ไม่ได้อยู่ในระบบโรงเรียน โดยกำหนดการให้การศึกษาที่มีกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นขั้นตอน เพื่อสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ความซาบซึ้ง และทัศนคติ และเพื่อให้เข้าใจและสามารถแก้ไขปัญหาของตนเองและของชุมชนได้ (Liveright . 1968 : 8)

1.2 การศึกษาผู้ใหญ่ เป็นกระบวนการที่ผู้ใหญ่ได้เรียนรู้ต่อจากการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน และเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นไว้สำหรับผู้ใหญ่ เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายเฉพาะอย่างตามที่ต้องการ (Knowles . 1962)

1.3 การศึกษาผู้ใหญ่ หมายถึง กระบวนการที่ผู้ใหญ่พยายามที่จะปรับปรุงตนเองและสังคม โดยการเพิ่มพูนทักษะ ความรู้ และความสามารถ เพื่อปฏิบัติหน้าที่อันจะแก้ไขปัญหาชีวิต และเป็นกระบวนการซึ่งบุคคล กลุ่มคน หรือสถาบันต่าง ๆ จัดขึ้นเพื่อช่วยผู้ใหญ่ได้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ (Houle . 1972 : 229)

2. จิตวิทยาและการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

นักการศึกษาผู้ใหญ่เสนอแนวความคิดว่า การเรียนรู้ของผู้ใหญ่มีความแตกต่างจากการเรียนรู้ของเด็ก ดังนั้นในการเรียนการสอนหรือให้การอบรมผู้ใหญ่ ผู้สอนหรือผู้อบรมควรคำนึงไว้เสมอว่า ผู้ใหญ่สามารถที่จะเรียนรู้ได้ แต่การเรียนรู้จะต้องแตกต่างไปจากเด็ก

โนลส์ (Knowles . อ้างจาก สุนทร โสทรบรรเทา 2523 : 101-103)
 โลกกล่าวถึงลักษณะเด่น ๆ ที่ผู้ใหญ่แตกต่างจากเด็กไว้ 4 ประการ คือ

2.1 การเข้าใจตนเอง

ในขณะที่บุคคลเป็นเด็ก เด็กต้องพึ่งพาอาศัยคนอื่นในทุกด้าน และในการ
 ดำเนินชีวิตของเด็กนั้น มีคนอื่น ๆ เป็นผู้ดูแลและจัดให้อยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นที่บ้าน โรงเรียน
 หรือชุมชน โลกของเด็กจึงมีหน้าที่ในการเรียนหนังสืออย่างเดียว แต่เมื่อเป็นผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่รับรู้ว่
 ตนไม่ใช่เด็กนักเรียนอีกต่อไป ผู้ใหญ่จะต้องมีฐานะใหม่ในสายตาของตนเองและผู้อื่นว่า เป็นผู้จ
 หมดผล และสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองและนำตนเองได้ และต้องการให้คนอื่นเห็นว่าเขานำ
 ตนเองได้ด้วย

ดังนั้น ผู้ใหญ่ต้องการให้คนอื่นปฏิบัติต่อตนด้วยความยกย่องนับถือ ไม่
 ต้องการให้ใครมองว่าตนเป็นเด็ก ผู้ใหญ่ต้องการเป็นตัวของตัวเอง และเป็นผู้มีอิสรภาพ

2.2 ประสบการณ์

ผู้ใหญ่มีประสบการณ์หลายด้านและหลายอย่างที่จะสะสมตั้งแต่เด็ก
 ส่วนประสบการณ์ของเด็กเป็นประสบการณ์ภายนอก ผู้ใหญ่มองตนเองจากประสบการณ์และเห็นคุณค่า
 ของประสบการณ์ของตนมากกว่าเด็ก ความแตกต่างระหว่างผู้ใหญ่กับเด็กในเรื่องประสบการณ์มีผล
 ต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่หลายประการ เช่น

2.2.1 ผู้ใหญ่สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือประสบการณ์กับ ผู้อ
 ใต้ ดังนั้น ผู้ใหญ่จึงเป็นแหล่งวิทยาการสำคัญในการเรียนรู้

2.2.2 ผู้ใหญ่มีประสบการณ์เดิมเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว จึงสามารถที่จะ
 เชื่อมโยงประสบการณ์เก่าและใหม่ได้มากกว่าเด็ก จึงทำให้ประสบการณ์ใหม่มีความหมาย
 มากขึ้น

2.2.3 ผู้ใหญ่มีลักษณะฝังแน่นอยู่กับความเคยชินที่ผ่านมา ทำให้ผู้ใหญ่ไม่
 ยอมเปลี่ยนแปลงอะไรง่าย ๆ

2.3 ความพร้อมในการเรียน

ผู้ใหญ่จะเรียนได้ดีที่สุด ถ้าได้เรียนรู้ในสิ่งที่เขาสนใจและมีความ
 จำเป็นที่จะต้องรู้ ผู้ใหญ่มีความพร้อมในการเรียนมากกว่าเด็ก ในการสอนเด็กจะต้องมีการนำเขา

สู่บทเรียนเพื่อสร้างความสนใจ ส่วนในการสอนผู้ใหญ่และผู้ใหญ่พร้อมที่จะเรียนและรับรู้ ฉะนั้นสิ่งที่จะสอนจะต้องให้เกิดประโยชน์และตรงกับความต้องการในขณะนั้น หรือทำการสอนในขณะที่ผู้ใหญ่มีความพร้อม

2.4 การเห็นคุณค่าของเวลา

ผู้ใหญ่จะเรียนเพื่อนำความรู้ไปใช้ทันที จึงมองเห็นคุณค่าของเวลาแตกต่างไปจากเด็ก สิ่งที่เด็กเรียนจากโรงเรียนอาจจะไม่ได้ใช้ทันที แต่เรียนเพื่อต่อในชั้นสูงขึ้นไป เด็กจึงเรียนเพื่อสะสมความรู้หรือเน้นในเรื่องเนื้อหา ส่วนผู้ใหญ่เรียนเพื่อนำความรู้ไปแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันหรือเน้นเรื่องปัญหา

3. ลำดับขั้นในการพัฒนาการของผู้ใหญ่

ฮาวิกเฮิร์สต์ (Havighurst , อ้างจาก สุนทร โคตรบรรเทา 2523 : 103-105) ได้แบ่งวัยผู้ใหญ่ออกเป็นสามช่วง ซึ่งในการแบ่งนี้จะเป็ประโยชน์สำหรับนักการศึกษาผู้ใหญ่ ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความรู้ให้เหมาะสมกับพัฒนาการของผู้ใหญ่ ซึ่งแบ่งพัฒนาการออกเป็น 3 ช่วง คือ

3.1 ผู้ใหญ่วัยต้น อยู่ในช่วงอายุตั้งแต่ 18-35 ปี ในวัยนี้มีภาวะกิจด้านพัฒนาการที่สังคมยอมรับ คือ

3.1.1 การเลือกคู่ครอง

3.1.2 การเรียนรู้ที่จะอยู่กับคู่ครอง

3.1.3 การเลี้ยงดูบุตรธิดา

3.1.4 การเริ่มต้นประกอบชีวิต

3.1.5 การรับผิดชอบต่อสังคม

3.1.6 การเข้าสังคมและคบเพื่อนที่มีรสนิยมตรงกัน

3.2 ผู้ใหญ่วัยกลางคน อยู่ในช่วงอายุ 36-60 ปี ในวัยนี้มีภารกิจด้านพัฒนาการที่สังคมยอมรับ คือ

3.2.1 การสร้างปรับปรุงฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวให้ดีขึ้น

3.2.2 มีความรับผิดชอบต่อสังคมและหน้าที่พลเมืองเพิ่มขึ้น

3.2.3 การมีหน้าที่อบรมสั่งสอนลูกที่กำลังอยู่ในวัยรุ่น เพื่อให้ลูกเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม

3.2.4 การมีกิจกรรมการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

3.2.5 การเรียนรู้ที่จะเข้าใจถูกรองมากขึ้น

3.2.6 การยอมรับและปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย

3.2.7 การปรับตัวให้เข้ากับพ่อแม่ที่สูงอายุ

3.3 ผู้ใหญ่วัยสูงอายุ อยู่ในช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งมีการกิจจกานพัฒนาการ
ที่สังคมยอมรับ คือ

3.3.1 การปรับตัวให้เข้ากับความเสี่ยงของร่างกายมากขึ้น

3.3.2 การปรับตัวให้เข้ากับการเกษียณอายุและการมีรายได้น้อย

3.3.3 การปรับตัวให้เข้ากับการตายและการจากไปของคู่ครอง

3.3.4 การคบคาสมาคมกับผู้สูงอายุในวัยเดียวกัน

3.3.5 การปรับปรุงและจัดสถานที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับวัยชรา

จากแนวความคิดเกี่ยวกับการให้การศึกษาคู่ใหญ่ดังกล่าวแล้ว สามารถนำมาใช้เป็นแนวทาง
ในการจัดกิจกรรมและวิธีการอบรม และวิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม โดยพิจารณากำหนด
ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ และขั้นตอนการพัฒนาการในแต่ละระดับ เพื่อที่จะจัดหลักสูตร
ให้เหมาะสมกับผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งอยู่ในช่วงของวัยผู้ใหญ่ทั้งสิ้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การสร้างและพัฒนาหลักสูตรการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน สำหรับพ่อแม่ในชุมชน

เกษตรกรรมชนบท มีขั้นตอนในการดำเนินงานสี่ขั้นตอน ตามลำดับดังต่อไปนี้

✓ ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจชุมชน เพื่อสำรวจสภาพโดยทั่วไปของชุมชน สภาพโดยทั่วไปของ
การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน และสำรวจความรู้ ความเข้าใจ และความต้องการของกลุ่มตัวอย่าง
ซึ่งเป็นพ่อแม่ของเด็กวัยก่อนเรียนในชุมชนเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและพัฒนาโครงร่างหลักสูตร ผู้วิจัยดำเนินการสร้างโครงร่างโดย
ยึดแนวนโยบายของชาติเป็นหลัก ร่วมกับการพิจารณาข้อมูลที่ได้รับจากการวิเคราะห์เอกสารและผล
ของการสำรวจในขั้นตอนที่ 1 และดำเนินการพัฒนาโครงร่างหลักสูตรโดยพิจารณาจากผลที่ได้รับ
จากการประเมินผลหลักสูตรของผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร เพื่อประเมินผลการใช้หลักสูตรว่ามีความเหมาะสม
และสามารถสนองต่อวัตถุประสงค์ของการวิจัย และบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้
มากน้อยประการใด

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ผลจากการใช้หลักสูตร มา
พิจารณาปรับปรุงหลักสูตร เพื่อให้เหมาะสมกับการนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

การดำเนินงานในขั้นตอนที่ 1 การสำรวจชุมชน

1. วัตถุประสงค์ของการสำรวจ

1.1 เพื่อสำรวจสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนใน
ชุมชน อันมีผลกระทบถึงวิถีทางของการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน

1.2 เพื่อสำรวจการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนของพ่อแม่ ว่ามีความถูกต้องเหมาะสม
ตามข้อแนะนำซึ่งเสนอไว้ในเอกสารและหนังสือเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูที่นำมาอ้างอิงอย่างไรหรือไม่
เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจมาพิจารณาถึงสภาพของปัญหาและความจำเป็นของหลักสูตร

1.3 เพื่อสำรวจความรู้ ความเข้าใจ การปฏิบัติตน และความต้องการของพ่อแม่ซึ่งเป็น
กลุ่มตัวอย่าง ว่ามีความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน

อย่างไร ขังขาดความรู้ความเข้าใจในด้านใดบ้าง และมีความต้องการที่จะอบรมเรื่องใดเป็นพิเศษ เพื่อที่จะให้นำข้อมูลที่ได้อจากการสำรวจนี้ มาเป็นประโยชน์ในการจัดลำดับความสำคัญของจุดมุ่งหมาย และเนื้อหาของหลักสูตร

2. ขอบเขตของการสำรวจ

2.1 ชุมชนที่คัดเลือกสำรวจ

ชุมชนที่ใช้ในการสำรวจและทดลองใช้หลักสูตรนี้ ผู้วิจัยพิจารณาคัดเลือกชุมชนหนึ่งชุมชน เป็นตัวแทนของชุมชนเกษตรกรรมชนบท ซึ่งชุมชนที่เลือกจะประกอบด้วยคุณลักษณะต่อไปนี้ คือ

2.1.1 ลักษณะของคนในชุมชน

- (1) คนในชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม
- (2) คนในชุมชนส่วนใหญ่ยึดถือศาสนาพุทธ
- (3) คนในชุมชนส่วนใหญ่ไม่ได้โยกย้ายมาจากที่อื่น
- (4) คนในชุมชนพูดภาษาเดียวกัน และมีการติดต่อกันแบบปรึภณภูมิ

2.1.2 ลักษณะของสภาพภายในชุมชน

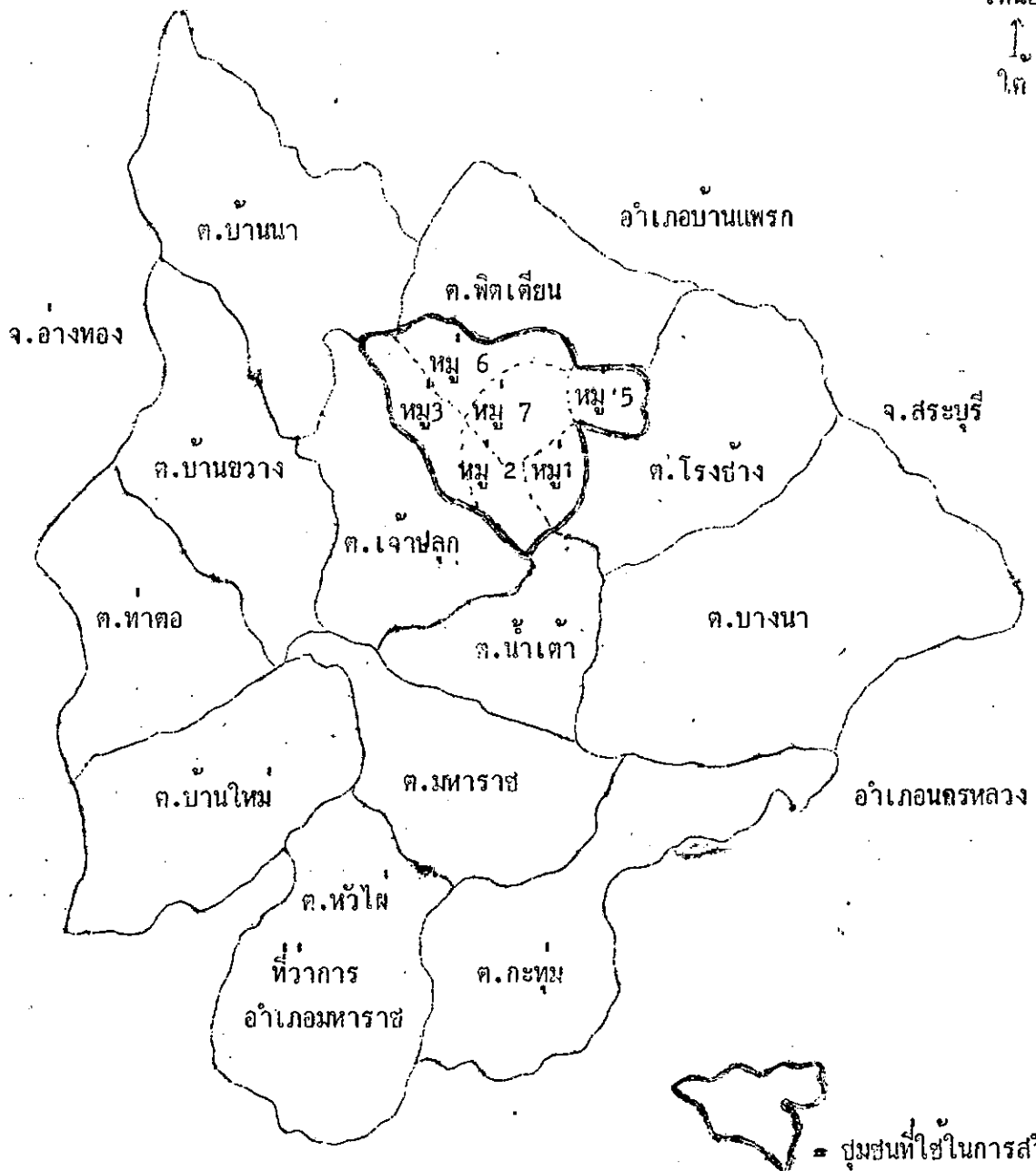
- (1) สิ่งแวดล้อมภายในชุมชนมีลักษณะเป็นธรรมชาติ
- (2) ความแตกต่างของสังคมในด้านของชนชั้นและระดับเศรษฐกิจมีน้อย
- (3) ชุมชนเป็นชุมชนชนิควาร
- (4) ลักษณะของครอบครัวมีความคล้ายคลึงกันทั้งชุมชน
- (5) ชุมชนยังดำรงรักษาประเพณีและพิธีต่าง ๆ ของไทยไว้

การกำหนดอาณาเขตของชุมชน กำหนดจากการสอบถามผู้ให้บริการจากสถานบริการของชุมชน ได้แก่ อาณาณัย โรงเรียน ร้านค้า วัด และตลาดสด ว่าได้ให้บริการแก่ชุมชนในอาณาเขตกว้างไกลเท่าใด ถือว่าอาณาเขตนั้นเป็นอาณาเขตของชุมชนที่ใช้ในการวิจัย

ชุมชนที่ผู้วิจัยพิจารณาคัดเลือกใช้ในการวิจัยนี้ เป็นชุมชนซึ่งอยู่ในเขตอำเภอมหาราช จังหวัดอยุธยา ซึ่งมีอาณาเขตของชุมชนครอบคลุมหมู่บ้านในสามตำบล ได้แก่ หมู่ที่ 5 หมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 7 ของตำบลพิศเตียน หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 3 ของตำบลเจ้าปลุก และหมู่ที่ 1 ของตำบลโรงช้าง ซึ่งได้แสดงอาณาเขตของชุมชนที่ใช้ในการสำรวจในหน้าถัดไป

แผนที่อำเภอมหาราช จังหวัดอุทัย

แสดงชุมชนที่ใช้ในการสำรวจ

เหนือ
↑
ใต้

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสำรวจนี้ ผู้วิจัยสุ่มมาจากประชากรที่มีอาชีพทางเกษตรกรรม ในชุมชน ซึ่งเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนนี้อย่างถาวร และเป็นพ่อแม่ของเด็กวัยก่อนเรียนด้วย โดยทำการสุ่มมาจำนวน 30 คน ซึ่งมีรายละเอียดของกลุ่มตัวอย่าง แสดงไว้ในตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานะในครอบครัว ระดับการศึกษา อายุ อายุของลูก และเพศของลูก

รายการ		จำนวน (คน)
1. สถานะในครอบครัว	1.1 พ่อ	1
	1.2 แม่	29
2. ระดับการศึกษา	2.1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	28
	2.2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7	2
3. อายุ	3.1 19-30 ปี	20
	3.2 31-40 ปี	4
	3.3 41-47 ปี	6
4. อายุของลูก	4.1 0-1 ปี	8
	4.2 2-3 ปี	11
	4.3 4-5 ปี	11
5. เพศของลูก	5.1 ชาย	17
	5.2 หญิง	13

2.3 สิ่งที่ทำสำรวจ

การสำรวจนี้ ผู้วิจัยทำการสำรวจถึงการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนของชุมชน และสำรวจความรู้ความเข้าใจและความต้องการของพ่อแม่ในด้านที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมสุขภาพอนามัยที่ดี และการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ โดยมีรายละเอียดของสิ่งที่ทำการสำรวจ ดังนี้ คือ

✕ 2.3.1 สำรวจสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน อันมีผลต่อวิถีทางการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน

2.3.2 สำรวจการอบรมเลี้ยงดู ความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตนของพ่อแม่ ในด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัย ได้แก่

- (1) การโภชนาการและบริโภคนิสัย
- (2) การสร้างภูมิคุ้มกันโรคเด็ก
- (3) การรักษาความสะอาดของร่างกายและเครื่องนุ่งห่ม
- (4) การนอนของทารกและเด็กเล็ก

2.3.3 สำรวจการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ได้แก่ พัฒนาการทางด้านร่างกาย พัฒนาการทางด้านภาษา พัฒนาการทางด้านอารมณ์ พัฒนาการทางด้านสังคม พัฒนาการทางด้านสติปัญญา พัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพ และพัฒนาการทางด้านคุณธรรม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบสังเกต

แบบสังเกตนี้ใช้เป็นเครื่องมือในการสำรวจสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในชุมชน อันมีผลต่อวิถีทางการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน โดยแบบสังเกตมีเนื้อหา ดังนี้ คือ

3.1.1 การสังเกตสภาพทั่วไปของชุมชน อันได้แก่ สภาพทางภูมิศาสตร์ สภาพทางเศรษฐกิจ สภาพทางการปกครอง สภาพของลักษณะทางสังคม และลักษณะของครอบครัวส่วนใหญ่ในชุมชน

3.1:2 การสังเกตสภาพความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตโดยทั่วไปของคนในชุมชน ได้แก่ การดูแลเด็กวัยก่อนเรียนในสถานของการกิน การรักษาความสะอาด การนอน การเล่น ของเด็กวัยก่อนเรียนในชุมชน และสังเกตการประกอบอาหารของแต่ละครัวเรือนและประเภท ของอาหารที่บริโภค รวมถึงประเภทของอาหารที่มีจำหน่ายในท้องตลาดด้วย

3.2 แบบสัมภาษณ์

การสำรวจความรู้ความเข้าใจและความต้องการของพ่อแม่ใช้แบบสัมภาษณ์เป็น เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ ดังนี้ คือ

3.2.1 ศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหาของการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนจาก

เอกสาร

3.2.2 จัดเนื้อหาแบ่งออกเป็น 5 หน่วย คือ หน่วยการโภชนาการและบริโภค นิสัย หน่วยการสร้างภูมิคุ้มกันโรคเด็ก หน่วยการรักษาความสะอาดของร่างกายและ เครื่องนุ่งห่ม หน่วยการนอนของทารกและเด็กเล็ก และหน่วยการส่งเสริมพัฒนาการ ของเด็กวัยก่อนเรียน

3.2.3 สร้างแบบสัมภาษณ์ตามเนื้อหาที่จัดแบ่งไว้

3.2.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างแล้ว ไปทดลองสัมภาษณ์พ่อแม่เด็กวัยก่อนเรียน

ซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรกรรมในตำบลคลองสาม จังหวัดปทุมธานี จำนวน 5 คน

3.2.5 ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ ให้มีความต่อเนื่องในการสัมภาษณ์ มีความถูกต้อง ทางด้านภาษาของข้อคำถาม และมีความเที่ยงตรงตามเนื้อหาที่ต้องการ

แบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์เสนอไว้ในภาคผนวก ก.

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการที่ใช้ในการสำรวจเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลมี 2 วิธีการควบคู่กันไป คือ

4.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยเข้าไปอยู่ในชุมชนที่ทำการสำรวจเป็นเวลา

1 เดือน เพื่อดำเนินการสังเกตตามแบบสังเกต

4.2 การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างตามแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้

โดยดำเนินการสัมภาษณ์ในช่วงเวลาของการเข้าไปอยู่ในชุมชน ระยะเวลาในการสัมภาษณ์กลุ่ม

ตัวอย่างแต่ละคน ใช้เวลาประมาณ 1-3 ชั่วโมง นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังทำการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับผู้นำชุมชน ได้แก่ นายอำเภอ ผู้ใหญ่บ้าน อามย์ประจำตำบล ครูใหญ่ ครู และ ผู้นำเยาวชน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้อาจจากการสังเกต และสัมภาษณ์ มาประมวลพิจารณาเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์เนื้อหาจากการอรรถาธิบายของคำตอบและวิเคราะห์ข้อมูลจากผลการสังเกต เสนอผลของการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะของการบรรยาย

เกณฑ์การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยกำหนดความถูกต้องและเหมาะสมของสถานภาพการอบรม สิ่งยั่วยุได้แก่วัยก่อนเรียนของพ่อแม่ตามเนื้อหาและวิธีการที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารและผลงานวิจัย / ส่วนเกณฑ์การตัดสินความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตน และความต้องการของกลุ่มตัวอย่าง กำหนดจากการอรรถาธิบาย โดยถือว่า หากกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่อายุ 70 มีความรู้ความเข้าใจ หรือการปฏิบัติตนได้ถูกต้องในค่านิยม แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ในค่านิยม และ หากกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่อายุ 70 มีความต้องการที่จะอบรมในเรื่องใดถือว่าเรื่องนั้นมีความสำคัญสมควรกำหนดไว้ในหลักสูตร

การดำเนินการในขั้นตอนที่ 2 การสร้างและพัฒนาโครงร่างหลักสูตร

การสร้างและพัฒนาโครงร่างหลักสูตรนี้ แบ่งขั้นตอนของการดำเนินการเป็นลำดับ ดังนี้ คือ

1. การสร้างโครงร่างหลักสูตร
2. การประเมินโครงร่างหลักสูตร
3. การพัฒนาโครงร่างหลักสูตร

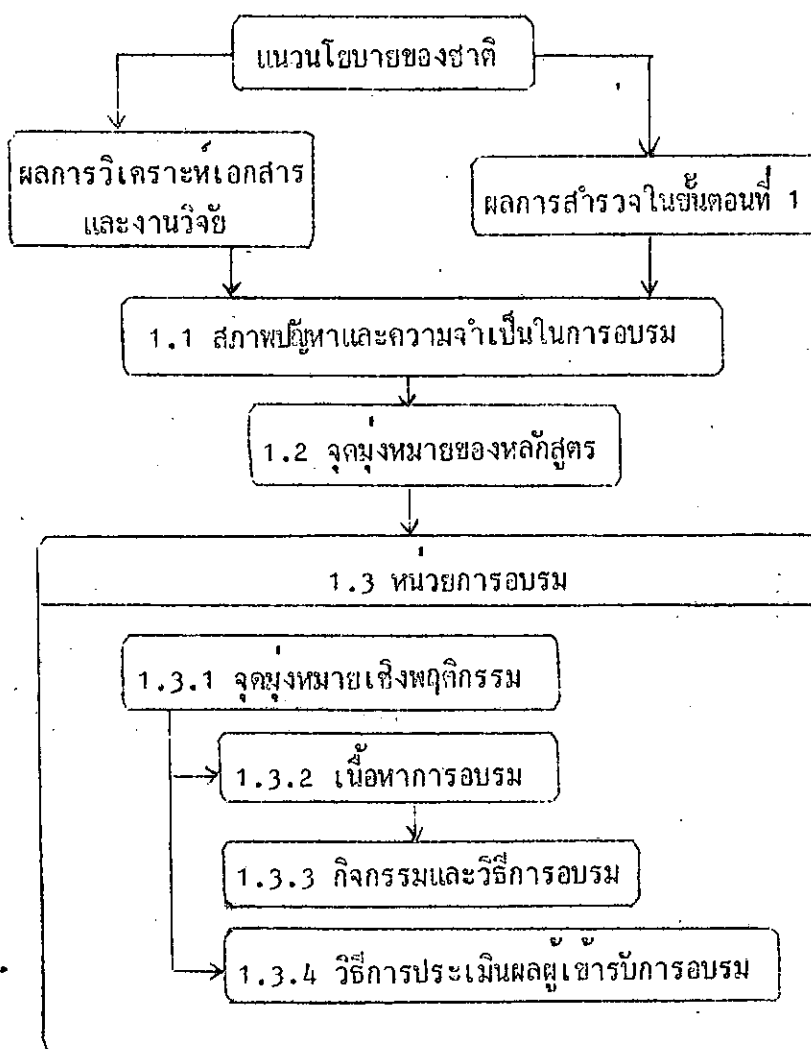
1. การสร้างโครงร่างหลักสูตร

โครงร่างหลักสูตรการอบรมนี้ มีองค์ประกอบของหลักสูตรสามองค์ประกอบ ได้แก่

- 1.1 สภาพปัญหาและความจำเป็นในการอบรม
- 1.2 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
- 1.3 หน่วยการอบรม ประกอบด้วย จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เนื้อหาการอบรม

กิจกรรมและวิธีการอบรม และวิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม

การสร้างโครงสร้างหลักสูตรมีขั้นตอนการดำเนินการตามลำดับดังแผนผังต่อไปนี้

1.1 การกำหนดสภาพของปัญหาและความจำเป็น

สภาพของปัญหาและความจำเป็นในการอบรมนี้ กำหนดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ให้สอดคล้องกับความจำเป็นและมุ่งแก้ไข้ปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งสภาพปัญหาและความจำเป็นนี้ ผู้วิจัยกำหนดโดยยึดถือแนวนโยบายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 เป็นหลัก ประกอบกับการวิเคราะห์เนื้อหาของเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ "การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน" และจากผลของการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจในชั้นตอนที่ 1 ประมวลเป็นสภาพปัญหาและความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการอบรม

1.2 การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ผู้วิจัยกำหนดจากการพิจารณาสภาพปัญหาและความจำเป็น โดยคาดว่าหากได้ดำเนินการอบรมให้บรรลุจุดมุ่งหมายแล้ว ย่อมจะสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวและสนองความจำเป็นที่มีอยู่ได้ โดยจัดลำดับความสำคัญของจุดมุ่งหมายตามสภาพปัญหาและความจำเป็นนั้น ๆ

1.3 การกำหนดหน่วยการอบรม

หน่วยการอบรมกำหนดโดยพิจารณาจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นแนวทาง โดยผู้วิจัยได้พิจารณาแบ่งหน่วยการอบรมเป็น 4 หน่วย เพื่อให้ครอบคลุมตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งแต่ละหน่วยการอบรมประกอบด้วยส่วนประกอบต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1.3.1 จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม กำหนดไว้เพื่อเป็นจุดมุ่งหมายและเป็นเกณฑ์ในแต่ละเรื่องของการอบรม ซึ่งเมื่อผู้เข้ารับการอบรมได้บรรลุจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมในทุกเรื่องแล้ว ย่อมมีผลให้การอบรมบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้ด้วย โดยจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม กำหนดจากการพิจารณาจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นหลัก

1.3.2 เนื้อหาการอบรม ผู้วิจัยทำการคัดเลือกเนื้อหาการอบรม โดยยึดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมในแต่ละเรื่องเป็นขอบเขต และดำเนินการจัดลำดับความสำคัญของเนื้อหาโดยพิจารณาตามลำดับธรรมชาติของเนื้อหา และลำดับความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม

1.3.3 กิจกรรมและวิธีการอบรม ผู้วิจัยกำหนดจากการพิจารณาเนื้อหาการอบรม ประกอบกับการพิจารณาถึงความพร้อมและพื้นฐานของผู้เข้ารับการอบรม และคำนึงถึงหลักการให้การศึกษาผู้ใหญ่ด้วย

1.3.4 วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม ผู้วิจัยพิจารณากำหนดให้สอดคล้องและเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม และกิจกรรมและวิธีการสอน รวมทั้งคำนึงถึงบรรยากาศในการอบรม และพื้นฐานของผู้รับการอบรม

2. การประเมินโครงร่างหลักสูตร

2.1 สิ่งที่ทำให้การประเมิน

การประเมินโครงร่างหลักสูตรนี้ เป็นการประเมินหลักสูตรก่อนการนำหลักสูตรไปใช้ โดยดำเนินการประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมระหว่างองค์ประกอบของโครงร่างหลักสูตร ดังนี้ คือ

2.1.1 ประเมินจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ว่าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับปัญหาและความจำเป็นของการสอนหรือไม่ กล่าวคือ ถ้าได้ดำเนินการบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแล้ว จะสามารถช่วยแก้ปัญหาและตอบสนองต่อความจำเป็นของการอบรมได้มากน้อยเพียงไร

2.1.2 ประเมินจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมของแต่ละหน่วยการอบรม ว่าสอดคล้องเป็นเรื่องเดียวกันกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และครอบคลุมจุดมุ่งหมายหลักสูตรหรือไม่

2.1.3 ประเมินความสอดคล้องภายในโครงร่างหลักสูตร ในแต่ละหน่วยการอบรม ได้แก่

(1) ความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมกับเนื้อหาการฝึกอบรม

(2) ความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาการฝึกอบรม กับ กิจกรรมและวิธีการอบรม

(3) ความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม กับ วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม

2.2 ผู้ประเมินโครงร่างหลักสูตร

ผู้ทำการประเมินโครงร่างหลักสูตร คือ ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ จำนวน 20 ท่าน ประเมินองค์ประกอบของหลักสูตร ในส่วนต่าง ๆ ดังนี้ คือ

2.2.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร คือ ผู้ที่มีความรู้ในด้านการพัฒนาหลักสูตร หรือเคยมีประสบการณ์ในการพัฒนาหลักสูตร จำนวน 6 ท่าน เป็นผู้ประเมินโครงร่างหลักสูตรทั้งฉบับ

2.2.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน คือ ผู้ที่มีความรู้หรือมีประสบการณ์ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน จำนวน 5 ท่าน เป็นผู้ประเมินจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม และประเมินเนื้อหาของการอบรม

2.2.3 ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาพัฒนาการ คือ ผู้ที่มีความรู้ด้านจิตวิทยาพัฒนาการ หรือเป็นผู้สอนวิชาจิตวิทยาพัฒนาการในระดับอุดมศึกษา จำนวน 4 ท่าน เป็นผู้ประเมิน จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม และประเมินเนื้อหาของการอบรม

2.2.4 ผู้เชี่ยวชาญด้านการให้การศึกษาอบรมผู้ใหญ่ คือ ผู้ที่มีประสบการณ์ในการให้ การศึกษาและอบรมผู้ใหญ่ในชุมชนเกษตรกรรมชนบท จำนวน 5 ท่าน เป็นผู้ประเมินกิจกรรม และวิธีการอบรม และ ประเมินวิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ซึ่งสร้างขึ้นจากเนื้อหาในโครงร่างหลักสูตร แบ่ง เป็นสามตอน ตามสิ่งที่จะประเมิน คือ

ตอนที่ 1 แบบประเมินความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายของหลักสูตร กับ สภาพ ปัญหาและความจำเป็น โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรเป็นผู้ประเมิน

ตอนที่ 2 แบบประเมินความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายของหลักสูตร กับ จุด มุ่งหมายเชิงพฤติกรรมของแต่ละหน่วยการอบรม โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนและผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาพัฒนาการ เป็นผู้ประเมิน

ตอนที่ 3 แบบประเมินความสอดคล้องภายในโครงร่างของหลักสูตร ในแต่ละหน่วย การอบรม แบ่งเป็น

(1) แบบประเมินความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมกับ เนื้อหาการอบรม โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญด้านการอบรมเลี้ยงดู เด็กวัยก่อนเรียน และผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาพัฒนาการ เป็นผู้ประเมิน

(2) แบบประเมินความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาการอบรม กับกิจกรรมและ วิธีการอบรม โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร และผู้เชี่ยวชาญด้านการให้การศึกษา อบรมผู้ใหญ่เป็นผู้ประเมิน

(3) แบบประเมินความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมกับ วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและผู้เชี่ยวชาญ ด้านการให้การศึกษาอบรมผู้ใหญ่เป็นผู้ประเมิน

ลักษณะของแบบสอบถามในแต่ละส่วน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าจำนวนห้าระดับ และแบบถามปลายเปิด ซึ่งในส่วนที่เป็นแบบประมาณค่านั้น สร้างขึ้นเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ของโครงสร้างหลักสูตรตามที่กำหนดไว้ ส่วนที่เป็นแบบถามปลายเปิดนั้น กำหนดขึ้นเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญเสนอความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม หรือปรับปรุงแก้ไขโครงสร้างหลักสูตรการอบรมที่เสนอให้ไว้ในแบบประมาณค่า พร้อมกับข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในตอนท้ายของแบบสอบถามด้วย

รายละเอียดของแบบสอบถามเสนอไว้ในภาคผนวก ข.

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปเรียนถามผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเอง ซึ่งได้รับข้อมูลและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ทั้งในลักษณะการปรึกษาคำแนะนำโดยตรง และ ในลักษณะของการประมาณค่า และให้ข้อเสนอแนะไว้ในแบบถามปลายเปิด แม้ในบางส่วนของแบบสอบถาม ผู้เชี่ยวชาญบางท่านไม่ได้ประมาณค่าไว้ แต่ท่านได้เสนอแนะไว้ในส่วนของแบบถามปลายเปิด พร้อมกันนี้ ผู้เชี่ยวชาญบางท่านได้กรุณาให้เวลาแก่ผู้วิจัยได้เรียนปรึกษา โดยให้ข้อเสนอแนะอื่น ๆ อันเป็นประโยชน์แก่การปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญ ทั้งในรูปของข้อมูลจากแบบสอบถามจากการเสนอแนะ และจากการปรึกษาเป็นการส่วนตัวนั้น ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์และเสนอผลในสองลักษณะ คือ

2.5.1 การวิเคราะห์ความสอดคล้องขององค์ประกอบของโครงสร้างหลักสูตร

วิเคราะห์จากคามถี่ฐานของค่าระดับคะแนนของการตอบแบบสอบถามประมาณค่าของสิ่งที่ประเมินในแต่ละส่วน โดยกำหนดไว้ว่า ค่าถี่ฐานของคำตอบของผู้เชี่ยวชาญเท่ากับ 4 ขึ้นไป เป็นค่าที่แสดงความสอดคล้องสูง และค่าที่ต่ำกว่า 4 ลงมา เป็นค่าที่แสดงถึงความสอดคล้องต่ำ

2.5.2 การวิเคราะห์เนื้อหาและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยเสนอผลของการวิเคราะห์แบบบรรยาย

ค่าความสอดคล้องที่ได้จากการวิเคราะห์แสดงไว้ในภาคผนวก ก.

3. การพัฒนาโครงสร้างหลักสูตร

จากข้อมูลที่ได้รับในขั้นการประเมินโครงสร้างหลักสูตร นำมาเป็นหลักเกณฑ์ในการพัฒนาปรับปรุงโครงสร้างของหลักสูตรซึ่งได้กำหนดไว้ โดยใช้หลักเกณฑ์ในการพิจารณาข้อมูล ดังนี้ คือ

3.1 ผลของการวิเคราะห์ความสอดคล้องในองค์ประกอบส่วนใด พบว่า มีความสอดคล้องอยู่ในระดับสูงถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ถือว่าองค์ประกอบส่วนนั้นมีความเหมาะสมควรกำหนดไว้ในหลักสูตร แต่อาจพบที่มีความสอดคล้องอยู่ในระดับต่ำ องค์ประกอบส่วนนั้นจะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขก่อนที่จะนำไปบรรจุในหลักสูตร โดยพิจารณาแก้ไขจากข้อเสนอแนะและคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญได้เสนอไว้

3.2 ข้อมูลที่ได้รับเป็นข้อเสนอแนะและคำแนะนำที่นอกเหนือไปจากข้อกำหนดในแบบสอนตาม หากมีผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำหรือข้อเสนอแนะในส่วนนั้น ๆ ทั้งแต่สองท่านขึ้นไป และเป็นความจำเป็นเบื้องต้นที่ต้องกำหนดไว้ในหลักสูตร ผู้วิจัยจะนำมาพิจารณาเพื่อนำส่วนที่เพิ่มเติมมานั้นกำหนดไว้ในหลักสูตร โดยคำนึงถึงพื้นฐานของผู้เข้ารับการอบรมด้วย

ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรตามข้อสรุปที่ได้จากการประเมินผล ซึ่งจะได้เป็นโครงสร้างหลักสูตรที่พร้อมจะนำไปทดลองใช้ โดยโครงสร้างหลักสูตรนี้ประกอบด้วยส่วนประกอบ

- สามส่วน คือ
- (1) สภาพปัญหาและความจำเป็นของการอบรม
 - (2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
 - (3) หน่วยการอบรม ซึ่งแต่ละหน่วยการอบรมเสนอเป็นโครงสร้างภายในหลักสูตร

ในรูปตาราง คือ

" ชื่อหน่วยการอบรม....."

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	เนื้อหาการอบรม กิจกรรมและวิธีการอบรม	วิธีการประเมินผล ผู้เข้ารับการอบรม

การดำเนินการในขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร

1. วัตถุประสงค์

การทดลองใช้หลักสูตรมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ คือ

1.1 เพื่อที่จะประเมินผลการใช้หลักสูตร ว่ามีความเหมาะสมกับผู้เข้ารับการอบรมและชุมชนหรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรคในการใช้หลักสูตรอย่างไร การประเมินหลักสูตรในขั้นนี้เป็นการประเมินผลหลังจากการนำหลักสูตรไปใช้แล้ว โดยทำการประเมินผลการใช้ในด้านต่าง ๆ คือ

1.1.1 ประเมินความเหมาะสมของเนื้อหาการอบรม กิจกรรมและวิธีการอบรมทั้งอุปกรณ์ที่ใช้ในการอบรม วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม ระยะเวลาในการอบรม และผู้ทำการอบรม ว่าสิ่งเหล่านี้เป็นที่พึงพอใจและเหมาะสมกับพื้นฐาน และความต้องการของผู้เข้ารับการอบรมหรือไม่

1.1.2 ประเมินถึงปัญหาและอุปสรรคในการใช้หลักสูตร และปัจจัยที่ส่งเสริมการใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ

1.2 เพื่อที่จะประเมินความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตนของผู้เข้ารับการอบรม ว่าเมื่อได้รับการอบรมตามหลักสูตรแล้ว ผู้เข้ารับการอบรมมีพฤติกรรมเป็นไปตามที่ได้กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมหรือไม่ มีความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตนแตกต่างจากก่อนการอบรมหรือไม่อย่างไร และแตกต่างจากผู้ที่ไม่ได้รับการอบรมหรือไม่อย่างไร โดยผู้วิจัยกำหนดข้อคาดหวังไว้ว่า

1.2.1 ผู้ที่ได้รับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตน ถูกต้องมากกว่า ก่อนการอบรม

1.2.2 ผู้ที่ได้รับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตน ถูกต้องมากกว่า ผู้ที่ไม่ได้รับการอบรม

2. การดำเนินการก่อนการทดลองใช้หลักสูตร

เนื่องจากหลักสูตรที่ได้ออกขึ้นนี้ เป็นเพียงโครงร่างของส่วนประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรเท่านั้น ยังมีได้กำหนดถึงรายละเอียดในหน่วยการอบรม อันได้แก่ รายละเอียดของเนื้อหา วิธีการอบรม และวิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม ตลอดจนการกำหนดระยะเวลาและอุปกรณ์การอบรม ดังนั้น ก่อนการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ ควรต้องดำเนินการเตรียมและกำหนดรายละเอียด

ต่าง ๆ ดังนี้

2.1 การกำหนดระยะเวลาในการอบรม

หลักสูตรการอบรมตามที่กำหนดไว้เป็นโครงร่างนี้ กำหนดขึ้นโดยมิได้กำหนดระยะเวลาไว้ตายตัว เนื่องด้วยระยะเวลาของการอบรมอาจจะมีการยืดหยุ่นตามสถานการณ์และสภาพของแต่ละชุมชน รวมทั้งปรับเปลี่ยนไปตามพื้นฐานและความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม แต่ไม่ว่าหลักสูตรจะใช้เวลาเท่าใดก็ตาม ควรที่จะกำหนดให้เพียงพอและครอบคลุมจุดมุ่งหมาย และเนื้อหาที่ใดกำหนดไว้ด้วย

ในการกำหนดระยะเวลาของการอบรมนี้ ผู้วิจัยได้รับคำแนะนำจากหัวหน้าศูนย์ การศึกษานอกโรงเรียน และเจ้าหน้าที่ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งการพิจารณาถึงความต้องการและความสะดวกของผู้เข้ารับการอบรม โดยกำหนดระยะเวลาของการอบรมไว้ 30 ชั่วโมง ซึ่งจัดแบ่งเวลาตามเนื้อหาของหลักสูตร

2.2 การเตรียมคู่มือผู้ทำการอบรม

คู่มือนี้เป็นเอกสารที่ผู้ทำการอบรมใช้เป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งในการอบรมตลอดหลักสูตร คู่มือได้แบ่งเป็นเล่ม ๆ ตามหน่วยการอบรม โดยคู่มือแต่ละเล่มประกอบด้วยรายละเอียดของส่วนประกอบของหน่วยการอบรม คือ

2.2.1 จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมในแต่ละเรื่องของหน่วยการอบรม

2.2.2 เนื้อหาของหลักสูตร คู่มือจะเสนอรายละเอียดของเนื้อหาการอบรมไว้เป็นแนวความรู้แก่ผู้ทำการอบรม เนื้อหาที่กำหนดไว้เป็นเนื้อหาความรู้วิชาการส่วนใหญ่ ซึ่งผู้ทำการอบรมจำเป็นต้องประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของชุมชนและผู้เข้ารับการอบรมในแต่ละครั้งไป โดยเนื้อหาจะกล่าวประมวลมาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน นำมาเสนอเป็นรายละเอียดตามหัวข้อของเนื้อหาในแต่ละหน่วย

2.2.3 กิจกรรมและวิธีการอบรม ประกอบด้วยขั้นตอนวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้ในการดำเนินการอบรมในแต่ละเนื้อหา รวมทั้งอุปกรณ์ที่ใช้ในการอบรมในแต่ละเรื่องด้วย

2.2.4 วิธีประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม โดยกำหนดวิธีประเมินในแต่ละจุดมุ่งหมาย และเนื้อหากิจกรรม รวมถึงการกำหนดแบบประเมินผลไว้ด้วย

3. การทดลองใช้หลักสูตร

หลักสูตรการอบรมซึ่งได้กำหนดโครงสร้างและรายละเอียดขององค์ประกอบของหลักสูตรไว้แล้วนั้น มีรายละเอียดของการดำเนินการทดลองใช้หลักสูตร ดังนี้ คือ

3.1 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ กลุ่มตัวอย่างเดิมที่ได้ทำการสุ่มไว้แล้วในขั้นตอนของการสำรวจ จำนวน 30 คน โดยในการทดลองใช้หลักสูตรนี้ จัดแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นสองกลุ่ม ละ 15 คน กำหนดให้กลุ่มที่ได้รับการอบรมตามหลักสูตรเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มที่ไม่ได้รับการอบรมเป็นกลุ่มควบคุม

การคัดเลือกแบ่งกลุ่มได้คัดเลือกกลุ่มทดลองมาจากความสมัครใจของกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่กำหนดไว้ แต่เนื่องจากช่วงระยะเวลาในการดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรเป็นช่วงเวลาที่ชาวไนท์คอนพร้อมที่จะเกี่ยวไคแล้ว เป็นเหตุให้กลุ่มตัวอย่าง 16 คนที่มีนาตอนทองเข้าเกี่ยวข้าว กลุ่มทดลองที่ใช้ในการอบรมจึงมีจำนวนเพียง 14 คน

3.2 รูปแบบของการทดลองใช้หลักสูตร

	กลุ่มควบคุม (ผู้ไม่ได้รับการอบรม 16 คน)	กลุ่มทดลอง (ผู้ได้รับการอบรม 14 คน)
1. การสำรวจก่อนการทดลองใช้หลักสูตร	/	/
2. ทดลองใช้หลักสูตร		/
3. การสำรวจหลังการทดลองใช้หลักสูตร	/	/

3.3 ดำเนินการอบรมตามหลักสูตร

3.1.1 ระยะเวลาและสถานที่

ระยะเวลาในการอบรมเริ่มตั้งแต่วันที่ 11-17 ธันวาคม 2524 รวม 7 วัน ๆ ละ 3-4 ชั่วโมง โดยเริ่มอบรมตั้งแต่เวลา 8.30 น. ของทุกวัน สถานที่ที่ใช้ในการอบรม คือ ศูนย์พัฒนาการและอาชีพ ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอยุธยา ซึ่งมีบริเวณอยู่ในอาคารของโรงเรียนวัดโบสถ์ อำเภอมหาราช จังหวัดอยุธยา

3.1.2 ผู้ทำการอบรม

ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการอบรมด้วยตนเอง โดยก่อนการทดลองใช้หลักสูตรนี้ ผู้วิจัยได้ขอรับการอบรมในด้านการดูแลและบริหารทารกจากโรงพยาบาลรามาริบัติ การสอนเด็ก อนุบาลจากชมรมไทย-อิสราเอล และการเข้าร่วมสังเกตการณ์อบรมการให้การศึกษาผู้ใหญ่ของ กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ที่วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ ประกอบกับผู้วิจัยมี พื้นฐานความรู้ด้านจิตวิทยาพัฒนาการ ซึ่งคาดว่าจะสามารถที่จะเป็นผู้ดำเนินการอบรมให้หลักสูตรบรรลุ สู่จุดหมายได้ ทั้งนี้ในขณะที่ดำเนินการอบรม ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือและคำแนะนำที่ดีจากผู้ใหญ่ บาน ครู และอนามัยประจำตำบลเจ้าปลุกด้วย

3.1.3 อุปกรณ์ที่ใช้ในการอบรม

อุปกรณ์ที่ใช้ควบคุมไปกับกิจกรรมและวิธีการอบรม ประกอบด้วย

(1) คู่มือผู้รับการอบรม ถือว่าเป็นสื่อและอุปกรณ์สำคัญของการอบรม เนื้อหาส่วนใหญ่ของคู่มือจะใช้รูปภาพบรรยายถึงสาระต่าง ๆ ของการอบรมในแต่ละเรื่อง เพื่อถ่ายทอดความเข้าใจของผู้เข้ารับการอบรม

(2) แผนภาพพลิกและภาพโปสเตอร์ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาการอบรม ซึ่งได้รับความร่วมมือจาก กรมอนามัย และกรมควบคุมโรคติดต่อกระทรวงสาธารณสุข โรงพยาบาลเด็ก โรงพยาบาลรามาริบัติ และทันตแพทย์สมาคมแห่งประเทศไทย

(3) อุปกรณ์อื่น ๆ ประกอบการอบรม อันได้แก่ ตัวอย่างของจริงที่ แสดงสาระของเนื้อหาการอบรม อุปกรณ์ที่มอบหมายให้ผู้เข้ารับการอบรมนำมา อุปกรณ์ ที่ได้รับความอนุเคราะห์จากบริษัทคอลเกต-ปาล์มโอลีฟ

4. การประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม

การประเมินผลในช่วงนี้เป็นการประเมินผลหลังการให้หลักสูตร ซึ่งดำเนินการประเมิน ความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตนของผู้เข้ารับการอบรม เพื่อทดสอบข้อคาดหวังที่กำหนดไว้ กล่าวคือ (1) ประเมินผลหลังทดลองหลังการอบรม เพื่อนำไปเปรียบเทียบกับผลของการ ประเมินก่อนการอบรม เพื่อทดสอบข้อคาดหวังที่ว่า "ผู้ได้รับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจและการ ปฏิบัติตนถูกต้องมากกว่าก่อนการอบรม"

(2) ประเมินผลกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมเปรียบเทียบกับกัน เพื่อทดสอบข้อจากท้วงที่ว่า "ผู้ได้รับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตน ถูกต้องมากกว่าผู้ไม่ได้รับการอบรม"

4.1 เครื่องมือและวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การประเมินผลใช้แบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยปรับปรุงแบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์ซึ่งสร้างไว้ในการสำรวจขั้นตอนที่ 1 มากำหนดข้อคำถามและข้อสังเกตเพิ่มเติมตามเนื้อหาของหลักสูตรที่เพิ่มขึ้น โดยทำการรวบรวมข้อมูลสามระยะคือ

4.1.1 ก่อนการดำเนินการทดลองใช้หลักสูตร ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองในข้อที่เพิ่มเติมจากแบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์เดิม และนำผลที่ได้มารวมกับผลของการสำรวจในขั้นตอนที่ 1 จะได้ข้อมูลที่เป็นความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตนก่อนการใช้หลักสูตรของทั้งสองกลุ่ม

4.1.2 ในขณะดำเนินการใช้หลักสูตร ผู้วิจัยได้ทำการประเมินกลุ่มทดลอง ซึ่งข้อมูลที่ได้นี้จะเป็นความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติตนของกลุ่มทดลอง

4.1.3 หลังการทดลองใช้หลักสูตร ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มควบคุมอีกครั้งหนึ่ง โดยใช้เครื่องมือการเก็บข้อมูลเดิม พร้อมทั้งติดตามผลกลุ่มทดลอง ซึ่งข้อมูลที่ได้จะเป็นความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตนของทั้งสองกลุ่มหลังการใช้หลักสูตร

5. การประเมินผลการใช้หลักสูตร

การประเมินผลนี้ เป็นการประเมินผลหลังจากการทดลองใช้หลักสูตร ซึ่งประเมินนอกเหนือจากการประเมินความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตนของกลุ่มตัวอย่าง

5.1 สิ่งทำการประเมิน

การประเมินนี้ ดำเนินการประเมินในทุกหน่วยการอบรม ซึ่งนอกจากจะประเมินหลังการอบรมในแต่ละหน่วยแล้ว จะดำเนินการประเมินรวมเมื่อเสร็จสิ้นการอบรมทั้งหลักสูตรด้วย โดยประเมินในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ

5.1.1 ประเมินความเหมาะสมของเนื้อหาการอบรม กิจกรรมและวิธีการอบรม รวมทั้งอุปกรณ์ที่ใช้ในการอบรม วิธีประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม ระยะเวลา

ในการอบรม และผู้ทำการอบรม ว่าสิ่งเหล่านี้เป็นที่พึงพอใจ และเหมาะสมกับพื้นฐานและความต้องการของผู้เข้ารับการอบรมหรือไม่

5.1.2 ประเมินถึงปัญหาและอุปสรรคในการใช้หลักสูตร ตลอดจนปัจจัยที่ส่งเสริมการใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ

5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีเนื้อหาของข้อสัมภาษณ์ที่ถามถึงความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรม และความเหมาะสมของหลักสูตรในแต่ละหน่วยการอบรม รวมทั้งข้อสัมภาษณ์และข้อสังเกตเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและปัจจัยที่ส่งเสริมการดำเนินการอบรมตามหลักสูตร

5.3 วิธีการประเมินและผู้ประเมิน

การประเมินนี้ ผู้ทำการประเมิน คือ ผู้เข้รับการอบรม และผู้อบรม ร่วมกันประเมินในฐานะที่เป็นผู้ใช้หลักสูตร โดยให้ผู้เข้ารับการอบรมทำการประเมินตามข้อสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ และผู้ทำการอบรมประเมินสถานการณ์ต่าง ๆ และบรรยากาศในขณะอบรม ซึ่งข้อมูลที่ใคร่จะนำมาวิเคราะห์ตามเนื้อหาของคำตอบ และนำเสนอในลักษณะของการบรรยาย
การดำเนินการในขั้นตอนที่ 4 การพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร

หลังจากการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ และได้ประเมินผลการใช้หลักสูตรแล้ว ผู้วิจัยนำผลที่ใคร่จะนำมาวิเคราะห์ เพื่อพิจารณาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร ทั้งในส่วนของโครงสร้างหลักสูตร และรายละเอียดต่าง ๆ ในองค์ประกอบของหลักสูตร เพื่อให้มีความถูกต้องเหมาะสม และสามารถนำไปดำเนินการใช้ในชุมชนเกษตรกรรมอื่น ๆ ซึ่งมีลักษณะของชุมชนที่คล้ายคลึงกับชุมชนที่ได้นำหลักสูตรนี้ไปทดลองใช้ในโอกาสต่อไป

ผลการสำรวจชุมชน

การสำรวจชุมชนเป็นขั้นแรกของการดำเนินการสร้างและพัฒนาหลักสูตร ซึ่งเป็นขั้นที่ผู้สร้างหลักสูตรจะทำการศึกษาและสำรวจสภาพปัญหาของสังคมและความต้องการของผู้เข้ารับการอบรมตามหลักสูตร ซึ่งในการวิจัยนี้ กำหนดให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เข้ารับการอบรม และชุมชนในอำเภอหาราชคือสภาพสังคมของผู้เข้ารับการอบรม โดยการสำรวจชุมชนของการวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์สามประการ คือ

1. เพื่อสำรวจสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของชนในชุมชน อันจะส่งผลต่อวิถีทางการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนของชุมชนด้วย
2. เพื่อสำรวจการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนของพ่อแม่ในชุมชน ว่ามีความถูกต้องเหมาะสมตามข้อเสนอแนะซึ่งเสนอไว้ในเอกสารและหนังสือเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน ที่นำมาอ้างอิงหรือไม่อย่างไร
3. เพื่อสำรวจความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตน และความต้องการเกี่ยวกับวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนของกลุ่มตัวอย่าง ว่ายังขาดความรู้ความเข้าใจในด้านใดบ้าง ปฏิบัติตนยังไม่ถูกต้องในด้านใด และมีความต้องการที่จะอบรมเรื่องใดเป็นพิเศษ

ข้อมูลที่ได้รับการสำรวจดังกล่าวนี้ เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาถึงสภาพปัญหาและความจำเป็นเร่งด่วนเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนในชุมชน โดยในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรนี้ จะเน้นจัดหลักสูตรตามลำดับความสำคัญของปัญหา และจัดตามลำดับความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม รวมทั้งการกำหนดรายละเอียดของหลักสูตรในส่วนของเนื้อหา วิธีการอบรม และวิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม ให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพของชุมชน และพื้นฐานความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของผู้เข้ารับการอบรมด้วย

1. สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของชุมชน

ผลของการสำรวจสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของชุมชนที่จะนำเสนอนี้ ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายสองประการ คือ ประการแรก เพื่อที่จะแสดงให้เห็นว่า ชุมชนที่คัดเลือกเพื่อจัดสร้างและพัฒนา

หลักสูตรนี้ มีคุณลักษณะเป็นไปตามเกณฑ์ของชุมชนเกษตรกรรมชนบทซึ่งได้กำหนดไว้เป็นขอบเขตของการสำรวจ อีกประการหนึ่ง คือ เพื่อที่จะเสนอรายละเอียดของสภาพแวดล้อมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน อันส่งผลต่อวิถีทางการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนของชุมชนด้วย โดยมีรายละเอียดของสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของชุมชน ดังต่อไปนี้

1.1 สภาพทางภูมิศาสตร์

1.1.1 ชุมชนมีอาณาเขตครอบคลุมหมู่บ้าน 6 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 5, หมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 7 ของตำบลพิศเคียน หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 3 ของตำบลเจ้าปลุก และหมู่ที่ 1 ของตำบลโรงช้าง ซึ่งภายในชุมชนจะมีสถานบริการต่าง ๆ ดังนี้ คือ

(1) วัดสามแห่ง คือ วัดโบสถ์ วัดแจ้ง และวัดกุฎีทอง ส่วนโบสถ์หรือวัดของศาสนาอื่น ๆ ไม่มี

(2) โรงเรียนสองโรง คือ โรงเรียนวัดโบสถ์ และโรงเรียนวัดแจ้ง เป็นโรงเรียนในระดับประถมศึกษา โดยมีจำนวนครูต่อนักเรียนคิดเป็นอัตราส่วน 1 : 15

(3) สถานีอนามัยหนึ่งแห่ง คือ สถานีอนามัยตำบลเจ้าปลุก ซึ่งมีเจ้าหน้าที่อนามัยสองคน

(4) ตลาดสองแห่ง คือ ตลาดปากคลองช้างซึ่งแบ่งเป็นตลาดในและตลาดนอก โดยตลาดในอยู่ในบริเวณหมู่บ้านที่ 2 ของตำบลเจ้าปลุก ส่วนตลาดนอกอยู่ใกล้ถนน ลพบุรี-บางปะหัน ในเขตของหมู่บ้านที่ 1 ตำบลโรงช้าง

(5) สนามเด็กเล่นหนึ่งแห่ง อยู่ในหมู่ที่ 2 ตำบลเจ้าปลุก ส่วนที่อ่านหนังสือพิมพ์มีอยู่ประจำทุกหมู่บ้าน และในชุมชนนี้ไม่มีสถานเริงรมย์

1.1.2 ลักษณะพื้นที่ของชุมชน เป็นที่ราบลุ่ม พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ในการทำนา มีการทำสวนและทำไร่บางในบริเวณใกล้ที่อยู่อาศัย ป่าไม้ส่วนใหญ่เป็นป่าไผ่ ชุมชนนี้ไม่มีภูเขา ทางคมนาคมใช้ทั้งทางน้ำและทางบก โดยทางน้ำใช้คลองบางแก้วและแม่น้ำลพบุรีเป็นทางสัญจร ส่วนทางบกนั้นถนนส่วนใหญ่เป็นดินลูกรัง นอกจากถนนสายลพบุรี-บางปะหันที่เป็นถนนลาดยาง ซึ่งถนนสายนี้ใช้เป็นทางติดต่อจากชุมชนไปตัวเมืองและจังหวัดลพบุรี

1.1.3 ลักษณะภูมิอากาศ มีฤดูกาลเช่นเดียวกับจังหวัดโดยทั่วไปในภาค

กลาง และถ้าเป็นฤดูฝนและน้ำหลาก น้ำจะท่วมพื้นที่เนื่องจากเป็นที่ราบลุ่มและมีพื้นที่ติดกับแม่น้ำ

1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

ประชากรส่วนใหญ่ของชุมชนมีอาชีพทางเกษตรกรรม ส่วนด้านการค้าจะอยู่ในลักษณะของการซื้อขายกันเองในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ และมีการค้าขายติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง หรือส่งผลผลิตสู่กรุงเทพมหานคร ผลผลิตที่ทำรายได้หลักให้แก่ประชากร คือ ข้าว นอกนั้นเป็นผลผลิตที่ทำเป็นครั้งคราว ได้แก่ การสานเครื่องใช้จากไม้ไผ่ ผลผลิตจากการประมง และการเลี้ยงสัตว์ และในฤดูว่างนาประชากรบางส่วนอาจจะรับจ้างทำงานทั่วไปด้วย

นอกจากตลาดปากคลองช้างซึ่งเป็นตลาดสดแล้ว ในชุมชนยังมีร้านค้าย่อย ซึ่งจำหน่ายของชำและเครื่องใช้ในบ้านอีกห้าแห่ง มีร้านขายเครื่องเรือนและเครื่องใช้ไฟฟ้าระบบเงินผ่อนแห่งหนึ่ง และนอกจากนี้ชุมชนมีโรงสีแห่งหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็กของชุมชน

คนในชุมชนส่วนใหญ่มีความเป็นอยู่ไม่ขัดสน ถึงแม้จะมีรายได้สุทธิอยู่ในระดับต่ำก็ตาม เพราะภายในชุมชนยังมีทรัพยากรธรรมชาติเพียงพอที่ประชากรจะเก็บผลผลิตมาคัดแปลงเป็นเครื่องอุปโภคและบริโภคได้

ในชุมชนยังไม่มีกิจการธนาคาร การเก็บออมอยู่ในลักษณะเก็บไว้กับตัว หรือเก็บไว้ที่บ้านมากกว่า การกู้ยืมอยู่ในลักษณะเรี่ยไรและใช้ระบบการไว้วางใจเป็นการส่วนตัว แม้ในอำเภอเมืองจะมีธนาคารออมสินและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์อย่างละหนึ่งแห่ง แต่ประชากรส่วนใหญ่ยังไม่ได้ใช้บริการมากนัก

1.3 สภาพทางการปกครอง

ด้านการปกครองภายในชุมชน มีบริหารราชการส่วนตำบลซึ่งขึ้นอยู่กับอำเภอ महाराช ในแต่ละตำบลมีกำนันเป็นผู้ควบคุมดูแล โดยมีผู้ใหญ่บ้านประจำหมู่บ้านละหนึ่งคน กำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ที่ใคร่รับเลือกจากคนในหมู่บ้าน ความชอบบังคับว่าด้วยการเลือกตั้งของกระทรวงมหาดไทย การประชุมกันหมายถึงเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่ทางราชการจะแจ้งให้ประชาชนทราบ ส่วนใหญ่จะใช้การติดต่อแจ้งกันอย่างไม่เป็นทางการมากกว่าการใช้หนังสือราชการ และทางอำเภอจะมีการประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้านเดือนละครั้ง

1.4 สภาพทางสังคมและลักษณะของครอบครัว

ลักษณะของประชากรในชุมชนส่วนใหญ่ เป็นคนเชื้อชาติไทย สัญชาติไทยถึง 99 % และทุกคนนับถือศาสนาพุทธ ส่วนภาษาที่ใช้พูดเป็นภาษาไทยภาคกลาง

ลักษณะของครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว แต่ยังมีความสัมพันธ์กันระหว่างเครือญาติอย่างเหนียวแน่น การติดต่อสื่อสารระหว่างกันในชุมชนอยู่ในลักษณะของการติดต่อกันแบบประจวบเหมาะ และมีระเบียบประเพณีที่ก่อให้เกิดการติดต่อไปมาหาสู่กันหลายประเพณี เช่น การกว่นกระยาสารท แลกกันในวันสารท การตามขบวนมดเล็กกันในวันออกพรรษา หรือการมีงานบุญและงานประเพณีอื่น ๆ จะมีการเล่นหรือจัดกิจกรรมรื่นเริงอยู่เสมอ

เนื่องจากชุมชนนี้ตั้งอยู่อาศัยติดต่อกับเขตของโรงเรียนและวัด โดยไม่มีการกั้นรั้วแบ่งอาณาเขต จึงทำให้ทั้งโรงเรียนและวัดเป็นศูนย์กลางของพิธีการและกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

ประชากรส่วนใหญ่ของชุมชนจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และอ่านออกเขียนได้พอสมควร สื่อของการเรียนรู้อื่น ๆ ในชุมชน ได้แก่ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ และอาจจะมีโทรทัศน์ในบางบ้าน การใช้เวลาวางของเด็กส่วนใหญ่จะเป็นการเล่นกลางแจ้ง ต่อเมื่อเข้าวัยรุ่นจนถึงวัยผู้ใหญ่ มักจะมีการรวมกลุ่มพูดคุยกันในเวลาวาง บางกลุ่มอาจมีการกินสุราและเล่นการพนันด้วย และสิ่งที่เป็นที่นิยมของคนในชุมชนโดยไม่จำกัดเพศ และวัย คือ การพนัน จะเป็นทั้งการพนันในรูปที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย ซึ่งพบว่าจะมีการเล่นกันมาก ตามศาลา ร้านค้า หรือในสถานที่ที่มีการจัดงานพิธีต่าง ๆ

ด้านความปลอดภัยโดยทั่วไปพบว่ายังไม่ดีเท่าที่ควร ทั้งที่มีสถานีตำรวจหนึ่งแห่งตั้งอยู่ในตำบลโรงช้าง แต่ในช่วงที่ผู้วิจัยเข้าไปอยู่ในชุมชน พบว่ามีการลักทรัพย์ จี้ และทำร้ายกันอยู่ทุกวัน ซึ่งคดีต่าง ๆ เหล่านี้จะเกิดขึ้นมากในช่วงที่ประชากรว่างงาน และในฤดูเทศกาล หรือในช่วงที่มีการจัดงานรื่นเริงต่าง ๆ

ผู้ที่ป็นผู้นำทางสังคม นอกเหนือไปจากกำนันและผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นผู้นำตัวอย่างเป็นทางการแล้ว บุคคลผู้ที่ชาวบ้านให้ความเคารพ เชื่อฟังและยกย่องนับถือ คือ ครู เจ้าอาวาส เจ้าหน้าท้องถิ่น และหมอไสยศาสตร์

1.5 ประเภทของอาหารที่มีจำหน่ายในทองตลาด

ตลาดสดในชุมชนมีการจำหน่ายอาหารสดและแห้ง ตั้งแต่เวลา 9 นาฬิกาโดยประมาณ และตลาดจะวายในช่วงเวลา 15-16 นาฬิกา แต่ร้านค้าขายประเภทร้านชำจะเปิดจำหน่ายตลอดวัน และทุกแห่งมักจะปิดจำหน่ายเมื่อในชุมชนมีงานรื่นเริงหรืองานพิธี

ประเภทของอาหารที่จำหน่ายพบว่า มีอาหารจำหน่ายทุกประเภท อาจจะกล่าวได้ว่าอาหารที่มีจำหน่ายในชุมชนนี้ครบทุกหมู่อาหาร แต่ปริมาณที่มีจำหน่ายไม่มากนัก ซึ่งอาหารแต่ละชนิดอาจจะมีจำหน่ายประจำทุกวัน หรือมาจำหน่ายตามที่ผู้บริโภคร้องไว้วางหน้า

ตาราง 2 ประเภทและชนิดของอาหาร ที่มีจำหน่ายในตลาดของชุมชน

ประเภทอาหาร	อาหารที่มีจำหน่ายทุกวัน	อาหารที่มีจำหน่ายบางวัน	หมายเหตุ
หมู่ที่ 1 เนื้อสัตว์ เครื่องในสัตว์ ถั่วเมล็ดแห้ง อาหารที่ทำจากถั่ว นม ไข่ต่าง ๆ	เนื้อหมู เนื้อวัว ปลา ตับหมู ถั่วเขียว ถั่วดำ เต้าเจี้ยว นมถั่วเหลือง นมสด ไข่เป็ด ไข่ไก่	เนื้อไก่ กุ้ง หอย ปู เครื่องในไก่ ถั่วแระ เต้าหู้ -	-อาหารที่นอกเหนือจากนี้ ผู้บริโภคอาจจะฝากแม่ค้าซื้อมาให้ก็ได้ -ผักและผลไม้บางชนิดไม่นิยมนำมาจำหน่ายเนื่องจากและบานปลุกไว้นาน หรือหาขายบริโภคเอง เช่น ตำลึง ออย กระถิน มะละกอ มะพร้าว และปลาน้ำจืด
หมู่ที่ 2 ข้าวต่าง ๆ แป้งต่าง ๆ ที่ทำจากข้าว ถั่วเขียว ถั่วเหลือง แป้งหมัก น้ำตาลต่าง ๆ เผือก มัน	ข้าวทุกชนิด ถั่วเขียว ถั่วเหลือง ถั่วหมัก น้ำตาลทุกชนิด -	- - - มันเทศ	
หมู่ที่ 3 ผักใบเขียว ผักที่เป็นผล เป็นผัก	ผักบุ้ง ผักกาด กะน้า ผักชี ถนอม ผักเขียว ผักทอง ถั่วฝักยาว มะเขือยาว แตงกวา	ผักกวาดตุง กะหล่ำปลี มะระ หัวไชเท้า	

หมู่ที่ 4 ผลไม้รสหวาน ผลไม้รสเปรี้ยว ผลไม้รสเปรี้ยว	แตงโม ถั่วเขียว ถั่วขาว ถั่วเขียว มันแกว -	กล้วยหอม ส้มต่าง ๆ ละไม
หมู่ที่ 5 ไขมันจากสัตว์ ไขมันจากพืช	มันหมู น้ำมันพืช (ถั่ว งา ข้าว)	- มะพร้าว

ผลการสำรวจอาหารที่มีจำหน่ายอยู่ในท้องตลาดทั้งสดและแปรรูปในตารางนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการแสดงเป็นตัวอย่างของจริงประกอบการอบรม และเป็นตัวอย่างในการกำหนดเนื้อหาของการอบรมในเรื่องเกี่ยวกับอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย

ข้อมูลที่ได้รับการสำรวจสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของชุมชนทั้งสี่มาแล้วนี้ จะเห็นได้ว่า ชุมชนเกษตรกรรมชนบทซึ่งพหุภูมیانของอำเภอหาราช มีคุณลักษณะของชุมชนเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ กล่าวคือ ประชากรในชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม นับถือศาสนาพุทธ พุทธศาสนาเดียวกัน มีการติดต่อกันแบบปฐมภูมิ และส่วนใหญ่เป็นประชากรที่ไม่ได้โยกย้ายมาจากที่อื่น นอกจากนี้ลักษณะสภาพภายในชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่มีธรรมชาติ ความแตกต่างทางสังคมในค่านิยมของชนชั้นและระดับเศรษฐกิจมีน้อย ลักษณะของครอบครัวมีความคล้ายคลึงกันทั้งชุมชน เป็นชุมชนที่ดำรงรักษาประเพณีและพิธีต่าง ๆ ของไทยไว้ และเป็นชุมชนชนิคมารควช

สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ ทางการศึกษา สภาพทางภูมิศาสตร์ และสภาพทางสังคมและครอบครัว มีส่วนเกี่ยวข้องและส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ และวิถีทางการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน ในรูปแบบของการเรียนรู้ทางสังคม และการปรับสภาพการดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในด้านของระดับการศึกษา ระดับเศรษฐกิจและอำนาจการซื้อและการจำหน่ายเครื่องอุปโภคบริโภคภายในชุมชน จะมีผลโดยตรงต่อการจัดการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนในชุมชน

นอกจากนี้ การรู้จักสภาพแวดล้อมของชุมชนจะมีประโยชน์ในการวิเคราะห์ถึงปัญหาของการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนที่ชุมชนกำลังประสบอยู่ เพื่อเป็นประโยชน์ในการสร้างและ

งาน cu ในเล่ม: ๓๔ สอน ๑๑๖๕๓๖๕ ๗

พัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และแก้ไขปัญหาอื่น ๆ

2. การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนในชุมชน

การสำรวจถึงการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนนี้ เพื่อวิเคราะห์สภาพของการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนในชุมชนว่ามีความถูกต้องเหมาะสมตามหลักวิชาการหรือไม่อย่างไร และ การอบรมเลี้ยงดูในสถานใดควรที่จะได้รับการแก้ไข ปรับปรุง และส่งเสริมให้ถูกต้องและเหมาะสมกับสภาพของชุมชน เพื่อให้ผู้วิจัยจะได้นำสิ่งเหล่านั้นมากำหนดไว้ในหลักสูตรการอบรมต่อไป

การสำรวจการอบรมเลี้ยงดูนี้ ผู้วิจัยสำรวจโดยการสัมภาษณ์และสังเกตการอบรมเลี้ยงดูลูกวัยก่อนเรียนของกลุ่มตัวอย่าง แต่เนื่องจากความคาดหวังของสังคมไทยโดยเฉพาะสังคมชนบทคาดหวังให้ผู้หญิงมีบทบาทและหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูลูกมากกว่าผู้ชาย ในการสำรวจครั้งนี้จึงพบว่า พ่อบ้านโดยส่วนใหญ่มีได้มีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูลูกเท่าใดนัก โดยผู้เป็นพ่อจะดูแลเฉพาะในเรื่องของการศึกษาและการอาชีพของลูกเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ข้อมูลที่ได้รับจากการสำรวจการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนในชุมชน รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตน และความต้องการของพ่อแม่ จึงเป็นข้อมูลที่ไดมาจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เป็นแม่ถึง 29 ราย และผู้เป็นพ่อเพียงรายเดียว เพราะผู้เป็นพ่อรายอื่น ๆ ปฏิเสธที่จะสนใจและรับรู้ในเรื่องของการอบรมเลี้ยงดูลูก โดยเฉพาะอย่างยิ่งลูกในวัยก่อนเรียน

การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนของคนในชุมชนนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์จากคำตอบและการปฏิบัติตนของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูลูกของตนในสถานต่าง ๆ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการอบรมเลี้ยงดูลูกวัยก่อนเรียนของตน ดังนี้ คือ

2.1 การโภชนาการและการบริโภคนิสัย

2.1.1 การกินนมแม่ทารก

ทารกในชุมชนส่วนใหญ่กินนมมารดาตั้งแต่แรกเกิด ซึ่งในกลุ่มตัวอย่างมีถึงร้อยละ 86.67 ที่ให้นมตนเองแก่ทารก มีเพียงร้อยละ 13.33 ที่ให้กินนมอื่น ๆ และในการให้นมตนเองแก่ทารกนั้น แม่เกือบทั้งหมดเป็นนมเหลืองทั้งก่อน มีเพียงรายเดียวเท่านั้นที่ให้ลูกกินเพราะได้รับคำแนะนำจากหมอว่ามีประโยชน์ และในรายที่ให้นมนมเหลืองทั้งนั้น มีสองราย

ที่รู้ว่ามีเรื่องมีประโยชน์ แต่ที่ยึดทั้งเพราะผู้ใหญ่บอกต้องทำตาม ส่วนคนอื่นให้เหตุผลของการ
 บินนมเหลืองทั้งๆ เป็นนมเสียและทำตามกันมานานแล้ว การเริ่มให้นมลูกนั้น แม่ทุกคนเริ่มให้
 ในวันที่ 2-3 หลังเด็กเกิด โดยวันแรก ๆ จะหยอดนมอ่อน หรือนมผงผสมน้ำผึ้งให้เด็กกินจนกว่า
 นมตนเองจะมา ยกเว้นในรายที่ลูกกินนมผสม จะให้กินตั้งแต่วันแรกเกิดเลย

สัจนิสัยของแม่เกี่ยวกับการให้นมลูก พบว่า ในการทำความสะอาด
 มือและเต้านมนี้ แม่ทุกคนจะล้างเฉพาะเวลากลับจากน้าหรือไรเท่านั้น โดยส่วนใหญ่ล้างด้วย
 น้ำฝนหรือน้ำคลองแกว่งสารส้ม มีเพียง 10 ราย หรือร้อยละ 33.33 ที่ล้างเต้านมด้วยน้ำอุ่น
 และล้างเฉพาะในขณะที่ทารกอายุ 0-2 เดือนเท่านั้น หลังจากเลยสองเดือนแล้วจะล้างด้วยน้ำคลอง
 แกว่งสารส้ม สาเหตุที่มารดาไม่ได้อาบน้ำทุกครั้งที่ขึ้น เนื่องจากคิดว่าเต้านมไรสกปรกเพราะตน
 ไม่ได้ออกจากบ้าน และไม่ต้องการให้ลูกกรองนมเพราะต้องรอแม่ล้างนม โดยแม่ในชุมชนนี้จะให้
 นมลูกเวลาที่ลูกร้องเท่านั้น

ลักษณะท่าของการให้นมลูก พบว่า แม่ที่ให้นมตนเองทุกคนจะให้นมลูก
 ในท่านั่งเฉพาะเมื่อลูกอายุต่ำกว่าสองเดือน หลังจากนั้นจะให้ในท่านั่งเวลากลางวัน และให้ในท่า
 นอนเวลากลางคืนหรือเวลาที่แม่ต้องการพักผ่อน

สำหรับแม่ที่ให้อาหารลูกกินนมผสมนั้น แบ่งเป็นสองประเภทคือ ประเภทที่ให้
 นมวัวผงชนิดที่ทำคล้ายตังนมมารดา และประเภทที่ให้กินนมชงหวานซึ่งห้ามใช้เลี้ยงทารก ซึ่ง
 สาเหตุที่แม่ให้นมผสมแก่ทารกมีสาเหตุเดียว คือ ไม่มีน้ำนม และในรายที่ให้นมชงหวานซึ่งห้ามใช้
 เลี้ยงทารกแก่ลูกของตน ให้เหตุผลว่าราคามันชงหวานถูกกว่านมผง นอกจากนี้ มีแม่บางราย
 ที่ใช้นมผสมสลับกับการให้นมตนเองในขณะที่ตนต้องเข้าไปทำงานนาน ๆ และบางรายไม่มีน้ำนม
 มากพอ

การให้นมผสมแก่ทารกนี้ พบว่า น้าที่กลุ่มตัวอย่างใช้ผสมกับนมจะ
 เป็นน้ำสุกในขณะที่ทารกอายุไม่เกินสองเดือน หลังจากนั้นจะผสมกับน้ำฝนธรรมชาติหรือน้ำข้าวใส่ ๆ
 ซึ่งสัดส่วนที่ใช้ผสมนม พบว่า ส่วนใหญ่จะผสมตามอำเภอใจ ไม่มีการกำหนดไว้ตายตัว และมี
 เพียงรายเดียวเท่านั้นที่ผสมตามสัดส่วนที่เขียนไว้ข้างกระป๋องนม นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างที่เลี้ยงลูก
 ด้วยนมผสมทุกคนไม่เคยอมทารกในขณะที่ให้นม เพียงแต่ถือขวดนมให้ทารกโดยให้ทารกนอนในที่นอน

ซึ่งจะถือให้จนถึงสองเดือนเท่านั้น ต่อจากนั้นจะใส่ผ้าห่มหรือให้ทารกถือกินเอง

ระยะเวลาในการให้นมของแม่ ทั้งในรายที่ให้นมตนเองและให้นมผสม พบว่า เมื่อทารกอายุต่ำกว่าสี่เดือน แม่ทุกคนจะให้นมลูกทุกครั้งเมื่อลูกตื่นหรือร้อง โดยมีกำหนดเวลาหรือปริมาณของการให้นมไว้ตายตัว แต่เมื่อทารกอายุ 5-12 เดือน แม่บางส่วนร้อยละ 46.67 จะกำหนดครั้งของการให้นมไว้ 2-3 ครั้ง โดยจะให้นมสลับกับอาหารเสริมอื่น ๆ แต่ส่วนใหญ่ร้อยละ 53.33 ยังให้นมตามที่เด็กร้องบออยู่ทุกครั้ง

เมื่อให้นมลูกเสร็จ แม่ส่วนใหญ่ร้อยละ 83.33 จะให้ลูกนอนเลยโดยไม่ให้เรอหรือให้น้ำ ซึ่งแม่ให้เหตุผลว่า เมื่อลูกกินอิ่มแล้วมักจะหลับ หากจับเรอเกรงลูกจะตื่นขึ้นมาอีก จะมีเพียงร้อยละ 16.67 ที่ให้ทารกเรอเป็นบางครั้งโดยจับให้นั่งหรืออุ้มแนบอกในการให้น้ำทารก ถ้าเป็นทารกอายุต่ำกว่าสองเดือนจะให้น้ำสุก แต่ถ้าอายุเลยสองเดือนแล้วจะให้ดื่มน้ำฝน วิธีการให้น้ำทารกนี้ใช้จนถึงร้อยละ 50 นอกนั้นใช้มือหรือช้อน และหากทารกเกิดการสำรอกระหว่างให้นม มักจะทำการรักษากันเองโดยการกวาดยาหรือพ่นยา ซึ่งพบว่า ทารกส่วนใหญ่ไม่มีอาการผิดปกติหลังให้นมแต่อย่างใด

2.1.2 การหย่านม

ทารกส่วนใหญ่ร้อยละ 73.33 หย่านมในอายุระหว่าง $1\frac{1}{2}$ - 2 ขวบ สาเหตุที่ต้องให้หย่านมเนื่องจากแม่ต้องไปทำงานหรือมีน้องใหม่ วิธีการที่แม่ใช้ในการหย่านม คือ ใช้สิ่งของทาหัวนม ได้แก่ ขมิ้น บรเพ็ด ปูนแดง มหาหิงค์ ยาคำ ยาหม่อง โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 60 ใช้ทาเพียงครั้งเดียว แต่มีทารกบางรายสามารถหย่านมได้เองโดยไม่ต้องใช้วิธีการใด ๆ ระยะเวลาที่ใช้ในการหย่านมนานที่สุด คือ 7 วัน ส่วนรายที่ให้ลูกกินนมผสมจะหย่านมในอายุระหว่างนี้ และใช้วิธีการหย่านมเดียวกันนี้เช่นกัน

2.1.3 อาหารเสริมสำหรับเด็กวัย 0-5 ปี

(1) อาหารเสริม

นอกเหนือจากการให้นมแล้ว แม่ทุกคนให้กล้วยน้ำว้าสุกเป็นอาหารเสริมแก่ทารก โดยกลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดถึงร้อยละ 93.33 เริ่มให้อาหารเสริมตั้งแต่ทารกอายุได้ 7-8 วัน แต่บางรายอาจจะให้หลังจากเกิดเพียง 2-3 วันเท่านั้น โดยให้เหตุผลของ

การให้อาหารในวัยนี้ว่า เด็กจะได้อาหารเพราะมีอาหารหนักท้องอยู่ นอกจากกลัวว่าแล้ว นมให้หวัะหิบบกบับข้าว โดยให้อาหารในวัย 1-2 เดือน หวัะหิบบกบับในบางครั้งให้หวัะหิบบกบับ ใช้นมของนมโค

เมื่อทารกอายุ 7-8 เดือน แม่ส่วนใหญ่ร้อยละ 73.33 เริ่มให้อาหารแข็ง ซึ่งอาหารแข็งนี้แม่ทั้งหมดให้กินข้าวสวยกับน้ำต้มสุกหรือน้ำต้มสุกใส่เกลือ และมีเพียงส่วนน้อยที่ให้อาหารไข่แดง หรือ ตับคั่ว

(2) อาหารเสริมระหว่างนม

อาหารเสริมระหว่างนมที่นิยมให้เด็กบริโภคเป็นอันดับหนึ่ง คือ นมโค นมกรรณ ข้าวต้ม และนมไข่ อันดับสอง คือ นมผงกรอบชนิดต่าง ๆ และนมแข็ง นอกจากนี้เด็กส่วนใหญ่จะกินของที่จำหน่ายตามร้านทั่วไป รวมทั้งนมใส่สีต่าง ๆ เครื่องดื่มอื่น ๆ ที่เด็กนิยมบริโภค คือ โอเลี้ยง และชาบู และมีเด็กเป็นส่วนน้อยที่กินนมกล้วย ส่วนผลไม้จะมีกินตามฤดูกาล โดยเด็กส่วนใหญ่กินกล้วยน้ำว้าและมะละกอเป็นประจำ และหากเป็นเด็กโตที่อายุ 4-5 ขวบ พ่อแม่ก็ให้เงินไปซื้อนมเอง ซึ่งพบว่า เด็กส่วนใหญ่ชอบช็อคโกแลตหวานเคลือบน้ำตาล ประเภท ลูกกวาด ทอฟฟี่ และถังเม สเมอ

2.1.4 บริโภคนิสัยของเด็กวัย 1-5 ปี

เด็กในชุมชนร้อยละ 57.69 กินอาหารสามมื้อโดยกินนมเช้ามากที่สุด นอกจากนั้นจะกิน 4-5 มื้อ หรือกินทั้งวัน อาหารแต่ละมื้อส่วนใหญ่เป็นอาหารที่ให้พลังงานประเภทข้าวและแป้ง ส่วนอาหารที่สร้างความเจริญเติบโตประเภทโปรตีนนั้น เด็กยังได้รับน้อย ซึ่งการได้รับน้อยนี้ไม่ได้เกิดจากการขาดแคลน หากเกิดจากความไม่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องคุณค่าของอาหารมากกว่า สำหรับน้ำใช้ดื่ม พบว่าทุกคนรู้วิธีใช้น้ำฝน

เด็กส่วนใหญ่ร้อยละ 70 ยังไม่ได้รับอนุญาตให้กินอาหารด้วยตนเอง โดยพ่อแม่จะให้กินเองเมื่อเด็กอายุ 6 ปีขึ้นไปหรือเมื่อเด็กเข้าโรงเรียน โดยกลุ่มตัวอย่างให้เหตุผลที่ไม่อนุญาตให้ลูกกินนมด้วยตนเองว่า เกรงเด็กจะทำเลอะเทอะและทำให้ช้ำๆ แม่เด็กเคยชอกกินด้วยตนเองหรือมีท่าทีต้องการกินเองแต่จะไม่เคยได้รับอนุญาต และเด็กเล็กไม่เคยได้รวมกินข้าวพร้อมสัปดาห์เดียวกับพ่อแม่เนื่องจากพ่อแม่จะให้เด็กกินก่อน สำหรับสัปดาห์ของผู้ใหญ่จะมีอันกลาง แต่ในทางปฏิบัติก็ไม่ค่อยได้ใช้อันกลางกันเท่าใดนักเพราะไม่เคยชิน นอกจากนี้ทุก

ครัวจะไม่เคร่งครัดในเรื่องของการล้างมือก่อนกินข้าวเนื่องจากเห็นว่าคนใช้ห้อง ไม่ได้ใช้มือจับอาหาร

2.1.5 การประกอบอาหารในแต่ละครัวเรือน

ในการประกอบอาหารในแต่ละครัวเรือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างจะล้างมือเฉพาะเวลาออกจากบ้านเท่านั้น โดยให้เหตุผลว่าอยู่ในบ้านไม่สกปรก และตนเองก็ได้อ้างอิงไปพร้อมกับการล้างมือและผักในขณะเตรียมอาหารอยู่แล้ว ส่วนที่ใช้ในการประกอบอาหารนั้น พบว่า ทุกครัวเรือนใช้ในการปรุงอาหาร ส่วนที่ใช้ล้างอาหารดิบก่อนปรุง คือ น้ำคลองแกว่งสารส้มหรือน้ำคลอง

ในการบริโภคผักสด พบว่า กลุ่มตัวอย่างเพียงร้อยละ 43.33 เท่านั้น ที่ล้างผักสดก่อนบริโภค นอกจากไม่ล้างผักสดโดยให้เหตุผลว่า เป็นผักที่เก็บมาจากไร่ของตนเอง ซึ่งถือว่าสะอาดอยู่แล้ว แต่หากเป็นผักที่ซื้อมาจากตลาด กลุ่มตัวอย่างทุกคนเห็นว่าการล้างก่อน โดยร้อยละ 34.48 จะใช้น้ำฝนล้าง นอกนั้นใช้น้ำคลองล้าง สำหรับวิธีการล้างผักส่วนใหญ่ใช้วิธีการแกว่งกับน้ำถึงร้อยละ 89.65 นอกนั้นแช่ทิ้งเอาไว้ และนอกจากผักสดแล้ว ทุกครัวเรือนนิยมบริโภคอาหารที่ทำให้สุก

วิธีการหุงข้าวมีถึงร้อยละ 83.33 ใช้วิธีหุงข้าวแบบเช็กน้ำ โดยส่วนใหญ่จะทิ้งน้ำข้าว หรือให้สุนัขและสุกร มีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่ให้อีกกินน้ำข้าว ส่วนรายที่หุงข้าวแบบไม่เช็กน้ำใช้วิธีการหุงด้วยหม้อหุงข้าวไฟฟ้า

2.1.6 การรักษาความสะอาดของเครื่องครัว

ด้านการรักษาความสะอาดของเครื่องครัว พบว่า น้ำที่ใช้ล้างเครื่องครัวหรือภาชนะต่าง ๆ คือ น้ำคลอง โดยกลุ่มตัวอย่างนำน้ำคลองมาแกว่งสารส้มเพียงร้อยละ 40 นอกนั้นล้างด้วยน้ำคลองธรรมดาถึงร้อยละ 60 การรักษาความสะอาดนี้ทุกคนใช้ผงซักฟอกล้างภาชนะและหิ้งหม้อไม่เคยนำด้วยส้วมหรือเครื่องครัวอื่น ๆ ตากแดดหรือลวกนาร้อนเลย

2.2 การสร้างภูมิคุ้มกันโรคเด็ก

2.2.1 การพาหัดภักย์ก่อนเรียนไปรับการศึกษา

หารกส่วนใหญ่ร้อยละ 83.33 ใ้รับการศึกษาหลังคลอด นอกนั้นไม่

ไม่เคยได้รับการฉีดยาเลยเพราะตลอดกับหมอตำแย ซึ่งทารกจะได้รับการฉีดยาเพียงครั้งเดียวเท่านั้น และพ่อแม่ไม่ได้สนใจว่าลูกของตนฉีดยาอะไร หรือจะต้องฉีดยาป้องกันโรคอะไรบ้าง ซึ่งจากการสอบถามเจ้าหน้าที่อนามัย พบว่า พ่อแม่จะพาลูกมาฉีดยาต่อเมื่อทางอนามัยนัดมา และมักจะบ่นว่าทำไมถึงไม่ได้รับการฉีดยา เนื่องจากยาที่นำมาฉีดแต่ละครั้งเก็บไว้นานไม่ได้ หากไม่มาฉีดตามนัดยาที่เหลือจะต้องทิ้งไป และเมื่อใดจะมาใหม่ ทำการนัดอีกครั้งส่วนใหญ่จะไม่มา และเจ้าหน้าที่จะตามฉีดยาให้เฉพาะรายที่มาตลอดกับตนเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากมีบันทึกการฉีดยาไว้แล้ว

เมื่อทารกและเด็กมีอาการเจ็บป่วย พ่อแม่ส่วนใหญ่ร้อยละ 73.33 จะรักษาโดยซื้อยามาให้เด็กกินเอง และร้อยละ 20 พาไปพบหมอบัณฑิตทางไสยศาสตร์ จะมีอยู่เพียงสองรายหรือร้อยละ 6.67 เท่านั้นที่พามาหาเจ้าหน้าที่อนามัย แต่ทั้งหมดให้คำตอบว่า ถ้าเด็กมีอาการไข้หรือเจ็บป่วยมากจริง ๆ และไปรักษาอื่นไม่หายก็จะพามาสถานอนามัยหรือไปหาหมอเอง

2.2.2 การบำรุงรักษาฟัน

พ่อแม่ทุกคนยังไม่สนใจในการป้องกันและบำรุงรักษาโรคเหงือกและฟัน โดยให้เหตุผลว่า ฟันของเด็กเล็กเป็นฟันน้ำนมและจะต้องหลุดไปจึงไม่สนใจ และเมื่อเด็กโตขึ้นเข้าโรงเรียน ครูก็จะสอนให้เด็กรักษาฟันเอง ดังนั้น ในกลุ่มตัวอย่างจึงมีเพียงบางรายที่แม่เคยสีฟันให้ หรือให้บ้วนน้ำหลังอาหาร และการสีฟันจะสีให้วันละหนึ่งครั้งในเวลาเช้าเท่านั้น ในการสำรวจจึงพบว่า เด็กวัยก่อนเรียนในชุมชนส่วนใหญ่ไม่ได้รับการทำความสะอาดฟันแต่อย่างใด เด็กเล็กส่วนใหญ่จะฟันผุ โดยเฉพาะเด็กในโรงเรียนชั้นเด็กเล็กจะมีฟันผุเกือบทั้งหมด อีกทั้งผลไม้ที่ใช้ขจัดกรามฟัน เช่น ฝรั่ง หรืออ้อย ไม่มีจำหน่ายและไม่เป็นที่นิยมบริโภคเท่าใดนัก

2.3 การรักษาความสะอาดของร่างกายและเครื่องนุ่งห่ม

2.3.1 การรักษาความสะอาดของร่างกายทารก

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดใช้วิธีการอาบน้ำแบบเดิม คือ วางทารกไปตามยาวบนขาของแม่ที่เขย่งออกไป โดยให้ศีรษะทารกวางอยู่ทางปลายเท้า ซึ่งจะใช้วิธีการอาบน้ำแบบนี้ไปจนทารกอายุ 2 เดือน หลังจากนั้นจะอาบน้ำในกะละมัง สำหรับน้ำที่ใช้อาบทารกนั้น

ส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 90 ใช้น้ำอุ่นอาบน้ำทารกในขณะที่ยังอายุ 1-2 เดือน หลังจากนั้นอาจใช้น้ำฝนหรือน้ำ
คลองแล้วแต่โอกาส และมีกลุ่มตัวอย่างหนึ่งรายที่ใช้น้ำฝนอาบน้ำทารกมาตั้งแต่แรกเกิด การอาบน้ำ
ทารกนี้ กลุ่มตัวอย่างทุกคนใช้สบู่สำหรับเด็กอ่อนฟอกร่างกายด้วย และพบว่าทารกทุกคนชอบอาบน้ำ

การทำความสะอาดร่างกายส่วนอื่น ๆ ของทารก ได้แก่ หู จมูก และเล็บ
จะเริ่มทำความสะอาดเมื่อทารกอายุเลย 3 เดือนไปแล้ว โดยให้เหตุผลของการไม่ทำความสะอาด
ก่อนหน้านี้ว่า เนื่องจากทารกยังน้อยนอนอยู่ทำให้ทำความสะอาดลำบาก ส่วนในการทำความสะอาด
อวัยวะขี้ถ่าย พบว่า จะทำความสะอาดเวลาอาบน้ำ และเวลาหลังการขี้ถ่าย

การทำความสะอาดสะดือของทารก ทุกคนระมัดระวังมากโดยไม่ให้น้ำถูก
สะดือก่อนที่จะสะดือจะหลุด และหากบังเอิญให้น้ำถูกสะดือก็มักจะใช้ยาผงชูชีพโรยสะดือ และเช็ดด้วย
มหาหิงค์

2.3.2 การทำความสะอาดร่างกายเด็กเล็ก

การอาบน้ำของเด็กเล็กในชุมชนส่วนใหญ่ พบว่า พ่อแม่หรือพี่โตจะเป็น
ผู้อาบน้ำ โดยพ่อแม่ส่วนใหญ่ยังไม่อนุญาตให้เด็กช่วยก่อนเรียนอาบน้ำเอง เพราะเกรงเด็กตกน้ำ
แมกระนั้นยังมีกลุ่มตัวอย่างจำนวนไม่น้อยที่เคยทำลูกหล่นมือน้ำในขณะอาบน้ำ ในการอาบน้ำเด็กเล็ก
ทั้งหมดอาบวันละประมาณ 2-3 ครั้ง และสระผมทุกครั้งที่อาบ น้ำ ส่วนการทำความสะอาดอวัยวะ
ส่วนอื่น ๆ นั้น พ่อแม่ไม่ค่อยได้เอาใจใส่มากนัก และจากการสังเกตเด็กเล็กทั้งที่เป็นลูกของกลุ่ม
ตัวอย่างและเด็กทั่วไป พบว่า ร่างกายของเด็กไม่ค่อยสะอาดนัก โดยเฉพาะเล็บ ซอกคอ ซอกหู
และตามซอกพับต่าง ๆ

2.3.3 การรักษาความสะอาดของเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม

เสื้อผ้า ผ้านวม และเครื่องนุ่งห่มของเด็กและทารกจะได้รับการทำความสะอาด
สะอาดทุกวัน โดยซักในน้ำคลองและใช้ผงซักฟอกด้วย สำหรับผ้านวมของทารกใช้ผ้านวมหรือผ้าขาวมา
ของพ่อแม่มาฉีกกรองให้ลูก และจะนำไปซักเมื่อทารกถ่ายเท่านั้น หากปัสสาวะจะเพียงแต่หมุนกลับม
จนกว่าที่เปียกจะแห้งไปเอง เด็กทารกส่วนใหญ่ไม่มีเสื้อผ้าโดยจะได้รับการห่อหุ้มด้วยผ้านวมและผ้า
เช็ดตัว สำหรับเครื่องนอนของเด็กจะได้รับการตากหรือผึ่งแดดค่อเมื่อเด็กทำเลอะเทอะเท่านั้น ซึ่ง
จากการสังเกตเครื่องนุ่งห่มและเครื่องนอนของเด็กเล็กและทารก พบว่า ไม่ค่อยสะอาดเท่าใดนัก

และลูกของกลุ่มตัวอย่างหารายมีอาการผ่นคันตามผิวหนัง

2.4 การนอนของทารกและเด็กเล็ก

เด็กวัยก่อนเรียนทุกคนนอนกับพ่อแม่ โดยทารกวัยแรกเกิดถึงสองขวบจะนอนเปลในเวลากลางวันและนอนที่นอนในเวลากลางคืน พ่อแม่ส่วนใหญ่ไม่ได้กำหนดเวลานอนของลูกไว้ โดยตามปกติจะให้ทารกนอนกลางวัน 2-3 ครั้ง และมีพ่อแม่เพียงครึ่งเดียวที่ร้องเพลงกล่อมลูกก่อนนอน ซึ่งเพลงส่วนใหญ่จะเป็นเพลงโบราณ เช่น เพลงกาเหว่า นกเอี้ยง และแมวเหมียว เป็นต้น สำหรับนิทานนั้นจะมีการเล่านิทานให้เด็กฟังเป็นเพียงส่วนน้อย ซึ่งเรื่องที่เล่าจะเกี่ยวกับเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ และมีหนึ่งรายที่สอดแทรกคุณธรรมในเรื่องที่ตนเล่า

ลักษณะทานอนของทารกในชุมชนนี้ ส่วนใหญ่นอนหงายและนอนตะแคง และมีเพียง 2-3 รายที่นอนคว่ำ โดยพ่อแม่ส่วนใหญ่เห็นว่าถ้าให้เด็กนอนคว่ำเกรงจะหายใจไม่สะดวก และถือว่าการนอนคว่ำเป็นลักษณะของคนใจดำ

2.5 การส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กอายุ 0-5 ปี

2.5.1 พัฒนาการทางด้านร่างกาย

เด็กในชุมชนส่วนใหญ่มีพัฒนาการทางด้านร่างกายในด้านการใส่กล้ามเนื้อและประสาทสัมผัสอยู่ในเกณฑ์ปกติ กล่าวคือ เด็กอายุ 0-5 ปี สามารถที่จะใช้ตัวเข้มอเตอร์ไคตามวัย มีการรับรู้จากประสาทสัมผัสเป็นปกติ และจากการวัดระดับโภชนาการของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้หลักเกณฑ์การวัดของแพทย์หญิงวรุณี อมรทัต แห่งโรงพยาบาลเด็ก (เครื่องมือและวิธีการวัดระดับโภชนาการนี้ เสนอรายละเอียดไว้ในภาคผนวก จ.) พบว่าสภาพทางร่างกายของเด็กอยู่ในสภาพที่มีการโภชนาการอยู่ในระดับปกติทุกคน

เด็กเล็กมีการเล่นที่ส่งเสริม พัฒนาการทางด้านร่างกายเป็นส่วนมาก อาทิเช่น การเล่นกลางแจ้ง การวิ่ง การเล่นปีนป่าย และมีของเล่นที่ก่อให้เกิดทักษะในการใช้กล้ามเนื้อด้วย ได้แก่ รถสามล้อ ม้าโยกเยก และลูกบอล ส่วนทารกในชุมชนยังไม่มีการเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการในคานนี้แต่อย่างใด

2.5.2 พัฒนาการทางด้านภาษา

เด็กส่วนใหญ่มีพัฒนาการด้านภาษาอยู่ในเกณฑ์ปกติ มีบางรายที่พูดช้า

หรือไม่ค่อยพูด แต่ไม่ปรากฏอาการผิดปกติของการพูดและการใช้ภาษาแต่อย่างใด พ่อแม่ส่วนใหญ่มีเวลาในการพูดคุยกับลูกตลอดเวลา และจะพูดคุยกันมากในช่วงเวลาของการป้อนข้าวและก่อนนอน โดยพูดคุยกันในทุก ๆ เรื่อง ซึ่งเด็กเล็กในชุมชนส่วนใหญ่ชอบฟังเพลงและนิทาน แต่พ่อแม่ไม่เคยร้องหรือเล่าให้ฟัง นอกจากร้องกลอนตอนเป็นทารกเท่านั้น และจากการสัมภาษณ์จะพบว่า เด็กส่วนใหญ่ช่างพูดและช่างถาม แต่เมื่อเด็กซักถามพ่อแม่มาก ๆ พ่อแม่ทุกคนจะดุเนื่องจากเกิดความรำคาญ

2.5.3 พัฒนาการทางอารมณ์

เด็กวัยก่อนเรียนในชุมชนส่วนใหญ่มีอารมณ์ร่าเริง และจะแสดงออกซึ่งอาการดีใจด้วยการหัวเราะและตบมือ และจะร้องกรี๊ด ๆ หรือร้องไห้เมื่อมีอารมณ์โกรธ เด็กส่วนใหญ่จะกลัวสิ่งที่มีตัวตนมากกว่าสิ่งที่ไม่มีชีวิตตน เช่น กลัวสัตว์เลี้ยง ซึ่งโตแก่ สุนัข สุนัข และแมว ส่วนคนจะกลัวตำรวจ แต่ไม่กลัวคนแปลกหน้าเท่าใดนัก สาเหตุที่เด็กกลัวสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เนื่องจากพ่อแม่หรือผู้ใหญ่เคยขู่เอาไว้ ส่วนเรื่องของผีเสื้อหรือความมืดนั้นเด็กจะไม่กลัว

เด็กเล็กทั้งหมดไม่โอ้อวด และไม่พบเด็กที่มีอาการผิดปกติที่แสดงถึงความไม่มั่นคงในอารมณ์ เช่น การดูซึมเศร้า ๆ กัดเล็บ หรือติดผ้าอ้อมและของเล่นแต่อย่างใด แต่มีเด็กบางรายที่มีนิสัยวเร่ที่นอนเป็นครั้งคราว โดยพ่อแม่ให้เหตุผลที่เด็กนิสัยวเร่ว่า เป็นเพราะตนไม่ไปปลูกให้ลูกมาปลื้มในเวลากลางคืน หรือเป็นเพราะถูกคนอื่นตีศีรษะเล่น

พ่อแม่ส่วนใหญ่ไม่เคยปล่อยให้เด็กต้องอยู่คนเดียวมานาน ๆ หรือปล่อยให้ร้องไห้นาน ๆ แต่พ่อแม่และผู้ใหญ่อื่น ๆ มักจะเข้ามาช่วย แกล้ง หรือขำใจให้เด็กโกรธ และในบางครั้งก็เคยพูดว่าไม่รัก หรือว่าจะไปรักลูกคนอื่นแทน

2.5.4 พัฒนาการทางสังคม

เด็กเล็กในชุมชนส่วนใหญ่จะเล่นด้วยกัน มีเพียงส่วนน้อยที่ชอบเล่นคนเดียว และพ่อแม่ทุกคนสนับสนุนให้ลูกเล่นกับเพื่อนบ้าน แต่จะห้ามไม่ให้เล่นกับเด็กที่เกเร และเด็กที่ชอบพูดคำหยาบ ซึ่งถึงแม้ว่าเด็กเล็กจะมีการทะเลาะกันในขณะที่เล่นด้วยกัน ผู้ใหญ่จะไม่เข้าไปแก้ไขของเท่าใดนัก และในไม่ช้าเด็กจะเล่นกันอีกเช่นเดิม

สังคมของเด็กในวัยนี้จะอยู่ในหมู่เพื่อนที่วัยใกล้เคียงกัน โดยที่พ่อแม่หรือผู้ใหญ่อื่น ๆ ไม่เคยเล่นกับเด็กแม้ว่าเด็กจะชวนเล่นก็ตาม เด็กเล็กในชุมชนนี้ไม่กลัวคนแปลกหน้า

และสามารถที่จะท้าทายคนแปลกหน้าและตอบข้อซักถามได้โดยไม่เกอเขิน

2.5.5 พัฒนาการทางด้านสติปัญญา

การพัฒนากาทางด้านสติปัญญานี้ เด็กในชุมชนได้รับการพัฒนาการไป ตามธรรมชาติและได้รับการส่งเสริมตามเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ โดยเด็กวัยก่อนเรียนจะถูก ปล่อยให้เล่นและเรียนรู้กับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ซึ่งจะเป็นการเรียนรู้และแก้ปัญหาจากประสบการณ์ ที่เกิดขึ้นโดยตรงกับตัวเด็ก และจากการสอบถามพ่อแม่เกี่ยวกับการส่งเสริมความพรอมทางด้าน สติปัญญา เช่น การถามปัญหาต่าง ๆ ให้ลูกได้คิดแก้ปัญหา และการตอบปัญหาที่ลูกเกิดความสงสัย และซักถามพ่อแม่ พบว่า พ่อแม่ถึงร้อยละ 86.67 ไม่สนใจที่จะตอบปัญหาของลูกหรือซักถามปัญหา ลูก โดยคิดว่าเรื่องเหล่านี้เป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะต้องจัดเตรียมให้แก่เด็ก แต่จะมีกลุ่มตัวอย่าง บางคนสนใจที่จะหาสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ มาให้ลูกของตนได้มีประสบการณ์ และบางคนจะตอบข้อสงสัยของลูกทุกครั้ง แต่ถึงอย่างไรก็ตาม พ่อแม่ไม่มีนิยามส่งลูกของตนเข้า โรงเรียนก่อนเกณฑ์แม้โรงเรียนจะมีชั้นเด็กเล็กก็ตาม

จากการสำรวจเด็กในบ้านและการเล่นของเด็ก ปรากฏว่า ไม่พบของ เล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญา หรือของเล่นเพื่อการศึกษาแต่อย่างใด รวมทั้งด้านการ เล่นและวิธีการเล่นของเด็ก ไม่พบการเล่นที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เช่น การปั้นดิน ก่อ ทราย ก่อหิน เป็นต้น การเล่นของเด็กส่วนใหญ่จึงอยู่ในรูปของการฝึกความชำนาญและทักษะการไ้ กล้ามเนื้อ การเล่นส่วนใหญ่จึงไม่มีกติกากำหนดแน่นอน อีกทั้งพ่อแม่เองยังมองไม่เห็นความสำคัญ ของการเล่นและของเล่นที่ส่งเสริมความพรอมด้านสติปัญญาเท่าที่ควร โดยคิดว่า ของเล่นและการ เล่นของเด็กมีประโยชน์เพียงช่วยให้เด็กเกิดความสุขสนานเพลิดเพลินไม่มารบกวนพ่อแม่เท่านั้น

2.5.6 พัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพ

บุคลิกภาพที่สามารถส่งเสริมได้ในวัยเรียน คือ การพึ่งตนเอง การ มีความรับผิดชอบ และการมีระเบียบวินัยทำตามกฎเกณฑ์ แต่จากการสำรวจพบว่า การอบรม เลี้ยงดูลูกของกลุ่มตัวอย่างและคนในชุมชนยังไม่เอื้ออำนวยให้เด็กเกิดบุคลิกภาพดังกล่าวเท่าที่ควร กล่าวคือ ในด้านการฝึกให้เด็กรู้จักพึ่งตนเองนั้น พบว่า แม่พ่อแม่จะปล่อยให้เด็กได้วิ่งเล่นตาม ลำพัง หรือไม่เอาใจในขณะร้องไห้หรือหล่นก็ตาม แต่ในด้านของการช่วยตนเอง ได้แก่

การแต่งตัวเอง การกินอาหารเอง การอาบน้ำตัวเอง และการรู้จักแก้ไขปัญหาย่อย ๆ ด้วยตนเอง นั้น พ่อแม่เกือบทั้งหมดถึงร้อยละ 93.33 ไม่ยอมปล่อยให้ลูกได้ทำอะไรด้วยตนเองแม้จะต้องการทำ และมีความพร้อมแล้วก็ตาม โดยพ่อแม่ให้เหตุผลว่า ถ้าให้ลูกทำด้วยตนเองแล้วทำให้รักช้าและไม่เรียบร้อย โดยจะอนุญาตให้ลูกทำตนเองและทำอะไรได้เองต่อเมื่อลูกได้เข้าโรงเรียนแล้วเท่านั้น

ในด้านของการฝึกให้เด็กมีความรับผิดชอบและมีระเบียบวินัย พบว่า ทุกครัวเรือนมิได้มีการกำหนดระเบียบวินัยหรือกฎเกณฑ์อะไรไว้สำหรับเด็กวัยก่อนเรียน รวมทั้งไม่มีการกำหนดกฎระเบียบของครอบครัวด้วย แม้แต่ในด้านของระเบียบในการกินอยู่ การดำเนินชีวิตประจำวันจึงอยู่ในรูปของการเลียนแบบกันภายในครอบครัว หรือการเลียนแบบเพื่อนบ้านใกล้เคียง เด็กเล็กจึงเลียนแบบการปฏิบัติตนของผู้ใหญ่ในบ้าน แม้กระนั้นเด็กวัยก่อนเรียนในชุมชนนี้ยังไม่ได้รับการมอบหมายให้กระทำการใด ๆ ด้วยตนเองแม้จะมีความพร้อมแล้วก็ตาม โดยพ่อแม่ยังเห็นว่า ลูกของตนยังเล็กอยู่ อีกทั้งกลุ่มตัวอย่างและคนในชุมชนเห็นว่าการจัดวางสิ่งของและการทิ้งขยะให้เป็นที่ทางนั้นเป็นสิ่งไม่สำคัญจึงไม่สนใจที่จะปฏิบัติ ในการสำรวจจึงพบว่า ภายในบ้านเรือนของกลุ่มตัวอย่างถึงครึ่งหนึ่งขาดการดูแลเอาใจใส่ให้เป็นระเบียบ ทำให้ตามมุมบ้านเป็นที่กองสุมของต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นแหล่งเชื้อโรคและแหล่งที่อาศัยของพาหะของโรคได้ และตามบ้านของกลุ่มตัวอย่างทุกคนจะไม่มีถังขยะหรือที่ทิ้งขยะ ซึ่งพบว่า มีกลุ่มตัวอย่างถึงร้อยละ 70 ที่ทิ้งขยะลงในแม่น้ำลำคลอง และมีบางส่วนที่ขุดหลุมเพื่อฝังหรือเผาขยะต่าง ๆ

2.5.7 พัฒนาการทางด้านคุณธรรม

การสร้างพื้นฐานด้านคุณธรรมให้แก่เด็กเล็ก ในเรื่องของการลงโทษ และการให้รางวัล พบว่า ในด้านของการลงโทษนั้น พ่อแม่ทุกคนจะลงโทษลูกคนที่ถูกระงับผิด โดยพ่อแม่ร้อยละ 50 ใช้การดุ เป็นวิธีการในการลงโทษเด็กเล็ก และร้อยละ 35.71 ใช้การตี นอกนั้นจะทั้งดุและตีพร้อมกัน และเด็กทุกคนไม่มีอาการขี้ขลาดเมื่อถูกลงโทษ แต่ลูกของกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 32.14 ที่ถูกทำโทษแล้วทำผิดซ้ำเดิมเรื่อย ๆ พ่อแม่ทั้งหมดไม่เคยกำหนดโทษของการกระทำผิดในแต่ละเรื่องไว้ และเวลาทำโทษลูกพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 48 บอกสาเหตุในการทำโทษแก่ลูกทุกครั้ง ร้อยละ 24 บอกเป็นบางครั้ง นอกนั้นไม่เคยบอกและคิดว่าไม่ต้องบอกเพราะตนเป็นพ่อแม่ย่อมจะมีสิทธิในการทำโทษลูกได้ และมีปรากฏว่า พ่อแม่บางคนเคยทำโทษลูกด้วยความ

เข้าใจผิดของคนแต่ก็ไม่เคยขอโทษโดยให้เหตุผลว่า เป็นผู้ใหญ่จะขอโทษเด็กไม่ได้จะทำให้เด็กไม่เชื่อถือและไม่เกรงใจ

ในค่านของการให้รางวัลเด็กเล็ก พบว่า พ่อแม่จะให้รางวัลในลักษณะของคำชมเชยและให้เป็นสิ่งของ โดยร้อยละ 64.28 จะชมเชยเมื่อลูกทำสิ่งที่ดีและทำตาม ที่ตนบอก นอกนั้นไม่เคยชมเพราะกลัวลูกเหลิง และมีเพียงร้อยละ 32 ที่ไม่เคยให้รางวัลเป็น สิ่งของ สำหรับผู้ที่ให้รางวัลเป็นสิ่งของ ส่วนใหญ่จะให้เป็นเงิน และในบางครั้งอาจจะให้เป็น ขนมหรือของเล่นบ้าง และพ่อแม่ส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 81.48 เคยให้สัญญาับลูกว่าลูกทำดีและเชื่อฟัง จะให้รางวัล และมีถึงครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างที่เคยผิดสัญญา

ในค่านของความคงที่ในการลงโทษและการให้รางวัล พบว่า พ่อแม่ ส่วนใหญ่มีความคงที่ในการลงโทษ กล่าวคือ จะลงโทษทุกครั้งที่ถูกทำผิด แต่ไม่มีความคงที่ในการ ให้รางวัลโดยการให้รางวัลมักขึ้นอยู่กับอารมณ์ของพ่อแม่ คือ หากพ่อแม่มีอารมณ์ดีก็จะให้รางวัล เมื่อ ลูกทำความดีและหากเมื่ออารมณ์ไม่ดีแล้วลูกจะทำความดีก็จะมีรางวัลให้

ลักษณะคุณธรรมที่พ่อแม่ต้องการให้ลูกของตนมีเป็นอันดับหนึ่ง คือ การ- เชื่อฟังพ่อแม่ และเคารพผู้ใหญ่ อันดับสอง คือ เรียนเก่ง ระเบียบเรียบร้อย ไม่เกร และรักพ่อแม่ ส่วนอันดับสาม คือ มีความขยันและอดทน นอกจากนั้น คุณธรรมทั่วไป คือ ต้องการให้ลูกไม่ถือ ไม่ ขน ไม่เล่นการพนัน ไม่กินเหล้า ไม่เที่ยวเตร่ และไม่ลักขโมย

ผู้ที่ควรเป็นผู้อบรมสั่งสอนคุณธรรมให้แก่เด็กเล็กนั้น ในความคิดเห็นของ กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าเป็นหน้าที่ของแม่เป็นอันดับหนึ่ง รองจากแม่ คือ พ่อ ครู และ พระ ตามลำดับ ส่วนวิธีการในการอบรมคุณธรรมให้แก่เด็กเล็ก พ่อแม่ส่วนใหญ่ร้อยละ 76.67 คิดว่า ควรสอนโดย การพูดให้ฟัง นอกนั้นร้อยละ 23.33 คิดว่าควรสอนโดยการทำตนเองให้เป็นแบบอย่างที่ดีของลูก ซึ่งเวลาสอนมักจะยกตนเองเป็นแบบอย่าง หรือบางครั้งยกตัวอย่างเพื่อนบ้านที่เป็นคนดีให้ลูกกระทำ ตาม แต่ในขณะที่ลูกเป็นเด็กเล็กอยู่นี้ พ่อแม่ทุกคนคิดว่ายังเป็นเด็กอยู่มากจึงมิได้เริ่มสอนคุณธรรม ใด ๆ ให้ โดยจะเริ่มสอนต่อเมื่อเด็กเข้าโรงเรียน และคิดว่าเด็กจะประพฤติตนและเรียนรู้ที่จะ เป็นคนดีได้จากการสอนและการอบรมของครูมากกว่าของพ่อแม่ เพราะเด็กส่วนใหญ่จะเชื่อฟังครู มาก

ข้อมูลที่ได้รับการสำรวจถึงการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนของชุมชนนี้ จะเห็นว่า การปฏิบัติในการเลี้ยงดูลูกของพ่อแม่ยังไม่ถูกต้องในบางด้าน อันจะก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยและการพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียนได้ ซึ่งพบว่า ด้านของการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ยังปฏิบัติไม่ถูกต้องมีดังนี้ คือ

1. ด้านโภชนาการและบริโภคนิสัย ได้แก่ การที่มารดาส่วนใหญ่มีนมเหลือง ซึ่งเป็นน้ำนมที่มีประโยชน์ทั้งไป การที่ให้อาหารเสริมแก่ทารกเร็วเกินไป การที่ทารกซึ่งหย่านมแล้วได้รับอาหารที่มีโปรตีนน้อย และการขาดการรักษาความสะอาดในการปรุงอาหารและการให้อาหารทารกและเด็กเล็ก
2. ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันโรคเด็ก ได้แก่ การที่ทารกไม่ได้รับการฉีดวัคซีนตามกำหนดที่ควรจะได้รับ สุขภาพฟันของเด็กเล็กขาดการป้องกันโรคฟันและขาดการบำรุงรักษา
3. ด้านการรักษาความสะอาด ได้แก่ การที่เด็กขาดการดูแลเอาใจใส่ในด้านการสะอาดของร่างกายและเครื่องนุ่งห่ม
4. ด้านการส่งเสริมพัฒนาการ ได้แก่ การขาดการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญา ขาดการฝึกหัดให้เด็กมีระเบียบวินัยและการพึ่งตนเอง

การอบรมเลี้ยงดูที่ยังขาดการเอาใจใส่และปฏิบัติไม่ถูกต้องเหล่านี้ ถือว่าเป็นปัญหาสำคัญที่ควรได้รับการแก้ไข ซึ่งควรกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการอบรม และจัดหลักสูตรเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็นอันดับแรก

3. ความรู้ความเข้าใจ และความต้องการของกลุ่มตัวอย่าง

การสำรวจความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนของกลุ่มตัวอย่างนี้ เพื่อสำรวจว่าพ่อแม่ของเด็กยังขาดความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กในด้านใดบ้าง และการอบรมเลี้ยงดูในด้านใดที่พ่อแม่มีความรู้แล้วยังปฏิบัติไม่ถูกต้อง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยสำรวจถึงความต้องการของกลุ่มตัวอย่าง ว่ามีความต้องการหรือสนใจที่จะมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนในด้านใดมาเป็นอันดับแรก

ข้อมูลที่ได้รับการสำรวจในส่วนนี้ นำมาเป็นประโยชน์ในการจัดลำดับความสำคัญของจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และจัดลำดับความสำคัญของเนื้อหาหลักสูตร โดยกำหนดให้สิ่งที่พ่อแม่ยัง

ขาดความรู้ความเข้าใจและเป็นความต้องการของพ่อแม่ เป็นสิ่งที่จะต้องดำเนินการอบรมเป็นอันดับแรก

3.1 ความรู้ความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่าง

การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในคานของความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน ผู้วิจัยกำหนดให้เนื้อหาของความรู้และวิธีการที่ได้กำหนดไว้ในหนังสือและเอกสารซึ่งนำมาอ้างอิงเป็นเกณฑ์ของความรู้ที่ถูกต้อง โดยจะพิจารณาความรู้ความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่าง จากการเปรียบเทียบคำตอบของกลุ่มตัวอย่างกับเนื้อหาในเอกสารและหนังสือซึ่งปรากฏผลของการสัมภาษณ์ ดังต่อไปนี้ คือ

3.1.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการโภชนาการ

ความรู้ด้านโภชนาการ แบ่งเป็น ความรู้เกี่ยวกับอาหารและการให้อาหารทารก อาหารสำหรับเด็กเล็ก และอาหารเสริมสำหรับทารกและเด็กเล็ก

(1) ความรู้เกี่ยวกับอาหารสำหรับทารก

พ่อแม่ทุกคนรู้ว่ามีนมมารดาที่มีประโยชน์และมีคุณภาพสำหรับทารกมากกว่านมผสม แต่การที่พบว่าบางคนไม่ได้ให้นมตนเองแก่ลูก แต่ให้นมผสมแทน เป็นเพราะแม่ไม่มีนม และในการให้นมแม่นี้ มีกลุ่มตัวอย่างถึงร้อยละ 90 ไม่รู้ว่า นมเหลืองซึ่งเป็นนมที่ออกในวันแรกของการมีน้ำนมนั้น มีประโยชน์ในการสร้างภูมิคุ้มกันโรคและช่วยขจัดขี้เทาให้ทารกแรกเกิด แม่เกือบทุกคนจึงบีบนมเหลืองทิ้ง โดยมีเพียง 3 ราย หรือร้อยละ 10 เท่านั้นที่รู้ถึงประโยชน์ของนมเหลือง แต่ในจำนวนที่รู้มีเพียงรายเดียวที่ให้นมเหลืองแก่ลูก ส่วนอีกสองรายแม่จะรู้ว่ามันมีประโยชน์ แต่ต้องทิ้งไปเนื่องจากผู้ใหญ่และพ่อแม่แนะนำให้ทิ้ง

จากการที่แม่ส่วนใหญ่ให้ลูกกินนมเองถึงร้อยละ 86.67 แม่เหล่านี้จึงไม่มีความรู้เรื่องนมผสมเลย และในกลุ่มตัวอย่างที่ให้นมผสมแก่ลูกนั้น มีเพียงรายเดียวที่มีความรู้เกี่ยวกับการเลือกนมที่เหมาะสมสำหรับทารก โดยบอกและชื่อนมใดถูกต้อง และรู้ถึงวิธีการและสัดส่วนในการผสมนมใดถูกต้อง นอกนั้นร้อยละ 10 มีความรู้เพียงเลือกใช้นมใดถูกต้องเท่านั้น ยังไม่รู้จักการให้นมและสัดส่วนของการผสมที่ถูกต้อง ส่วนอีกร้อยละ 3.33 ไม่มีความรู้เกี่ยวกับนมผสมเลย จึงให้แม่ชงหวานเลี้ยงลูกของตน

การปฏิบัติตนในการให้นมลูกนั้น พบว่า พ่อแม่ทุกคนรู้ถึงวิธีการ
 ให้นมที่ถูกต้องและสามารถปฏิบัติตนได้ถูกต้อง ยกเว้นในรายที่แม่ให้นมผสมแก่ลูกจะไม่เคยอมลูกเลยใน
 ขณะให้นมเลย ส่วนในด้านการให้ลูกเรอหลังให้นม พบว่ามีแม่เพียงร้อยละ 83.33 ไม่รู้ถึงวิธีการให้
 ทารกเรอเพื่อไล่ลม จึงไม่ได้ให้ทารกเรอหลังให้นมโดยเฉพาะรายที่ให้นมผสม

การรักษาความสะอาดของการให้นมแก่ทารก พบว่า กลุ่ม
 ตัวอย่างทุกคนระมัดระวังในเรื่องของความสะอาดเฉพาะเมื่อทารกอายุ 0-2 เดือนเท่านั้น หลังจากนั้น
 แม่ในกลุ่มตัวอย่างรูวาทะจะต้องรักษาความสะอาดในการให้นมและให้อาหารแก่ทารกก็ตาม แต่ส่วน
 ใหญ่จะลืม และถือว่าคุณสมบัติของนมแข็งแรงแล้ว

(2) ความรู้เกี่ยวกับอาหารสำหรับเด็กเล็ก

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 90 ไม่รูวาทะอาหารอะไรบ้างที่จะ
 สร้างความเจริญเติบโตและให้พลังงานแก่เด็ก และร้อยละ 96.67 ไม่รูวาทะอาหารอะไรบ้างที่ให้วิตามิน
 และแร่ธาตุที่มีประโยชน์แก่เด็ก การให้อาหารแก่เด็กเล็กจึงให้ตามสิ่งที่จัดหามาได้ ซึ่งพบว่า อาหาร
 ที่จัดให้เด็กส่วนใหญ่เป็นอาหารประเภทแป้งและคาร์โบไฮเดรต และละเลยการให้อาหารที่มีโปรตีน
 และแร่ธาตุต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโต ทั้ง ๆ ที่ในชุมชนนี้มีอาหารมาจำหน่ายให้บริโภคครบทุก
 หมู่อาหาร

(3) ความรู้เกี่ยวกับอาหารเสริมสำหรับทารกและเด็กเล็ก

กลุ่มตัวอย่างทุกคนไม่รูถึงระยะเวลาที่เหมาะสมในการเริ่มให้
 อาหารเสริมแก่ทารก จึงพบว่า ทารกได้รับอาหารเสริมเร็วเกินไป และอาหารเสริมที่ทารกได้รับ
 ส่วนใหญ่จะขาดอาหารประเภทโปรตีนซึ่งเป็นอาหารที่มีคุณค่าสำหรับทารก

ด้านการให้อาหารเสริมระหว่างมือสำหรับเด็กเล็ก พบว่า แม่
 ว่ากลุ่มตัวอย่างทุกคนจะให้เด็กเล็กได้รับอาหารเสริมระหว่างมือทุกวัน แต่ก็ไม่ได้ให้ความสนใจเท่าใด
 นัก โดยปล่อยให้เด็กซื้อขนมบริโภคตามใจตนเอง จึงพบว่าอาหารเสริมระหว่างมือสำหรับเด็กเล็ก
 ส่วนใหญ่จะเป็นอาหารประเภทน้ำตาล และขนมใส่สี เช่น ลูกกวาด น้ำหวาน ซึ่งเป็นอาหารที่มีผล
 เสียต่อสุขภาพฟันของเด็ก

3.1.2 ด้านความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคแก่เด็ก

ความรู้ในด้านการป้องกันโรคเด็ก แบ่งเป็น ความรู้เกี่ยวกับ

การให้ภูมิคุ้มกันโรคแก่ทารกและเด็กเล็ก ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพของฟันและความรู้ด้านการรักษาความสะอาดของร่างกายและเครื่องนุ่งห่ม

(1) ความรู้เกี่ยวกับการให้ภูมิคุ้มกันโรคแก่ทารกและเด็กเล็ก

ทารกและเด็กเล็กควรที่จะได้รับภูมิคุ้มกันโรคต่าง ๆ ตามวัย คือ โรคคอตีบ ไอกรน บาดทะยัก วัณโรค และโปลิโอ พบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกคนไม่รู้ว่าทารกและเด็กเล็กควรจะได้รับภูมิคุ้มกันโรคอะไรบ้าง และควรจะได้รับภูมิคุ้มกันโรคนี้ ๆ ในระยะเวลาเท่าใด ทารกและเด็กเล็กเกือบทั้งหมดจึงไม่มีใครได้รับภูมิคุ้มกันโรค หรือบางคนได้รับเพียงครั้งเดียวเมื่อแรกเกิดเท่านั้น การที่พ่อแม่ของเด็กไม่มีความรู้ในเรื่องนี้และไม่สนใจที่จะรู้ เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องของแพทย์และเจ้าหน้าที่อนามัย ไม่ใช่หน้าที่ของตน และพบว่า เมื่อทารกหรือเด็กเล็กมีอาการไข้ ส่วนใหญ่พ่อแม่ก็จะพาไปหาหมอทางไสยศาสตร์เสียก่อน ต่อเมื่ออาการหนักมากและหมอทางไสยศาสตร์รักษาไม่หายจึงจะพามาพบแพทย์หรือเจ้าหน้าที่อนามัย ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเนื่องมาจากค่านิยมความเชื่อต่อในหมอไสยศาสตร์ประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งอาจจะเป็นการบริการทางสาธารณสุขกระจายไม่ทั่วถึงชุมชน ซึ่งในชุมชนนี้มีเจ้าหน้าที่อนามัยเพียง 2 คนเท่านั้น

(2) ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพของฟัน

กลุ่มตัวอย่างถึงร้อยละ 96.67 ไม่รู้ถึงการบำรุงรักษาฟันและการป้องกันฟันผุที่ถูกต้อง โดยมีเพียงรายเคี้ยวเท่านั้นที่รู้และปฏิบัติให้ถูกต้อง จึงพบว่ากลุ่มตัวอย่างและลูก เข้าใจถึงการแปรงฟันซึ่งเป็นวิธีการรักษาและป้องกันฟันผุผิดไปจากวัตถุประสงค์ที่แท้จริง กล่าวคือ แทนที่จะแปรงฟันเพื่อขจัดเศษอาหารและคราบฟันหลังอาหารหรือหลังการบริโภคของหวาน กลับคิดว่าถาตนแปรงฟันวันละครั้งแล้วฟันจะไม่ผุ กลุ่มตัวอย่างและลูกจึงแปรงฟันตอนเข้าก่อนรับประทานอาหารเพียงครั้งเดียว โดยไม่เคยแปรงฟันหรือบ้วนปากหลังอาหารเลย และนี้บางรายที่ลูกแปรงฟันก่อนนอนแล้วกลับปล่อยให้ลูกอมลูกกวาดหลังจากการแปรงฟันไว้ตลอดคืน ทั้งที่กลุ่มตัวอย่างทุกคนรูวายนมหวาน ประเภทลูกอมและลูกกวาดนั้นเป็นสาเหตุที่ทำให้ลูกของตนฟันผุ แต่ไม่รู้อะไรถึงการป้องกันและการแก้ไข อีกหนึ่งพบว่า การแปรงฟันของกลุ่มตัวอย่างและลูกยังไม่ถูกวิธี จึงไม่สามารถที่จะกำจัดเศษอาหารออกจากช่องฟันได้หมด เป็นเหตุให้สุขภาพของฟันเสียในที่สุด

กลุ่มตัวอย่างไม่รู้วอาหารหรือผลไม้ชนิดใดที่จะช่วยขจัดคราบ

ฟันและช่วยบำรุงฟัน แต่กลุ่มตัวอย่างถึงครึ่งหนึ่งที่ได้อาหารบริโภคอาหารและผลไม้ที่บำรุงรักษาฟันและ
ขจัดคราบฟัน เช่น ผักสด ผลไม้รสเปรี้ยว อ้อย ฝรั่ง และผลไม้เนื้อแข็งอื่น ๆ และทุกคนรู้ว่า อาหาร
หวานจัดและขนมประเภทลูกกวาดจะทำให้ฟันผุ แต่เหตุที่ต้องซื้อให้ลูกบริโภคหรือยอมให้ลูกซื้อเอง
เนื่องจากลูกร้องขอจึงต้องตามใจ

(3) ด้านการรักษาความสะอาดของร่างกายและเครื่องนุ่งห่ม

กลุ่มตัวอย่างทุกคนรู้ว่าการรักษาความสะอาดของร่างกายและ
เครื่องนุ่งห่มเป็นสิ่งที่ดีและควรปฏิบัติ และรู้ว่า หากร่างกายหรือเครื่องนุ่งห่มสกปรกจะทำให้เด็กเป็น
ผื่นคัน และเป็นที่เพาะเชื้อโรคได้ง่าย แต่ในทางปฏิบัติจริง พบว่า พ่อแม่จะเอาใจใส่ลูกของตน
เกี่ยวกับความสะอาดของร่างกายและเครื่องนุ่งห่มเฉพาะเมื่อลูกอายุ 0-2 เดือน เท่านั้น หลังจากนั้น
นั้นพ่อแม่ก็เอาใจใส่เท่าใดนัก เด็กเล็กส่วนใหญ่จึงมีร่างกายที่ไม่สะอาด โดยเฉพาะซอกหู ซอก
คอ ตามข้อพับ เล็บ และผม นอกจากนี้ เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มรวมทั้งเครื่องนอนของเด็กยังไม่
สะอาดเท่าที่ควร แม้ว่าจะมีการซักทำความสะอาดแล้วก็ตาม

3.1.3 ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียน

ความรู้ในด้านการพัฒนาการแบ่งเป็น ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการและ
ความพร้อมในด้านต่าง ๆ และการส่งเสริมพัฒนาการและความพร้อมนั้น ๆ

(1) ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการและความพร้อมในด้านต่าง ๆ

พัฒนาการและความพร้อมของเด็กวัยก่อนเรียนในด้านต่าง ๆ

ได้แก่ พัฒนาการทางด้านร่างกาย ภาษา สติปัญญา อารมณ์ สังคม บุคลิกภาพ และจริยธรรม
พบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกคนไม่รู้ว่าเด็กวัยใดมีความพร้อมในด้านใดบ้าง หรือควรที่จะมีพัฒนาการในด้าน
ต่าง ๆ อย่างไร แต่จากการที่พ่อแม่ได้สังเกตลูกของตนและลูกของเพื่อนบ้าน จึงรู้ว่า ความพร้อม
และพัฒนาการเป็นไปอย่างปกติเท่าเทียมกับเด็กอื่น ๆ โดยเฉพาะในด้านต่าง ๆ ที่สังเกตเห็นได้ชัด
เช่น การพัฒนาการทางด้านร่างกาย ภาษา และสติปัญญา ส่วนพัฒนาการในด้านอื่น ๆ เช่น
พัฒนาการทางด้านอารมณ์ สังคม บุคลิกภาพ และจริยธรรมนั้น กลุ่มตัวอย่างไม่ได้ให้ความสนใจจึง
ไม่รู้ว่าลูกมีอารมณ์อย่างไร ลูกจะเล่นหรือมีสังคมกับใคร และไม่รู้ถึงการฝึกหัดให้ลูกวัยก่อนเรียน
ของเขามีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย และสามารถที่จะฟังตนเองได้ ทั้งไม่รู้ว่า เด็กวัยนี้สามารถ

ที่จะอบรมด้านจริยธรรมได้แล้ว โดยกลุ่มตัวอย่างคิดว่าลูกของตนยังเด็กเกินไปที่จะฝึกหัดในเรื่องเหล่านี้ รวมทั้ง กลุ่มตัวอย่างไม่รู้ถึงวิธีการลงโทษและการให้รางวัลที่เหมาะสม เพื่อช่วยส่งเสริมการสร้างความซื่อสัตย์ให้แก่วัยรุ่น จึงพบว่า การให้รางวัลและการลงโทษเด็กจะเป็นไปตามอารมณ์ของผู้ที่เป็นพ่อแม่มากกว่า

(2) ความรู้ในด้านการส่งเสริมพัฒนาการและความพร้อม

เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างไม่รู้ถึงขั้นของการพัฒนาการและความพร้อมของพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็กวัยก่อนเรียน จึงไม่ได้ให้ความสนใจหรือมีความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการและความพร้อมกัน ๆ แต่ในทางปฏิบัติจึงได้มีการปฏิบัติตามกันมา พบว่า ในด้านของการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย ภาษา อารมณ์ และสังคมของเด็กนั้น ผู้เป็นพ่อแม่และสภาพของชุมชนเป็นเอื้ออำนวยที่จะส่งเสริมพัฒนาการในด้านดังกล่าวอยู่ในระดับที่จะสนับสนุนพัฒนาการและความพร้อมของเด็กได้เป็นอย่างดี แต่สำหรับพัฒนาการทางด้านสติปัญญา ด้านจริยธรรม และการปลูกฝังคุณลักษณะของการพึ่งตนเอง การมีระเบียบวินัยและการรับผิดชอบนั้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างยังไม่เห็นที่จะสนับสนุนและสนใจที่จะส่งเสริมลูกของตนเท่าที่ควร การอบรมเลี้ยงดูจึงปล่อยให้สิ่งแวดล้อมเป็นผู้ให้ประสบการณ์แก่เด็กเองเป็นส่วนใหญ่

จากผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่างนี้ แสดงให้เห็นว่า ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนของชนในชนบทนี้ โดยส่วนใหญ่พ่อแม่ในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับเดียวกัน โดยมีความรู้ความเข้าใจใน บางสิ่งและยังขาดความรู้ความเข้าใจในบางเรื่อง และในบางเรื่องแม้กลุ่มตัวอย่างจะมีความรู้ความเข้าใจแต่ยังไม่ปฏิบัติตามถูกต้อง หรือไม่สนใจที่จะปฏิบัติ ซึ่งจะสรุปให้เห็นถึงด้านต่าง ๆ ของการอบรมเลี้ยงดูที่กลุ่มตัวอย่างยังขาดความรู้ความเข้าใจอยู่ ดังนี้

(1) เรื่องต่าง ๆ ที่กลุ่มตัวอย่างขาดความรู้ความเข้าใจ

- การให้นมผสมแก่ทารก
- การให้อาหารเสริมแก่ทารกและเด็กเล็ก
- อาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายและสมองของเด็กวัยก่อนเรียน
- การบำรุงรักษาฟันและการป้องกันฟันผุ
- การพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็กวัยก่อนเรียนในแต่ละวัย

- การส่งเสริมพัฒนาการทางคานสติปัญญา และจริยธรรม
- การฝึกหัดความมีระเบียบวินัย การพึ่งตนเอง และความรับผิดชอบแก่เด็ก

วัยก่อนเรียน

(2) เรื่องที่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจอยู่บ้าง แต่ยังปฏิบัติไม่ถูกต้อง คือ

- การทำความสะอาดร่างกายทารกและเด็กเล็ก
- การส่งเสริมพัฒนาการทางคานภาษา อารมณ์ และสังคม

3.2 ความต้องการของกลุ่มตัวอย่าง

เนื้อหาของการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนที่กลุ่มตัวอย่างต้องการที่จะอบรม เพื่อจะได้มีความรู้และปฏิบัติตนให้ถูกต้องนั้น จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่าง เสนอความต้องการในการอบรมเป็นคานต่าง ๆ คือ

3.2.1 คานโภชนาการ มีกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 60 ต้องการที่จะอบรมเกี่ยวกับอาหารที่มีประโยชน์ต่อเด็กเล็ก ร้อยละ 33.33 ต้องการที่จะอบรมเรื่องนมผสม และร้อยละ 6.67 ต้องการอบรมเรื่องอาหารเสริมสำหรับทารก

3.2.2 คานการป้องกันโรค และการบำรุงรักษาฟัน พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 80 ต้องการอบรมเกี่ยวกับการบำรุงรักษาฟัน ร้อยละ 6.67 ต้องการอบรมเกี่ยวกับโรคที่เด็กควรจะได้รับภูมิคุ้มกันในแต่ละวัย ที่เหลือนอกนั้นไม่ต้องการอบรมในคานเหล่านี้

3.2.3 คานการพัฒนาการและการส่งเสริมพัฒนาการ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 93.33 ต้องการที่จะอบรมเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการคานสติปัญญา ร้อยละ 6.67 ต้องการอบรมเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการทางคานอารมณ์

3.2.4 คานอื่น ๆ ที่กลุ่มตัวอย่างเสนอว่า ต้องการให้มีการจัดอบรม คือ การเลี้ยงดูอบรมเด็กในวัยเรียน และวิธีการทำความสะอาดร่างกายทารกและเด็กเล็กที่ถูกต้อง

จากความต้องการดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่า สิ่งที่กลุ่มตัวอย่างต้องการอบรมโดยส่วนใหญ่จะเป็นสิ่งที่กลุ่มตัวอย่างยังขาดความรู้ความเข้าใจหรือยังปฏิบัติตนไม่ถูกต้อง ซึ่งสิ่งเหล่านี้สมควรที่จะได้กำหนดไว้เป็นจุดมุ่งหมายในการอบรม และเนื้อหาของหลักสูตร ทั้งสิ้น

ผลการสร้างและพัฒนาโครงร่างหลักสูตร

การสร้างและพัฒนาโครงร่างหลักสูตร มีขั้นตอนในการดำเนินการ 3 ขั้นตอน คือ

(1) การสร้างโครงร่างหลักสูตร (2) การประเมินโครงร่างหลักสูตร และ (3) การพัฒนาโครงร่างหลักสูตร ซึ่งปรากฏผลของการดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1. การสร้างโครงร่างหลักสูตร

โครงร่างหลักสูตรการอบรมนี้ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ สภาพปัญหาและความจำเป็นในการอบรม จุดมุ่งหมายของหลักสูตร และหน่วยการอบรม โดยแต่ละหน่วยการอบรม ประกอบด้วย จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เนื้อหาการอบรม กิจกรรมและวิธีการอบรม และวิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม โดยมีรายละเอียดของการกำหนดองค์ประกอบในแต่ละองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้ คือ

1.1 สภาพปัญหาและความจำเป็นของการอบรม

สภาพปัญหาและความจำเป็นของการอบรมนี้ กำหนดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรให้สอดคล้องกับความจำเป็นและให้มุ่งแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น ซึ่งสภาพปัญหาและความจำเป็นนี้ กำหนดโดยยึดแนวนโยบายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 ในส่วนที่ว่าด้วยการพัฒนาคุณภาพของประชากรวัยก่อนเรียนเป็นขอบเขต ประกอบกับการพิจารณาจากผลของการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้อจากการสำรวจในชั้นที่ 1 มาประมวลเป็นสภาพปัญหาและความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการอบรม

จากแนวนโยบายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 เน้นนโยบายในการที่จะปรับปรุงคุณภาพการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนในค่านต่าง ๆ คือ ด้านของสุขภาพอนามัย ด้านโภชนาการ สติปัญญา บุคลิกภาพ และจริยธรรม ซึ่งสาระสำคัญของนโยบายในส่วนนี้ แสดงให้เห็นถึง ปัญหาด้านโภชนาการของเด็กวัยก่อนเรียน อันมีผลกระทบต่อพัฒนาการในค่านต่าง ๆ ของเด็ก โดยแผนนี้มีเป้าหมายและมาตรการในส่วนของการอาหารและโภชนาการ คือ ให้ส่งเสริมภาวะโภชนาการของประชากร ให้เข้าใจในเรื่องของอาหารและโภชนาการที่ดี และนำไปปฏิบัติให้ถูกต้อง

เกี่ยวกับการปฏิบัติตัว และโภชนาการในระหว่างตั้งครรภ์และให้นมลูก ส่งเสริมการเลี้ยงดูลูกด้วยนมแม่ การให้อาหารเสริมแก่ทารกได้ถูกต้องตามวัย และการให้อาหารเสริมแก่เด็กวัยก่อนเรียนให้ถูกต้อง

จากการที่แผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ กำหนดเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของเด็กวัยก่อนเรียน โดยมุ่งด้านโภชนาการ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกายและสติปัญญาเป็นหลัก และได้กำหนดเป็นเป้าหมายของแผนว่าจะลดปัญหาการขาดสารอาหารโปรตีนและแคลอรีในเด็กวัยก่อนเรียน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2524 : 65) พร้อมกับได้เสนอแนะให้มีการส่งเสริมพัฒนาการในด้านอื่น ๆ ด้วยนั้น แสดงให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในเด็กวัยก่อนเรียนว่าควรที่จะได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

ในการสร้างเสริมคุณภาพให้แก่เด็กวัยก่อนเรียนในสถานต่าง ๆ โดยมีทั้งวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเสนอวิธีการและคำแนะนำแก่ผู้เป็นพ่อแม่เกี่ยวกับการปฏิบัติตน และการเตรียมตัวเพื่อให้ตนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก และวิธีการที่ถูกต้องในการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน โดยเสนอคำแนะนำอยู่ในรูปของเอกสารและหนังสือ แต่เนื่องจากเอกสารและหนังสือดังกล่าวยังมีได้แพร่หลายสู่การรับรู้ของพ่อแม่โดยทั่วไปอย่างทั่วถึงเท่าใดนัก โดยเฉพาะกลุ่มพ่อแม่ในชนบทซึ่งขาดโอกาสในการเรียนรู้ และส่วนใหญ่ไม่สามารถที่จะอ่านหรือค้นคว้าได้ด้วยตนเอง ทั้งยังขาดการกระตุ้นหรือจูงใจให้เห็นถึงความสำคัญของการเลี้ยงดูอบรมเด็กในวัยนี้ จึงเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาต่าง ๆ อันเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของเด็กวัยก่อนเรียน อาทิ เช่น การเกิดภาวะทุโภชนาการในเด็กวัยก่อนเรียนซึ่งมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมีมากขึ้น อันก่อให้เกิดผลเสียต่อการพัฒนาการทางด้านร่างกายและสติปัญญา อันเป็นสาเหตุให้การพัฒนาการด้านอื่น ๆ ของเด็กต้องหยุดชะงักไปด้วย

จากการที่การดำเนินการตามแผนพัฒนาฯ ยังไม่บรรลุสู่จุดหมาย และการเผยแพร่ความรู้ในด้านการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนยังมีได้แพร่กระจายสู่ชุมชนชนบทเท่าที่ควร จึงปรากฏผลจากการสำรวจชุมชนในชั้นตอนที่ 1 ว่ามีปัญหาด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน และคุณภาพชีวิตของเด็ก อันเป็นปัญหาที่เกิดจากความไม่รู้ของพ่อแม่ โคนแก่

1.1.1 ปัญหาด้านโภชนาการและบริโภคนิสัย พบปัญหาการบั่นทอนนมเหลือง

ทั้งนี้ ปัญหาการให้อาหารเสริมแก่ทารกเร็วเกินไป ปัญหาเด็กได้รับอาหารและอาหารเสริมที่มีโปรตีนน้อยเกินไปหลังจากที่หย่านมแล้ว

1.1.2 ปัญหาด้านการสร้างภูมิคุ้มกันโรคเด็ก พบว่า เด็กส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันตามกำหนดเวลาที่ควรจะได้รับ ปัญหาด้านการบำรุงรักษาฟันและการป้องกันโรคฟัน

1.1.3 ปัญหาด้านความสะอาดของร่างกายและเครื่องนุ่งห่มของทารก และเด็กเล็กขาดการเอาใจใส่ดูแล

1.1.4 ปัญหาเด็กวัยก่อนเรียนขาดการส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา และการฝึกหัดให้เด็กมีระเบียบวินัย มีการพึ่งตนเอง

ปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นนี้ มิได้เป็นปัญหาที่เกิดจากความขาดแคลนหรือความยากจน แต่เกิดจากการขาดความรู้ที่ถูกต้อง ซึ่งผู้วิจัยคาดว่า หากพ่อแม่ได้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องจะสามารถปฏิบัติตนได้ถูกต้องอันจะทำให้ปัญหาดังกล่าวลดลงได้ โดยผู้วิจัยสรุปสภาพปัญหาและความจำเป็นของการอบรมเพื่อให้พ่อแม่ได้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ดังนี้ คือ

(1) ปัจจุบันพ่อแม่ของเด็กวัยก่อนเรียนในชุมชนเกษตรกรรมชนบทยังขาดความรู้หรือมีความรู้ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนในด้านต่าง ๆ คือ ด้านโภชนาการ ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันโรคเด็ก ด้านการส่งเสริมพัฒนาการทารกและเด็กเล็ก และด้านการบริโภคนิสัยและการรักษาความสะอาดทารกและเด็กเล็ก

(2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 มุ่งเน้นในการปรับปรุงคุณภาพการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน ในด้านของสุขภาพอนามัย สติปัญญา โภชนาการ บุคลิกภาพ และจริยธรรม

1.2 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ผู้วิจัยกำหนดจากการพิจารณาสภาพปัญหาและความจำเป็นโดยคาดว่า หากได้ดำเนินการอบรมให้บรรลุจุดมุ่งหมายแล้ว ย่อมจะสามารถแก้ไขปัญาและสนองความจำเป็นที่มีอยู่ได้ โดยจัดลำดับความสำคัญของจุดมุ่งหมายตามสภาพปัญหาและความจำเป็นนั้น ๆ โดยกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรไว้ 3 ประการ คือ

1.2.1 เพื่อให้ความรู้และคำแนะนำเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนแก่พ่อแม่ในชุมชนเกษตรกรรมชนบทในต่าง ๆ คือ การโภชนาการ การสร้างภูมิคุ้มกันโรคเด็ก การพัฒนาการและการส่งเสริมพัฒนาการทารกและเด็กเล็ก การบริโภคนิสัยที่ดี และการรักษาความสะอาดทารกและเด็กเล็ก

1.2.2 เพื่อสนองนโยบายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ซึ่งเน้นถึงการปรับปรุงและการจัดการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน

1.2.3 เพื่อกระตุ้นให้พ่อแม่ตระหนักถึงความสำคัญของบทบาทที่ตนพึงมีในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อลูกวัยก่อนเรียน อันเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างคุณภาพประชากรให้แก่ประเทศ

จากจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจะเห็นว่า จุดมุ่งหมายที่คาดหวังให้ผู้เข้ารับการอบรม เกิดความรู้ความเข้าใจ การนำความรู้ไปใช้ และเกิดทัศนคติที่ดีต่อบทบาทของตน แต่เนื่องจากระยะเวลาของการทดลองใช้หลักสูตรมีเวลาจำกัด การประเมินผลผู้เข้ารับการอบรมจึงสามารถประเมินได้เพียงด้านของความรู้ความเข้าใจ และการนำไปใช้บางส่วนเท่านั้น อันสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรข้อแรก ส่วนจุดมุ่งหมายที่เหลือนอกนั้น แม้จะไม่สามารถประเมินผลได้ในทันทีหลังจากการอบรม แต่ผู้วิจัยคาดว่าในระยะยาวหลักสูตรนี้จะสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายที่เหลือนั้นได้

1.3 หน่วยการอบรม

หน่วยการอบรม กำหนดขึ้นโดยยึดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นแนวทางในการกำหนดรายละเอียดภายในของแต่ละหน่วย ซึ่งผู้วิจัยได้จัดแบ่งหน่วยการอบรมเป็น 4 หน่วย เพื่อให้ครอบคลุมจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และตามลำดับความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม คือ

หน่วยที่ 1 การโภชนาการ

หน่วยที่ 2 การสร้างภูมิคุ้มกันโรคเด็ก

หน่วยที่ 3 การพัฒนาการและการส่งเสริมพัฒนาการทารกและเด็กเล็ก

หน่วยที่ 4 ข้อปฏิบัติอื่น ๆ ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ได้แก่ การมีบริโภคนิสัยที่ดี

และการรักษาความสะอาดร่างกายทารกและเด็กเล็ก

หน่วยการอบรมทั้งสี่หน่วยนี้ แต่ละหน่วยประกอบด้วย จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เนื้อหาของการอบรม กิจกรรมและวิธีการอบรม และวิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม โดยการกำหนดรายละเอียดขององค์ประกอบในแต่ละหน่วยการอบรม ดำเนินการกำหนดตามขั้นตอนของการสร้างหลักสูตร คือ

1.3.1 จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม กำหนดไว้เพื่อเป็นแนวทางและเป็นเกณฑ์ในการอบรมแต่ละเรื่อง โดยคาดว่าเมื่อผู้เข้ารับการอบรมมีพฤติกรรมตามที่จุดมุ่งหมายกำหนด ย่อมมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ และเมื่อผู้เข้ารับการอบรมได้บรรลุจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมในทุกเรื่องแล้ว ย่อมมีผลให้การอบรมเลี้ยงดูบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรด้วย

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมกำหนดจากการพิจารณาจุดมุ่งหมายของหลักสูตรในข้อแรกเป็นหลัก ซึ่งหลักสูตรการอบรมนี้ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการอบรม "เพื่อให้ความรู้และคำแนะนำเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนแก่พ่อแม่ในชุมชนเกษตรกรรมชนบทในสถานต่าง ๆ คือ คำนโชนาการ คำนการสร้างภูมิคุ้มกันโรคเด็ก คำนการพัฒนาการและการส่งเสริมพัฒนาการทารกและเด็กเล็ก และคำนการมีบริโภคนิสัยที่ดีและคำนการรักษาความสะอาดทารกและเด็กเล็ก"

จากจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนี้ สามารถที่จะกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมในคำนต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมจุดมุ่งหมายทั้งหมดของหลักสูตรได้ ดังนี้ คือ

(1) คำนโชนาการ

เนื้อหาจากเอกสารและหนังสือที่แนะนำเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเพื่อส่งเสริมสุขภาพอนามัยของเด็กในคำนการโชนาการ ได้เสนอแนะพ่อแม่ว่าควรที่จะมีความรู้เกี่ยวกับการให้อาหารเด็กในแต่ละวัย ใ้ถูกตวงตามหลักโชนาการ ผลลัพธ์ของแผนารดา การเตรียมและการโชนนแก่ทารก นมผสมและการเลือกนมผสม สูตรการผสมนม และการให้โชนนการสำหรับตัวมารดาเองในขณะที่มารดาตั้งครรภ์และโชนนลูก

จากเนื้อหาดังกล่าวประกอบกับการพิจารณาความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม และพิจารณาปัญหาในชุมชน อันได้แก่ การที่มารดาส่วนใหญ่พึ่งนมเหลืองซึ่งเป็นนมที่มีประโยชน์ การให้อาหารเสริมแก่ทารกเร็วเกินไป การที่

ทารกได้รับอาหารที่มีโปรตีนน้อย และการขาดการรักษาความสะอาดในการปรุงอาหาร และการให้อาหารทารกและเด็กเล็ก ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้เป็นปัญหาที่เกิดมาจากความไม่รู้ของพ่อแม่ของเด็กวัยก่อนเรียนเป็นส่วนใหญ่

การกำหนดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมจึงกำหนดให้ผู้เข้ารับการอบรมได้รู้และเข้าใจเกี่ยวกับการโภชนาการในค่านต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว ยกเว้นด้านการให้โภชนาการแก่ตัวมารดาในขณะตั้งครรภ์และให้นมลูก เนื่องจากได้กำหนดขอบเขตของการอบรมเฉพาะตั้งแต่ทารกคลอดจนถึง 5 ปี เท่านั้น จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมด้านโภชนาการ ได้แก่

- บอกผลดีของการให้นมมารดาได้ตามหลักโภชนาการ
- อธิบายวิธีการให้นมแม่ตามหลักสุขอนามัยได้
- จำแนกและแบ่งชนิดของนมผสมประเภทต่าง ๆ ได้
- บอกสัดส่วนและวิธีการของการให้นมผสมแก่ทารกในแต่ละวัยได้ถูกต้อง
- บอกสารอาหารที่มีประโยชน์แก่ร่างกายและยกตัวอย่างชนิดของอาหารได้
- บอกชนิดของอาหารเสริมที่เหมาะสมสำหรับเด็กแต่ละวัยได้

(2) ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันโรคเด็ก

เนื้อหาจากเอกสารและหนังสือที่แนะนำพ่อแม่เกี่ยวกับการสร้างสุขภาพอนามัยให้แก่เด็ก ในด้านการสร้างภูมิคุ้มกันโรคเด็ก ได้แนะนำสิ่งที่พ่อแม่ควรรู้เกี่ยวกับด้านนี้ คือ หมายกำหนดการฉีดวัคซีนป้องกันโรคเด็กในแต่ละวัย อาการที่เกิดกับเด็กหลังการฉีดวัคซีน การบำรุงรักษาฟัน และการพาเด็กไปตรวจสุขภาพ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ผู้เข้ารับการอบรมยังไม่มีความรู้และปฏิบัติไม่ถูกต้อง และบางเรื่อง เช่น การบำรุงรักษาฟันเป็นเรื่องที่ผู้เข้ารับการอบรมต้องการที่จะมีความรู้ด้วย

การที่จะให้พ่อแม่ได้มีความรู้ถึงการสร้างภูมิคุ้มกันโรค

ให้แก่ลูกของตน จึงกำหนดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมในค่านนี้ คือ

- อธิบายตารางบันทึกการฉีดวัคซีนป้องกันโรคเด็กแต่ละวัยได้ถูกต้อง
- บอกวิธีการเบื้องต้นของการป้องกัน รักษา และการแก้ไขโรคฟันได้

(3) ด้านการพัฒนาการและการส่งเสริมพัฒนาการทารกและ

เด็กเล็ก

เนื้อหาจากเอกสารและหนังสือได้เสนอแนะให้แม่
พ่อแม่ได้มีความรู้ความเข้าใจในขั้นของการพัฒนาการในด้านต่าง ๆ และรู้ถึงวิธีการส่งเสริมพัฒนาการ
ในแต่ละด้าน รวมทั้งเข้าใจพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนและที่เป็นปกติของเด็ก การสร้างบรรยากาศใน
ครอบครัวให้เป็นแบบประชาธิปไตย และการแนะนำให้พ่อแม่ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูก แนะนำ
ให้พ่อแม่ให้ความรัก เป็นที่ปรึกษาที่ดีแก่ลูก การรู้จักวางแผนครอบครัว และการเตรียมอนาคตที่ดี
แก่ลูก ซึ่งเนื้อหาดังกล่าวทั้งหมดนี้เป็นเนื้อหาที่แนะนำไว้อย่างกว้าง ๆ สำหรับพ่อแม่โดยทั่วไป แต่
จากการพิจารณาข้อมูลที่ได้จากการสำรวจในชั้นตอนที่ 1 พบปัญหาการที่พ่อแม่ขาดความรู้ในเรื่องของ
การพัฒนาการในด้านต่าง ๆ และขาดการส่งเสริมพัฒนาการ โดยเฉพาะพัฒนาการด้านสติปัญญา
การขาดการฝึกหัดให้เด็กมีระเบียบวินัย มีการพึ่งตนเอง และการมีความรับผิดชอบ ซึ่งปัญหาเหล่านี้
เกิดมาจากความไม่รู้และไม่ได้อยู่ในความสนใจของพ่อแม่ แม้กระนั้นเมื่อสอบถามถึงความต้องการที่
จะอบรม กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการที่จะรู้ถึงวิธีการที่จะส่งเสริมให้ลูกของตนมีพัฒนาการในด้าน
สติปัญญา และ พัฒนาการทางอารมณ์

การอบรมเพื่อให้ความรู้ครอบคลุมความรู้ด้านการ
พัฒนาการและการส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ จึงกำหนดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมไว้ 3 ประการ
คือ

- อธิบายลำดับขั้นของการพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็กตั้งแต่แรกเกิด-5 ปีได้
- อธิบายสิ่งและวิธีการส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ได้
- สร้างอุปกรณ์ที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็กได้ 1 ชิ้น

นอกจากนี้ จากการสำรวจการอบรมเลี้ยงดูโดยทั่วไปด้านของการมีบริโภคนิสัยที่ดี พบว่า
ยังมีการปฏิบัติไม่เหมาะสมในด้านของปริมาณและคุณภาพของอาหารแต่ละมื้อ การให้อาหารเสริม
และการปฏิบัติตนในระหว่างการรับประทานอาหาร และจากการสำรวจความต้องการของกลุ่ม
ตัวอย่างในด้านอื่น ๆ พบว่า นอกจากความต้องการในการโภชนาการ การสร้างภูมิคุ้มกัน
และด้านเกี่ยวกับการพัฒนาการของเด็กแล้ว กลุ่มตัวอย่างยังต้องการที่จะมีความรู้เกี่ยวกับวิธีการ
ทำความสะอาดร่างกายทารกและเด็กเล็กด้วย หลักสูตรการอบรมจึงกำหนดจุดมุ่งหมายเชิง

พฤติกรรมในด้านอื่น ๆ คือ

- บอกลักษณะบริโภคนิสัยที่ดีสำหรับเด็กเล็กได้

- อธิบายวิธีการทำความสะอาดทารกและ เด็กเล็กได้ถูกต้องตามหลักสุขอนามัย

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่ได้กำหนดขึ้นมาทั้งหมดนี้ เป็นจุดมุ่งหมายที่มุ่งให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง จึงกำหนดพฤติกรรมของจุดมุ่งหมายให้ บอก อธิบาย และแสดง เท่านั้น โดยคาดว่าหากผู้เข้ารับการอบรมใคร่และเข้าใจถึงสิ่งที่ถูกต้อง ย่อมจะสามารถที่จะนำความรู้นั้นไปปฏิบัติได้ถูกต้องด้วย

1.3.2 เนื้อหาการอบรม ผู้วิจัยทำการคัดเลือกเนื้อหาการอบรมโดยยึดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมในแต่ละเรื่องเป็นขอบเขต และพิจารณาเนื้อหาจากเอกสาร หนังสือ แนวความคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการให้ผู้เข้ารับการอบรมได้มีความรู้มากำหนดเป็นเนื้อหา และจัดลำดับความสำคัญของเนื้อหาในแต่ละเรื่องโดยพิจารณาตามลำดับธรรมชาติของเนื้อหา และตามลำดับความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม เนื้อหาของการอบรมที่กำหนดจึงเริ่มจากการปฏิบัติต่อทารกแรกเกิดไปจนถึงวัยเด็กเล็ก โดยกำหนดให้เนื้อหาของการอบรมในแต่ละเรื่องมีเนื้อหาครอบคลุมเพียงพอที่จะให้ความรู้แก่ผู้เข้ารับการอบรมได้บรรลุจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่ได้กำหนดไว้ ดังนี้

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	เนื้อหาการอบรม
1. บอกผลดีของการให้นมแม่ได้ตามหลักโภชนาการ	กล่าวถึงการให้นมแม่ ผลดีของการให้นมแม่ และข้อดีของนมแม่ที่ไม่ควรให้นมตนเองแก่ลูก
2. อธิบายวิธีการให้นมแม่ตามสุขอนามัยได้	กล่าวถึงข้อควรปฏิบัติในการให้นมแม่ ได้แก่ การทำความสะอาดมือและเต้านม ลักษณะท่าที่เหมาะสมในการให้นม และการให้เรอและการให้น้ำหลังให้นม
3. จำแนกและแบ่งชนิดของนมผสมประเภทต่าง ๆ ได้	(ในการอบรมจะเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของนมแม่ แต่ในกรณีที่ไม่ให้นมตนเองไม่ได้ จึงแนะนำ

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	เนื้อหาการอบรม
	ให้เลือกนมผสมที่เหมาะสมสำหรับใช้เลี้ยงทารก) เนื้อหาการอบรมในส่วนนี้กล่าวถึง ชนิดต่าง ๆ ของนมผสม และการเลือกชนิดของนม
4. บอกสัดส่วนและวิธีการของการให้นมผสมแก่ทารกในแต่ละวัยได้ถูกต้อง	กล่าวถึงการเตรียมนมผสม ไคแม์ อุปกรณ์ในการให้นมและการเตรียมนม อุปกรณ์ สูตรการผสมนมและระยะเวลาในการให้นมทารกในแต่ละวัย วิธีการให้นมผสมที่ถูกต้อง และข้อควรปฏิบัติในการให้นมผสม
5. บอกสารอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย และยกตัวอย่างชนิดของอาหารได้	กล่าวถึง สารอาหารที่สร้างความเจริญเติบโต สารอาหารที่สร้างพลังงาน สารอาหารที่ให้วิตามิน เอ บี₁ บี₂ และ ซี และสารอาหารที่ให้แร่ธาตุ เหล็ก แคลเซียม ฟอสฟอรัสและไอโอดีน
6. บอกชนิดของอาหารเสริมที่เหมาะสมสำหรับเด็กแต่ละวัย	กล่าวถึงอาหารเสริมสำหรับเด็กวัยต่าง ๆ เช่น ประโยชน์ของการให้อาหารเสริม ชนิดของอาหารเสริมที่ให้เด็กในแต่ละวัย และหลักในการให้อาหารเสริม
7. อธิบายตารางบันทึกการฉีดวัคซีนป้องกันโรคเด็กแต่ละวัยได้ถูกต้อง	กล่าวถึงการให้ภูมิคุ้มกันโรคเด็กวัยก่อนเรียน ไคแม์ วัยและระยะเวลาในการพาเด็กไปฉีดวัคซีน และอาหารของเด็กหลังจากฉีดวัคซีน
8. บอกวิธีการเบื้องต้นของการป้องกันรักษาและแก้ไขโรคฟันได้	กล่าวถึงสาเหตุโดยทั่วไปที่ทำให้ฟันผุ การป้องกันฟันผุในเด็กเล็ก และการบำรุงรักษาฟันเบื้องต้น
9. อธิบายลำดับขั้นของพัฒนาการในดานต่าง ๆ ของเด็กตั้งแต่แรกเกิด - 5 ปีได้	กล่าวถึงลำดับขั้นของการพัฒนาการตั้งแต่แรกเกิด - 5 ปี ในเรื่องของการพัฒนาการด้านต่าง ๆ คือ ด้าน

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	เนื้อหาการอบรม
	ร่างกาย ภาษา สติปัญญา อารมณ์ สังคม บุคลิกภาพ และจริยธรรม
10. อธิบายสิ่งและวิธีการส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ได้	กล่าวถึงสิ่งและวิธีการในการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย สติปัญญา ภาษา และสังคม วิธีการและสิ่งส่งเสริมให้เด็กมีอารมณ์ที่พึงปรารถนา วิธีการและสิ่งส่งเสริมให้เด็กมีบุคลิกภาพที่ดีในด้านความมีระเบียบวินัย การรับผิดชอบและการพึ่งตนเอง วิธีการและสิ่งที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านจริยธรรม ได้แก่ การที่พ่อแม่ทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี การลงโทษเมื่อเด็กกระทำผิด และการให้รางวัลเมื่อทำดี
11. สร้างอุปกรณ์ที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็กได้ 1 ชิ้น	กล่าวถึงของเล่นของเด็กในแต่ละวัย ประโยชน์ของการเล่น วิธีการสร้างของเล่นอย่างง่าย การเล่นของเล่นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ รวมทั้งเพลงและนิทานสำหรับเด็ก
12. บอกลักษณะบริโภคนิสัยที่ดีสำหรับเด็กเล็กได้	กล่าวถึงปริมาณและคุณภาพของอาหารที่ให้แก่เด็กเล็กในแต่ละมื้อ ข้อควรปฏิบัติในการกินอาหาร และอาหารเสริมระหว่างมื้อ
13. อธิบายวิธีการทำความสะอาดทารกและเด็กเล็กได้ถูกต้องตามหลักสุขอนามัย	กล่าวถึงข้อพึงปฏิบัติในการอาบน้ำทารกและเด็กเล็ก การรักษาความสะอาดอวัยวะต่าง ๆ ได้แก่ หู ตา จมูก เล็บ ผมห และอวัยวะขับถ่าย และการรักษาความสะอาดเสื้อผ้าและเครื่องนอนของทารกและเด็กเล็ก

หัวข้อของเนื้อหาการอบรมที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยคาดว่าหากผู้เข้ารับการอบรม
ได้รับการอบรมตามเนื้อหาเหล่านี้ จะสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่ได้กำหนดไว้ใน
แต่ละเรื่อง

1.3.3 กิจกรรมและวิธีการอบรม ผู้วิจัยกำหนดจากการพิจารณา
เนื้อหาการอบรม ประกอบกับการพิจารณาถึงความพร้อมและพื้นฐานของผู้เข้ารับการอบรม และ
คำนึงถึงหลักของการให้การศึกษาคือผู้ใหญ่ช่วย ดังนั้น กิจกรรมและวิธีการอบรมที่ได้กำหนดไว้ใน
หลักสูตรนี้ในแต่ละเนื้อหา จะเริ่มต้นด้วยการบรรยายประกอบภาพและคู่มือซึ่งเป็นคู่มือที่แจกให้แก่
ผู้เข้ารับการอบรม โดยคู่มือนี้เสนอเนื้อหาของการอบรมเป็นภาพเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจ
ง่ายขึ้น การที่เริ่มการอบรมด้วยการบรรยายนี้เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้พื้นฐานแก่ผู้เข้ารับการอบรมก่อน
แล้วจึงตามด้วยวิธีการเสนอของจริง การแสดง หรือการสาธิต จากนั้นจึงใช้วิธีการให้ผู้เข้า
รับการอบรมจัดกลุ่มอภิปราย แสดงบทบาทสมมติ และปฏิบัติจริงตามที่ได้รับความรู้มา เป็นการ
ให้โอกาสผู้เข้ารับการอบรมได้เสนอความคิดเห็นและประสบการณ์ของตน

นั่นคือ กิจกรรมและวิธีการอบรม จะกำหนดตามเนื้อหาว่า
เนื้อหาใดต้องการให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความรู้ก่อน จะใช้การบรรยายประกอบภาพ หรือ
เนื้อหาใดที่จะสาธิตหรือแสดงตัวอย่างของจริงได้ หรือ เนื้อหาใดสามารถที่จะให้ผู้เข้ารับการอบรม-
แสดงกิจกรรม หรือจัดอภิปรายได้ ก็จะกำหนดจัดตามความเหมาะสมกับเนื้อหานั้น หลักสูตรการ
อบรมนี้ จึงเลือกใช้กิจกรรมและวิธีการอบรมต่อไปนี้ คือ

- (1) การบรรยายประกอบคู่มือผู้เข้ารับการอบรม
- (2) การแสดงแผนภาพประกอบคำบรรยาย
- (3) การสาธิตวิธีการที่ถูกต้อง
- (4) การจัดแสดงตัวอย่างจากของจริง
- (5) การจัดกลุ่มอภิปราย
- (6) การจัดแสดงบทบาทสมมติ

1.3.4 วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม ผู้วิจัยพิจารณากำหนด
ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม และกิจกรรมวิธีการอบรม รวมทั้งคำนึงถึงบรรยากาศ

ในการอบรมและพื้นฐานของผู้เข้ารับการอบรมด้วย

เนื่องจากจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมซึ่งกำหนดไว้ เป็นจุดมุ่งหมายที่ต้องการพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความรู้ โดยการ บอก อธิบาย และสาธิตนี้ วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรมจึงเลือกวิธีการประเมินที่ผู้เข้ารับการอบรมจะแสดงพฤติกรรมตามที่จุดมุ่งหมายกำหนดไว้ได้ และเนื่องจากผู้เข้ารับการอบรมทั้งหมดมีพื้นฐานของการรู้หนังสือน้อย จึงเป็นการลำบากต่อการอ่านและการเขียน วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรมของหลักสูตรนี้จึงเลือกการสัมภาษณ์ความรู้ความเข้าใจผู้เข้ารับการอบรมเป็นรายบุคคลเป็นส่วนใหญ่ นอกจากบางเนื้อหาที่กำหนดให้ผู้เข้ารับการอบรมสาธิต แสดง หรือสร้างใหญ่ การประเมินผลจึงเลือกใช้ วิธีการประเมินจะเลือกใช้วิธีให้ผู้เข้ารับการอบรม แสดง หรือสร้างตามเกณฑ์ที่ใดที่กำหนดไว้เป็นจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมในเรื่องนั้น ๆ

โครงร่างของหลักสูตรการอบรมในแต่ละหน่วยการอบรม สามารถเสนอรายละเอียดक्रमให้เห็นถึงความต่อเนื่องในแต่ละจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม ดังนี้ คือ

หน่วยที่ 1 "การโภชนาการ"

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	เนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	การประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม
1. บอกผลดีของการให้นมแม่ได้ตามหลักโภชนาการ	การให้นม -ผลดีของการให้นมแม่ -ข้อดีของนมแม่ไม่อาจให้นมลูกได้	-บรรยายประกอบคู่มือผู้เข้ารับการอบรม -แสดงแผนภาพประกอบคำอธิบาย -จัดกลุ่มอภิปราย	-สัมภาษณ์ความรู้ความเข้าใจหลังการอบรมเป็นรายบุคคล
2. อธิบายวิธีการให้นมแม่ตามหลักสุขอนามัยได้	ข้อดีการปฏิบัติในการให้นมแม่ -การทำความสะอาด	-บรรยายประกอบคู่มือผู้เข้ารับการอบรม -แสดงแผนภาพและ	-ผู้เข้าอบรมสาธิตวิธีการให้นมเป็นรายบุคคลพร้อม

หน่วยที่ 1 (ต่อ)

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	เนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีการ อบรม	การประเมินผลผู้ เข้ารับการอบรม
	มือและเต้านมแม่ -ลักษณะท่าที่เหมาะสม ในการให้นม -การให้เรอและการให้ น้ำหลังให้นม	ประกอบคำอธิบาย -จัดกลุ่มอภิปราย	อธิบาย
3. จำแนกและแบ่งชนิด ของนมผสมประเภท ต่าง ๆ ได้	-ชนิดต่าง ๆ ของนม ผสม(การอบรมจะเน้น ความสำคัญของนมแม่ แต่ในกรณีที่แม่ให้นมตน เองไม่ได้ ควรเลือก นมผสมที่เหมาะสมสำหรับ ทารก) -การเลือกชนิดของนม	-บรรยายประกอบสื่อ ผู้เข้ารับการอบรม -จัดแสดงนมชนิดต่าง ๆ จากของจริง -อธิบายรายละเอียด ของนมแต่ละประเภท	-ทดสอบให้ผู้เข้าอบรม จัดชนิดของนมจากที่ นำมาแสดง
4. บอกสัดส่วนและวิธีการ ของการให้นมผสมแก่ ทารกในแต่ละวัยได้ ถูกต้อง	การเตรียมนมผสม -อุปกรณ์การให้นมและ การเตรียมอุปกรณ์ -สูตรการผสมนมและ ระยะเวลาการให้นม วิธีการให้นมผสมที่ ถูกต้อง ขอควรปฏิบัติ ในการให้นมผสม	-บรรยายประกอบสื่อ ผู้เข้ารับการอบรม -อธิบายแผนภาพ -สาธิตวิธีการที่ถูกต้อง	-สัมภาษณ์ความรู้ความ เข้าใจหลังการอบรม เป็นรายบุคคล

หน่วยที่ 1 (ต่อ)

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	เนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	การประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม
5. บอกสารอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย ยกตัวอย่างชนิดของอาหารได้	สารอาหารที่สร้างความเจริญเติบโต สารอาหารที่สร้างพลังงาน สารอาหารที่ให้วิตามิน A, B ₁ , B ₂ , C สารอาหารที่ให้ธาตุ เหล็ก Ca, P และ I	-บรรยายประกอบคู่มือผู้เข้ารับการอบรม -แสดงตัวอย่างจริงของสารอาหารแต่ละประเภท โดยเลือกอาหารที่มีอยู่ในชุมชน	-สัมฤทธิ์ความรู้ ความเข้าใจหลังการอบรมเป็นรายบุคคล -ให้ผู้อบรมจัดแสดงตัวอย่างชนิดของอาหาร
6. บอกชนิดของอาหารเสริมที่เหมาะสมสำหรับเด็กแต่ละวัยได้	อาหารเสริมสำหรับเด็กวัยต่าง ๆ -ประโยชน์ของการให้อาหารเสริม -ชนิดของอาหารที่ให้ในแต่ละวัย -หลักในการให้อาหารเสริม	-บรรยายประกอบคู่มือผู้เข้ารับการอบรม (โดยกำหนดให้ปรุงตั้งแต่วันที่แรกของ การอบรมวันละ 1-2 ชนิด)	-สัมฤทธิ์ความรู้ ความเข้าใจหลังการอบรมเป็นรายบุคคล -สังเกตจากการเข้าร่วมกิจกรรม

หน่วยที่ 2 "การสร้างภูมิคุ้มกันโรค"

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	เนื้อหาของการอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	การประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม
1. อธิบายการวางบันทึกการฉีดวัคซีนป้องกันโรค	การให้ภูมิคุ้มกันโรคแก่เด็กวัยก่อนเรียน	-บรรยายประกอบคู่มือผู้เข้ารับการอบรม	-ให้ผู้เข้ารับการอบรมอธิบาย

หน่วยที่ 2 (ต่อ)

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	เนื้อหาของการอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	การประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม
เด็กแต่ละวัยได้ถูกต้อง	-วัยและระยะเวลาในการจัดยา -อาการของเด็กหลังจากจัดยา	-แสดงแผนภาพประกอบ	ตารางบันทึกการป้องกันโรคเด็กแต่ละวัยเป็นรายบุคคล
2. บอกวิธีการเบื้องต้นของการป้องกัน รักษา และแก้ไขโรคฟันได้	สาเหตุโดยทั่วไปที่ทำให้ฟันผุ การป้องกันฟันผุในเด็กเล็ก การบำรุงรักษาฟันเบื้องต้น	-บรรยายประกอบคู่มือผู้เข้ารับการอบรม -สาธิตวิธีการบำรุงรักษาฟัน	-สัมภาษณ์ความรู้ความเข้าใจหลังการอบรมเป็นรายบุคคล

หน่วยที่ 3 "การพัฒนาการและส่งเสริมพัฒนาการทารกและเด็กเล็ก"

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	เนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	การประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม
1. อธิบายลำดับขั้นของพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็กตั้งแต่แรกเกิด-5 ปีได้	ลำดับขั้นของการพัฒนาการตั้งแต่แรกเกิด-5 ปี -พัฒนาการด้านร่างกาย -พัฒนาการด้านสติปัญญา -พัฒนาการด้านภาษา -พัฒนาการด้านอารมณ์ -พัฒนาการด้านสังคม -พัฒนาการด้านบุคลิกภาพ -พัฒนาการด้านจริยธรรม	-บรรยายประกอบคู่มือผู้เข้ารับการอบรม -แสดงแผนภาพและสไลด์ -จัดอภิปรายกลุ่ม	-สัมภาษณ์ความรู้ความเข้าใจหลังการอบรมเป็นรายบุคคล

หน่วยที่ 3 (ต่อ)

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	เนื้อหาของการอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	การประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม
2. อธิบายสิ่งและวิธีการส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ได้	การส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ -วิธีการและสิ่งช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย สติปัญญา ภาษา และสังคม -วิธีการและสิ่งส่งเสริมให้เด็กมีอารมณ์พึงปรารถนา -วิธีการและการส่งเสริมให้เด็กมีบุคลิกภาพที่ดีในทางความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบและการพึ่งตนเอง -วิธีการและสิ่งช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านจริยธรรมได้แก่ การที่พ่อแม่ทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี การลงโทษ การให้รางวัล	-บรรยายประกอบวีดิโอ -ผู้เข้ารับการอบรม -จัดกลุ่มอภิปราย -จัดแสดงบทบาทสมมติ	-ประเมินจากการอธิบายและตอบข้อซักถามในขณะจัดกลุ่มอภิปราย
3. สร้างอุปกรณ์ช่วยส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็กได้ 1 ชิ้น	ของเล่นสำหรับเด็กในแต่ละวัย -ประโยชน์ของการเล่น -วิธีการสร้างของเล่นอย่างง่าย -การเล่นของเล่นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ เพลงและนิทานสำหรับเด็ก	-บรรยายประกอบคู่มือผู้เข้ารับการอบรม -สาธิตวิธีการสร้างของเล่นจากวัสดุเหลือใช้ -แสดงตัวอย่างของเล่นที่มีประโยชน์ต่อพัฒนาการแต่ละด้าน	-ประเมินจากอุปกรณ์ที่ผู้เข้ารับการอบรมสร้างขึ้น

หน่วยที่ 4 "ข้อพึงปฏิบัติอื่น ๆ ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน" ไคแก
การมีบริโภคนิสัยที่ดี และการรักษาความสะอาดทารกและเด็กเล็ก

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	เนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	การประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม
1. บอกลักษณะบริโภคนิสัยที่ดีสำหรับเด็กเล็ก	-ปริมาณและคุณภาพของอาหารแต่ละมื้อ -ข้อควรปฏิบัติในการกินอาหาร -อาหารเสริมระหว่างมื้อ	-บรรยายประกอบคู่มือผู้เข้ารับการอบรม -สาธิตวิธีปฏิบัติและจัดแสดงตัวอย่างจริง	-ให้ผู้เข้ารับการอบรมบอกและอธิบายจากตัวอย่างที่นำมาแสดง
2. อธิบายวิธีการทำความสะอาดทารกและเด็กเล็กได้ถูกต้องตามหลักสุขอนามัย	-ข้อพึงปฏิบัติในการอาบน้ำทารกและเด็กเล็ก -การรักษาความสะอาดอวัยวะต่าง ๆ ไคแก - ตา หู จมูก เล็บ ผม และอวัยวะขับถ่าย -การรักษาความสะอาดเสื้อผ้า และเครื่องนอนของทารกและเด็กเล็ก	-บรรยายประกอบคู่มือผู้เข้ารับการอบรม -อธิบายแผนภาพประกอบการสาธิต	-ประเมินจากการสาธิตและการอธิบายของผู้เข้ารับการอบรม

2. ผลการประเมินโครงร่างหลักสูตร

การประเมินโครงร่างหลักสูตรนี้ เป็นการประเมินก่อนการนำหลักสูตรไปใช้ โดยดำเนินการประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมระหว่างองค์ประกอบของโครงร่างหลักสูตร ดังนี้ คือ

(1) ประเมินจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ว่าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็นของการอบรมหรือไม่ กล่าวคือ ถ้าได้ดำเนินการบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแล้ว จะสามารถช่วยคลี่คลายและตอบสนองต่อความจำเป็นของการอบรมได้มากน้อยเพียงไร

(2) ประเมินจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมของแต่ละหน่วยการอบรม ว่าสอดคล้องเป็นเรื่องเดียวกันกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และครอบคลุมจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่

(3) ประเมินความสอดคล้องภายในโครงร่างหลักสูตรในแต่ละหน่วยการอบรม ได้แก่

(3.1) ความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมกับเนื้อหาการอบรม

(3.2) ความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาการอบรม กับ กิจกรรมและวิธีการอบรม

(3.3) ความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม กับ วิธีการประเมินผล

ผู้เข้ารับการอบรม

ผู้ทำการประเมินโครงร่างหลักสูตร คือ ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ จำนวน 20 ท่าน ประเมินองค์ประกอบของหลักสูตรในส่วนต่าง ๆ ดังนี้ คือ

(1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร จำนวน 6 ท่าน เป็นผู้ประเมินโครงร่างหลักสูตรทั้งฉบับ

(2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน จำนวน 5 ท่าน เป็นผู้ประเมินจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม และ ประเมินเนื้อหาการอบรม

(3) ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาพัฒนาการ จำนวน 4 ท่าน เป็นผู้ประเมินจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม และ ประเมินเนื้อหาการอบรม

(4) ผู้เชี่ยวชาญด้านการให้การศึกษาอบรมผู้ใหญ่ จำนวน 5 ท่าน เป็นผู้ประเมินกิจกรรม และ วิธีการอบรม และประเมินวิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงร่างหลักสูตร คือ แบบสอบถามซึ่งสร้างตามเนื้อหาของโครงร่างหลักสูตร เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าจำนวนห้าระดับ และแบบถามปลายเปิด ซึ่งใน ส่วนที่เป็นแบบประมาณค่านั้นสร้างขึ้นเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบ

ต่าง ๆ ของโครงสร้างหลักสูตรตามที่กำหนดไว้ ส่วนที่เป็นแบบตามปลายเปิดนั้น กำหนดขึ้นเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญเสนอความคิดและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม หรือปรับปรุงแก้ไขโครงสร้างหลักสูตรตามที่กำหนดไว้ในแบบประมาณการ

2.1 ผลการประเมินความสอดคล้องระหว่างสภาพปัญหาและความจำเป็น กับ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ผลการประเมิน พบว่า จุดมุ่งหมายของหลักสูตร (เฉพาะจุดมุ่งหมายข้อแรก) มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็นอยู่ในระดับสูง (กึ่งตาราง 3 ภาคผนวก ก.) โดยผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า ควรที่จะเน้นและกระจายจุดมุ่งหมายให้เห็นถึงสภาพปัญหาโดยเด่นชัด จะทำให้จุดมุ่งหมายของหลักสูตรสามารถครอบคลุมสภาพปัญหาและความจำเป็นได้มากขึ้น และนอกจากนี้ ควรกำหนดสภาพปัญหาและจุดมุ่งหมายย่อยของหลักสูตรในทุก ๆ หน่วยการอบรม

2.2 ผลการประเมินความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายของหลักสูตร (เฉพาะจุดมุ่งหมายข้อที่ 1) กับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมในทศหน่วยการอบรม

2.2.1 หน่วยโภชนาการ

ผลการประเมิน พบว่า จากจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม 6 ข้อของหน่วยโภชนาการ มีจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม 4 ข้อที่มีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอยู่ในระดับสูง (กึ่งตาราง 4 ภาคผนวก ก.) จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมนั้น ได้แก่ (1) อธิบายวิธีการไท้มแมตามหลักสุขอนามัยได้ (2) บอกอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายและยกตัวอย่างชนิดของอาหารได้ (3) บอกผลดีของการไท้มแมได้ตามหลักโภชนาการ และ (4) บอกชนิดของอาหารเสริมที่เหมาะสมสำหรับเด็กแต่ละวัยได้ ส่วนจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมอีกสองข้อมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าเป็นจุดมุ่งหมายที่มุ่งความรู้สูงเกินไป ได้แก่ (1) จำแนกและแบ่งชนิดของนมผสมประเภทต่าง ๆ ได้ และ (2) บอกสัดส่วนและวิธีการของการไท้มแมทารกในแต่ละวัยได้ถูกต้อง จึงควรที่จะปรับจุดมุ่งหมายนี้ให้มีความรู้เพียงให้สามารถที่แยกนมที่ควรใช้เลี้ยงทารกและไม่ควรใช้เลี้ยงทารกได้ โดยให้เน้นว่านมผสมจะนำมาใช้ในกรณีที่ไม่สามารถให้นมลูกไม่ได้เท่านั้น ทั้งนี้ให้เน้นเรื่องความสำคัญของนมแม่ให้มาก

นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญได้ให้คำแนะนำและขอเสนอแนะว่า ควรเพิ่มจุดมุ่งหมาย

เชิงพฤติกรรมอื่น ๆ อีก ในด้านของ "อาหารสำหรับแม่ในขณะตั้งครรภ์และให้นมลูก" เพราะชาวชนบทยังนิยมการให้นมลูกด้วยตนเองอยู่มาก และเน้นจุดมุ่งหมายของการให้อาหารเสริม นม และระยะเวลาของการเริ่มให้อาหารเสริม การให้อาหารที่สอดคล้องกับความต้องการของร่างกายไม่มากหรือน้อยจนเกินไป และควรกำหนดจุดมุ่งหมายเพื่อให้แม่เข้าใจการอบรมมองเห็นถึงความสำคัญของอาหารที่ควรบริโภค เพื่อสร้างให้เกิดความต้องการในการกินอาหาร และในส่วนของอาหารที่เสนอแนะควรเสนออาหารที่มีในท้องถิ่นก่อให้เกิดความเจริญเติบโตของร่างกายและสมองจะเป็นประโยชน์กว่าการแบ่งแยกอาหารตามหลักวิชาการ รวมทั้งควรเพิ่มการให้ความรู้ด้านอาหารที่ให้โทษแก่ร่างกายทารกและเด็กเล็ก และอาหารที่หญิงมีครรภ์และหญิงให้นมลูกควรงดด้วย

2.2.2 หน่วยการสร้างภูมิคุ้มกันโรคเด็ก

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมในหน่วยนี้ มีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอยู่ในระดับสูง (ดังตาราง 5 ภาคผนวก ก.) และผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะให้เพิ่มเติมจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมอื่น ๆ ให้ครอบคลุมจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ในด้านเกี่ยวกับความรู้ถึงแหล่งที่พ่อแม่ควรพาลูกไปรับบริการทางสุขภาพใดถูกต้อง และควรที่จะกำหนดจุดมุ่งหมายเพื่อให้พ่อแม่ตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างภูมิคุ้มกันโรคแก่เด็ก การป้องกันรักษาสุขภาพอนามัย ตลอดจนมีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับวิธีการบำรุงรักษาฟัน และวัตถุประสงค์ของการบำรุงรักษาฟัน

2.2.3 หน่วยการพัฒนาการและการส่งเสริมพัฒนาการทารกและเด็กเล็ก

ผลการประเมิน พบว่า มีจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมเพียงข้อเดียวที่มีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอยู่ในระดับสูง คือ "อธิบายสิ่งและวิธีการส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ได้" (ดังตาราง 6 ภาคผนวก ก.) ส่วนจุดมุ่งหมายข้อที่ว่า "อธิบายลำดับขั้นของการพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็กตั้งแต่แรกเกิด - 5 ปีได้" นั้น เป็นการให้ความรู้ที่สูงกว่าและกว้างเกินไป ควรจะเปลี่ยนเป็นจุดมุ่งหมายที่ให้พ่อแม่มองเห็นความสำคัญของการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียน ให้รู้ถึงธรรมชาติในการพัฒนาการ เข้าใจการที่จะปฏิบัติตนของพ่อแม่ในอันที่จะส่งเสริมพัฒนาการ และหลีกเลี่ยงการปฏิบัติตนที่ยับยั้งและขัดขวางการพัฒนาการของเด็ก เช่น การตามใจเด็กเกินไป หรือเร่งรัดเด็กเกินไป นอกจากนี้

จุดมุ่งหมายควรเน้นวิธีการที่จะส่งเสริมพัฒนาการให้มากโดยเฉพาะการส่งเสริมการฟังตนเอง
ความมีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบ

สำหรับจุดมุ่งหมายที่ว่า "สร้างอุปกรณ์ที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการในด้าน
ต่าง ๆ ของเด็กได้ 1 ชิ้น" ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าอาจจะเป็นการเสียเวลาในการสร้างอุปกรณ์ ดังนั้น
การกำหนดจุดมุ่งหมายควรเน้นให้เห็นถึงความสามารถในการใช้วัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่นมากักแปลง
เป็นของเล่นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการ โดยเฉพาะควรเป็นอุปกรณ์ที่ฝึกทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่าง
การใช้อวัยวะมือ เทอร์ อวัยวะรับสัมผัส และสมอง รวมทั้งรู้จักที่จะเลือกของเล่นที่มีความปลอดภัย
สำหรับเด็กด้วย

2.2.4 หน่วยข้อที่ปฏิบัติอื่น ๆ ได้แก่ การบริโภคนิสัยและการรักษาความสะอาด ทารกและเด็กเล็ก

ผลการประเมิน พบว่า จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมในหน่วยนี้มีความ
สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอยู่ในระดับสูง (ดังตาราง 7 ภาคผนวก ก.) พร้อมกันนี้
ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะให้ควรกำหนดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมมากกว่าจุดมุ่งหมายด้านความรู้ความ
เข้าใจประการเดียว และเสนอให้นำหน่วยการอบรมนี้ไปรวมกับหน่วยอื่น ๆ คือ เรื่องบริโภคนิสัย
ควรรวมอยู่ในหน่วยโภชนาการ และเรื่องการรักษาความสะอาดทารกและเด็กเล็กควรรวมอยู่ใน
หน่วยการป้องกันโรคได้ นอกจากนี้ควรเพิ่มเติมเรื่องของการรักษาความสะอาดในด้านอื่น ๆ ด้วย
เช่น การรักษาความสะอาดของเสื้อผ้า น้ำดื่ม การปรุงอาหาร และภาชนะเครื่องครัวต่าง ๆ

2.3 ผลการประเมินความสอดคล้องภายในโครงสร้างของหลักสูตร

2.3.1 ผลการประเมินความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม กับ เนื้อหาการฝึกอบรม

ผลการประเมิน พบว่า เนื้อหาการอบรมมีความสอดคล้องกับจุด
มุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้อยู่ในระดับสูง (ดังตาราง 8 ภาคผนวก ก.) และผู้เชี่ยวชาญ
เสนอแนะให้เพิ่มเติมเนื้อหาตามจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่ได้เสนอให้เพิ่มเติมข้างต้น และเนื้อหา
การฝึกอบรมควรได้รับการปรับปรุงให้ายต่อความเข้าใจ หลักเล็งการใช้ศัพท์ทางวิชาการ
และเนื้อหาควรอยู่ในลักษณะที่สามารถยกตัวอย่างของจริงที่มีในชุมชนได้ เช่นตัวอย่าง อาหาร

ของเล่น สถานบริการสุขภาพ รวมทั้งเน้นเนื้อหาการอบรมในเรื่องของการส่งเสริมให้เด็กมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ และพึ่งตนเองได้ และส่งเสริมพัฒนาการด้านคุณธรรมโดยเสนอเนื้อหา . วิธีการให้รางวัลและการลงโทษที่ถูกต้องเพื่อใช้วิธีการเหล่านี้เป็นเครื่องมือในการสร้างคุณธรรมในค่านต่าง ๆ และควรมีเนื้อหาที่แนะนำให้พ่อแม่ใช้การเล่นและของเล่นเป็นเครื่องมือในการอบรมสั่งสอนและส่งเสริมพัฒนาการด้วย นอกจากนี้ เนื้อหาของการอบรมควรเพิ่มเติมเรื่อง การนอนของเด็ก การขับถ่ายที่ถูกวิธี เพราะทั้งสองเรื่องนี้มีผลต่อสุขภาพอนามัยเด็กเช่นกัน

2.3.2 ผลการประเมินความสอดคล้องระหว่าง เนื้อหาการอบรม กับ กิจกรรม และวิธีการอบรม

ผลการประเมิน พบว่า กิจกรรมและวิธีการอบรม มีความสอดคล้องกับเนื้อหาการอบรมอยู่ในระดับสูงเป็นส่วนใหญ่ (ค่าต่าง 9 ภาคผนวก ค.) นอกจากนี้บางเนื้อหาที่ผู้เชี่ยวชาญประเมินว่าไม่ควรใช้การบรรยาย คือ เนื้อหาเกี่ยวกับ อาหารที่มีประโยชน์ อาหารเสริม บริโภคนิสัย ขนของการพัฒนาการ และของเล่นสำหรับเด็ก เพราะเนื้อหาเหล่านี้สามารถใช้วิธีการอบรมแบบการแสดงตัวอย่างของจริง การสาธิต และการดูรูปหรือภาพยนตร์ได้ ซึ่งจะทำให้จะทำให้ผู้เข้าอบรมเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ได้ดีกว่าการบรรยาย นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะว่า ในการบรรยายในเนื้อหาอื่น ๆ นั้น ควรมีอุปกรณ์หรือตัวอย่างของจริงประกอบการบรรยาย ซึ่งอุปกรณ์หรือวิธีการสาธิตควรจะเป็นสิ่งที่ผู้เข้ารับการอบรมรู้จัก หาได้ง่าย ราคาถูก และสามารถนำวิธีการไปปฏิบัติได้ด้วยตนเอง

2.3.3 ผลการประเมินความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม กับ วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม

ผลการประเมิน พบว่า วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรมมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมอยู่ในระดับสูง (ดังตาราง 10 ภาคผนวก ค.) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้เสนอให้มีการประเมินผลในขณะดำเนินการอบรม โดยผู้เข้ารับการอบรมไม่รู้ตัวว่าตนกำลังถูกประเมิน จะทำให้ได้ผลดีกว่าการสัมภาษณ์ความรู้หรือการประเมินโดยผู้ถูกประเมินรู้ตัว และควรแจ้งผลการประเมินให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ทราบทันที โดยแจ้งในลักษณะเสนอแนะและให้คำแนะนำ เพื่อให้ผู้เข้าอบรมจะได้มีการพัฒนาตนเองขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งการประเมินผลและการแจ้งผลการประเมินควรจัดกระทำอยู่ในลักษณะที่กลมกลืนไปกับกิจกรรมการอบรม นอกจากนี้ วิธีการของการประเมิน

ผลควรที่จะให้ผู้เข้าร่วมรับการอบรม ทำการปฏิบัติจริงในภาคอบรม และสังเกตจากสื่อนามัยของลูกของผู้เข้ารับการอบรม อันจะทำให้การประเมินนี้มีความเชื่อมั่นได้มากขึ้น

3. ผลการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร

จากการที่ผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินและให้ข้อเสนอแนะในโครงร่างหลักสูตรแล้ว ผู้วิจัยได้นำผลของการประเมินและข้อเสนอแนะเหล่านั้นมาปรับปรุงโครงร่างหลักสูตร โดยมีการเพิ่มเติมคำทอน และปรับปรุงองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร ได้แก่ สภาพปัญหาและความจำเป็น จุดมุ่งหมายของหลักสูตร และจัดแบ่งหน่วยการอบรมใหม่ รวมทั้งแก้ไขปรับปรุงองค์ประกอบในแต่ละหน่วยการอบรม เพื่อให้ถูกต้องและเหมาะสมกับการนำไปทดลองใช้ โดยคำนึงถึงสภาพปัญหาและความจำเป็นของชุมชน ระยะเวลาในการอบรม และพื้นฐานของผู้เข้ารับการอบรมด้วย

ดังนั้น หลักสูตรการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน สำหรับพ่อแม่ในชุมชนเกษตรกรรมชนบท จึงมีองค์ประกอบและรายละเอียดในแต่ละองค์ประกอบที่ได้รับการปรับปรุงจากเดิม ดังนี้ คือ

3.1 สภาพปัญหาและความจำเป็น

จากสภาพปัญหาและความจำเป็นที่โลกกำหนดไว้อย่างกว้าง ๆ ในขั้นการสร้างโครงร่างหลักสูตรนั้น ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะให้กำหนดสภาพของปัญหาแยกเป็นเรื่อง ๆ และกระจายสภาพปัญหาแต่ละเรื่องให้เห็นเด่นชัด เพื่อที่จะเป็นแนวทางในการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมให้ชัดเจนขึ้น นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอว่าควรที่จะขยายขอบเขตของหลักสูตรให้ครอบคลุมถึงหญิงมีครรภ์และหญิงที่ให้นมลูกด้วย เพราะพัฒนาการของเด็กจะเริ่มมาจากในครรภ์ และการบำรุงแม่ที่ให้นมลูกจะมีผลต่อทารกที่ได้รับน้ำนมที่มีประโยชน์จากการบำรุงนั้น

จากข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสำรวจกลุ่มตัวอย่างเพิ่มเติมในส่วนของการโภชนาการของแม่ที่มีครรภ์และแม่ที่กำลังให้นมลูก พบว่า ในขณะที่แม่มีครรภ์หรือในช่วงที่ยังให้นมลูกอยู่นั้น การบริโภคอาหารเป็นไปตามปกติไม่ได้มีการบำรุงหรือเพิ่มอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายแต่อย่างใด อีกทั้งส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 86.67 บริโภคอาหารที่มีรสจัดและใส่ผงชูรส ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาหนึ่งที่ควรได้รับการแก้ไขด้วย

สภาพปัญหาและความจำเป็นของการอบรมตามหลักสูตรนี้ ได้ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยกำหนดแบ่งสภาพของปัญหาเป็นเรื่อง ๆ และกระจายให้เห็นถึงปัญหาในแต่ละเรื่อง ดังนี้

3.1.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 มุ่งเน้นในการปรับปรุงคุณภาพการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน ในด้านของสุขภาพอนามัย สติปัญญา โภชนาการ และจริยธรรม

3.1.2 พ่อแม่ของเด็ควัยก่อนเรียนในชุมชนเกษตรกรรมชนบทยังขาดความรู้ที่ถูกต้อง หรือมีความรู้ที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ควัยก่อนเรียน อันมีผลทำให้เกิดปัญหาในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ

(1) ปัญหาด้านโภชนาการและบริโภคนิสัย

- หญิงมีครรภ์และหญิงให้นมลูกในชนบทขาดการบำรุงร่างกาย ที่ถูกต้องตามหลักโภชนาการ และมีการบริโภคอาหารที่ให้โทษต่อร่างกาย

- ในรายที่แม่ให้อุภกินนมตนเอง ส่วนใหญ่จะทิ้งนมเหลือทิ้ง

- ในรายที่แม่ให้อุภกินนมผสม แม่ยังขาดความรู้ ความ

เข้าใจเกี่ยวกับวิธีการให้นม ทำให้การปฏิบัติในการให้นมผสมแก่ทารกไม่ถูกต้อง

- พ่อแม่ขาดความรู้ความเข้าใจในด้านการให้อาหารเสริม

โดยเริ่มให้อาหารแก่ทารกเร็วกว่าวัยที่ควร

- เด็กวัยก่อนเรียนไม่ได้รับอาหารประเภทที่ให้โปรตีนและ

แคลอรีเท่าที่ควร ทั้งยังขาดการส่งเสริมให้กินอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย

- พ่อแม่ละเลยในการรักษาความสะอาดของขวดนมสำหรับ

ทารก ความสะอาดในการปรุงอาหาร และความสะอาดในการให้อาหารแก่เด็ควัยก่อนเรียน

(2) ปัญหาด้านสุขภาพอนามัย

- พ่อแม่ขาดความรู้และมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการให้

ภูมิคุ้มกันโรคเด็ก

- ร่างกายและเครื่องนุ่งห่มของทารกและเด็กเล็กขาดความเอาใจใส่ในเรื่องของความสะอาดเท่าที่ควร

- เด็กวัยก่อนเรียนในชุมชนขาดการบำรุงรักษาพื้นอย่างถูกวิธี ทำให้เด็กวัยก่อนเรียนโดยส่วนใหญ่มีสุขภาพพื้นที่ไม่สมบูรณ์

(3) ปัญหาด้านการพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียน

- พ่อแม่ส่วนใหญ่มองไม่เห็นความสำคัญของการส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็กวัยก่อนเรียน

- เด็กวัยก่อนเรียนส่วนมากขาดการส่งเสริมให้มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ และมีการพึ่งตนเอง

- เด็กวัยก่อนเรียน ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการส่งเสริมให้มีการเล่นของเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาสติปัญญา

- พ่อแม่ขาดความสนใจในการวางรากฐานด้านพัฒนาการทางจริยธรรมให้แก่ลูกในวัยก่อนเรียน

3.2 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

จากจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้ในขั้นตอนของการสร้างโครงสร้างหลักสูตรนั้น เป็นจุดมุ่งหมายโดยทั่วไปของการอบรม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้แนะนำให้กำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะเรื่อง โดยกำหนดให้สอดคล้องกับการกระจายของสภาพปัญหาในแต่ละเรื่อง ดังนั้น จุดมุ่งหมายของหลักสูตร จึงแบ่งเป็นจุดมุ่งหมายทั่วไป และจุดมุ่งหมายเฉพาะ ดังนี้ คือ

3.2.1 จุดมุ่งหมายทั่วไป

(1) เพื่อสนองนโยบายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ซึ่งเน้นการปรับปรุงการจติอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน

(2) เพื่อให้ความรู้คำแนะนำเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนให้แก่พ่อแม่ในชุมชนเกษตรกรรมชนบทในด้านต่าง ๆ คือ การโภชนาการ การป้องกันและรักษาสุขภาพอนามัย และการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียน

(3) เพื่อกระตุ้นให้พ่อแม่ตระหนักถึงความสำคัญของบทบาทที่คนทั้งมีในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อกันก่อนเรียน อันเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างคุณภาพประชากรให้แก่ประเทศ

3.2.2 จุดมุ่งหมายเฉพาะ

- (1) เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมองเห็นความสำคัญของอาหารที่บริโภค
- (2) ส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้เกี่ยวกับอาหารที่เหมาะสมสำหรับหญิงมีครรภ์และหญิงที่ให้นมลูก และมีความรู้เกี่ยวกับอาหารที่มีประโยชน์แก่ร่างกายและสมองของทารกและเด็กเล็ก
- (3) ส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ด้านการให้อาหารเสริมแก่ทารก โดยเฉพาะระยะเวลาในการเริ่มให้อาหารเสริม คุณภาพและปริมาณของอาหารที่ควรให้แก่ทารกและเด็กเล็ก
- (4) เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสนใจในการรักษาความสะอาดด้านการปรุงอาหาร และภาชนะที่ใส่อาหารให้แก่เด็ก
- (5) เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างภูมิคุ้มกันโรคแก่ทารกและเด็กเล็ก และรู้แหล่งที่ถูกต้องในการนำเด็กไปรับบริการ
- (6) ส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการอบรมให้มีความรู้ที่ถูกต้องในด้านการป้องกันและการบำรุงรักษาสุขภาพฟันของเด็กเล็ก
- (7) เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสนใจในการรักษาความสะอาดร่างกายตลอดจนเครื่องนุ่งห่มของทารกและเด็กเล็ก
- (8) เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมองเห็นถึงความสำคัญที่พ่อแม่ควรเป็นผู้ส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็กเล็ก
- (9) เพื่อให้คำแนะนำในด้านการฝึกหัดอบรมเด็กเล็กให้มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ และรู้จักพึ่งตนเอง
- (10) เพื่อเสนอแนะวิธีการให้อาหารและการลงโทษที่เหมาะสมเป็นสิ่งเสริมแรงในการอบรมคุณธรรมที่พ่อแม่ต้องการ

- (11) เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมองเห็นถึงประโยชน์ของการเล่นของเด็ก
- (12) เพื่อแนะวิธีการเล่นกับเด็ก แนะนำของเล่นที่มีประโยชน์ หาง่าย และประดิษฐ์ขึ้นเองจากวัสดุเหลือใช้มาสร้างเป็นของเล่นสำหรับเด็กวัยก่อนเรียน
- (13) เพื่อเสนอนิทานและเพลงที่เหมาะสมสำหรับเด็กให้แกผู้เข้ารับการอบรม เพื่อเป็นตัวอย่างในการเลือกเพลงและนิทานให้แกลูกของตน

3.3 หน่วยการอบรม

หน่วยการอบรมเดิมที่กำหนดไว้ในโครงร่างก่อนการประเมิน มี 4 หน่วยโดยแบ่งตามความต้องการของกลุ่มตัวอย่าง แต่เมื่อได้รับข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญว่าควรจัดแบ่งหน่วยการอบรมตามเนื้อหา โดยรวมเนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้องกันให้อยู่ในหน่วยเดียวกัน และปรับชื่อของหน่วยการอบรมให้เหมาะสม โดยกำหนดให้หน่วยที่ 1 เป็นหน่วยโภชนาการ หน่วยที่ 2 ได้เปลี่ยนชื่อจาก "การสร้างภูมิคุ้มกันโรคเด็ก" มาเป็น หน่วยการป้องกันและการรักษาสุขภาพอนามัย และหน่วยที่ 3 ได้เปลี่ยนมาเป็นหน่วยการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กเล็ก โดยไม่เน้นเกี่ยวกับลำดับขั้นของการพัฒนาการในด้านต่าง ๆ เนื่องจากเห็นว่าเป็นความรู้ขั้นสูงและไม่มีประโยชน์โดยตรงเท่ากับการอบรมโดยเน้นที่การส่งเสริมพัฒนาการไปเลย โครงร่างของหลักสูตรที่ปรับปรุงขึ้นจากข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญนี้ จึงมี 3 หน่วยการอบรม ซึ่งแต่ละหน่วยแบ่งเป็นหัวข้อเรื่อง ดังนี้ คือ

3.3.1 หน่วยโภชนาการ แบ่งเป็น 7 เรื่อง ได้แก่

- (1) ความสำคัญของอาหาร
- (2) อาหารสำหรับหญิงมีครรภ์และหญิงที่ให้นมลูก
- (3) นมแม่...อาหารสำหรับทารก
- (4) นมผสม...ใช้ในกรณีที่ไม่ให้นมตนเองไม่ได้
- (5) อาหารเสริมนมและอาหารเสริมระหว่างมื้อ
- (6) อาหารที่บำรุงสมองและร่างกาย และอาหารที่ให้โทษแก่สมองและร่างกาย
- (7) การรักษาความสะอาดในการปรุงอาหารและการให้อาหารทารก

3.3.2 หน่วยการป้องกันและการรักษาสุขภาพอนามัย แบ่งเป็น 3 เรื่อง ได้แก่

- (1) การให้ภูมิคุ้มกันโรคเด็ก
- (2) การรักษาความสะอาดร่างกายและเครื่องนุ่งห่มของทารกและเด็กเล็ก
- (3) สุขภาพของฟัน

3.3.3 หน่วยการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กเล็ก แบ่งเป็น 7 เรื่อง ได้แก่

- (1) ความสำคัญของการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก
- (2) การเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม
- (3) การฝึกให้เด็กมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ และพึ่งตนเองได้
- (4) การให้รางวัลและการลงโทษเด็กเล็ก
- (5) การเล่นของเด็กเล็ก
- (6) เพลงสำหรับเด็กเล็ก
- (7) นิทานสำหรับเด็กเล็ก

หน่วยการอบรมแต่ละหน่วย ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 องค์ประกอบ คือ จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม หัวข้อของเนื้อหาการอบรม กิจกรรมและวิธีการอบรม และวิธีการประเมินผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งแต่ละหน่วยแบ่งการอบรมออกเป็นเรื่อง ๆ โดยมีชื่อเรื่องกำกับไว้

การกำหนดรายละเอียดขององค์ประกอบต่าง ๆ ดำเนินการกำหนดตามขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร โดยยึดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นหลัก ดำเนินการกำหนดรายละเอียดขององค์ประกอบอื่น ๆ ให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมซึ่งกันและกัน ดังนี้

(1) จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม กำหนดโดยพิจารณาจากจุดมุ่งหมายเฉพาะของหลักสูตรในแต่ละเรื่อง มาปรับปรุงจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่มีอยู่ในโครงร่างเดิมให้มีความเหมาะสม และเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดไปตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

(2) หัวข้อเนื้อหาของการอบรม ผู้วิจัยแบ่งเนื้อหาของการอบรมออกเป็นหัวข้อต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม โดยรายละเอียดของเนื้อหาที่กำหนดจากการพิจารณาเนื้อหาในเอกสารและหนังสือการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่นำมาอ้างอิงไว้ ประกอบกับข้อเสนอแนะ

ของผู้เชี่ยวชาญที่ได้เสนอแนะไว้ในขั้นตอนของการประเมินโครงร่างหลักสูตร

(3) กิจกรรมและวิธีการอบรม ผู้วิจัยได้เปลี่ยนแปลงกิจกรรมและวิธีการอบรมไปจากโครงร่างเดิม ซึ่งเดิมเป็นการอบรมแบบใช้ผู้อยู่อบรมเป็นศูนย์กลาง เปลี่ยนมาเป็นการใช้ผู้เชี่ยวชาญรับการอบรมเป็นศูนย์กลางตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ วิธีการอบรมที่ได้กำหนดใหม่นี้จึงเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการอบรมได้แสดงความคิดเห็นและมีบทบาทในการอบรมมากขึ้น วิธีการส่วนใหญ่จึงเป็นการเสนอความคิดเห็น การอภิปราย และการแสดงหรือการสาธิตมากกว่าการอบรมแบบบรรยาย

(4) วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม ได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยไม่ใช้การประเมินผลแบบการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลหลังการอบรม เพราะจะทำให้ผู้เข้ารับการอบรมประหม่าและรู้ตัวว่าจะตอบข้อสัมภาษณ์ไม่ตรงกับข้อเท็จจริง การประเมินผลจึงควรที่จะทำการประเมินในขณะที่กำลังดำเนินการอบรม โดยผู้อยู่อบรมประเมินได้จาก การร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมสนทนา หรือร่วมกันปฏิบัติในขณะที่ทำการอบรม และในบางเรื่องจะใช้วิธีการสังเกตในขณะที่ทำการอบรม หรือประเมินโดยการติดตามผลการปฏิบัติงานจริงหลังการอบรม

รายละเอียดขององค์ประกอบในแต่ละหน่วยการอบรมกำหนดเป็นโครงสร้างของหน่วย

ดังนี้ คือ

ชื่อเรื่อง	จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	หัวข้อของเนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีฝึกอบรม	วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม
1. ความสำคัญ ของอาหาร	1. แสดงหรือบอกผลเสียของ การขาดอาหารและการกิน อาหารที่ไม่เหมาะสมทางกายใจ ถูกต้อง 2. แสดงหรือบอกผลดีของการ ได้อาหารที่มีประโยชน์ ร่างกายได้ถูกต้อง	1. อาหารคือตัวเรา 2. ผลเสียของการขาดอาหาร และการกินอาหารที่ไม่เหมาะสม ร่างกาย 3. ผลดีของการได้อาหารที่มี ประโยชน์ต่อร่างกาย	1. แสดงแผนภาพตามหัวข้อ เพื่อค้นหาและอภิปราย 2. อภิปรายและสอบถามผู้เข้า รับการอบรมเกี่ยวกับเนื้อหา ทั้งหมด	1. ประเมินจากการร่วมแสดงความคิดเห็น และร่วมค้นหา 2. ทดสอบผู้เข้ารับการอบรมในส่วนที่ยัง ไม่ได้ประเมินในขณะทำการอบรม ด้วยวิธีสัมภาษณ์ 3. ติดตามผลหลังการอบรม
2. อาหาร สำหรับหญิงมี ครรภ์ และหญิง ที่ให้นมลูก	1. แสดงและบอกถึงอาหารที่ หญิงมีครรภ์ และหญิงที่ให้นม ลูกกิน หรือควรรงคได้ถูกต้อง	1. อาหารที่หญิงมีครรภ์และ หญิงให้นมลูกต้องกิน (โดย เลือกแนะนำจากอาหารที่มี ในท้องถิ่น) 2. อาหารที่ควรรงคในขณะมี ครรภ์ และในช่วงที่ลูกยังไม่ หย่านม (รวมทั้งนม และ เครื่องดื่มบางชนิดด้วย)	1. เสนอหัวข้อให้ผู้เข้ารับการ อบรมร่วมแสดงความคิดเห็น 2. แสดงอาหารจริง (ที่อยู่ใน ท้องถิ่น) ให้ผู้เข้าอบรม ร่วมกันแบ่งอาหารที่ประโยชน์ และให้โทษ โดยผู้อบรมเป็น ผู้นำ และชี้แจงภายหลัง	1. ประเมินจากการร่วมแสดงความคิดเห็น และจัดแผนอาหารที่นำมาแสดง 2. ให้ผู้เข้ารับการอบรมแบ่งปันกลุ่มจัด อาหารที่มีประโยชน์และให้โทษ จาก อาหารที่นำมาแสดง และให้ผู้เข้าอบรม นำมารับประทานเอง โดยให้แต่ละคน จัดอาหารที่เหมาะสม และไม่ให้เหมาะสม สำหรับหญิงมีครรภ์และหญิงที่ให้นมลูก
3. นมแม่... อาหารสำหรับ ทารก	1. แสดงหรือบอกถึงความ สำคัญของการให้นมแม่ในคน ต่าง ๆ ได้ถูกต้อง 2. แสดงการให้นมลูกได้ถูกต้อง ตามหลักสุขอนามัย	1. อาหารของทารกก่อนนมแม่ 2. ผลดีของการให้นมแม่ ใน คนและสัตว์สำหรับแม่ สำหรับ ลูก และสำหรับครอบครัว	1. เสนอหัวข้อเพื่อค้นหาถึง ผลดีของการให้นมแม่ และ เหตุผลที่คนในชุมชนเองเกลียด 2. ร่วมกันอภิปรายถึงเหตุผล ที่แต่ละคนเสนอมา	1. ประเมินจากการร่วมค้นหาและ อภิปราย 2. ให้ผู้เข้ารับการอบรมจัดเป็นกลุ่ม ปฏิบัติไปพร้อมกับการสาธิตของผู้อบรม และให้ผลัดกันวิจารณ์ จาความและกลุ่มปฏิบัติ

ชื่อเรื่อง	จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	หัวข้อของเนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม
3. แม่ (ต่อ)	3. แสดงหรือบอกข้อดีของผู้ที่ไม่ควรโทษลูกใดถูกตอง	3. ขอบปฏิบัติในการให้แม่ 4. ข้อดีของผู้ที่ไม่ควรโทษตนเองถูก	3. เสนอภาพตามลำดับเรื่องและส่วนที่ถามถึงความคิดเห็นที่แต่ละคนเสนอมา 4. สาธิตขอปฏิบัติในการให้แม่ และให้ปฏิบัติไปพร้อมกัน โดยรวมกันวิจารณ์ว่าควรทำอย่างไรจึงจะเหมาะสมที่สุด	3. ทดสอบในระหว่างทำการอบรมในแต่ละเรื่องด้วยวิธีสัมภาษณ์
4. แม่ (ต่อ) ใช้ใบกรณีศึกษา ให้ตนเอง ไม่ได	1. แสดงและบอกการเลือกสิ่งที่อยู่ในห้องนี้ เพื่อนำมาเลี้ยงทารกไดถูกตอง 2. แสดงการเตรียมและการให้แม่ผสมลูกไดถูกตอง 3. แสดงหรือบอกถึงผลเสียของการใช้นมขุนหวานเลี้ยงทารกไดถูกตอง	1. นมผสมที่เหมาะสมสำหรับเลี้ยงทารก และการเลือกนมผสมที่อยู่ในห้องนี้ 2. ขอบปฏิบัติในการให้แม่ผสม 3. ผลเสียของการให้แม่ขุนหวานเลี้ยงทารก	1. แสดงนมผสมที่อยู่ในห้องนี้และนมขุนหวานอื่น ๆ เพื่อให้ผู้เข้าอบรมเลือกนมที่เหมาะสมสำหรับเลี้ยงลูก 2. สาธิตประกอบภาพพร้อมกับผู้เข้าอบรมปฏิบัติตามโดยช่วยกันแนะนำ 3. แสดงภาพเปรียบเทียบระหว่างเด็กที่เลี้ยงด้วยนมที่ถูกต้อง กับเด็กที่เลี้ยงด้วยนมขุนหวาน ให้ผู้เข้ารับการอบรมร่วมสนทนา แสดงความคิดเห็น	1. ประเมินจากการร่วมสนทนาและแสดงความคิดเห็น 2. สังเกตจากการทดลองปฏิบัติจริง 3. ให้ผู้เข้ารับการอบรมแบ่งกลุ่มปฏิบัติและให้แต่ละกลุ่มประเมินสมาชิกในกลุ่ม 4. สังเกตจากผู้ถูกทดลองหรือไม่ อย่างไร 5. สังเกตและบันทึกในขณะร่วมทำการอบรม

ชื่อเรื่อง	จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	หัวข้อของเนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม
5. อาหารเสริมนมและอาหารเสริมระหว่างนม	1. แสดงหรือบอกถึงความสำคัญของการเสริมได้ถูกต้อง 2. แสดงหรือบอกวัยของการเริ่มให้อาหารเสริมและผลเสียของการให้เร็วเกินไปหรือช้าเกินไป 3. กำหนดและเลือกอาหารเสริมสำหรับเด็กแต่ละวัยได้ถูกต้อง 4. ให้อาหารเสริมแก่ลูกได้ถูกต้องตามวัย	1. ความสำคัญของการให้อาหารเสริมนม 2. วัยของการเริ่มให้อาหารเสริมและผลเสียของการให้เร็วเกินไป หรือให้ช้าเกินไป 3. อาหารเสริมที่เหมาะสมสำหรับเด็กแต่ละวัย 4. หลักในการให้อาหารเสริมแก่ทารก 5. อาหารเสริมระหว่างนมสำหรับเด็ก	1. สันทัดถึงอาหารเสริมที่แต่ละคนในลูกในแต่ละวัย 2. เสนอภาพและรวมสันทัดถึงความสำคัญของการให้อาหารเสริมและวัยที่เหมาะสมในการให้อาหารเสริม 3. แสดงอาหารที่จะนำมาปรุงเป็นอาหารเสริม โดยแบ่งกลุ่มเพื่อปรุงอาหารเสริมสำหรับเด็กแต่ละวัย 4. ให้รวมกันคิดอาหารเสริมระหว่างนม และรวมกันคิดว่าอาหารที่ตนนำมาจะปรุงเป็นอาหารเสริมแก่ทารกและเด็กเล็กได้อย่างไร (ตัวอย่างอาหารเสริมจะมีพริกในบางของการฝึกอบรม)	1. ประเมินจากการร่วมอภิปรายและ 2. สังเกตจากการปรุงอาหารเสริม 3. คิดตามการให้อาหารเสริมของผู้รับการอบรมที่ให้อาหารในแต่ละวัน 4. ประเมินจากผลการปฏิบัติงานจริงและการรวมแสดงความรู้ความคิดเห็น การอภิปรายของผู้เข้ารับการอบรม
6. อาหารที่บำรุงสมองและร่างกายและอาหารที่ให้โทษแก่ร่างกายและอาหารที่ให้โทษแก่สมอง	1. กำหนดและเลือกอาหารที่บำรุงสมองและร่างกายและอาหารที่ให้โทษแก่ร่างกายและสมองของเด็กเล็กได้ถูกต้อง 2. ให้อาหารที่บำรุงสมอง	1. อาหารที่บำรุงสมองและร่างกายของเด็กเล็ก 2. ปริมาณอาหารที่เด็กเล็กควรได้รับในแต่ละวัน 3. อาหารที่ให้โทษแก่สมองและร่างกายของเด็กเล็ก	1. แสดงอาหารจริงประกอบภาพให้ผู้เข้าอบรมเลือกและบอกว่าตนให้อาหารชนิดใด 2. รวมอภิปรายว่าอาหารแต่ละชนิดมีประโยชน์และให้โทษอย่างไร	1. ประเมินจากการร่วมอภิปรายและการแสดงความคิดเห็นของผู้เข้าอบรม 2. ติดตามการให้อาหารแก่ลูกของผู้เข้ารับการอบรม 3. ประเมินจากอาหารที่ผู้เข้ารับการอบรมนำมาในวันต่อ ๆ ไป

ชื่อเรื่อง	จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	หัวข้อของเนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม
6. (ต่อ) สมองของเด็กเล็ก	และร่างกายเล็ก และจด อาหารที่ให้โทษแก่ลูกของตน		3. ให้แต่ละคนช่วยกันพิจารณา ว่าอาหารที่ตนนำมาหามาจะ สำหรับเด็กเล็กหรือไม่ และ จะมีวิธีการปรุงอย่างไร เพื่อ ให้ได้อาหารที่มีประโยชน์	
7. การปรุง อาหารและการ ให้อาหารแก่ ทารกและเด็กเล็ก	1. แสดงการปรุงอาหาร และการให้อาหารแก่ทารก และเด็กเล็กโดยถูกต้อง	1. การศึกษาความสะอาดใน การปรุงอาหาร 2. การปรุงอาหารเพื่อรักษา คุณค่าของอาหาร 3. การป้อนข้าวเด็ก	1. ให้ผู้เข้ารับการอบรมร่วมกัน ปรุงอาหารสำหรับการบริหารและ เด็กเล็ก และสนับสนุนแนะนำ ในขณะทำการปฏิบัติ 2. หลังจากปรุงอาหารแล้ว ให้ป้อนข้าวลูกของตน โดย ผู้อบรมเสนอตัวอย่างที่ถูกต้อง และแนะนำแก้ไขผู้ปฏิบัติไม่ ถูกต้อง	1. ประเมินจากการปฏิบัติในขณะอบรม 2. ติดตามการปฏิบัติจริงของผู้เข้ารับการ อบรมในวันต่อ ๆ มา และหลังการ อบรมในแต่ละวัน

หน่วยที่ 2 หน่วยการป้องกันและการรักษาสุขภาพอนามัย

ชื่อเรื่อง	จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	หัวข้อของเนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม
1. การให้ภูมิคุ้มกันโรคเด็ก	1. แสดงหรือบอกถึงความสำคัญของผู้ป่วยโรคเด็ก 2. สามารถบันทึกหรือบอกถึงระยะเวลาที่ควรพาเด็กไปฉีดวัคซีนได้ถูกต้อง 3. แสดงหรือบอกขอการปฏิบัติก่อนและหลังการพาเด็กไปรับภูมิคุ้มกันโรคเด็กได้	1. ความสำคัญของการให้ภูมิคุ้มกันโรคเด็ก 2. ระยะเวลาในการพาเด็กไปรับภูมิคุ้มกัน 3. สิ่งที่ต้องรู้ในสมุดบันทึกการฉีดวัคซีน 4. ข้อควรปฏิบัติก่อนและหลังพาเด็กไปฉีดวัคซีน	1. เล่นบทบาทสมมติเป็นพ่อแม่และลูก 2. กำหนดสถานการณ์ให้ผู้ป่วยรับการฉีดวัคซีน หรือบันทึกในสมุดบันทึกการฉีดวัคซีน 3. สันทนาการเรื่องข้อปฏิบัติก่อนและหลังพาเด็กไปฉีดวัคซีน	1. ประเมินจากการสังเกตขณะทำการอบรม 2. ประเมินโดยการสัมภาษณ์รายบุคคลเกี่ยวกับระยะเวลาที่ควรพาเด็กไปฉีดวัคซีนในเตลละวัย 3. ประเมินจากบันทึกการฉีดวัคซีนที่กักเก็บไว้
2. การรักษาความสะอาดทารกและเด็ก	1. สามารถอธิบายอาหารและเด็กเล็กได้ถูกต้องตามหลักสุขอนามัย 2. สามารถรักษาความสะอาดอวัยวะต่าง ๆ เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องนอนของผู้ป่วยได้ 3. สามารถฝึกลูกให้รู้จักการรักษาความสะอาดตนเองได้	1. ความสำคัญของการรักษาความสะอาด 2. การรักษาความสะอาดเด็ก 3. การรักษาความสะอาดอวัยวะต่าง ๆ และเครื่องนุ่งห่ม 4. การรักษาความสะอาดเครื่องนอน	1. เล่นบทบาทสมมติเป็นพ่อแม่และลูก 2. กำหนดสถานการณ์ให้ผู้ป่วยรับการฉีดวัคซีน หรือบันทึกในสมุดบันทึกการฉีดวัคซีน 3. สันทนาการเรื่องข้อปฏิบัติก่อนและหลังพาเด็กไปฉีดวัคซีน	1. ประเมินจากการสังเกตขณะทำการอบรม 2. ประเมินจากการสัมภาษณ์รายบุคคลเกี่ยวกับระยะเวลาที่ควรพาเด็กไปฉีดวัคซีนในเตลละวัย 3. ประเมินจากบันทึกการฉีดวัคซีนที่กักเก็บไว้

ชื่อเรื่อง	จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	หัวข้อของเนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีการสอน	วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม
2. (กอ)		5. การฝึกให้เด็กรู้จักวิชา ความสะอาดของตนเอง	ของทารกและเด็กเล็ก เพื่อให้ รวมสุนันทาและอภิปราย 4. ให้แต่ละคนเล่นวิธีการฝึกลูก ของหนูให้รักความสะอาดตนเอง โดยผู้อบรมเพิ่มเติมในส่วนที่ยัง บกพร่อง	วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม
3. สุขภาพ ของฟัน	1. แสดงหรือบอกความสำคัญ ของการรักษาฟันโดยถูกต้อง 2. บอกสาเหตุของฟันผุได้ ถูกต้อง 3. แสดงหรือบอกการป้องกัน และการบำรุงรักษาฟันป้องกัน ตนได้ 4. สามารถแปรงฟันได้ถูกวิธี	1. ความสำคัญของการรักษา สุขภาพฟัน และโทษของการ ปล่อยฟันผุ 2. สาเหตุที่ทำให้ฟันผุ 3. การป้องกันฟันผุในเด็กเล็ก และการบำรุงรักษาฟันป้องกัน ตน 4. การแปรงฟันที่ถูกต้องวิธี	1. แสดงภาพฟันที่มีสุขภาพดีและ ภาพฟันผุ เพื่อให้ผู้เข้าอบรม สนใจถึงสาเหตุที่ทำให้ฟันผุ การป้องกันฟันผุ และการรักษา สุขภาพของฟัน โดยผู้อบรมแนะนำ เพิ่มเติมในส่วนที่บกพร่อง 2. สาธิตวิธีแปรงฟันที่ถูกต้อง พร้อมกับให้ผู้เข้ารับการอบรม ทดลองแปรงฟันตามรอย (โดยสาธิต หลังการรับประทานอาหาร)	1. สังเกตผู้เข้าอบรมในขณะทำการ อบรม 2. ประเมินจากการทดลองปฏิบัติจริง ของผู้เข้ารับการอบรม 3. ติดตามการปฏิบัติจริงในวันต่อ ๆ มา และสังเกตจากกลุ่มของผู้เข้ารับการ อบรม

หน่วยที่ 3 หน่วยการเรียนรู้ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กเล็ก

ชื่อเรื่อง	จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	หัวข้อของเนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	วิธีการประเมินผู้เข้ารับการอบรม
1. ความสำคัญของการส่งเสริมพัฒนาการในวัยเด็กเล็ก	ในกิจกรรมนี้ มุ่งที่จะชักจูงให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมพัฒนาการในวัยเด็กเล็ก และตระหนักถึงความสำคัญในบทบาทของตน (ซึ่งอาจจะมิได้แสดงออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอกให้สังเกตเห็นโดยตรง)	1. ช่วง 5 ปีแรกของชีวิต เป็นช่วงสำคัญของการพัฒนาการในทุกด้าน 2. ผลเสียจากการที่เด็กไม่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการ 3. พ่อแม่... บุคคลสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการของลูก	1. เสนอภาพการพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็กแรกเกิด-5 ปี และให้รวมส่วนที่น่าทึ่งว่า หากเด็กไม่ได้รับสิ่งส่งเสริมพัฒนาการในช่วงนั้น ๆ จะเป็นอย่างไร 2. เสนอภาพพฤติกรรมที่ควรได้รับการแก้ไข (ซึ่งเป็นผลมาจากการไม่ได้รับสิ่งส่งเสริมพัฒนาการ) 3. เสนอหัวข้อสนทนา "ใครเป็นบุคคลสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กเล็ก" 4. รวมกันสรุปการพัฒนา และให้ทุกคนแสดงถึงความสำคัญของการส่งเสริมพัฒนาการของลูก	1. ประเมินจากการสังเกตระหว่าง การอบรมและการสัมภาษณ์ 2. สังเกตพฤติกรรมอื่น ๆ ที่ปรากฏในขณะทำการอบรมในหน่วยนี้
2. การเลี้ยงดูที่เหมาะสม	1. แสดงลักษณะของการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสมได้ 2. บอกถึงผลเสียของการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม ๆ ได้ถูกต้อง	1. ลักษณะของการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม และผลเสียที่เกิดขึ้นตามมา 2. พฤติกรรมบางอย่างของพ่อแม่และลูกที่ผิดที่พึง	1. จัดแสดงบทบาทสมมติตามหัวข้อของเนื้อหาการอบรม 2. เสนอภาพประกอบของพฤติกรรมและบันทึกให้ผู้เข้าอบรมอภิปรายและวิจารณ์ถึง	1. สังเกตในระหว่างการอบรม 2. ประเมินจากการสังเกตและการอภิปราย

ชื่อเรื่อง	จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	หัวข้อของเนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม
2. (ต่อ)	3. แสดงและบอกพฤติกรรมของผู้ใหญ่ไปยังการพัฒนาการของเด็กเล็ก	การพัฒนาการของเด็กเล็ก	พฤติกรรมต่าง ๆ และผลเสียของพฤติกรรมนั้น โดยผู้อบรมแนะนำให้เพิ่มเติมและรู้กฏภายในระหว่างกาการอภิปรายด้วย	
3. การฝึกให้เด็กประเบียบวินัย ที่ตนเอง และมีความรับผิดชอบ	1. แสดงและบอกวิธีการในการฝึกหัดเด็กให้ระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ และมีการพึ่งตนเอง พร้อมยกตัวอย่างให้เห็นจริงได้	1. ความสำคัญของการมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ และสามารถพึ่งตนเองได้ 2. วิธีการฝึกหัดเด็กให้มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ และการพึ่งตนเอง	1. สุ่มหนาและอภิปรายตามหัวข้อของเนื้อหาการอบรม 2. จัดแสดงบทบาทสมมติถึงวิธีการในการฝึกหัดเด็ก 3. รวมนักอภิปรายและสรุปวิธีการที่ถูกต้อง พร้อมแสดงภาพประกอบ	1. ประเมินจากการแสดงและสรุปในขณะทำการอบรม 2. ให้ผู้เข้ารับการอบรมยกตัวอย่างของวิธีการฝึกหัดมาคนละ 1 ตัวอย่าง
4. วิธีการในทางวัดและการลงโทษเด็กเล็ก	1. บอกจุดมุ่งหมายของการให้รางวัลและการลงโทษเด็กเล็กได้ถูกต้อง 2. แสดงหรือบอกหลักการให้รางวัลและการลงโทษเด็กได้ถูกต้อง 3. แสดงตัวอย่างของการให้รางวัลและการลงโทษที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมได้ถูกต้อง	1. จุดมุ่งหมายของการให้รางวัลและการลงโทษเด็กเล็ก 2. หลักของการให้รางวัลและการลงโทษที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม	1. จัดแสดงบทบาทสมมติของการให้รางวัลและการลงโทษที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม 2. สรุปข้อสรุปและแสดงการฝึกหัดเพื่อให้ผู้ดูและผู้ฟังเข้าใจหลักการที่ถูกต้อง	1. ประเมินจากการรวมอภิปรายและการจัดแสดงภายในกลุ่ม 2. ติดตามผลโดยการสัมภาษณ์ของผู้เข้าอบรมอย่างไม่เป็นทางการเกี่ยวกับการให้รางวัลและการลงโทษ

ชื่อเรื่อง	จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	หัวข้อของเนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม
5. การเล่นของเด็ก	1. การอบรมเรื่องนิทานที่จะให้ผู้เข้าอบรมตระหนักถึงประโยชน์ของการเล่นของเด็กเล็ก และเวลาให้เล่นเล่นกับลูก 2. สามารถคิดแปลงวัสดุเหลือใช้ในบ้านหรือวัสดุที่หาง่ายในห้องเด็กเป็นวัสดุเป็นของเล่นของลูกได้	1. ประโยชน์ของการเล่น 2. การเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็กในแต่ละวัย 3. ของเล่นที่เหมาะสมสำหรับเด็กแต่ละวัย 4. การเล่นกับลูก	1. รวมกันบอกชื่อและวิธีการเล่นของเด็กในห้องเรียน พร้อมกันร่วมพิจารณาประโยชน์ของการเล่นแต่ละชนิด 2. รวมกันจัดทำการเล่นแต่ละแบบขึ้น เหมาะสำหรับเด็กวัยใดและส่งเสริมพัฒนาการในด้านใด 3. นำวัสดุเหลือใช้และวัสดุที่หาง่ายในห้องเด็กมาให้เข้าอบรมมาคิดประดิษฐ์เป็นของเล่นที่เหมาะสมกับวัยของลูกตน โดยอบรมแนะนำเป็นตัวอย่าง	1. ประเมินจากการรวมกิจกรรมใน 2. ประเมินจากของเล่นที่ผู้เข้ารับการอบรมประดิษฐ์ขึ้น 3. ติดตามผลจากการสอบถามลูกของ ผู้เข้ารับการอบรม
6. เพลงสำหรับเด็กเล็ก	1. การอบรมเรื่องนิทานที่จะให้ผู้เข้าอบรมตระหนักถึงความสำคัญของเพลงสำหรับเด็กเล็ก 2. แสดงหรือบอกหลักเกณฑ์ในการเลือกเพลงสำหรับเด็กเล็กได้	1. ความสำคัญของเพลงสำหรับเด็กเล็ก 2. เพลงสำหรับเด็กเล็กที่มีอยู่ในห้องเรียน 3. การเลือกเพลงให้เด็กเล็กร้อง	1. รวมกันบอกเพลงสำหรับเด็กเล็กที่ร้องอยู่ในห้องเรียน หรือเพลงที่ลูกตนชอบร้อง 2. สุ่มถามตามหัวข้อของเนื้อหา 3. รวมกันสรุปถึงหลักเกณฑ์ในการเลือกเพลงให้เด็กเล็กร้อง	1. ประเมินจากข้อสรุปและการรวมอภิปรายในขณะอบรม 2. ติดตามผลหลังจากการอบรม

ชื่อเรื่อง	จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	หัวข้อของเนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม
7. นิทานสำหรับเด็กเล็ก	1. การอบรมเรื่องนิทานที่จะให้เขาได้รับการอบรมใดตระหนักถึงความสำคัญของการเลือกนิทานเพื่อเล่าให้เด็กฟัง 2. แสดงหรือบอกหลักเกณฑ์ในการเลือกนิทาน เพื่อเล่าให้เด็กฟัง	1. ความสำคัญของการเลือกนิทานสำหรับเด็กเล็ก 2. นิทานสำหรับเด็กที่สนใจฟัง 3. การเลือกนิทานเพื่อเล่าให้เด็กฟัง	1. รวมนิทานที่ตนเองและเพื่อนำเสนอเรื่องสำหรับเด็กเล็กที่อยู่ในห้องเรียน 2. สุ่มถามตามหัวเรื่องของเนื้อหา 3. รวมนิทานที่สรุปถึงหลักเกณฑ์ในการเลือกนิทาน เพื่อเล่าให้เด็กฟัง	1. ประเมินจากการรวบรวมอภิปราย และ รวมสรุปในขณะอบรม 2. ติดตามผลหลังจากการอบรม

การทดลองใช้หลักสูตร

1. วัตถุประสงค์ของการทดลองใช้หลักสูตร

การทดลองใช้หลักสูตรมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ

1.1 เพื่อที่จะประเมินผลการใช้หลักสูตร ว่ามีความเหมาะสมกับผู้เข้ารับการอบรมหรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรคในการใช้หลักสูตรอย่างไร การประเมินผลหลักสูตรในขั้นนี้เป็นการประเมินผลหลังจากการนำหลักสูตรไปใช้แล้วโดยดำเนินการประเมินผลในด้านต่าง ๆ คือ

1.1.1 ประเมินความเหมาะสมของเนื้อหาการอบรม กิจกรรมและวิธีการอบรม รวมทั้งอุปกรณ์ที่ใช้ในการอบรม วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม ระยะเวลาในการอบรม และผู้ทำการอบรม ว่าสิ่งเหล่านี้เป็นที่พึงพอใจและเหมาะสมกับพื้นฐานและความต้องการของผู้เข้ารับการอบรมหรือไม่

1.1.2 ประเมินถึงปัญหาและอุปสรรคในการใช้หลักสูตร และปัจจัยที่ส่งเสริมการใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ

1.2 เพื่อที่จะประเมินความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติงานของผู้เข้ารับการอบรม ว่าเมื่อได้รับการอบรมตามหลักสูตรแล้ว ผู้เข้ารับการอบรมมีพฤติกรรมเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมหรือไม่ มีความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติงานแตกต่างจากก่อนการอบรมหรือไม่อย่างไร และแตกต่างจากผู้ที่ไม่ได้รับการอบรมหรือไม่อย่างไร โดยผู้วิจัยกำหนดข้อคาดหวังไว้ว่า

1.2.1 ผู้ที่ได้รับการอบรม มีความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน ถูกต้องมากกว่าก่อนการอบรม

1.2.2 ผู้ที่ได้รับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน ถูกต้องมากกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการอบรม

2. ระยะเวลาและตารางการดำเนินการอบรม

เนื่องจากหลักสูตรการอบรมที่ได้พัฒนาไว้ในบทที่ 5 นั้น กำหนดขึ้นโดยมีได้กำหนดระยะเวลาไว้ตายตัว เนื่องจากระยะเวลาของการอบรมอาจจะมีกรยืดหยุ่นตามสถานการณ์และสภาพ

ของแต่ละชุมชน รวมทั้งปรับเปลี่ยนไปตามพื้นฐานและความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม แต่ไม่ว่าหลักสูตรจะใช้ระยะเวลาเท่าใดก็ตาม ควรที่จะกำหนดให้เพียงพอและครอบคลุมจุดมุ่งหมาย และเนื้อหาที่กำหนดไว้ด้วย

การกำหนดระยะเวลาของการอบรมตามหลักสูตรที่สร้างขึ้นนี้ ผู้วิจัยได้รับคำแนะนำจากหัวหน้าศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน และเจ้าหน้าที่ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งการพิจารณาถึงความต้องการและความสะดวกของผู้เข้ารับการอบรม มากำหนดเป็นระยะเวลาของการอบรม โดยได้กำหนดระยะเวลาของการอบรมไว้ 30 ชั่วโมง และจัดแบ่งเวลาตามเนื้อหาของหลักสูตร การอบรมเริ่มตั้งแต่วันที่ 11-17 ธันวาคม 2524 รวม 7 วัน ๆ ละ 4-5 ชั่วโมง ตามตารางการดำเนินการอบรมในแต่ละวัน ดังนี้ คือ

วัน/เวลา	รายการการอบรม	อุปกรณ์ที่ใช้ในการอบรม	หมายเลข
11 ธค.24 8.30-8.45 (15 นาที)	1. ลงทะเบียนผู้เข้าอบรม 2. ชี้แจงวัตถุประสงค์และรายละเอียดของการอบรม	1. เพลงอาหาร 2. เอกสารชี้แจงวัตถุประสงค์และรายละเอียดของการอบรม (แจกผู้เข้าอบรม)	000
8.45-9.45 (60 นาที)	ความสำคัญของอาหาร	1. ภาพพลิก "อาหารคือตัวเรา" 2. ภาพเด็กที่สมบูรณ์และภาพเด็กที่เป็นโรคขาดอาหาร 3. คู่มือผู้ทำการอบรม "หน่วยโภชนาการ"	101 102 100
9.45-10.00 (15 นาที)	พักและรับประทานอาหารว่าง (ของว่างจะเป็นอาหารเสริมระหว่างมื้อที่เหมาะสมสำหรับเด็กเล็ก ที่ราคาถูก และหาง่ายในท้องถิ่น)	1. เพลงอาหาร 2. ขนมตะโก้ และนมฉวีเหลืออง	
10.00-11.30 (90 นาที)	- อาหารสำหรับผู้ที่มีครรภ์และหญิงที่ให้นมลูก	1. ตัวอย่างอาหารที่ต้องกิน และอาหารที่ควรงดสำหรับผู้ที่มีครรภ์และหญิงที่ให้นมลูก (เป็นอาหารที่มีอยู่ในท้องถิ่น) 2. ภาพแสดงอาหารที่ต้องกินและอาหารที่ควรงดสำหรับผู้ที่มีครรภ์และหญิงที่ให้นมลูก (แจกผู้เข้าอบรม) 3. คู่มือผู้ทำการอบรม "หน่วยโภชนาการ"	103 100

11.30 เลิกการอบรม ให้ผู้เข้ารับการอบรมนำอาหารกลางวันมาสำหรับตนเองในวันต่อไป

วัน/เวลา	รายการการอบรม	อุปกรณ์ที่ใช้ในการอบรม	หมายเลข
12 ธค.24 (ก่อนเวลา)		เพลงนมแม่	
8.30-10.30 (120 นาที)	-นมแม่...อาหารสำหรับทารก	1.ภาพพลิกแสดงผลดีของการให้นมแม่ 2.ภาพพลิกแสดงนมแม่สำคัญต่อทารก 3.ภาพแสดงผลดีของการให้นมแม่ และ ภาพแสดงข้อปฏิบัติในการให้นมแม่ (แจก ผู้เข้าอบรม)	104 105 106 107
10.30-10.45 (15 นาที)	พัก รับประทานอาหารว่าง	1. เพลงนมแม่ 2. วุนกะที และกลายน้ำว่า	
10.45-12.00 (75 นาที)	-นมผสม...ใช้ในกรณีที่แม่ให้นมตนเองเกลือก ไม่ได้	1. ตัวอย่างนมผสมที่มีจำหน่ายในท้องถิ่น 2. นมชงหวานที่มีจำหน่ายในท้องถิ่น 3. น้ำร้อน น้ำสุก ชวดนม และอุปกรณ์ใน การทำความสะอาดชวดนม 4. ภาพแสดงข้อปฏิบัติในการให้นมผสม (แจกผู้เข้ารับการอบรม) 5. ภาพเปรียบเทียบระหว่างเด็กที่เลี้ยงด้วย นมที่ถูกต้อง กับเด็กที่เลี้ยงด้วยนมชงหวาน 6. คู่มือผู้ทำการอบรม "หน่วยโภชนาการ"	108 102 100

12.00 -เลิกการอบรม และ รับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน

หมายเหตุ ให้ผู้เข้ารับการอบรมนำลูกมาด้วย และปรุงอาหารที่คิดว่ามีประโยชน์
ร่างกาย สำหรับตนเองและลูก มารวมรับประทานกันในวันต่อไป

วัน/เวลา	รายการการอบรม	อุปกรณ์ที่ใช้ในการอบรม	หมายเลข
13 ธค.24 ก่อนเวลา		เพลงอาหารเสริม	
8.30-10.00 (90 นาที)	-อาหารเสริมนม และ อาหารเสริมระหว่างมื้อ	1.ภาพแสดงความสำคัญของการให้อาหาร เสริมที่เหมาะสม 2.ตัวอย่างอาหารเสริมนมสำหรับทารก และอาหารเสริมระหว่างมื้อสำหรับเด็กเล็ก (เป็นอาหารที่หาได้ในท้องถิ่น) 3.ตารางการให้อาหารเสริมนมสำหรับทารก และอาหารเสริมระหว่างมื้อสำหรับเด็กเล็ก (แจกผู้เข้ารับการอบรม) 4.คู่มือผู้ทำการอบรม"หน่วยโภชนาการ"	105 109 110 100
10.00-10.15 (15 นาที)	พัก รับประทานของว่าง	1.เพลงอาหารเสริม 2.อาหารเสริมสำหรับทารก ส้มเขียวหวาน ขนมไอ้ไข่	
10.15-11.15 (60 นาที)	-อาหารที่บำรุงสมองและ ร่างกาย และอาหารที่ ให้โทษแก่สมองและร่างกาย ของเด็กเล็ก	1.ภาพแสดงอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย และสมองของเด็กเล็ก 2.ตัวอย่างอาหารจริงที่มีประโยชน์และ ตัวอย่างอาหารที่ให้โทษแก่ร่างกายและสมอง ของเด็กเล็ก (เป็นอาหารที่มีอยู่ในท้องถิ่น) 3.คู่มือผู้ทำการอบรม"หน่วยโภชนาการ"	111 100
11.15-12.00 (45 นาที)	-การปรุงอาหารและการ ให้อาหารแก่ทารกและ เด็กเล็ก -รวมรับประทานอาหาร -ประเมินผลการอบรมใน หน่วยโภชนาการ	1.อาหารและอุปกรณ์การปรุงอาหารสำหรับ ทารกและเด็กเล็ก 2.คู่มือผู้ทำการอบรม"หน่วยโภชนาการ" 3.เพลงกินผักผลไม้ 4.แบบประเมินผลการอบรมในคู่มือผู้ทำการ อบรม	100

12.00

เลิกการอบรม

หมายเหตุ ให้ผู้เข้ารับการอบรมนำลูกของตน และอาหารสำหรับคนและลูกมาทุกวัน

วัน/เวลา	รายการการอบรม	อุปกรณ์ที่ใช้ในการอบรม	หมายเลข
14 ธค.24 ก่อนเวลา		เพลงฉัฎฐา และเพลงทำความสะอาด	
8.30-10.00 (90 นาที)	-การให้ภูมิคุ้มกันโรค แก่ทารกและเด็กเล็ก	1.ภาพแสดงโรคที่ควรให้ภูมิคุ้มกันแก่ทารก 2.ภาพเปรียบเทียบระหว่างเด็กที่แข็งแรง กับเด็กที่เป็นโรค 3.ภาพตารางการรับภูมิคุ้มกันโรคเด็กในเต ละวัย (แจกผู้เข้ารับการอบรม) 4.คู่มือผู้ทำการอบรม"หน่วยการป้องกัน และการรักษาสุขภาพอนามัย"	201 202 203 200
10.00-10.15 (15 นาที)	พัก รับประทานของว่าง	1.เพลงฉัฎฐา และเพลงทำความสะอาด 2.ขนมกล้วย นมมะนาว	
10.15-11.15 (60 นาที)	-การรักษาความสะอาด ทารกและเด็กเล็ก	1.อุปกรณ์สำหรับอาบน้ำทารก(ซึ่งเหมาะสม กับสภาพท้องถิ่น) 2.ภาพการรักษาความสะอาดร่างกายและ เสื้อผ้าของทารกและเด็กเล็ก 3.คู่มือผู้ทำการอบรม"หน่วยการป้องกันและ รักษาสุขภาพอนามัย"	204 200
11.15-12.00 (45 นาที)	-ร่วมรับประทานอาหารและ แนะนำข้อปฏิบัติในการกิน อาหาร เช่น ล้างมือก่อนกิน อาหาร การใช้ช้อนกลาง และการสัฟหรือบ้วนปาก หลังการกินอาหารทุกครั้ง	เพลงฉัฎฐา และเพลงทำความสะอาด	
12.00-12.30 (30 นาที)	-สุขภาพของฟัน -สาเหตุวิธีการแปรงฟันที่ ถูกต้อง พร้อมกับให้ผู้เข้า รับการอบรมและลูกโค ทดลองแปรงตามด้วย	1.ภาพแสดงฟันที่มีสุขภาพดี และภาพฟันผุ ภาพสาเหตุของฟันผุ ภาพการป้องกันฟันผุ ภาพการบำรุงรักษาฟัน และภาพการ พัฒนาการของฟัน 2.แปรงและยาสีฟันสำหรับผู้เข้ารับการอบรม และสำหรับลูกของผู้เข้ารับการอบรม	205 206 207

วัน/เวลา	รายการการอบรม	อุปกรณ์ที่ใช้ในการอบรม	หมายเหตุ
15 ธค.24 ก่อนเวลา		เพลงพอแม	
8.30-10.00 (90 นาที)	-ความสำคัญของการส่งเสริม พัฒนาการในวัยเด็กเล็ก	1.ภาพแสดงพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็กตั้งแต่แรกเกิด - 5 ปี 2.ภาพเด็กที่ไม่ได้รับการส่งเสริม พัฒนาการ (แจกผู้เข้ารับการอบรม) 3.ภาพแสดง พอแม...บุคคลสำคัญของ ลูก (แจกผู้เข้ารับการอบรม) 4.คู่มือผู้ทำการอบรม"หน่วยการ ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กเล็ก"	301 302 303 300
10.00-10.15 (15 นาที)	พัก รับประทานอาหารว่าง	1. เพลงพอแมและเพลงหนูหวานฝันดี 2. ชาวจมมด และส้มเขียวหวาน	
10.15-11.45 (90 นาที)	-การเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม	1.ภาพแสดงลักษณะการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม ของพอแม (แจกผู้เข้ารับการอบรม) 2. คู่มือผู้ทำการอบรม"หน่วยการส่งเสริม พัฒนาการของเด็กเล็ก"	304 300
11.45-12.30 (45 นาที)	-ประเมินการอบรมหน่วยการ ป้องกันและการรักษาสุขภาพ	แบบประเมินการอบรมในคู่มือ	200

12.30

เลิกการอบรม

16 ธค.24 ก่อนเวลา		เพลงระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ การฟังตนเอง และเพลงเด็กดี	
8.30-10.00 (90 นาที)	-การฝึกหัดให้เด็กมีระเบียบ วินัย มีความรับผิดชอบ และ มีการฟังตนเอง	1.ภาพแสดงวิธีการฝึกหัดเด็กเล็ก (แจกผู้เข้ารับการอบรม) 2. คู่มือผู้ทำการอบรม"หน่วยการ ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กเล็ก"	305 300
10.00-10.15	พัก รับประทานอาหารว่าง	เพลง ขนมนม กลวายน้าว่า	
10.15-11.45 (90 นาที)	- วิธีการให้อาหาร และ การลงโทษเด็กเล็ก	1.ภาพแสดงวิธีการให้อาหาร และการ ลงโทษที่ถูกต้อง (แจกผู้เข้ารับการอบรม) 2. คู่มือผู้ทำการอบรม"หน่วยการ ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กเล็ก"	306 300

11.45

เลิกการอบรม และรวมรับประทานอาหาร

หมายเหตุ ใหญ่เข้ารับการอบรมนำสติกเกอร์และวัสดุที่ทางนำมาในวันต่อไป

วัน / เวลา	รายการการอบรม	อุปกรณ์ที่ใช้ในการอบรม	หมายเลข
17 ธค.24 ก่อนเวลา		เพลง เล่นให้เป็นประโยชน์	
8.30-10.00 (90 นาที)	-การเล่นของเด็ก	1.ภาพแสดงการเล่นของเด็กเล็ก 2.ตารางแสดงของเล่นสำหรับเด็กในตะ ละวีย์ (แจกผู้เข้ารับการอบรม) 3.ตัวอย่างของเล่นสำหรับเด็กเล็ก ที่ทำ มาจากวัสดุเหลือใช้ในบ้าน และทำจาก วัสดุที่หาขายในท้องถิ่น 4.คู่มือผู้ทำการอบรม"หน่วยการส่งเสริม พัฒนาการของเด็กเล็ก"	307 308 300
10.00-10.15 (15 นาที)	พัก รับประทานอาหาร	เพลง และ นิทานสำหรับเด็กเล็ก ขนมน้ำแข็ง และกล้วยไข่	
10.15-12.30 (135 นาที)	-เพลง และนิทาน สำหรับเด็กเล็ก	1.เนื้อเพลงสำหรับเด็กเล็ก 2.เพลง นิทานสำหรับเด็กเล็ก 3.คู่มือผู้ทำการอบรม"หน่วยการส่งเสริม พัฒนาการของเด็กเล็ก"	300
12.30	-ประเมินการอบรมหน่วย การส่งเสริมพัฒนาการของ เด็กเล็ก -รวมรับประทานอาหาร กลางวันและจัดแสดงผล งานและกิจกรรมที่ได้อบรม มาทั้งหมด	แบบประเมินการอบรมในคู่มือ -ผลงานและกิจกรรมที่ผู้เข้ารับการอบรม เสนอแนะ และประดิษฐ์ขึ้น	300

เลิกการอบรม

3. คู่มือผู้ทำการอบรม

คู่มือนี้เป็นเอกสารที่ผู้ทำการอบรมใช้เป็นเครื่องมือหนึ่งในการอบรมตลอดหลักสูตร คู่มือแบ่งเป็นสามส่วนตามหน่วยการอบรม คือ

- คู่มือหน่วยที่ 1 หน่วยโภชนาการ เป็นเอกสารหมายเลข 100
- คู่มือหน่วยที่ 2 หน่วยการป้องกันและรักษาสุขภาพอนามัย เอกสารหมายเลข 200
- คู่มือหน่วยที่ 3 หน่วยการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กเล็ก เอกสารหมายเลข 300

คู่มือของแต่ละหน่วยการอบรม ประกอบด้วยรายละเอียดต่าง ๆ คือ

- (1) สภาพปัญหาของการอบรม
- (2) จุดมุ่งหมายของการอบรม
- (3) จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมในแต่ละเรื่องของหน่วยการอบรม

(4) เนื้อหาของหลักสูตร โดยคู่มือจะเสนอรายละเอียดของเนื้อหาการอบรมไว้เป็นแนวความรู้แก่ผู้ทำการอบรม เนื้อหาที่กำหนดไว้เป็นเนื้อหาต้นวิชาการเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งผู้ทำการอบรมจำเป็นต้องประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของชุมชนและผู้เข้ารับการอบรมในแต่ละครั้งไป เนื้อหาดังกล่าวนี้นี้จะประมวลมาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน โดยนำมาเสนอเป็นรายละเอียดตามหัวข้อในแต่ละเรื่อง

(5) กิจกรรมและวิธีการอบรม ประกอบด้วยขั้นของวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้ในการดำเนินการอบรมในแต่ละเนื้อหา รวมทั้งอุปกรณ์ที่ใช้ในการอบรมในแต่ละเรื่องด้วย

(6) วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม กำหนดวิธีการประเมินผลในแต่ละจุดมุ่งหมายให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมนั้น รวมทั้งกำหนดแบบประเมินผลในแต่ละหน่วยการอบรมด้วย

(รายละเอียดของคู่มือผู้ทำการอบรมเสนอไว้ในภาคผนวก ง.)

ก่อนที่จะนำคู่มือผู้ทำการอบรมไปดำเนินการใช้ ผู้ทำการอบรมจำเป็นต้องจะกำหนดและจัดเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการอบรมซึ่งได้กำหนดไว้ในคู่มือเสียก่อน อุปกรณ์ที่กำหนดไว้มี 2 พวก คือ อุปกรณ์สำหรับผู้เข้าอบรมใช้ประกอบการอบรม และอุปกรณ์แก่ผู้เข้ารับการอบรม ในการทดลองอบรมตามหลักสูตรนี้ ผู้วิจัยได้จัดเตรียมอุปกรณ์ซึ่งได้กำหนดไว้ในคู่มือผู้ทำการอบรม โดยมีเนื้อหาและรายละเอียดของอุปกรณ์ทั้งสองพวก ดังนี้ คือ

3.1 อุปกรณ์สำหรับผู้ชมใช้ประกอบการอบรม

3.1.1 ภาพและภาพพลิก

(1) หมายเลข 101 คือ ภาพพลิก "อาหารคือตัวเรา" ของกองโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ภาพพลิกนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้รู้ว่า อาหารที่รับประทานมีผลต่อสุขภาพของร่างกายอย่างไร ภาพพลิกทั้งหมดมี 8 แผ่น แต่ละแผ่นแสดงภาพและมีคำบรรยายประกอบภาพ ดังนี้ คือ

ภาพที่ 1 ทานรู้ไหมว่า อาหารคือตัวเรา

ภาพที่ 2 อาหารที่เรากินเข้าไปนั้น จะเปลี่ยนเป็น หนึ่ง กระดูก
โลหิต และส่วนอื่น ๆ ที่ประกอบเป็นตัวเรา

ภาพที่ 3 อาหารทำให้เราเติบโต

ภาพที่ 4 อาหารช่วยซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอของร่างกาย

ภาพที่ 5 อาหารทำให้เรามีแรงทำงาน

ภาพที่ 6 อาหารทำให้อวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายเราทำหน้าที่ได้เป็นปกติ

ภาพที่ 7 อาหารคือตัวเรา ถ้าเรากินอาหารถูกต้องเพียงพอ เราจะ
แข็งแรง ไม่เจ็บไข้ ทำงานได้ดี มีเงินเหลือใช้ สุขสบายตลอดกาล

ภาพที่ 8 ปริมาณอาหารในหนึ่งวันของผู้ใหญ่ปกติ

(2) หมายเลข 102 คือภาพเด็กที่สมบูรณ์ และภาพเด็กที่เป็นโรคขาดอาหาร เป็นภาพของสมาคมโภชนาการแห่งประเทศไทย กรมอนามัย และสถาบันวิจัยโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมกันพิมพ์เผยแพร่ในปีเด็กสากล 2522 ภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมองเห็นถึงความสำคัญของอาหารที่มีประโยชน์ และผลเสียของการให้อาหารที่ไม่ดีมีประโยชน์แก่ทารก เช่น นมข้นหวาน ชุดนี้มีภาพทั้งหมด 4 ภาพ คือ

ภาพที่ 1 และ 2 เป็นภาพเด็กกินนมแม่ มีคำบรรยายว่า คัมภีร์นมแม่
ดีปลอดมลพิษ ร่างกายเติบโตใหญ่ อ่อนวัยสมบูรณ์ และ นมแม่มีคุณค่า ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับ
นมแม่มีประโยชน์ คือ มีอาหารครบถ้วนสำหรับเด็ก สะอาดสะอาด ปลอดภัย มีภูมิ
คุ้มกันโรค และ ประหยัด

ภาพที่ 3 เป็นภาพเด็กที่เป็นโรคขาดอาหาร อธิบายภาพว่า "ลูกของท่านจะพอมีไรอย่างนี้ ถ้าไม่กินนมแม่และไม่ได้รับอาหารเสริมตามวัย" อาหารที่ควรได้รับ คือ นม เนื้อสัตว์ ไข่ ข้าว เหลือง ถั่วเขียว

ภาพที่ 4 เป็นภาพเด็กที่ถูกเลี้ยงด้วยนมชงหวาน อธิบายภาพว่า "ถ้าท่านรักลูกของท่านจริง ไม่ควรเลี้ยงด้วยนมชงหวาน และเด็กเหล่านี้เป็นโรคขาดโปรตีนและแคลอรีเพราะกินนมชงหวานอย่างเดียว"

ภาพชุดนี้ใช้ประกอบการอบรม เรื่อง ความสำคัญของอาหาร และผลเสียของการใช้นมชงหวานเลี้ยงทารก

(3) ภาพหมายเลข 104 คือ ภาพพลิกแสดงผลดีของการให้นมแม่ เป็นภาพเผยแพร่ของภาควิชากุมารเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล วาดโดย ประจักษ์ จรรย์วณิช ภาพชุดนี้มี 4 ภาพ เสนอภาพวาดพร้อมคำบรรยายถึงผลดีของการให้นมแม่ 4 ประการ คือ

ภาพที่ 1 กินนมแม่ลูกตาย

ภาพที่ 2 กินนมแม่ท้องโต

ภาพที่ 3 นมแม่แฉะ

ภาพที่ 4 อายาเอนนมชงหวานผลาญทารก

ภาพพลิกนี้ใช้ประกอบการอบรมเรื่อง นมแม่ และผลเสียของการใช้นมชงหวานเลี้ยงทารก

(4) หมายเลข 105 คือ ภาพพลิกชุด "อาหารทารก" ของกองโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ประกอบด้วยแผนภาพ 9 ภาพ เป็นภาพวาดพร้อมคำบรรยายเกี่ยวกับอาหารทารก ดังนี้

ภาพที่ 1 ภาพอาหารชนิดต่าง ๆ สำหรับทารก ได้แก่ นมแม่ ข้าว ผัก เนื้อสัตว์ ไข่ ถั่วเมล็ดแห้ง แป้ง น้ำตาล

ภาพที่ 2 ภาพแม่กำลังให้นมลูก ประกอบคำบรรยายว่า ยอดอาหารของทารก คือ นมแม่

ภาพที่ 3 ภาพแม่จ๋า แสดงถึงผลดีของนมแม่

ภาพที่ 4 ภาพทารกและอาหารเสริม เป็นภาพประกอบคำบรรยายว่า

"ทารกต้องการอาหารเสริมเพื่อให้เจริญเติบโตเต็มที่"

ภาพที่ 5 ภาพทารกกลานประกอบคำบรรยายว่า "เมื่อไร ทารกพร้อมที่จะกินอาหารเสริม"

ภาพที่ 6 อาหารเสริมสำหรับทารก 3-4 เดือน

ภาพที่ 7 อาหารเสริมสำหรับทารก 5-6 เดือน (1 มื้อ)

ภาพที่ 8 อาหารเสริมสำหรับทารก 7-9 เดือน (2 มื้อ)

ภาพที่ 9 อาหารเสริมสำหรับทารก 10-12 เดือน (3 มื้อ)

ภาพลักษณ์นี้ใช้ประกอบการอบรมเรื่อง นมแม่ (ภาพที่ 1-3) และประกอบการอบรมเรื่องอาหารเสริม (ภาพที่ 4-9)

(5) หมายเลข 111 ภาพแสดงอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายและสมองของเด็กเล็ก เป็นภาพของ องค์การครูสภา ประกอบด้วยแผ่นภาพ 9 แผ่น คือ

ภาพที่ 1 ภาพอาหารที่ให้โปรตีน

ภาพที่ 2 ภาพอาหารที่ให้คาร์โบไฮเดรต

ภาพที่ 3 ภาพอาหารที่ให้วิตามิน บี 1

ภาพที่ 4 ภาพอาหารที่ให้วิตามิน บี 2

ภาพที่ 5 ภาพอาหารที่ให้พลังงาน

ภาพที่ 6 ภาพอาหารที่ให้ธาตุเหล็ก

ภาพที่ 7 ภาพอาหารที่ให้ฟอสฟอรัส

ภาพที่ 8 ภาพอาหารที่ให้แคลเซียม

ภาพที่ 9 ภาพผลไม้เมืองไทย

ภาพชุดนี้ประกอบการอบรมเรื่อง อาหารที่บำรุงร่างกายและสมองของทารกและเด็กเล็ก

(6) หมายเลข 201 คือ ภาพแสดงโรคที่ควรให้ภูมิคุ้มกันแก่ทารกและเด็กเล็ก เป็นภาพเผยแพร่ของกองสุขศึกษา กระทรวงสาธารณสุข ภาพนี้แสดงรูปของเด็กที่เป็นโรคต่าง ๆ ได้แก่ คอตีบ ไอกรน บาดทะยัก โปลิโอ และวัณโรค พร้อมมีคำบรรยายประกอบภาพ ว่า "เด็กจะไม่เป็นโรค คอตีบ ไอกรน บาดทะยัก วัณโรค และโปลิโอ ถ้า (1) รับประทานวัคซีนป้องกันโรคเหล่านี้ให้ครบถ้วนภายในอายุ 1 ปี โดยเริ่มรับตั้งแต่ 2-3 เดือน (2)พาเด็กไปรับ

วัคซีนกระตุ้นอีกครั้งเมื่ออายุ $1\frac{1}{2}$ - 2 ปี ที่โรงพยาบาล สถานีอนามัย ศูนย์บริการสาธารณสุขทุกแห่ง
ภาพนี้ใช้ประกอบการอบรมเรื่อง การให้ภูมิคุ้มกันโรคแก่ทารกและเด็กเล็ก

(7) หมายเลข 202 คือ ภาพเปรียบเทียบระหว่างเด็กที่แข็งแรง กับ
เด็กที่เป็นโรค โดยการหาภาพเด็กที่มีสุขภาพแข็งแรงนำมาเปรียบเทียบกับภาพหมายเลข 201
เพื่อประกอบการอบรมเรื่อง การให้ภูมิคุ้มกันโรคแก่ทารกและเด็กเล็ก

(8) หมายเลข 205 คือ ภาพชุดโรคพิษสุนัขบ้า และภาพโรคปริณัย เป็น
ภาพเผยแพร่ของกองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ประกอบด้วยภาพสองภาพ
ซึ่งทั้งสองภาพ แสดงเนื้อหาประกอบให้เห็นถึง สาเหตุของพิษสุนัขบ้า การป้องกันพิษสุนัขบ้า และภาพเปรียบเทียบ
ระหว่างฟันที่มีสุขภาพดี และภาพฟันผุ

ภาพชุดนี้ใช้ประกอบการอบรมเรื่อง สุขภาพฟัน

(9) หมายเลข 206 คือภาพชุดเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพฟัน ประกอบด้วย
ภาพ 5 แผ่น เป็นภาพของกองสาธารณสุข 4 ภาพ และของทันตแพทย์สมาคมแห่งประเทศไทย
1 ภาพ ดังนี้ คือ

ภาพที่ 1 ภาพฟันหนูจะดีแน่ ถ้าดูแลถูกวิธี

ภาพที่ 2 ภาพ ฟ.ฟันของเรา เสนอภาพและเนื้อหาเกี่ยวกับหลักปฏิบัติ

เพื่อสุขภาพฟัน

ภาพที่ 3 ภาพมาป้องกันฟันผุนั่นเอง เสนอภาพและเนื้อหาเกี่ยวกับ

การรักษาฟัน

ภาพที่ 4 ภาพโรคเหงือกและโรคฟันสามารถป้องกันได้ ถ้าแปรงฟันให้

ถูกวิธี และสะอาด

ภาพที่ 5 ภาพการแปรงฟันที่ถูกวิธี

ภาพชุดนี้ใช้ประกอบการอบรมเรื่อง สุขภาพฟัน

(10) หมายเลข 207 ภาพแสดงขั้นตอนการพัฒนากายของฟัน เป็นภาพ
เผยแพร่ของทันตแพทย์สมาคมแห่งประเทศไทย และภาพหมุนแสดงจำนวนฟันน้ำนมและฟันแท้ของทารก
และเด็ก จัดทำโดยบริษัท อี เอ ดี จำกัด ซึ่งทั้งสองภาพจะเสนอภาพของฟัน และรายละเอียด
เกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนากายของฟัน และจำนวนฟันน้ำนมและฟันแท้ในแต่ละอายุ

ภาพชุดนี้ประกอบการอบรมเรื่อง สุขภาพของฟัน

(11) หมายเลข 301 คือ ภาพแสดงขั้นตอนพัฒนาการในทันตกรรม
ของทารกและเด็กเล็ก เป็นภาพเผยแพร่ของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข เสนอภาพและเนื้อหา
ของลำดับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะในทันตกรรมของทารกแรกเกิด - 5 ปี

ภาพนี้ใช้ประกอบการอบรมเรื่อง ความสำคัญของการส่งเสริมพัฒนาการในวัย
เด็กเล็ก

(12) หมายเลข 307 คือ ภาพการเล่นของเด็กเล็ก เป็นที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น ประกอบด้วยภาพเด็กเล็กที่กำลังเล่นในที่ต่าง ๆ และเป็นภาพจากหนังสือการละเล่นของเด็ก
ภาคกลาง ของคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ประกอบด้วยการ
การละเล่นกลางแจ้งชนิดต่าง ๆ การละเล่นในร่ม การละเล่นเลียนแบบผู้ใหญ่ และการเล่นเข้าทรง
และบดล้อเลียน

ภาพนี้ใช้ประกอบการอบรมเรื่อง การเล่นของเด็ก

3.1.2 อุปกรณ์การอบรมที่เป็นตัวอย่างของจริง

- (1) อาหารที่มีอยู่ในท้องถิ่น โดยจัดแบ่งอาหารเป็นหมู่ต่าง ๆ 5 หมู่
คือ หมู่ที่ 1 ไขมันเนื้อสัตว์ต่าง ๆ (เนื้อหมู กุ้ง ปลา เนื้อวัว) เครื่องในสัตว์ (ตับหมู
เครื่องในไก่) ไข่ต่าง ๆ ถั่วต่าง ๆ (ถั่วเขียว ถั่วดำ ถั่วแระ) อาหาร
ที่ทำจากถั่ว (เต้าเจี้ยว นมถั่วเหลือง) และนม
หมู่ที่ 2 ไขมันพืชต่าง ๆ แป้งต่าง ๆ (กล้วยเคี้ยว ขนมจีน แป้งหมัก) น้ำตาลต่าง ๆ
และเผือก มัน
หมู่ที่ 3 ไขมันพืช (ผักบุ้ง ผักกาด ตะค้า ผักกวางตุ้ง กะหล่ำปลี ตำลึง)
ผักสีเหลือง (ฟักทอง) และผักอื่น ๆ (ฟักเขียว ถั่วฝักยาว แตงกวา มะระ
หัวไชเท้า)
หมู่ที่ 4 ไขมันพืชต่าง ๆ (แตงโม กล้วยทุกชนิด มันแกว ส้ม)
หมู่ที่ 5 ไขมันจากสัตว์ (มันหมู) และไขมันจากพืช (น้ำมันพืช มะพร้าว)
(2) นมผสมสำหรับใช้เลี้ยงทารก และนมย่นหวานที่มีจำหน่ายในท้องถิ่น
(3) อาหารเสริมนมและอาหารเสริมระหว่างมื้อที่มีจำหน่ายในท้องถิ่น

- (4) ตัวอย่างของเล่นที่ทำจากวัสดุเหลือใช้และวัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่น
- (5) อุปกรณ์ในการทำความสะดวกควม
- (6) อุปกรณ์ในการอาบน้ำทารก โต๊ะ ภาชนะใส่น้ำ น้ำอุ่น สบู่เด็ก

และผ้าเช็ดตัว

3.1.3 คู่มือผู้ทำการอบรม

คู่มือผู้ทำการอบรม เป็นอุปกรณ์ที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นเป็นเครื่องมือในการอบรม คู่มือนี้เนื้อหา ประกอบด้วย เนื้อหาของการอบรม วิธีการอบรม และแบบประเมินผลการอบรม ซึ่ง คู่มือการอบรมแบ่งเป็น 3 หน่วย คือ

- (1) คู่มือหมายเลข 100 เป็นคู่มือผู้ทำการอบรมหน่วยโภชนาการ
- (2) คู่มือหมายเลข 200 เป็นคู่มือผู้ทำการอบรมหน่วยการป้องกันและ

การรักษาสุขภาพอนามัย

- (3) คู่มือหมายเลข 300 เป็นคู่มือผู้ทำการอบรมหน่วยการส่งเสริม

พัฒนาการของเด็กเล็ก

(รายละเอียดของคู่มือผู้ทำการอบรมเสนอไว้ในภาคผนวก ง.)

3.1.4 เพลงที่ใช้ประกอบเนื้อหาการอบรม 14 เพลง ได้แก่ เพลงอาหาร

เพลงนมแม่ เพลงอาหารเสริม เพลงกินผักผลไม้ เพลงฉี่ดยา เพลงความสะดวก เพลงแปรงฟัน เพลงพอม เพลงระเบียบวินัย เพลงรับผิดชอบ เพลงหัดตนเอง เพลงเด็กดี เพลงหนูหวานฟันดี และเพลงเล่นให้เป็นประโยชน์

(รายละเอียดของเพลงเสนอไว้ในคู่มือผู้ทำการอบรม)

3.2 อุปกรณ์ที่แจกให้แก่ผู้เข้ารับการอบรม

3.2.1 ภาพประกอบการอบรม

ภาพเหล่านี้เป็นภาพที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น เพื่อแจกให้เป็นคู่มือสำหรับผู้เข้ารับ การอบรม ภาพต่าง ๆ เหล่านี้เสนอรายละเอียดไว้ในคู่มือผู้ทำการอบรมในแต่ละเรื่อง ซึ่งภาพต่าง ๆ มีดังนี้ คือ

- (1) หมายเลข 000 เป็นภาพที่นำมาใช้เพื่ออธิบายถึงจุดมุ่งหมายของ

การอบรม โดยผู้ทำการอบรมเป็นผู้บรรยายประกอบภาพ

(2) หมายเลข 103 คือ ภาพแสดงอาหารที่ต้องกิน และอาหารที่ควรงดสำหรับ หญิงมีครรภ์และหญิงที่ให้นมลูก เป็นภาพใช้ประกอบการอบรมเรื่อง อาหารสำหรับหญิงมีครรภ์และ หญิงที่ให้นมลูก

(3) หมายเลข 106 คือภาพแสดงผลดีของการให้นมแม่ ใช้ประกอบการอบรม เรื่อง นมแม่

(4) หมายเลข 107 คือ ภาพแสดงวิธีการปฏิบัติในการให้นมแม่ ใช้ประกอบการ อบรมเรื่อง นมแม่

(5) หมายเลข 108 คือ ภาพแสดงข้อปฏิบัติในการให้นมผสม ใช้ประกอบการ อบรมเรื่อง นมผสม

(6) หมายเลข 109 คือ ภาพแสดงตารางการให้อาหารเสริมนมสำหรับทารก ในด้านคุณภาพและปริมาณของอาหารสำหรับทารกในแต่ละวัย ใช้ประกอบการอบรมเรื่องอาหารเสริมนม

(7) หมายเลข 110 คือ ภาพตารางการให้อาหารเสริมระหว่างมือ และการให้อาหารสำหรับเด็กเล็กในแต่ละวัย ใช้ประกอบการอบรมเรื่อง อาหารเสริมระหว่างมือ

(8) หมายเลข 203 คือ ภาพตารางการรับรู้ภูมิคุ้มกันโรคในแต่ละวัย เพื่อใช้ ประกอบการอบรมเรื่อง การให้ภูมิคุ้มกันโรคแก่ทารกและเด็กเล็ก

(9) หมายเลข 302 คือ ภาพเด็กที่ไม่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการที่ดี ใช้ ประกอบการอบรมเรื่อง ความสำคัญของการส่งเสริมพัฒนาการในเด็กเล็ก

(10) หมายเลข 303 คือ ภาพ พ่อแม่...บุคคลสำคัญของลูก เพื่อใช้ประกอบ การอบรมเรื่อง ความสำคัญของการส่งเสริมพัฒนาการในวัยเด็กเล็ก

(11) หมายเลข 304 คือ ภาพ แสดงลักษณะการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม ใช้ ประกอบการอบรมเรื่อง การเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม

(12) หมายเลข 305 คือ ภาพวิธีฝึกหัดลูกให้มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ และพึ่งตนเอง ใช้ประกอบการอบรมเรื่อง การฝึกให้เด็กมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ และ พึ่งตนเองได้

(13) หมายเลข 306 คือ ภาพวิธีการไหว้ราชวดีและการลงโทษเด็กที่ถูกตอง ใช้ประกอบการอบรมเรื่อง วิธีการไหว้ราชวดีและการลงโทษเด็ก

(14) หมายเลข 308 คือ ภาพตารางแสดงของเล่นสำหรับเด็กในแต่ละวัย ใช้ประกอบการอบรมเรื่อง การเล่นของเด็ก

3.2.2 อุปกรณ์อื่น ๆ

(1) แพร่งและยาสีฟันสำหรับผู้ใหญ่ เพื่อแจกแก่ผู้เข้ารับการอบรม และ แพร่งและยาสีฟันสำหรับเด็ก เพื่อแจกแก่ผู้เข้ารับการอบรม คนละ 1 ชุด ซึ่งอุปกรณ์เหล่านี้ได้รับ อภินันทนาการจาก บริษัทอลเกต ปาล์มโอเลี่ยน

(2) วัสดุเหลือใช้ภายในบ้าน และวัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่น ได้แก่ กลองกระต๊อ ตุ๊กตกระต๊อขนาดเล็ก ตุ๊กตพลาสติกใส่ของ กระต๊อหนังสือพิมพ์เก่า ๆ หรือเศษกระต๊อ เหลือใช้ ปล่องไม้ไผ่ ใบมะพร้าว กานกล้วย เป็นต้น

4. การทดลองใช้หลักสูตร

หลักสูตรการอบรมซึ่งได้กำหนดโครงร่างและรายละเอียดขององค์ประกอบของหลักสูตร และรายละเอียดของการอบรมไว้แล้วนั้น มีรายละเอียดของการดำเนินการทดลองใช้หลักสูตร คือ

4.1 ผู้เข้ารับการอบรม

ผู้เข้ารับการอบรม คือ กลุ่มทดลองซึ่งคัดเลือกมาจากกลุ่มตัวอย่างเดิมที่ได้ทำการ สุ่มไว้แล้วในขั้นตอนของการสำรวจ โดยในการทดลองใช้หลักสูตรนี้ จัดแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น สองกลุ่ม ๆ ละ 15 คน กำหนดให้กลุ่มที่ได้รับการอบรมตามหลักสูตรเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มที่ไม่ ได้รับการอบรมเป็นกลุ่มควบคุม

การแบ่งกลุ่มตัวอย่างได้คัดเลือกกลุ่มทดลองมาจากความสมัครใจของกลุ่มตัวอย่าง ตามจำนวนที่กำหนดไว้ แต่เนื่องจากช่วงระยะเวลาในการทดลองใช้หลักสูตรเป็นช่วงเวลาที่ช้าใน อนาคตพร้อมที่จะเกี่ยวไ้แล้ว เป็นเหตุให้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 16 รายซึ่งมีนาอยู่ในที่ตอนต้องเข้า เกี่ยวช้า จึงไม่มีเวลามาทำการอบรม กลุ่มทดลองที่ใช้ในการอบรมจึงมีจำนวนเพียง 14 ราย ซึ่งผู้เข้ารับการอบรมทั้งหมดนี้ เป็นแม่ของเด็กวัยก่อนเรียนในชุมชนเกษตรกรรมชนบท อำเภอมหาราช จังหวัดอยุธยา โดยมีรายละเอียดของผู้เข้ารับการอบรม ดังนี้ คือ

ชื่อ - สกุล	อายุ(ปี)	เพศของลูก	อายุของลูก	หมายเหตุ
1. คุณจำรัส เรืองเวช	27	ชาย/หญิง	4 / 2 ปี	- ผู้เข้ารับการอบรม
2. คุณฉลอง รุ่งเรือง	26	หญิง	2 เดือน	ทุกคนจบการศึกษาขั้น
3. คุณชูชีพ ชัยภักดิ์	35	ชาย	1 ปี	ประถมศึกษาปีที่ 4
4. คุณทองคำ หาสระศรี	49	หญิง	2 ปี	สามารถอ่านออกเขียนได้
5. คุณสุเรียน พาธรัตน์	46	หญิง	3 ปี	พอสมควร
6. คุณบุญเสริม พินสวัสดิ์	22	หญิง	1 ปี	- ผู้เข้ารับการอบรม
7. คุณประครอง จิตวิกรม	23	ชาย	3 ปี	หมายเลข 4 มีฐานะเป็น
8. คุณแพ้ว ภากรภักดิ์	24	หญิง	5 ปี	ชายของเด็กจึงเป็นผู้เลี้ยง
9. คุณมะลิ ผดุงศรี	20	หญิง	1 ปี	ดูแลมาตลอด
10. คุณเล็ก บัวทรัพย์	44	ชาย	3 ปี	- ผู้เข้ารับการอบรม
11. คุณสมศักดิ์ ทาวัง	27	ชาย	9 เดือน	หมายเลข 5 กำลังมีครรภ์
12. คุณสายทอง ภูสุวรรณ	30	ชาย	4 ปี	ได้สามเดือน
13. คุณสำเนียง พานทอง	28	หญิง	3 ปี	- ผู้เข้ารับการอบรม
14. คุณเอิบ พันธุ์สุจริต	28	ชาย	5 ปี	หมายเลข 8 ทำหมันแล้ว

4.2 รูปแบบของการทดลองใช้หลักสูตร

	กลุ่มควบคุม (ผู้ไม่ได้รับการอบรม 16 คน)	กลุ่มทดลอง (ผู้เข้ารับการอบรม 14 คน)
1. การสำรวจก่อนการทดลองใช้หลักสูตร	/	/
2. ทดลองใช้หลักสูตร		/
3. การสำรวจหลังการทดลองใช้หลักสูตร	/	/

ด้วยเหตุที่กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความคล้ายคลึงกันทั้งในด้านของเพศ ฐานะทางเศรษฐกิจ อาชีพ ระดับการศึกษา ศาสนา และการดำรงชีวิต รวมทั้งมีความคล้ายคลึงกันในด้านความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนด้วย ดังนั้น หากพบว่าผลของการสัมภาษความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตนภายหลังการอบรมมีความแตกต่างกัน ย่อมจะกล่าวได้ว่าความแตกต่างกันนี้ เกิดขึ้นเนื่องจากการอบรมตามหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้

4.3 ผู้ทำการอบรม

ผู้ทำการอบรม ควรที่จะเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน และมีความรู้ในเรื่องการให้การศึกษอบรมผู้ใหญ่มาบ้างพอสมควร เพื่อที่จะได้กำกับการใช้หลักสูตรให้เป็นไปตามที่ได้กำหนดจุดมุ่งหมายไว้ ซึ่งในการอบรมนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการอบรมด้วยตนเอง โดยก่อนการทดลองใช้หลักสูตร ผู้วิจัยได้เตรียมตนเองให้มีพื้นฐานความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จะเอื้ออำนวยให้การอบรมเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

5. ผลของการทดลองใช้หลักสูตร

5.1 ผลการประเมินการใช้หลักสูตร

5.1.1 ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบภายในหน่วยการอบรม

(1) ความเหมาะสมของเนื้อหาการอบรม

- หน่วยโภชนาการ

ผู้เข้ารับการอบรมทุกคนเห็นว่า เนื้อหาการอบรมในหน่วยนี้ตรงกับความต้องการของตนมาก ซึ่งเนื้อหาส่วนใหญ่เข้าใจง่าย และสามารถที่จะปฏิบัติตามได้ เนื่องจากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับชีวิตประจำวัน และสามารถมองเห็นตัวอย่างจากของจริงที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตน

- หน่วยการป้องกันและการรักษาสุขภาพอนามัย

ผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่า เนื้อหาการอบรมในหน่วยนี้เป็นเรื่องที่มีความต้องการน้อย ยกเว้นเรื่องของสุขภาพของฟัน โดยเห็นว่าแม้การรักษาสุขภาพอนามัยจะเป็นเรื่องสำคัญแต่ควรเป็นเรื่องของเจ้าหน้าที่อนามัยมากกว่า ส่วนในเรื่องของสุขภาพนั้น ผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่า แม้จะเป็นเรื่องเข้าใจง่ายและสามารถจะปฏิบัติตามได้ แต่ส่วนใหญ่

จะละเลยที่จะปฏิบัติตาม เนื่องจากไม่เคยชินในการปฏิบัติตามก่อน ซึ่งในหน่วยนี้ ผู้วิจัยในฐานะผู้ใช้หลักสูตรและเป็นผู้อบรมเห็นว่า ในการอบรมหน่วยนี้นั้น เนื้อหาในส่วนของ การสร้างภูมิคุ้มกันโรคเป็นเนื้อหาที่ยากที่จะแสดงให้เห็นจริงได้ และผู้เข้ารับการอบรมยังไม่พร้อมหรือเต็มใจที่จะรับรู้และเรียนรู้เท่าที่ควร แม้อบรมจะพยายามใช้วิธีการอบรมให้เหมาะสมกับพื้นฐานของผู้เข้ารับการอบรมแล้วก็ตาม

- หน่วยการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กเล็ก

ผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่เห็นว่า เนื้อหาวิชาของหน่วยนี้น่าสนใจและมีประโยชน์มาก ทั้งที่ตนไม่เคยมองเห็นถึงความสำคัญของเรื่องเหล่านี้มาก่อน และเนื้อหาที่จัดให้ในการอบรมนี้ สามารถเข้าใจได้ง่ายและตนสามารถที่จะนำไปปฏิบัติตามได้เลย แต่ในบางเรื่องตนอาจจะปฏิบัติได้ไม่ถูกต้องตามที่ได้รับการอบรม เพราะในบางครั้งอาจจะปฏิบัติไปตามความเคยชิน นอกจากนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า เนื้อหาการอบรมที่มีตัวอย่างของจริงมาแสดงหรือมีรูปภาพประกอบจะเป็นเรื่องให้ผู้เข้ารับการอบรมพึงพอใจมากกว่าเนื้อหาที่ไม่มีตัวอย่างหรือไม่ภาพประกอบ

ในด้านการปรับปรุงเนื้อหาการฝึกอบรม ผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่า เนื้อหาโดยส่วนใหญ่มีความเหมาะสมดี และผู้เข้ารับการอบรมบางคนก็ขอเสนอว่า ควรที่จะมีการอบรมเพิ่มเติมเนื้อหาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่กำลังอยู่ในวัยเรียนด้วย

(2) ความเหมาะสมของกิจกรรมและวิธีการอบรม รวมทั้งอุปกรณ์ที่ใช้

ในการอบรม

ผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่า ในทุกหน่วยการอบรมนั้น วิธีการอบรมที่ตนพึงพอใจ และสร้างให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาได้ง่าย คือ การบรรยายจากภาพประกอบและการบรรยายจากภาพที่แจกให้เป็นคู่มือผู้เข้ารับการอบรม ส่วนวิธีการอบรมที่ผู้เข้ารับการอบรมไม่ต้องการ เพราะสร้างให้ตนเกิดความลำบากใจ คือ การให้แสดงความคิดเห็นหรือการจัดกลุ่มแสดงบทบาทต่าง ๆ เพราะวิธีการเหล่านี้ตนต้องแสดงออกมาก ทำให้เกิดความไม่กล้า และกลัวว่าจะพูดผิดหรือต้องพูดในสิ่งที่ตนไม่มีความรู้ ส่วนวิธีการสาธิตและให้ปฏิบัติไปพร้อมกันนั้น แม้อบรมจะไม่พึงพอใจเท่าใดนัก แต่ก็เห็นว่าเป็นวิธีการที่ทำให้ตนมีความเข้าใจได้ง่ายขึ้น ซึ่งในการอบรมนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า วิธีการอบรมที่ให้ผู้เข้ารับการอบรมต้องแสดงออกล้วนเป็นวิธีการที่ไม่เหมาะสมและไม่ได้ผลนอกจากวิธีการปฏิบัติไปพร้อม ๆ กันทุกคน ทั้งนี้เนื่องจากพฤติกรรมการแสดงออกนี้ยังเป็นพฤติกรรมที่ประสาคร

ขาดการเรียนรู้และขาดการฝึกฝน ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมบางรายไม่พึงพอใจหากการอบรมจะใช้วิธีการที่ต้องให้คนแสดงออก

ผู้เข้ารับการอบรมทุกคนเห็นว่า ควรที่จะเปลี่ยนวิธีการอบรมที่ให้มีการแสดงความคิดเห็นหรือการแสดงบทบาท มาเป็นการบรรยายจากภาพหรือการสาธิตให้กระทำตามไปพร้อม ๆ กันทุกคน จะทำให้คนเกิดความต้องการที่จะอบรมมากขึ้น เพราะพบว่า ผู้ทำการอบรมบางรายไม่ยอมแสดงความคิดเห็นหรือร่วมแสดงออก แต่สามารถที่จะปฏิบัติตามที่ใครรับการอบรมได้ถูกต้อง และนำสิ่งที่ได้รับจากการอบรมไปปฏิบัติจริงได้ถูกต้องด้วย

สำหรับอุปกรณ์ที่ใช้ในการอบรมนี้ ผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่า รูปภาพและของจริงที่นำมาแสดงเป็นอุปกรณ์ที่ทำให้คนเกิดความเข้าใจ มากขึ้น

(3) ความเหมาะสมของวิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม (ในส่วนของ การสัมภาษณ์และการประเมินในขณะอบรม) พบว่า

ผู้เข้ารับการอบรมไม่ต้องการให้มีการประเมินเป็นรายบุคคล เพราะทำให้เกิดความกลัวว่าตนจะทำผิดหรือตอบผิด ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าวิธีการประเมินผลควรจัดประเมินในขณะทำการทดลองจะดีกว่า และผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่จะพึงพอใจมากหากไม่มีการประเมินผลเลย

(4) ความเหมาะสมของระยะเวลาในการอบรม

ผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่เห็นว่า ระยะเวลาในการอบรมทั้งหมดน้อยเกินไป ส่วนการอบรมในแต่ละวันนั้นเหมาะสมดีแล้ว โดยส่วนใหญ่ให้ขอเสนอว่า ควรจัดอบรมในช่วงที่ตนว่างจากการทำนา ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าระยะเวลาในการอบรมนี้ หากดำเนินการอบรมในช่วงเช้าของแต่ละวันจะเป็นการสะดวกกว่าอบรมทั้งวันหรืออบรมในช่วงบ่าย เพราะผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่มีภารกิจที่จะต้องจัดการทำในช่วงบ่ายมากกว่า

(5) ความเหมาะสมของผู้อบรม

ผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่า ผู้อบรมควรเป็นผู้หญิง จะมีอาชีพหรือมีอายุเท่าใดก็ได้ แต่ควรเป็นผู้ที่มีความรู้และสามารถแนะนำในสิ่งที่ตนเป็นประโยชน์แก่ตนได้ ซึ่งผู้วิจัยพบว่า ผู้ทำการอบรมควรเป็นผู้ที่สามารถทำตนให้เข้ากับคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี เพราะเมื่อคนในท้องถิ่นยอมรับจะทำให้เกิดความเชื่อถือและให้ความร่วมมือเต็มที่

5.1.2 ผลการประเมินปัญหาและอุปสรรคในการใช้หลักสูตร

(1) ปัญหาตามระยะเวลาในการอบรม

การกำหนดระยะเวลาในการอบรมเป็นปัญหาที่สำคัญประการแรก กล่าวคือ การอบรมใด ๆ ก็ตามที่ดีก็กลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มเกษตรกรชนบท จำเป็นที่จะต้องเลือก ระยะเวลาในการอบรมที่เกษตรกรสะดวก ซึ่งควรอยู่ในช่วงก่อนฤดูการทำนาหรือหลังฤดูการทำนา แล้วโดยในแต่ละชนบทอาจจะแตกต่างกันไปตามสภาพของภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศ ส่วนระยะเวลาในการอบรมในแต่ละวันนั้น ควรมีการกำหนดในลักษณะที่สามารถยืดหยุ่นได้ เพราะหากกำหนด เวลาไว้ตายตัวแล้ว อาจจะประสบปัญหาในกรณีที่ผู้เข้ารับการอบรมมีกิจจำเป็นกระทันหัน เช่น การช่วยงานเพื่อนบ้าน มีญาติมาเยี่ยม ไปเยี่ยมญาติ หรือคนในครอบครัวเจ็บป่วย ฯลฯ อันมีผล ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมบางส่วนจะขาดการอบรมไปพร้อม ๆ กัน

(2) ปัญหาตามการให้คำทดแทน

เนื่องจากในชุมชนนี้ ได้เคยมีการอบรมอาชีพเนิ่นนานมาก่อน ซึ่ง จัดอบรมโดยศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน และในการนี้ผู้เข้ารับการอบรมจะได้รับคำทดแทนการ เสียเวลาประกอบอาชีพโดยเฉลี่ยวันละ 30 บาท ดังนั้นในการใช้หลักสูตรในลักษณะการอบรมใด ๆ ก็ตาม ผู้เข้ารับการอบรมบางส่วนจึงคาดหวังว่าตนจะได้รับคำทดแทนดังที่เคยมีมา จึงทำให้การ คัดเลือกผู้เข้ารับการอบรมโดยพิจารณาความต้องการที่จะได้รับประโยชน์จากการอบรมโดยแท้จริง นั้นอาจจะกระทำไม่ได้เต็มที่ เนื่องจากจะมีบางส่วนที่มีความเต็มใจเข้าอบรมเพราะต้องการคำ ทดแทนเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม การให้คำทดแทนนี้ถือว่าเป็นสิ่งที่ควรกระทำอย่างยิ่งเพราะ การอบรมในลักษณะเช่นนี้ เกษตรกรอาจจะมองไม่เห็นความสำคัญเพียงพอที่จะยอมเสียเวลาในการ รับจ้างทำงาน หรือเสียเวลาพักผ่อนของตนมาเข้ารับการอบรม และการให้คำทดแทนอาจจะเป็น สิ่งจูงใจประการหนึ่งที่ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความสนใจในเบื้องต้น และเมื่อได้รับการอบรม แล้ว ความต้องการเฉพาะคำทดแทนอาจจะเปลี่ยนไปเป็นต้องการมีความรู้ความเข้าใจและการ ปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามที่ได้รับการอบรมแล้วได้

ในการทดลองใช้หลักสูตรการอบรมของกรมการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ให้ คำทดแทนแก่ผู้เข้ารับการอบรมคนละ 20 บาทต่อวัน ซึ่งเป็นการเสนอให้หลังจากการถามความ สัมภาษณ์ในการอบรมแล้ว โดยชี้แจงแก่ผู้เข้าอบรม ว่าคำทดแทนที่ให้เป็น เพื่อทดแทนรายได้ที่ผู้เข้า

รับการอบรมต้องขาดไปในขณะมาเข้ารับการอบรม ซึ่งเป็นเงินที่ผู้วิจัยออกเองทั้งหมด จึงไม่มากพอที่จะให้ได้เท่ากับจำนวนที่หน่วยงานอื่นเคยให้ ซึ่งพบว่า ผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่ไม่สนใจในเรื่องจำนวนค่าทดแทน เพียงแต่ต้องการให้มีบางเท่านั้น และเมื่อเสร็จสิ้นการอบรมแล้ว มีผู้อบรมบางรายมาขอคืนค่าอบรมครึ่งหนึ่ง โดยให้เหตุผลว่าเป็นการอบรมที่ตนได้รับประโยชน์ด้วย แต่ผู้วิจัยได้มอบให้เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมนำไปใช้ในสิ่งที่ตนเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมลูกของตนตามที่ได้รับการอบรมแล้ว และจากการติดตามผลพบว่า บางรายนำไปเก็บไว้ใช้สำหรับการศึกษาของลูก และบางรายนำไปจัดซื้ออุปกรณ์การเล่นเพื่อส่งเสริมการศึกษา และบางรายจัดซื้อเครื่องบริโภคที่เหมาะสมสำหรับลูกของตน

นั่นคือ การคาดหวังที่จะได้รับค่าทดแทนจะเป็นอุปสรรคประการหนึ่ง ที่จะทำให้ให้ผู้เข้ารับการอบรมที่หวังแต่ค่าทดแทนโดยไม่สนใจการอบรม และจะเป็นอุปสรรคที่ทำให้การอบรมในลักษณะเช่นนี้ไม่สามารถที่จะทำได้อย่างกว้างขวาง เพราะจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดเตรียมค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ด้วย

(3) ปัญหาด้านบุคคล

การดำเนินการอบรมชุมชนในลักษณะเช่นนี้ ผู้อบรมควรเป็นผู้ที่ตนในชุมชนยอมรับด้วย ซึ่งถึงแม้ว่าผู้อบรมจะเป็นคนในชุมชนนั้น แต่หากไม่เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนแล้ว จะไม่ได้รับความร่วมมือเท่าใดนัก ดังนั้น หากจะมีการใช้คนในท้องถิ่นเป็นผู้ทำการอบรม จึงควรที่จะคัดเลือกบุคคลที่คนในชุมชนให้การยอมรับด้วย

ความเคยชินในการปฏิบัติตนของผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งขัดกับหลักการปฏิบัติที่ถูกต้อง จะเป็นอุปสรรคประการหนึ่งที่จะมีผลทำให้หลักสูตรไม่บรรลุสู่จุดหมายอย่างเต็มที่ เพราะผู้เข้ารับการอบรมมักจะปฏิบัติตนตามความเคยชินมากกว่า

ความไม่กล้าแสดงออกของผู้เข้ารับการอบรม จะเป็นปัญหาต่อวิธีการอบรมและการประเมินผลที่ผู้เข้ารับการอบรมต้องแสดงออก เช่น การแสดงความคิดเห็น หรือการแสดงบทบาทสมมติ รวมทั้งการประเมินผลโดยการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ในการอบรมจึงจำเป็นต้องปรับวิธีการอบรมและวิธีการประเมินผลตามลักษณะและความพร้อมของผู้เข้ารับการอบรมด้วย โดยควรหลีกเลี่ยงการให้ผู้เข้ารับการอบรมแสดงออก และใช้การประเมินผลในลักษณะที่ไม่ให้ผู้เข้ารับการอบรมรู้ตัว หรืออาจใช้วิธีการติดตามผลหลังการอบรมโดยการสังเกตและการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการแทน

5.1.3 ผลการประเมินปัจจัยที่ส่งเสริมการใช้หลักสูตรใหม่มีประสิทธิภาพ

(1) ความร่วมมือของผู้นำชุมชน ถือว่าเป็นปัจจัยส่งเสริมที่สำคัญ ซึ่งการอบรมในลักษณะเช่นนี้ควรจะต้องได้รับความร่วมมือที่ดีจากผู้นำชุมชน ทั้งผู้นำที่เป็นทางการและผู้นำที่ไม่เป็นทางการ เพราะผู้นำชุมชนจะเป็นผู้ประสานงานและแนะนำให้ผูอบรมใคร่จกกับผูเขารับการอบรม อันก่อให้เกิดความไว้วางใจและการให้ความร่วมมือ รวมทั้งจะได้รับความสะดวกในคานของสถานที่ ความปลอดภัย และผู้นำชุมชนจะใหคำแนะนำอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการอบรมได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ ผู้นำจะเป็นแหล่งข้อมูลที่ดีในการไ้รู้ถึงสภาพความเป็นอยู่ของคน และสภาพแวดล้อมของชุมชน อันเป็นประโยชน์ต่อการใช้หลักสูตรด้วย

(2) ความพร้อมของผู้เขารับการอบรม เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมการใช้หลักสูตรอีกประการหนึ่ง โดยหากผู้เขารับการอบรมในชุมชนมีความพร้อมทั้งในคานเวลา ความสามารถ และความพร้อมทางคานเศรษฐกิจ จะทำให้การดำเนินการใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

5.2 ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตน

5.2.1 ผลการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติตนของผู้เขารับการอบรม โดยเปรียบเทียบผลของการประเมินก่อนการอบรม และผลของการอบรมเมื่อได้รับการอบรมแล้ว พบว่า ผลที่ได้เป็นไปตามขอคาคหวังโดยส่วนใหญ่ กล่าวคือ "ผู้ที่ได้รับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติตนถูกต้องมากกว่าก่อนการอบรม"

5.2.2 ผลการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติตนระหว่างผู้เขารับการอบรม กับ ผู้ที่ไม่ได้รับการอบรม พบว่า ผลที่ได้เป็นไปตามขอคาคหวังโดยส่วนใหญ่ กล่าวคือ "ผู้ที่ได้รับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติตนถูกต้องมากกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการอบรม"

ทั้งนี้จากการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้รับจากผู้เขารับการอบรม และผู้ที่ไม่ได้รับการอบรม ทั้งก่อนการอบรมและหลังการอบรม พบความแตกต่างของความรู้ ความเข้าใจ และปฏิบัติตนของผู้เขารับการอบรม และผู้ที่ไม่ได้รับการอบรม ดังนี้ คือ

ก่อนการอบรม	หลังการอบรม	
	ผู้ไม่ได้รับการอบรม	ผู้เข้ารับการอบรม
1. เรื่องความสำคัญของอาหาร ส่วนใหญ่รู้อถึงประโยชน์ของอาหารในคานสนองความตองการขั้นพื้นฐาน โดยรูเพียงวาอาหารทำใหศนหาหิวและมีกำลัง และคนจะหิวและไมม่กำลังหากขาดอาหาร ซึ่งในการบริโภคอาหาร พบวา ส่วนใหญ่บริโภคอาหารตามท่หามาได โดยมิไดพิจารณาถึงคุณค่าของอาหารเกออย่างใด	มีความรู้ความเข้าใจเช่นเดิม แต่ในการเลือกอาหารบริโภคในระยะหลังพบว่า มีการเลือกบริโภคตามผู้เข้ารับการอบรม โดยการฝากผู้เข้าอบรมเข้ามาให้คน	ผู้เข้าอบรมรู้อถึงประโยชน์และโทษของอาหารในคานอื่น นอกเหนือจากคานสนองความตองการพื้นฐาน และผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่คัดเลือกที่จะบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ ตามที่ได้รับการอบรมมาแล้ว
2. เรื่องอาหารสำหรับหญิงมีครรภ์และหญิงที่ให้นมลูก ทุกคนไมได้ให้ความสนใจถึงอาหารที่มีคุณค่าและอาหารที่ใหโทษสำหรับหญิงมีครรภ์และหญิงที่ให้นมลูกมาก่อน จึงพบว่า ในขณะมีครรภ์และให้นมลูก แม่ส่วนใหญ่บริโภคอาหารตามปกติที่เคยบริโภค ซึ่งอาหารบางชนิดไม่มีคุณค่าในการบำรุงร่างกายและบางชนิดใหโทษกอร่างกายด้วย	ความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติคน ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลง แต่พบว่า เริ่มมีบางคนที่ให้ความสนใจที่จะรู้มากขึ้น	ผู้เข้าอบรมใคร่รู้อถึงอาหารที่มีประโยชน์และอาหารที่ใหโทษสำหรับหญิงมีครรภ์และหญิงที่ให้นมลูก ทั้งยังเข้าใจถึงการบำรุงตนเพื่อทารก ซึ่งในรายที่แม่กำลังมีครรภ์และในรายที่ให้นมลูก ได้ปฏิบัติตนตามที่อบรม โดยเลือกบริโภคอาหารที่มีคุณค่าในการบำรุงร่างกาย และบางรายยอมรับว่าบางครั้งตนเผลอบริโภคอาหารที่ควรงด เพราะบริโภคด้วยความเคยชิน
3. เรื่อง นมแม่...อาหารสำหรับทารก ทุกคนไม่รู้และไม่เข้าใจถึงประโยชน์ของนมเหลืองอยู่่างแท้จริง ส่วนใหญ่จึงบีมนมเหลืองทิ้งกอนการให้นมในครั้งแรก	ทุกคนมีความรู้ความเข้าใจ และปฏิบัติตนเช่นเดิม	ผู้เข้ารับการอบรมใคร่รู้อและเข้าใจในประโยชน์ของนมเหลืองและให้คำตอบวา ถ้าตนมีลูกอีก ตนจะไม่ทิ้งนมเหลืองเหมือนเมื่อครั้งกอน

ก่อนการอบรม	หลังการอบรม	
	ผู้ไม่ได้รับการอบรม	ผู้เข้ารับการอบรม
3. เรื่องแม่ (ต่อ) ทุกคนรู้ว่าแม่มีประโยชน์ในด้านการประหยัค และสะดวก โดยผู้เข้าอบรมในตนเองเกลียดเกือบทั้งหมด แต่ยังไม่รู้ถึงประโยชน์ในด้านการดูแลสุขภาพทางอาหาร ทุกคนไม่สนใจในเรื่องของการรักษาความสะอาดในการให้แม่ทานโคมนัก ทุกคนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุผลที่แม่ไม่อาจุโหมลูกได้เนื่องจากแม่ไม่มีเวลาเท่านั้น โดยไม่รู้ถึงโรคต่าง ๆ หรืออาการอื่น ๆ ของแม่ที่ไม่ควรโหมลูก	ทุกคนมีความรู้และความเข้าใจเช่นเดิม ทุกคนมีการปฏิบัติเช่นเดิม ทุกคนมีความรู้และความเข้าใจเช่นเดิม	ผู้เข้ารับการอบรมได้รู้ถึงประโยชน์ของแม่ในทางต่าง ๆ รวมทั้งในด้านการดูแลสุขภาพทางอาหาร และรู้ว่าสิ่งที่ควรจะเปลี่ยนจากการโหมตนเองเป็นนมผสมได้เล็กความตั้งใจด้วย ผู้เข้ารับการอบรมรู้ว่าควรรักษาความสะอาดในการให้นมอย่างไร และสามารถปฏิบัติได้ถูกต้องทุกคนในขณะอบรม แต่จากการติดตามผลพบว่า บางคนทำไม่ถูกต้องดี แต่บางคนเคยชินกับการปฏิบัติเช่นเดิม จึงไม่ทำตามที่ตนอบรมมา ทุกคนรู้ถึงโรคต่าง ๆ ที่แม่เป็นซึ่งสามารถจะติดต่อถึงลูกได้เมื่อแม่โหม และบอกถึงข้อดีของอื่น ๆ ที่แม่ไม่สามารถโหมลูกได้ นอกเหนือจากการไม่มีเวลา
4. เรื่อง นมผสม ผู้ที่โหมผสมลูกไม่สนใจถึงความสะอาดของขวดนม และสัดส่วนในการให้แม่ทานโคมนัก และในรายที่โหมตนเองก็ไม่สนใจในเรื่องของนมผสมเลย	ทุกคนมีความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติเช่นเดิม	ทุกคนเข้าใจและรู้ถึงวิธีการรักษาความสะอาด และสามารถโหมผสมได้ถูกต้องตามสัดส่วน และสำหรับผู้ที่โหมผสมลูกอยู่ยังมีเพียงครั้งเดียวที่ปฏิบัติได้ถูกต้อง แต่อีกครึ่งหนึ่งให้เหตุผลว่าบางครั้งทำไปด้วยความเคยชินจึงลืมวิธีที่ถูกต้อง แลถ้านึกขึ้นได้ก็จะทำตามวิธีที่ถูกต้องทุกครั้ง

ก่อนการอบรม	หลังการอบรม	
	ผู้ไม่ได้รับการอบรม	ผู้เข้ารับการอบรม
4. เรื่อง นมผสม (ต่อ) ทุกคนที่เคยให้นมผสม ไม่เคยให้นมลูกในทาเดียวกันกับการให้นมตนเองเลย และทุกคนรวมทั้งผู้ที่ให้นมตนเองเคยถูก ตางมองไม่เห็นถึงประโยชน์ในการให้นมผสมแก่ทารกในทาเดียวกันกับการให้นมตนเอง เนื่องจากเห็นว่าให้นมขวดแล้ว ไม่จำเป็นต้องอุ้มหรืออุ้มใกล้ศีรษะทารก เพียงแต่ถือขวดให้ หรือให้ผู้อื่นถือให้ก็ได้ ส่วนใหญ่ไม่รู้ความหมายของนมชงหวาน หวาน ใช้เลี้ยงทารก เพราะตนไม่สนใจ อีกทั้งเจ้าหน้าที่อนามัยและผู้ใหญ่แนะนำให้ตนเลี้ยงด้วยนมตนเองหรือนมผสมเท่านั้น ส่วนในรายที่ให้นมชงหวานแก่ลูก เพราะเห็นวราดาถูก	เกือบทุกคนมีความเข้าใจและการปฏิบัติ เช่นเดิม ยกเว้น 1 รายที่เปลี่ยนมาให้นมผสมในทาอุ้มบุญ โดยเปลี่ยนจากผู้เข้ารับ การอบรมที่เป็นเพื่อนบ้าน ทุกคนยังไม่สนใจในเรื่องของนมชงหวาน เช่นเดิม แต่ในรายที่เคยเลี้ยงด้วยนมชงหวาน เปลี่ยนมาให้นมผสมที่ผู้เข้าอบรมนำไปให้	ทุกคนรู้ว่าการอุ้มทารกในขณะให้นมเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างแม่และลูก และทุกให้ตนได้มีเวลาสังเกตลูกมากขึ้น ซึ่งทุกคนที่ให้นมผสม เห็นว่าการให้นมเช่นนี้ดีกว่าการให้แบบเดิม แต่ในทางปฏิบัติจริง สามารถที่จะให้ได้ในเวลาที่ตนอยู่บ้านเท่านั้น ทุกคนรู้ถึงผลเสียของการใช้นมชงหวานเลี้ยงทารก และบางคนได้นำความรู้ไปแนะนำเพื่อนบ้านที่เลี้ยงให้นมชงหวานเลี้ยงลูกด้วย โดยซื้อนมผสมที่ผลิตขึ้นเพื่อเลี้ยงทารก ชนิดปราศจากจุลินทรีย์ และคัดลอให้นมมาจำหน่ายในชุมชน
5. เรื่อง อาหารเสริมนม และอาหารเสริมระหว่างมื้อ ทุกคนให้อาหารเสริมแก่ทารกเร็วเกินไป โดยจะเริ่มให้ในเดือนแรก ส่วนใหญ่ไม่มีความรู้เรื่องอาหารเสริมสำหรับทารกในแคละวัย ซึ่งในทางปฏิบัติ พบว่า ทุกคนจะให้อาหารเสริมตามที่ใครบ้คำแนะนำคือ ๆ กันมา โดยบางคนให้อาหารที่มีคุณค่า แต่ส่วนมากพบว่า ทารกยังขาดการให้อาหารประเภทโปรตีนอยู่มาก	ทุกคนยังคิดที่จะให้อาหารเสริมในช่วงเวลาเดิม ทุกคนมีความรู้ความเข้าใจ และ การปฏิบัติตนเช่นเดิม	ทุกคนรู้ถึงระยะเวลาที่เหมาะสมในการเริ่มให้อาหารเสริมนมได้ถูกต้อง และรู้ถึงผลเสียของการให้อาหารเสริมเร็วเกินไป ทุกคนรู้ถึงอาหารประเภทต่าง ๆ ที่มีคุณค่าสำหรับทารกในแคละวัย และสามารถจัดปรุงอาหารเสริมนมได้ถูกต้องในขณะทำการอบรม และจากการติดตามผล พบว่าทุกคนที่มีลูกในวัยทารก จัดเพิ่มอาหารที่ให้โปรตีนแก่ลูก

ก่อนการอบรม	หลังการอบรม	
	ผู้ไม่ได้รับการอบรม	ผู้เข้ารับการอบรม
5. เรื่อง อาหารเสริม(ต่อ) ทุกคนไม่เคยให้ความสนใจในการให้อาหารเสริมระหว่างมือแก้มเด็กเล็ก การให้อาหารเสริมระหว่างมือจึงเป็นการให้ตามที่ได้ร้องขอหรือให้กินโดยไม่ใส่ใจว่าอาหารนั้นดีหรือไม่	ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติเช่นเดิม ยกเว้นบางคนที่ได้รับคำบอกจากพี่เขาอบรม จึงปฏิบัติตามได้ถูกต้อง	ทุกคนมีความรู้ถึงอาหารเสริมระหว่างมือที่มีคุณค่าสำหรับเด็ก และสามารถจัดหาให้ลูกได้ถูกต้องในขณะทำการอบรม และนำไปปฏิบัติจริงได้เป็นส่วนใหญ่ แม้บางส่วนที่เด็กเคยชินกับอาหารที่ไม่มีประโยชน์ จึงขี้อบรมโดยพ่อแม่ ไม่ควรควบคุมเท่าที่ควร
6. เรื่อง อาหารที่บำรุงร่างกายและสมอง และอาหารที่ให้โทษ ทุกคนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาหารที่มีประโยชน์และให้โทษแก่สมองและร่างกายของทารกและเด็กเล็ก ซึ่งพบว่า อาหารที่จัดให้ทารกและเด็กเล็กบริโภคเป็นอาหารที่ขาดโปรตีนมากที่สุด	ทุกคนยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง แต่บางคนจัดซื้ออาหารที่มีคุณภาพโดยได้รับคำแนะนำจากผู้เข้ารับการอบรม	ทุกคนรู้ถึงอาหารที่มีประโยชน์และให้โทษต่าง ๆ และสามารถคัดเลือกอาหารที่มีคุณค่าและเหมาะสมได้ถูกต้องตามวัยของเด็กทั้งในขณะอบรม และนำไปปฏิบัติจริงหลังการอบรมด้วย
7. เรื่อง การปรุงอาหารและการให้อาหาร ทุกคนยังขาดความสนใจในเรื่องของการรักษาความสะอาดในการปรุงอาหารและการให้อาหารแก่ทารกและเด็กเล็ก โดยส่วนใหญ่ปฏิบัติไม่ถูกต้องเท่าใดนัก	ทุกคนยังมีการปฏิบัติและขาดความเอาใจใส่ในเรื่องนี้เช่นเดิม	ทุกคนรู้ถึงวิธีการปรุงอาหารที่รักษาคุณค่า และคำนึงถึงความสะอาดในการปรุงอาหารในขณะทำการอบรม และจากการติดตามผล พบว่า มีเพียงครึ่งเดียวที่สามารถปฏิบัติได้ถูกต้อง นอกนั้นปฏิบัติเช่นเดิม
8. เรื่อง การให้ภูมิคุ้มกันโรคเด็ก ทุกคนมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการให้เด็กได้รับภูมิคุ้มกันโรค และไม่สนใจกับบันทึกหมายของเจ้าหน้าที่อนามัย	ทุกคนยังไม่เห็นถึงความสำคัญ แต่มีบางคนมีฝากลูกมารับการฉีดวัคซีนภูมิคุ้มกันกับผู้เข้ารับการอบรม	ทุกคนรู้และเข้าใจถึงความสำคัญของการให้เด็กได้รับภูมิคุ้มกันโรคเด็ก โดยรายที่มีลูกอ่อนจะนำลูกไปพบเจ้าหน้าที่อนามัยเพื่อขอรับการ

ก่อนการอบรม	หลังการอบรม	
	ผู้ไม่ได้รับการอบรม	ผู้เข้ารับการอบรม
8. การให้ภูมิคุ้มกันโรคเด็ก(ต่อ) ทุกคนไม่มีความรู้เรื่องโรคที่ควรให้เด็กได้รับภูมิคุ้มกัน รวมทั้งไม่รู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อทารกก่อนและหลังพาไปฉีดยา ทั้งไม่สนใจเรื่องการบันทึกการรับวัคซีนของลูก	ทุกคนไม่มีความรู้ความเข้าใจ และมีการปฏิบัติตนเช่นเดิม	ฉีดยา และไปตามที่เจ้าหน้าที่นัดหมายทุกครั้ง ทั้งยังแนะนำและพาลูกของเพื่อนมามารับภูมิคุ้มกันด้วย ทุกคนรู้และสามารถอธิบายเกี่ยวกับโรคที่ควรให้เด็กได้รับภูมิคุ้มกันในแต่ละวัย และรู้ถึงข้อปฏิบัติต่อทารกก่อนและหลังพาไปรับวัคซีน ฉีดยา ส่วนการบันทึกการฉีดยาของลูกนั้น ผู้เข้าอบรมบันทึกไว้เป็นส่วนน้อย โดยเห็นว่าเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่อนามัย ตนเป็นผู้ทำตามเท่านั้น
9. เรื่อง การรักษาความสะอาดของทารกและเด็กเล็ก ส่วนใหญ่ยังทำความสะอาดร่างกายและเครื่องนุ่งห่มของทารกและเด็กเล็กไม่ถูกต้อง ตามหลักสุขอนามัยเท่าใดนัก ทุกคนไม่อนุญาตให้ลูกวัยเด็กเล็กใกล้ชิดทำความสะอาดร่างกายด้วยตนเอง	ทุกคนยังปฏิบัติตนเช่นเดิม ทุกคนยังปฏิบัติตนเช่นเดิม	ทุกคนรู้และสามารถปฏิบัติตนเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดร่างกายและเครื่องนุ่งห่มของทารกและเด็กเล็กได้ถูกต้องในขณะที่ทำการอบรม และนำไปปฏิบัติจริงหลังการอบรมแล้วเป็นส่วนใหญ่ ทุกคนรู้ว่าการฝึกหัดเด็กเป็นสิ่งที่ดี และยังไม่อนุญาตให้เด็กทำความสะอาดร่างกายเอง เนื่องจากเกรงจะเป็นอันตรายในขณะอาบน้ำในคลอง
10. เรื่อง สุขภาพของฟัน ทุกคนยังไม่เห็นถึงความสำคัญของการรักษาสุขภาพของฟันของเด็กเล็ก เพราะเห็นว่าเป็นฟันน้ำนม	ทุกคนมีความเห็นเช่นเดิม	เกือบทั้งหมดรู้และเข้าใจในการประโยชน์ของการรักษาสุขภาพฟัน และโทษของการปล่อยให้เด็กเล็กมีฟันผุ แต่บางคนยังมีความเห็นเช่นเดิม

ก่อนการอบรม	หลังการอบรม	
	ผู้ไม่ได้รับการอบรม	ผู้เข้ารับการอบรม
10. เรื่อง สุขภาพของฟัน(ต่อ) ทุกคนยังมีความรู้ที่ไม่ถูกต้องในด้านการบำรุงรักษาฟัน และวิธีแปรงฟัน เป็นเหตุให้ปฏิบัติไม่ถูกต้อง และละเลยที่จะแนะนำลูกของตน	ทุกคนมีความรู้และการปฏิบัติเช่นเดิม แต่มีลูกของบางคนที่เปลี่ยนแนวทางการแปรงฟันที่ถูกวิธีจากลูกผู้เข้าอบรม	ทุกคนรู้ถึงวิธีการป้องกัน การบำรุงรักษาฟัน และสามารถที่จะแปรงฟันที่ถูกต้องได้ในขณะอบรม แต่ในทางปฏิบัติจริง พบว่า ส่วนใหญ่มีใ้ปฏิบัติตาม แต่ลูกที่ติดตามแนวมาอบรมควยสามารถปฏิบัติตามได้ถูกต้อง โดยเฉพาะวิธีการแปรงฟันที่ถูกวิธี
11. เรื่อง ความสำคัญของการส่งเสริมพัฒนาการในวัยเด็กเล็ก ทุกคนละเลยการส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็ก โดยคิดว่าลูกของตนยังเป็นผู้เล็ก จึงไม่ให้ความสำคัญในเรื่องนี้เท่าใดนัก	ทุกคนมีความคิดเช่นเดิม แต่มีบางรายที่ให้ความสนใจบาง	ทุกคนให้ความสนใจที่จะส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ มากขึ้น และยอมรับถึงความสำคัญของพ่อแม่ว่าเป็นบุคคลสำคัญในการอบรมสั่งสอนลูก
12. เรื่อง การเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม ส่วนใหญ่ยังมีการเลี้ยงดูลูกไม่เหมาะสม อันเป็นการข่มขู่และขัดขวางการพัฒนาการของเด็กเล็ก	ทุกคนยังมีการปฏิบัติตนเช่นเดิม	ทุกคนเห็นถึงลักษณะการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม และยอมรับว่าตนเองเลี้ยงดูลูกในลักษณะนั้น และคงเปลี่ยนตนเองได้ยาก แม้จะปรับปรุงใด แต่คงไม่เท่าที่การอบรมต้องการ
13. เรื่อง การฝึกหัดเด็กให้ระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ และการพึ่งตนเอง ทุกคนขาดความสนใจในการให้ลูกฝึกหัดพึ่งตนเอง มีระเบียบวินัย และมีความรับผิดชอบ โดยคิดว่าลูกของตนยังเด็กอยู่	ทุกคนมีความคิดและปฏิบัติตนเช่นเดิม	ทุกคนรู้ถึงวิธีการในการฝึกหัดลูกให้รู้จักการมีระเบียบวินัย พึ่งตนเอง และมีความรับผิดชอบ และสามารถยกตัวอย่างและวิธีการที่เหมาะสมในการ

ก่อนการอบรม	หลังการอบรม	
	ผู้ไม่ได้รับการอบรม	ผู้เข้ารับการอบรม
13. เรื่อง การฝึกหัด(ต่อ)		ฝึกหัดถูกใจถูกต้องในขณะที่อบรม แต่มีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่นำวิธีการที่ถูกต้องไปปฏิบัติให้จริง
14. เรื่อง วิธีการให้รางวัลและการลงโทษเด็กเล็ก ส่วนใหญ่มีการให้รางวัลและการลงโทษเด็กเล็กในลักษณะที่ไม่เหมาะสม และขาดหลักการที่ถูกต้อง	ทุกคนมีการปฏิบัติเช่นเดิม	ทุกคนรู้และเข้าใจถึงวิธีการให้รางวัลและลงโทษเด็กเล็ก และสามารถจัดแสดงวิธีการที่ถูกต้องในขณะที่ทำการอบรม แต่มีเพียงครึ่งเดียวที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ส่วนที่เหลือให้เหตุผลว่าตนปฏิบัติตามความเคยชิน และมักนึกถึงวิธีการที่ถูกต้องภายหลังที่ปฏิบัติไม่ถูกต้องไปแล้ว
15. เรื่อง การเล่นของเด็ก ทุกคนรู้ถึงประโยชน์ของการเล่นในทางของความสนุกและไม่ทำให้เด็กรบกวนตนเอง ส่วนใหญ่ไม่สนใจในเรื่องของเล่นเด็ก โดยเฉพาะการนำวัสดุเหลือใช้หรือวัสดุที่หาภายในท้องถิ่นมาดัดแปลงเป็นของเล่นสำหรับลูกของตน	ทุกคนมีความรู้และความเข้าใจเช่นเดิม ส่วนใหญ่ไม่สนใจ เช่นเดิม มีบางส่วนที่ได้นำคำแนะนำจากผู้เข้าอบรม และประดิษฐ์ของเล่นให้ลูกของตนได้	ทุกคนรู้และเข้าใจถึงประโยชน์ของการเล่นในทางที่ส่งเสริมพัฒนาการในด้านอื่น ๆ และเสนอวิธีการเล่นที่เหมาะสมสำหรับเด็กแต่ละวัยได้ และส่วนมากใช้เวลาในการเล่นกับลูกมากขึ้น ส่วนใหญ่สนใจในของเล่นสำหรับเด็ก และสามารถประดิษฐ์ของเล่นจากวัสดุเหลือใช้และวัสดุหาง่ายในท้องถิ่นได้ในขณะอบรม แต่มีเพียงครึ่งหนึ่งที่นำไปใช้ภายหลังการอบรม และนำไปสอนเพื่อนบ้านใกล้เคียงด้วย

ก่อนการอบรม	หลังการอบรม	
	ผู้ไม่ได้รับการอบรม	ผู้เข้ารับการอบรม
16. เรื่อง เพลงสำหรับเด็กเล็ก ทุกคนเห็นความสำคัญของเพลงในด้านของความสุขเพลิดเพลินนั้น จึงมีใจสนใจที่จะเลือกเพลงสำหรับเด็กให้แกลูกของตน เพลงที่เด็กเล็กร้องอยู่ ส่วนใหญ่จึงเป็นเพลงสำหรับผู้ใหญ่ แต่มิบางรายที่ร้องเพลงกล่อมลูกในขณะที่ลูกเป็นทารก จึงเป็นเพลงโบราณและเพลงดอกร้อย	ทุกคนยังมีความคิดและปฏิบัติเช่นเดิม แต่ลูกของบางรายสนใจที่จะร้องเพลงตามที่ลูกของผู้เข้าอบรมนำไปร้องให้ฟัง	ทุกคนมองเห็นถึงความสำคัญของเพลงสำหรับเด็กมากขึ้น และมองเห็นถึงประโยชน์ในด้านต่าง ๆ รวมทั้งยกตัวอย่างเพลงกล่อมเด็ก และเพลงที่เหมาะสมสำหรับเด็กเล็กได้ แต่ไม่กล้าที่จะร้องเอง เพราะตนเป็นผู้ใหญ่แล้ว จึงให้ลูกที่นำมาถวายฝึกหัดร้อง และตนจะสนับสนุนให้ลูกร้องเพลงที่เหมาะสมและเป็นที่ประโยชน์สำหรับเด็กเล็กต่อไป
17. เรื่อง นิทานสำหรับเด็กเล็ก ส่วนใหญ่ไม่เคยสนใจเกี่ยวกับนิทานสำหรับเด็กเล็ก และไม่เคยเล่าให้ลูกฟัง มีเพียงบางรายที่เคยเลาบาง โดยเรื่องที่เล่าจะเกี่ยวกับจักรวาล และมีเพียงหนึ่งรายที่สอดแทรกคุณธรรมในนิทาน	ทุกคนยังมีความคิดเห็นและมีการปฏิบัติตนเช่นเดิม	เกือบทั้งหมดมองเห็นความสำคัญและประโยชน์ในการเล่านิทานให้เด็กฟัง และรู้หลักที่จะเลือกนิทานสำหรับเด็กเล็ก แต่ไม่สามารถเลาในที่ชุมชนใด นอกจากเล่าให้ลูกฟังเท่านั้น และพบว่าในทางปฏิบัติจริงมีเพียงครั้งเดียวที่เล่านิทานที่มีประโยชน์ให้ลูกฟัง

จากการเปรียบเทียบดังกล่าวนี้ แม้จะพบว่าเกือบทั้งหมดจะเป็นไปตามข้อคาดหวังก็ตาม โดยส่วนใหญ่ของผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้นกว่าก่อนการอบรมเกือบทุกเรื่อง แต่ในทางนำเอาไปปฏิบัติจริงนั้น ในบางเรื่องผู้เข้าอบรมยังปฏิบัติตนไม่ถูกต้องและไม่เหมาะสมเหมือนกับก่อนการอบรม เนื่องจากเป็นความเคยชิน และนอกจากนี้ ผู้ที่ไม่ได้รับการอบรมบางคน มีความสนใจประกอบกับการได้รับคำแนะนำจากผู้เข้ารับการอบรม จึงทำให้มีความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตนได้ถูกต้องมากกว่าเดิมในบางเรื่อง โดยมีได้รับการอบรมแต่ประการใด

หลักสูตรการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน
สำหรับพ่อแม่ในชุมชนเกษตรกรรมชนบท

การปรับปรุงหลักสูตรหลังการทดลองใช้

การนำหลักสูตรการอบรมไปทดลองใช้ เป็นการนำไปเฉพาะส่วนที่เป็นหน่วยการอบรมเท่านั้น เพราะถือว่าเป็นส่วนที่สร้างและพัฒนาจากจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและสภาพของปัญหาแล้ว และในการประเมินผลการใช้หลักสูตรในแต่ละหน่วยการอบรม ผู้วิจัยได้ทำการประเมินเฉพาะในส่วนของ เนื้อหาการอบรม กิจกรรมและวิธีการอบรม และวิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรมเท่านั้น นอกนั้น เป็นการประเมินส่วนประกอบอื่น ๆ นอกเหนือจากโครงสร้างของหลักสูตร ได้แก่ ระยะเวลาในการ อบรม ผู้ทำการอบรม และปัจจัยที่เป็นปัญหาและปัจจัยที่ส่งเสริมการใช้หลักสูตร เป็นต้น

ในการปรับปรุงหลักสูตรหลังจากที่ได้นำไปทดลองใช้นี้ จึงเป็นการพิจารณาปรับปรุงในส่วน เนื้อหาการอบรม กิจกรรมและวิธีการอบรม วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม และปรับปรุง แก่ไขข้อบกพร่องที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมให้สามารถประเมินได้ง่ายและมีความชัดเจน ขึ้น รวมทั้งเสนอแนะเกี่ยวกับระยะเวลาที่เหมาะสมในการอบรม คุณลักษณะของผู้ทำการอบรม และ ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการอบรม ส่วนสภาพปัญหาและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ที่ได้รับการปรับปรุงจากการเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญในขั้นการพัฒนาหลักสูตรนั้น ถือว่ามีความ เหมาะสมและสอดคล้องกันอยู่แล้ว สมควรที่จะได้กำหนดไว้ในหลักสูตรการอบรมนี้

จากผลของการประเมินความเหมาะสมของเนื้อหาการอบรม พบว่า เนื้อหาการอบรม ส่วนใหญ่เป็นที่ต้องการและสนใจของผู้เข้ารับการอบรม โดยผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่ามี ความเหมาะสม และผู้ทำการอบรมเห็นว่าเหมาะสมที่จะดำเนินการอบรมได้โดยไม่มีปัญหา ยกเว้นเนื้อหาการอบรม ในหน่วยการป้องกันและการรักษาสุขภาพอนามัย ในส่วนของเรื่องการให้ภูมิคุ้มกันโรคเด็ก เป็นเรื่อง ที่ผู้เข้ารับการอบรมมีความต้องการน้อยที่สุด เพราะคิดว่า ไม่ใช่เรื่องที่ตนจะต้องรู้ แต่ผู้วิจัยเห็นว่า มีความจำเป็นที่ควรจะต้องบรรจุไว้ในเนื้อหาของการอบรมด้วย เนื่องจากพบว่า เด็กวัยก่อนเรียน ในชุมชนโดยส่วนใหญ่ไม่ได้รับภูมิคุ้มกันโรคเมื่อถึงวัย ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดผลเสียในวัยต่อมาได้ และจากผลการประเมินความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตนหลังการอบรม พบผลเป็นที่น่าพอใจว่า

ทุกคนรู้และเข้าใจถึงความสำคัญของการให้เด็กได้รับภูมิคุ้มกัน และในรายที่มีลูกอ่อน ใค้ น้ำลูกของตนไปรับการฉีดยาป้องกันโรคทันที โดยพาลูกไปตามที่เจ้าหน้าที่อนามัยนัดหมายมาทุกครั้ง หวังจะได้แนะนำและพาเด็กของเพื่อนบ้านมารับภูมิคุ้มกันโรคด้วย ดังนั้น เนื้อหาการอบรมจึงไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก นอกจากการแก้ไขประโยคและถ้อยคำให้มีความเหมาะสมมากขึ้น

ในส่วนของกิจกรรมและวิธีการอบรม รวมทั้งอุปกรณ์ที่ใช้ในการอบรมนั้น มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปตามที่กำหนดไว้ กล่าวคือ วิธีการอบรมและกิจกรรมที่กำหนดให้ผู้เข้ารับการอบรมเป็นศูนย์กลางของการอบรม ได้แก่ การจัดกลุ่มอภิปราย การแสดง หรือการเสนอความคิดเห็น เป็นวิธีการที่ผู้เข้ารับการอบรมไม่พึงพอใจ เพราะคนไม่ชอบการแสดงออก และพอใจที่จะเป็นผู้รับฟังมากกว่า ผู้วิจัยจึงลองใช้วิธีการบรรยายประกอบภาพและตัวอย่างของจริง พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมสนใจและให้ความร่วมมือในการรับการอบรมมากกว่า แต่อย่างไรก็ตาม วิธีการสาธิต และการเสนอภาพและตัวอย่างประกอบการสนทนาร่วมกัน น่าจะเป็นวิธีการที่เหมาะสมในการอบรม เพราะเป็นวิธีที่ทั้งผู้เข้ารับการอบรมและผู้ทำการอบรมร่วมแสดงกิจกรรมพร้อมกัน โดยไม่ได้เน้นที่ผู้ใดคนหนึ่งเป็นศูนย์กลาง และวิธีการที่ผู้เข้ารับการอบรมประเมินว่าเป็นวิธีที่ทำให้ตนสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้นด้วย ในการกำหนดวิธีการและกิจกรรมของหลักสูตรนี้ จึงกำหนดใช้วิธีการต่อไปนี้ คือ

- (1) แสดงภาพตามหัวข้อของเนื้อหาประกอบการบรรยายเชิงสนทนา
- (2) รวมกันยกตัวอย่างประกอบเนื้อหา
- (3) การแสดงตัวอย่างของจริงประกอบการสนทนา
- (4) การสาธิตไปพร้อม ๆ กัน

ทั้งนี้ การกำหนดวิธีการในแต่ละหน่วยการอบรม จะขึ้นอยู่กับเนื้อหาของเรื่องต่าง ๆ ในหน่วยการอบรมนั้น ๆ ด้วย

สำหรับวิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม มีการปรับปรุงจากที่กำหนดไว้ กล่าวคือ ตัดวิธีการประเมินผลที่ใช้การสัมภาษณ์ความรู้เป็นรายบุคคลออก มาใช้เป็นการสังเกตในขณะทำการอบรม และ การประเมินจากการร่วมสนทนาในขณะทำการอบรมแทน และเพิ่มวิธีการติดตามผลการปฏิบัติงานจริงหลังการอบรมในทุกเรื่องที่สามารถติดตามผลได้ เพราะจากการประเมินผลหลักสูตรพบว่า การประเมินโดยการสัมภาษณ์หรือประเมินในขณะที่ผู้เข้ารับการอบรมรู้ตัว จะทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความประหม่ากลัว จึงควรที่จะกำหนดวิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรมในลักษณะ

ที่ไม่ให้รู้ตัวจะเหมาะสมกว่า

อย่างไรก็ตาม การกำหนดรายละเอียดขององค์ประกอบของหลักสูตรนี้ ในส่วนของ หน่วยการอบรมที่สามารถปรับเปลี่ยนไปตามความพร้อมและพื้นฐานของผู้เข้ารับการอบรม คือ กิจกรรมและวิธีการอบรม และ วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับผู้เข้ารับการอบรม ควรที่จะคำนึงถึงเนื้อหาของการอบรมด้วย ส่วนองค์ประกอบ ส่วนอื่น ๆ ได้แก่ สภาพปัญหาและความจำเป็น จิตมุ่งหมายของหลักสูตร รวมทั้งจุดมุ่งหมายเชิง พฤติกรรม และเนื้อหาการอบรม ซึ่งเป็นส่วนของหน่วยการอบรมนั้น ได้พิจารณากำหนดให้ ครอบคลุม เหมาะสม และมีความสอดคล้องซึ่งกันและกันอยู่แล้ว

หลักสูตรการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน สำหรับพ่อแม่ในชุมชนเกษตรกรรมชนบทที่ ได้รับการพัฒนาแล้วนี้ สามารถที่จะนำไปใช้ในชุมชนเกษตรกรรมอื่น ๆ ที่มีลักษณะของชุมชนที่ คล้ายคลึงกับชุมชนที่ได้ออกแบบหลักสูตรนี้ในโอกาสต่อไปได้ โดยหลักสูตรการอบรมมีโครงสร้าง และรายละเอียดขององค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1. สภาพปัญหาและความจำเป็นของหลักสูตร

1.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 เน้นนโยบายในการที่ปรับปรุง คุณภาพการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนในด้านต่าง ๆ คือ ด้านของสุขภาพอนามัย ด้าน โภชนาการ ด้านสติปัญญา บุคลิกภาพ และจริยธรรม ซึ่งสาระสำคัญของนโยบายส่วนนี้แสดงให้เห็น ปัญหาในด้านการโภชนาการของเด็กวัยก่อนเรียน อันมีผลกระทบพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของ เด็ก โดยแผนนี้มีเป้าหมายและมาตรการในส่วนของอาหารและโภชนาการ คือ เน้นให้การส่งเสริม ภาวะโภชนาการของประชากร ให้ประชากรเข้าใจในเรื่องของอาหารและโภชนาการที่ดี และนำไปปฏิบัติได้ถูกต้องเกี่ยวกับการปฏิบัติตัว และโภชนาการในระหว่างตั้งครรภ์และให้นมลูก ส่งเสริม การเลี้ยงดูลูกด้วยนมแม่ การให้อาหารเสริมแก่ทารกได้ถูกต้องตามวัย และการให้อาหารเสริม แก่เด็กวัยก่อนเรียนได้ถูกต้อง

1.2 พ่อแม่ของเด็กวัยก่อนเรียนในชุมชนเกษตรกรรมชนบท ยังขาดความรู้ หรือมี ความรู้ที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน อันมีผลก่อให้เกิดปัญหาในด้านต่าง ๆ คือ ปัญหาทางด้านการโภชนาการและบริโภคนิสัย ปัญหาในด้านสุขภาพอนามัย และ ปัญหาทาง การพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียน ดังนี้

1.2.1 ปัญหาด้านการโภชนาการ

- (1) หญิงมีครรภ์และหญิงที่ให้นมลูกในชุมชนขาดการบำรุงร่างกาย ถูกต้องตามหลักโภชนาการ และมีการบริโภคอาหารที่ให้อาหารร่างกาย
- (2) ในรายที่แม่ให้ลูกกินนมตนเอง แม่ส่วนใหญ่จะให้น้ำนมเหลือง ซึ่งเป็นน้ำนมที่มีประโยชน์สำหรับทารกแรกเกิด
- (3) ในรายที่แม่ให้ลูกกินนมผสม แม่ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการให้นม ทำให้การปฏิบัติตนในการให้นมผสมแก่ทารกไม่ถูกต้อง
- (4) พ่อแม่ขาดความรู้ความเข้าใจในด้านการให้อาหารเสริมแก่ทารก โดยเริ่มให้อาหารเสริมแก่ทารกเร็วกว่าวัยที่เหมาะสม
- (5) เด็กวัยก่อนเรียนไม่ได้รับอาหารประเภทที่ให้โปรตีนและแคลอรีเท่าที่ควร ทั้งยังขาดการส่งเสริมให้เด็กได้รับอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย
- (6) พ่อแม่ละเลยในการรักษาความสะอาดของขวดนมสำหรับทารก ความสะอาดในการปรุงอาหาร และความสะอาดในการให้อาหารแก่เด็กวัยก่อนเรียน

1.2.2 ปัญหาด้านสุขภาพอนามัย

- (1) พ่อแม่ขาดความรู้ และมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการให้ภูมิคุ้มกันโรคแก่เด็ก
- (2) ร่างกายและเครื่องนุ่งห่มของทารกและเด็กเล็กไม่สะอาดเท่าที่ควร
- (3) เด็กวัยก่อนเรียนในชุมชนขาดการบำรุงรักษาเป็นอย่างดี ทำให้เด็กวัยก่อนเรียนโดยส่วนใหญ่มีสุขภาพที่ไม่สมบูรณ์

1.2.3 ปัญหาทางด้านการพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียน

- (1) พ่อแม่ส่วนใหญ่มองไม่เห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็กวัยก่อนเรียน
- (2) เด็กวัยก่อนเรียนส่วนมากขาดการส่งเสริมให้มีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ และมีการพึ่งตนเอง
- (3) เด็กวัยก่อนเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้รับการส่งเสริมให้มีการเล่น หรือมีของเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการส่งเสริม

พัฒนาการด้านสติปัญญา

(4) พอเมฆาความสนใจในการวางพื้นฐานด้านพัฒนาการทาง
จริยธรรมให้แก่ลูกในวัยก่อนเรียน

2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2.1 จุดมุ่งหมายทั่วไป

2.1.1 เพื่อให้ความรู้และคำแนะนำเกี่ยวกับกรอบการเรียนรู้เด็กวัยก่อนเรียน
ให้พ่อแม่ในชุมชนเกษตรกรรมผสมผสานในต่าง ๆ คือ การโภชนาการ การป้องกันและรักษา
สุขภาพอนามัย และการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียน

2.1.2 เพื่อสนองนโยบายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5
ซึ่งเน้นถึงการปรับปรุงการจ้ดอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน

2.1.3 เพื่อกระตุ้นให้พ่อแม่ตระหนักถึงความสำคัญของบทบาทที่ตนพึงมีในหน้าที่
และความรับผิดชอบต่อลูกวัยก่อนเรียน อันเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างคุณภาพประชากรให้แก่ประเทศ

2.2 จุดมุ่งหมายเฉพาะ

2.2.1 เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมองเห็นถึงความสำคัญของอาหารที่บริโภค

2.2.2 เพื่อส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้เกี่ยวกับอาหารที่เหมาะสม
สำหรับหญิงมีครรภ์และหญิงที่ให้นมลูก และรู้จักอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายและสมองของทารก
และเด็กเล็ก

2.2.3 เพื่อส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้เรื่องการให้อาหารเสริมแก่
ทารก โดยเฉพาะระยะเวลาในการเริ่มให้อาหารเสริม คุณภาพและปริมาณของอาหารที่ควรให้แก่
เด็กในแต่ละวัย

2.2.4 เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสนใจในการรักษาความสะอาด ในด้านการ
ให้นมลูก ด้านการปรุงอาหาร และด้านการให้อาหารแก่ทารกและเด็กเล็ก

2.2.5 เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างภูมิคุ้มกัน
โรคแก่ทารกและเด็กเล็ก และรู้แหล่งที่ถูกต้องในการพาเด็กไปรับบริการ

2.2.6 เพื่อส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ที่ถูกต้องในด้านการป้องกัน

และการบำรุงรักษาสุขภาพฟันของเด็กเล็ก

2.2.7 เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสนใจในการรักษาความสะอาดร่างกายและเครื่องนุ่งห่มของทารกและเด็กเล็ก

2.2.8 เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมองเห็นถึงความสำคัญที่พ่อแม่ควรเป็นผู้ส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของลูกวัยก่อนเรียน

2.2.9 เพื่อให้คำแนะนำในด้านการอบรมและฝึกหัดเด็กเล็กให้มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ และรู้จักหัดตนเอง

2.2.10 เพื่อแนะนำวิธีการให้อาหารและการลงโทษเด็กเล็กที่เหมาะสม อันจะเป็นสิ่งเสริมแรงในการอบรมจริยธรรมที่พ่อแม่ต้องการให้เกิดกับลูกของตน

2.2.11 เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมองเห็นถึงประโยชน์ของการเล่นของเด็กวัยก่อนเรียน

2.2.12 เพื่อแนะนำวิธีการเล่นกับเด็กเล็ก แนะนำของเล่นที่มีประโยชน์ หาง่าย และสามารถประดิษฐ์ขึ้นเองได้จากวัสดุเหลือใช้ และวัสดุหาง่ายในท้องถิ่น มาสร้างเป็นของเล่นสำหรับเด็กวัยก่อนเรียน

2.2.13 เพื่อเสนอนิทานและเพลงที่เหมาะสมสำหรับเด็ก ให้แก่ผู้เข้ารับการอบรม เพื่อเป็นตัวอย่างในการเลือกเพลงและนิทานที่เหมาะสมให้แก่อายุของลูกของตน

3. หน่วยการอบรม

3.1 หน่วยที่ 1 หน่วยโภชนาการ มีหัวข้อของการอบรม 7 เรื่อง คือ

3.1.1 ความสำคัญของอาหาร

3.1.2 อาหารสำหรับหญิงมีครรภ์และหญิงที่ให้นมลูก

3.1.3 นมแม่...อาหารสำหรับทารก

3.1.4 นมผสม...ใช้ในกรณีที่ไม่ให้นมตนเองไม่ได้

3.1.5 อาหารเสริมนมและอาหารเสริมระหว่างมื้อ

3.1.6 อาหารที่บำรุงสมองและร่างกาย และอาหารที่ให้โทษแก่สมองและร่างกายของทารกและเด็กเล็ก

3.1.7 การปรุงอาหารและการให้อาหารเน่ทารกและเด็กเล็ก

3.2 หน่วยที่ 2 หน่วยการป้องกันและการรักษาสุขภาพอนามัย มีหัวข้อการอบรม 3

เรื่อง คือ

3.2.1 การให้อาหารแก่ทารกและเด็กเล็ก

3.2.2 การรักษาความสะอาดทารกและเด็กเล็ก

3.2.3 สุขภาพของฟัน

3.3 หน่วยที่ 3 หน่วยการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียน มีหัวข้อการอบรม

7 เรื่อง คือ

3.3.1 ความสำคัญของการส่งเสริมพัฒนาการในวัยเด็กเล็ก

3.3.2 การเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม

3.3.3 การฝึกหัดให้เด็กมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ และพึ่งตนเองได้

3.3.4 วิธีการให้อาหารและการลงโทษเด็กเล็ก

3.3.5 การเล่นของเด็ก

3.3.6 เพลงสำหรับเด็กเล็ก

3.3.7 นิทานสำหรับเด็กเล็ก

หน่วยการอบรมแต่ละหน่วย จะประกอบด้วย ปัญหาของหน่วยการอบรม จุดมุ่งหมายของหน่วยการอบรม จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม หัวข้อของเนื้อหาการอบรม กิจกรรมและวิธีการอบรม และวิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม ดังนั้นรายละเอียดในองค์ประกอบต่าง ๆ ของแต่ละหน่วย ดังต่อไปนี้

ปัญหาด้านโภชนาการ

1. หญิงตั้งครรภ์และหญิงให้นมลูกในชนบทขาดการบำรุงร่างกายที่ถูกต้องตามหลักโภชนาการ และมีการบริโภคอาหารที่ไม่เหมาะสมร่างกาย
2. ในรายที่แม่ให้ลูกกินนมตนเอง แต่ส่วนใหญ่จะพึ่งนมแม่เพียงอย่างเดียวซึ่งเป็นสิ่งที่ประโยชน์สำหรับทารกแรกเกิด
3. ในรายที่แม่ให้ลูกกินนมผสม แต่ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการให้นม ทำให้การปฏิบัติในการให้นมผสมเกิดอาการไม่ถูกต้อง
4. พ่อแม่ขาดความรู้ความเข้าใจในการให้อาหารเสริมแก่ทารก โดยเริ่มให้อาหารเสริมแก่ทารกเร็วเกินไปที่สมควร
5. เด็กวัยก่อนเรียนไม่ได้รับอาหารประเภทที่ไม่โปรตีนและแคลอรีเท่าที่ควร ทั้งยังขาดการส่งเสริมให้เด็กได้รับอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย
6. พ่อแม่ละเลยในการรักษาความสะอาดของขวดนมสำหรับทารก ความสะอาดในการปรุงอาหาร และความสะอาดในการให้อาหารแก่เด็กวัยก่อนเรียน

จุดมุ่งหมายของหน่วยการอบรม

1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมองเห็นถึงความสำคัญของการบริโภค
2. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้เกี่ยวกับอาหารที่เหมาะสมสำหรับหญิงมีครรภ์ที่ใหม่ลูก และรู้จักอาหารที่ประกอบร่างกายและสมองของเด็กเล็ก
3. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้เรื่องการให้อาหารเสริมแก่ทารก โดยเฉพาะระยะเวลาในการเริ่มให้อาหารเสริม รวมทั้งปริมาณและคุณภาพของอาหารที่ควรให้ทารกในวัยเด็กในแต่ละวัย
4. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสนใจในการรักษาความสะอาดในด้านการให้นมลูก ด้านการปรุงอาหาร และด้านการให้อาหารแก่ทารกและเด็กเล็ก

ชื่อเรื่อง	จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	หัวข้อของเนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม
1. ความสำคัญของการดูแลสุขภาพ	1. แสดงหรือชี้ให้เห็นถึงผลเสียของการขาดอาหารและการกินอาหารที่ไม่เหมาะสม 2. แสดงหรือชี้ให้เห็นถึงผลดีของการกินอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย 3. สามารถเลือกบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย	1. อาหาร คือ ตัวเรา 2. ผลเสียของการขาดอาหารและการกินอาหารที่ไม่เหมาะสม 3. ผลดีของการกินอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย	1. แสดงภาพตามหัวข้อของเนื้อหา ประกอบการบรรยายเชิงสนทนา 2. รวมกันยกตัวอย่างประกอบเนื้อหาในแต่ละหัวข้อ	1. ประเมินจากการร่วมสนทนาและเสนอข้ออย่างในระหว่างการอบรม 2. ติดตามผลการบริโภคอาหารของผู้เข้ารับการอบรม
2. อาหารสำหรับหญิงตั้งครรภ์และหญิงให้นมลูก	1. สามารถคัดเลือกอาหารที่มีประโยชน์ต่อหญิงตั้งครรภ์และหญิงให้นมลูก 2. ผู้เข้าอบรมพร้อมครอบครัวและสามีสามารถเลือกบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ต่อหญิงให้นมลูก	1. อาหารที่มีประโยชน์ต่อหญิงตั้งครรภ์และหญิงให้นมลูก 2. อาหารที่ควรบริโภคในขณะตั้งครรภ์ และในช่วงที่ลูกอยู่ในครรภ์ (รวมถึงอาหารที่รับประทานและเครื่องดื่มบางชนิดด้วย)	1. แสดงภาพตามหัวข้อของเนื้อหา ประกอบการบรรยายเชิงสนทนา 2. แสดงตัวอย่างอาหารจริง (ที่มีอยู่ในท้องถิ่น) ให้ร่วมกันแบ่งอาหารที่มีประโยชน์และอาหารที่ควรงดเว้น	1. ประเมินจากการร่วมสนทนาและร่วมกันจัดเมนูอาหารที่นำมาแสดง 2. ให้ผู้เข้ารับการอบรมนำอาหารที่มีประโยชน์ต่อหญิงตั้งครรภ์และหญิงให้นมลูกมารับประทานในวันต่อไป 3. ติดตามผลผู้เข้ารับการอบรมที่ครอบครัวและเพื่อน

ชื่อเรื่อง	จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	หัวข้อของเนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	วิธีการประเมินผลผู้เข้าร่วมกิจกรรม
3.นมแม่อาหารสำหรับทารก	1. แสดงหรือบอกถึงผลดีของการให้นมแม่ในตามต่าง ๆ ได้ถูกต้อง 2. แสดงหรือบอกข้อปฏิบัติในการให้นมแม่ได้ถูกต้องตามหลักสุขอนามัย 3. บอกข้อดีของนมแม่ไม่ว่าในรูปแบบใดถูกต้อง 4. ผู้เข้าอบรมปฏิบัติตามคำแนะนำในการให้นมได้ถูกต้อง	1. อาหารของทารก คือ นมแม่ 2. ผลดีของการให้นมแม่ในด้านผลดีสำหรับแม่ สำหรับลูกและสำหรับครอบครัว 3. ข้อปฏิบัติในการให้นม 4. ข้อดีของนมแม่ไม่ว่าในรูปแบบเองแก่ลูก	1. เสนอภาพตามลำดับหัวข้อของเนื้อหา เพื่อประกอบการบรรยายเชิงสนทนา 2. สาธิตข้อปฏิบัติในการให้นมแม่โดยไปปฏิบัติไปพร้อมกัน และร่วมกันวิจารณ์ว่า ควรทำอย่างไรจึงจะเหมาะสมที่สุด	1. ประเมินจากการเข้าร่วมกิจกรรมในขณะที่ทำการอบรม 2. ติดตามผลผู้ให้คำแนะนำว่าปฏิบัติตามข้อเสนอแนะนำถูกต้องหรือไม่
4.นมผสม...ใช้ในกรณีไหนไหนตนเองไม่ได	1. เลือกนมสำหรับใช้เลี้ยงทารกที่มีจำหน่ายในท้องถิ่นได้ถูกต้อง 2. แสดงการเตรียมแม่และการให้นมผสมแก่ทารกได้ 3. บอกหรือชี้ให้เห็นถึงผลเสียของการใช้นมผสมแทนน้ำเลี้ยงทารกได้ถูกต้อง 4. รายที่ให้นมผสมแก่ลูกสามารถปฏิบัติได้ถูกต้องในเวลาปฏิบัติงานจริง	1. นมผสมที่เหมาะสมสำหรับใช้เลี้ยงทารก และการเลือกนมผสมที่มีจำหน่ายอยู่ในท้องถิ่น 2. ข้อปฏิบัติในการให้นมผสม 3. ผลเสียของการใช้นมผสมแทนน้ำเลี้ยงทารก	1. แสดงตัวอย่างนมผสมและนมชงหาให้ผู้จำหน่ายภายในท้องถิ่น เพื่อขอให้ผู้เข้าอบรมเลือกนมผสมที่เหมาะสมสำหรับเลี้ยงทารก 2. สาธิตประกอบภาพและไปปฏิบัติไปพร้อมกัน โดยแต่ละคนร่วมกันแนะนำซึ่งกันและกัน 3. แสดงภาพเปรียบเทียบระหว่างเด็กที่เลี้ยงด้วยนมที่ถูกต้อง กับเด็กที่เลี้ยงด้วยนมเหลว ประสิทธิภาพการบรรยายเชิงสนทนา	1. ประเมินจากการเข้าร่วมกิจกรรมในขณะที่ทำการอบรม 2. ติดตามผลผู้ให้คำแนะนำว่าปฏิบัติตามข้อเสนอแนะนำถูกต้องหรือไม่

ชื่อเรื่อง	จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	หัวข้อของเนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม
5. อาหารเสริมและอาหารเสริมระหว่างนม	1. แสดงหรือชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการเสริมโภชนาการ 2. บอกวิธีของการเสริมอาหารเสริม และบอกผลเสียของการให้อาหารเสริมเร็วเกินไปหรือช้าเกินไปได้ถูกต้อง	1. ความสำคัญของการให้อาหารเสริม 2. วิธีของการเริ่มให้อาหารเสริม และผลเสียของการให้อาหารเร็วหรือช้าเกินไป 3. อาหารเสริมสำหรับทารกและเด็กแต่ละวัย และหลักการให้อาหารเสริมระหว่างนม 4. อาหารเสริมระหว่างนมสำหรับเด็ก	1. แสดงภาพประกอบคำบรรยายเชิงสนทนาตามลำดับของเนื้อหา 2. แสดงตัวอย่างอาหารเสริมสำหรับทารกแต่ละวัย 3. นำอาหารเสริมระหว่างนมสำหรับเด็กเล็กมาเป็นตัวอย่างให้ผู้เข้าอบรมดูเป็นตัวอย่างทั่วกันระหว่างช่วงหยุดพักการอบรม	1. ประเมินจากการรวมกิจกรรมในขณะทำการอบรม 2. ประเมินจากอาหารที่ผู้เข้ารับการอบรมนำมาในวันต่อไป 3. ติดตามการให้อาหารเสริมของผู้เข้ารับการอบรม ที่จัดให้กลุ่มของตนในแต่ละวัน
6. อาหารที่บำรุงสมองและร่างกาย- และร่างกายและอาหารที่ให้โทษ	1. คัดเลือกอาหารที่บำรุงร่างกายและสมองเด็กเล็ก และอาหารที่ให้โทษ จากที่นำมาแสดงได้ถูกต้อง 2. ให้อาหารที่บำรุงสมองและร่างกายแก่ลูกของตนเองและตนเองที่ให้โทษ	1. อาหารที่บำรุงสมองและร่างกายของเด็กเล็ก 2. ปริมาณอาหารที่เด็กเล็กควรได้รับในแต่ละวัน 3. อาหารที่ให้โทษแก่สมองและร่างกายเด็กเล็ก	1. แสดงตัวอย่างอาหารจริง ประกอบการบรรยายภาพ และร่วมสนทนา 2. ให้ผู้เข้าอบรมเลือกอาหารที่มีประโยชน์และอาหารที่ให้โทษ จากตัวอย่างอาหารที่นำมาแสดง 3. ให้นำอาหารที่มีประโยชน์สำหรับเด็กเล็กมารวบรวมไว้เป็นอาหารกลางวันเมื่อเลิกการอบรมในแต่ละวัน	1. ประเมินจากการรวมกิจกรรมในขณะทำการอบรม 2. ประเมินจากอาหารที่ผู้เข้ารับการอบรมนำมาในวันต่อไป 3. ติดตามการให้อาหารของผู้เข้ารับการอบรม ที่จัดให้กลุ่มของตนในแต่ละวัน

หน่วยการอบรมที่ 2 หน่วยการป้องกันและการรักษาสุขภาพอนามัย

เนื้อหาตามสุขภาพอนามัย

1. พอเมษาคติความรู้ และมองไม่เพ่งถึงความสำคัญของการให้ภูมิคุ้มกันโรคเด็ก
2. ร่างกายและเครื่องนุ่งห่มของทารกและเด็กเล็กในสภาวะแวดล้อมที่ควร
3. เด็กวัยก่อนเรียนในชุมชนขาดการบำรุงรักษาเป็นอย่างดี ทำให้เด็กวัยก่อนเรียนโดยส่วนใหญ่มีสุขภาพที่ ไม่สมบูรณ์

จุดมุ่งหมายของหน่วยการอบรม

1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างภูมิคุ้มกันโรคแก่ทารกและเด็กเล็ก และรู้แหล่งที่ถูกต้องในการพาเด็กไปรับบริการ
2. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ที่ถูกต้องในด้านการป้องกัน และการบำรุงรักษาสุขภาพของเด็กเล็ก
3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสนใจในการรักษาความสะอาดร่างกายและเครื่องนุ่งห่มของทารกและเด็กเล็ก

ชื่อเรื่อง	จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	หัวข้อของเนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม
1. การให้ ภูมิคุ้มกัน โรคเด็ก	1. บอกถึงความสำคัญของการ ให้ภูมิคุ้มกันโรคเด็กที่ถูกต้อง 2. สามารถปฏิบัติหรือบอกถึง ระยะเวลาที่ควรพาเด็กไปรับ ภูมิคุ้มกันในแต่ละวัย 3. พญาคูที่อยู่ในวัยที่ควรใคร่ ภูมิคุ้มกัน หรือลูกที่ไม่เคยได รับภูมิคุ้มกัน ไปรับภูมิคุ้มกัน ตามที่เจ้าหน้าที่อนามัย หรือ หมอในตำบลมา	1. ความสำคัญของการให้ภูมิคุ้ม กันโรคแก่ทารกและเด็กเล็ก 2. ระยะเวลาในการพาเด็ก ไปรับภูมิคุ้มกันในแต่ละวัย 3. สิ่งที่ดีควรรู้ในตารางบันทึก การฉีดวัคซีน 4. อาการที่เกิดขึ้นหลังการ ฉีดวัคซีนแต่ละโรค	1. เล่นบทบาทสมมติเปรียบเทียบ ระหว่างเด็กที่แข็งแรง กับเด็กที่ เป็นโรค โดยบรรยายเสียง สนทนาประกอบภาพ 2. กำหนดสถานการณ์ให้ผู้เล่นเขา อบรมบอกหรือบันทึกในตาราง บันทึกการฉีดวัคซีน 3. รวมเล่นจนถึงอาการที่เกิดขึ้น กับทารกและเด็กเล็กหลังการ ฉีดวัคซีนแต่ละครั้ง	1. ประเมินจากการเข้าร่วมกิจกรรมใน ขณะทำการอบรม 2. ติดตามผลการปฏิบัติงานจริงภายหลัง การอบรม 3. สังเกตจากความรู้ความเข้าใจและ ความสนใจของผู้เข้ารับการอบรม 4. สอบถามอย่างไม่เป็นทางการกับ ลูกของผู้เข้ารับการอบรม
2. การ รักษาความ สะอาด ทารกและ เด็กเล็ก	1. สามารถอธิบายน้ำพริกและ เด็กเล็กที่ถูกต้องตามหลัก สุขอนามัย 2. สามารถรักษาความสะอาด อวัยวะต่าง ๆ เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องนอนของลูกได้ ถูกต้อง 3. สามารถฝึกลูกให้รู้จักรักษา ความสะอาดตนเองได้บาง ตามสมควร	1. ความสำคัญของการรักษา ความสะอาด 2. การอาบน้ำทารกและเด็ก เล็ก 3. การรักษาความสะอาด ตา หู จมูก เล็บ ผม และอวัยวะ อื่นๆ ของทารกและเด็กเล็ก 4. การรักษาความสะอาด เครื่องนุ่งห่มและเครื่องนอน ของทารกและเด็กเล็ก 5. การฝึกเด็กให้รู้จักรักษา ความสะอาดร่างกายตนเอง	1. สาธิตวิธีการอาบน้ำทารกและ เด็กเล็กที่ถูกต้องตามหลัก สุขอนามัย 2. แสดงภาพการรักษาความ สะอาดอวัยวะส่วนต่าง ๆ เครื่องนุ่งห่มและเครื่องนอน ของทารกและเด็กเล็ก 3. รวมกันเล่นและวิธีการฝึกลูก ของตนให้รักษาความสะอาด ตนเองอย่างถูกต้อง	1. ประเมินจากการร่วมกิจกรรมใน ขณะทำการอบรม 2. ติดตามผลการปฏิบัติงานจริงภายหลัง การอบรม 3. สังเกตจากความรู้ความเข้าใจและ ความสนใจของผู้เข้ารับการอบรม 4. สอบถามอย่างไม่เป็นทางการกับ ลูกของผู้เข้ารับการอบรม

ชื่อเรื่อง	จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	หัวข้อของเนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม
3. สุขภาพ ของฟัน	1. บอกความสำคัญของการรักษาฟันได้ถูกต้อง 2. บอกสาเหตุของฟันผุได้ถูกต้อง 3. สามารถดำเนินการป้องกันและบำรุงรักษาฟันใหญ่และฟันซี่เล็กได้ถูกต้อง 4. สามารถแปรงฟันได้ถูกวิธี และสามารถสอยไหมขัดฟันได้ถูกวิธีด้วย	1. ความสำคัญของการรักษาสุขภาพฟัน และโทษของการปล่อยฟันผุ 2. สาเหตุที่ทำให้ฟันผุ 3. การป้องกันฟันผุในเด็กเล็ก และการบำรุงรักษาฟันป้องกัน 4. การแปรงฟันที่ถูกต้อง	1. แสดงภาพฟันที่สุขภาพดี และภาพฟันผุ เพื่อบรรยายเชิงสนทนาประกอบภาพ 2. แสดงภาพตามลำดับของเนื้อหาการอบรม ประกอบคำบรรยายเชิงสนทนา 3. แสดงภาพและลำดับวิธีการแปรงฟันที่ถูกต้อง (โดยสาธิตหลังการรวบรวมรูปหน้าอาหารกลางวัน) พร้อมกับให้ดูเขารับการอบรมและลูกของตามปฏิบัติตามไปพร้อม ๆ กับการสาธิต	1. ประเมินจากการเข้าร่วมสนทนาในขณะทำการอบรม 2. ประเมินจากการทดลองปฏิบัติจริงของผู้เข้ารับการอบรม 3. ติดตามการปฏิบัติจริงในวันต่อ ๆ มาของผู้เข้ารับการอบรม 4. สังเกตสุขภาพฟันของลูกของผู้เข้ารับการอบรม

ทวิภาคการอบรมที่ 3 ทวิภาคการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียน

วัตถุประสงค์ของการพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียน

1. หอแ่ส่วนใหญ่ของไ้เห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็กวัยก่อนเรียน
2. เด็กวัยก่อนเรียนส่วนมากขาดการส่งเสริมให้ระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ และมีการพึ่งตนเอง
3. เด็กวัยก่อนเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้รับการส่งเสริมให้ทำการเลทหรือมีของเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการส่งเสริมพัฒนาการสติปัญญา
4. หอแ่เข้าใจความสนใจในการวางแผนด้านพัฒนาการทางจริยธรรมให้แกลูกในวัยก่อนเรียน

จุดมุ่งหมายของทวิภาคการอบรม

1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมองเห็นถึงความสำคัญพอแ่ควรเป็นผู้ส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของลูกวัยก่อนเรียน
2. เพื่อให้คำแนะน้าในด้านการอบรมและฝึกหัดเด็กเล็กให้ระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ และรู้จักพึ่งตนเอง
3. เพื่อแนะน้าวิธีการให้รางวัลและการลงโทษที่เหมาะสม อันจะเป็นสิ่งส่งเสริมแรงในการอบรมจริยธรรมให้พอแ่เผ่ครองการให้แกล็กวัยของตน
4. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมองเห็นถึงประโยชน์ของการเล่นของเด็กวัยก่อนเรียน
5. เพื่อแนะน้าวิธีการเล่นกับเด็กเล็ก แนะนำของเล่นที่มีประโยชน์ หางาย และสามารถประติษฐ์ขึ้นเองได้จากวัสดุเหลือใช้ และวัสดุหางายในท้องถิ่น มาสร้างเป็นของเล่นสำหรับเด็กวัยก่อนเรียน
6. เพื่อเสนอนิทานและเพลงที่เหมาะสำหรับเด็ก ให้แ่ลผู้เข้ารับการอบรม เพื่อเป็นตัวอย่างในการเลือกเพลงและนิทานที่เหมาะสมให้แกลูกของตน

ชื่อเรื่อง	จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	หัวข้อของเนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม
1. ความสำคัญของการส่งเสริมพัฒนาการในวัยเด็กเล็ก	- ในการอบรมเรื่องนี้มุ่งที่จะยกย่องในผู้เข้ารับการอบรม ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมพัฒนาการในเด็กเล็ก และตระหนักถึงความสำคัญในบทบาทของตน (ซึ่งอาจจะมิได้แสดงออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอกในสังเกตุใดโดยตรง)	1. ช่วงหาปีแรกของชีวิตเป็นช่วงสำคัญของพัฒนาการในทุกด้าน 2. ผลเสียจากการที่เด็กไม่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการ 3. พ่อแม่... บุคคลสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการของลูก	1. เสนอภาพการพัฒนาการในตามต่าง ๆ ของเด็กแรกเกิดถึงห้าปี เพื่อบรรยายเชิงสหภาพถึงหัวข้อ"หากเด็กไม่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการในช่วงเหล่านี้ จะเป็นอย่างไร" 2. เสนอภาพพฤติกรรมที่ควรได้รับการแก้ไข (ซึ่งเป็นผลมาจากกฎที่ไม่ได้รับการส่งเสริมที่ถูกต้อง) เพื่อบรรยายเชิงสหภาพ	1. ประเมินจากการร่วมสนทนาและแสดงความคิดเห็นในขณะอบรม 2. สังเกตหาที่และพฤติกรรมอื่น ๆ ประกอบ ห่งในขณะทำการอบรม และในการปฏิบัติจริงในเรื่องอื่น ๆ ของหน่วยงาน
2. การเลี้ยงดูที่เหมาะสม	1. ยกตัวอย่างลักษณะของการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม และผลเสียที่เกิดขึ้นตามมา 2. พฤติกรรมบางอย่างของพ่อแม่และอยู่ใกล้ชิด พยายามและตั้งวางการพัฒนาการของเด็กเล็ก	1. ลักษณะของการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม และผลเสียที่เกิดขึ้นตามมา 2. พฤติกรรมบางอย่างของพ่อแม่และอยู่ใกล้ชิด พยายามและตั้งวางการพัฒนาการของเด็กเล็ก	1. เสนอภาพของพฤติกรรมแต่ละชนิด เพื่อบรรยายเชิงสหภาพประกอบภาพ 2. ร่วมกันเล่าประสบการณ์ในการอบรมเลี้ยงดูลูกของตน และช่วยกันพิจารณาว่าความเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมอย่างไร	1. ประเมินจากการเข้าร่วมกิจกรรมในขณะทำการอบรม 2. ติดตามผลการปฏิบัติจริงหลังจากการอบรมแล้ว

ชื่อเรื่อง	จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	หัวข้อของเนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	วิธีการประเมินผลผู้เข้าร่วมการอบรม
3. การฝึกให้เด็กมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ และพึ่งตนเอง เห็นจริงใจ	1. บอกวิธีการในการฝึกให้เด็กให้ระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ และพึ่งตนเอง เห็นจริงใจ 2. นำวิธีการดังกล่าวไปปฏิบัติจริง เพื่อฝึกหัดลูกของตน	1. ความสำคัญของการมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ และสามารถพึ่งตนเองได้ 2. วิธีฝึกหัดเด็กให้ระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ และสามารถพึ่งตนเองได้	1. แสดงภาพประกอบตัวอย่างถึงวิธีการต่าง ๆ ในการฝึกหัดเด็กเพื่อรวมสันทนาและวิจารณ์ 2. รวมกันเสนอตัวอย่างอื่น ๆ ที่สามารถฝึกให้เด็กมีลักษณะดังกล่าว	1. ประเมินจากการเข้าร่วมกิจกรรมในขณะทำการอบรม 2. ติดตามผลการปฏิบัติจริงหลังจากการอบรมแล้ว
4. วิธีการให้รางวัลและการลงโทษเด็ก	1. บอกจุดมุ่งหมายของการให้รางวัลและการลงโทษเด็กเล็กได้ถูกต้อง 2. บอกหลักการของการให้รางวัลและการลงโทษ พร้อมยกตัวอย่างได้ 3. สามารถนำวิธีดังกล่าวไปปฏิบัติจริงกับลูกของตนได้ถูกต้อง	1. จุดมุ่งหมายของการให้รางวัลและการลงโทษเด็กเล็ก 2. หลักของการให้รางวัลและการลงโทษเด็กเล็ก 3. ตัวอย่างของการให้รางวัลและการลงโทษที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม	1. แสดงภาพประกอบตัวอย่างของวิธีการในการให้รางวัลและการลงโทษเด็กเล็ก เพื่อรวมสันทนาและวิจารณ์ 2. รวมกันเสนอตัวอย่างที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมของการให้รางวัลและการลงโทษเด็กเล็ก	1. ประเมินจากการเข้าร่วมกิจกรรมในขณะทำการอบรม 2. ติดตามผลการปฏิบัติจริงโดยการสอบถามลูกของผู้เข้าร่วมการอบรมอย่างเป็นทางการ
5. การเล่นของเด็ก	1. การอบรมเรื่องนี้มุ่งที่จะให้ผู้เข้าอบรมตระหนักถึงประโยชน์ของการเล่นของเด็กเล็ก และการให้เวลาเพื่อเล่นกับลูก	1. ประโยชน์ของการเล่น 2. การเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็กแต่ละวัย	1. รวมกันยกข้อดีและวิธีการเล่นของเด็กในท้องถิ่น พร้อมยกตัวอย่างพิจารณาประโยชน์ของการเล่นแต่ละชนิด	1. ประเมินจากการเข้าร่วมกิจกรรมในขณะทำการอบรม 2. ประเมินจากของเล่นที่ผู้เข้าร่วมการอบรมไปประดิษฐ์ขึ้น

ชื่อเรื่อง	จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	หัวข้อของเนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม
5. การเล่น (คอ)	2. สามารถดัดแปลงวัสดุเหลือใช้ในบ้าน หรือวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น มาประดิษฐ์เป็นของเล่นให้ลูกของตนเองได้	3. ของเล่นที่เหมาะสมสำหรับเด็กแต่ละวัย 4. การเล่นกับลูก	2. แสดงภาพประกอบตัวอย่างของเล่นสำหรับเด็กในแต่ละวัย 3. รวมกันประดิษฐ์ของเล่นสำหรับเด็กแต่ละวัย	3. ติดตามผลการปฏิบัติงานจริงหลังจากการอบรมแล้ว
6. เพลงสำหรับเด็กเล็ก	1. การอบรมเรื่องนี้ผู้ที่จะใหญ่เข้ารับการอบรมได้ตระหนักถึงความสำคัญของการร้องเพลงสำหรับเด็กเล็ก 2. สามารถเลือกเพลงสำหรับเด็กเล็กได้เหมาะสมกับวัยของกลุ่มของตน	1. ความสำคัญของเพลงสำหรับเด็กเล็ก 2. เพลงสำหรับเด็กเล็กที่อยู่ในท้องถิ่น 3. การเลือกเพลงให้เด็กร้อง	1. รวมนักขับออกเพลงสำหรับเด็กเล็กที่ร้องอยู่ในท้องถิ่น หรือเพลงที่ลูกของตนชอบร้อง ประกอบการสนทนา 2. เล่นตัวอย่างเพลงสำหรับเด็กเล็ก (โดยเปิดเพลงใหญ่เข้ารับการอบรมได้ฟังในระหว่างการอบรมของทุกคน)	1. ประเมินจากการเข้าร่วมกิจกรรมในขณะทำการอบรม 2. ติดตามผลการปฏิบัติงานจริงหลังการอบรม
7. นิทานสำหรับเด็กเล็ก	1. การอบรมเรื่องนี้จะทำให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ตระหนักถึงความสำคัญของการนิทานและการเลือกนิทานสำหรับเด็กเล็ก 2. สามารถเลือกนิทานที่เหมาะสมกับเด็กเล็กได้	1. ความสำคัญของนิทานสำหรับเด็กเล็ก 2. นิทานสำหรับเด็กเล็กที่อยู่ในท้องถิ่น 3. การเลือกนิทานสำหรับเด็กเล็ก	1. รวมนักขับออกนิทานและเนื้อเรื่องของนิทานสำหรับเด็กเล็กที่อยู่ในท้องถิ่น 2. เล่นตัวอย่างนิทานสำหรับเด็กเล็ก เพื่อสนทนาประกอบถึงวิธีการเลือกนิทาน	1. ประเมินจากการเข้าร่วมกิจกรรมในขณะทำการอบรม 2. ติดตามผลการปฏิบัติงานจริงหลังการอบรม

ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้แล้วนี้ ไปใช้ในชุมชนเกษตรกรรมชนบทใด ๆ ควรที่จะคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกำเนินการใช้หลักสูตร ดังต่อไปนี้ คือ

1. ลักษณะของชุมชนและคนในชุมชนควรที่จะมีลักษณะคล้ายคลึงกับชุมชนที่นำหลักสูตรไปทดลองใช้ โดยเฉพาะในด้านการสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน
2. ปัจจัยที่เอื้ออำนวยในการใช้หลักสูตรให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นสิ่งที่ควรจะต้องเตรียมไว้ก่อนการดำเนินการอบรม ได้แก่

2.1 การกำหนดระยะเวลาในการอบรม ควรกำหนดให้เหมาะสมและอยู่ในช่วงที่ผู้เข้ารับการอบรมสะดวกและสามารถที่จะมาทำการอบรมได้อย่างเต็มที่

2.2 การเตรียมคู่มือผู้ทำการอบรมในแง่ของรายการอบรม และจัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการอบรม โดยอุปกรณ์หรือตัวอย่างที่ใช้ในการที่จะใช้วัสดุหรือตัวอย่างที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น

2.3 ผู้ทำการอบรมควรที่จะเป็นผู้ที่มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน และความรู้ในด้านการให้การศึกษาอบรมผู้ใหญ่ และหากเป็นไปได้ควรที่จะเลือกผู้ทำการอบรมเป็นเพศเดียวกันกับผู้เข้ารับการอบรม และเป็นผู้ที่สามารถทำหน้าที่เข้ากับคนในท้องถิ่น และเป็นที่ยอมรับของผู้เข้ารับการอบรมด้วย

2.4 การขอความร่วมมือจากผู้นำชุมชน ทั้งผู้นำที่เป็นทางการ คือ นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ เจ้าอาวาส ครูใหญ่ เจ้าหน้าท้องถิ่น

3. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการอบรม เป็นสิ่งที่ควรเตรียมการป้องกันและแก้ไขก่อนการดำเนินการอบรม ได้แก่

3.1 ความไม่พร้อมในปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการใช้หลักสูตร ตามที่กล่าวไว้ข้างต้น

3.2 งบประมาณค่าใช้จ่ายที่อาจจะต้องเตรียมไว้ เป็นค่าตอบแทนแก่ผู้เข้ารับการอบรม ที่ต้องขาดรายได้ในการดำรงชีพไปในขณะที่ต้องเข้ารับการอบรม

3.3 การต้องปรับเปลี่ยนระยะเวลาในการอบรม ในกรณีที่ผู้เข้ารับการอบรมมีความจำเป็นต้องหยุดหรือพักผ่อนในช่วงที่กำหนดไว้เป็นระยะเวลาของการอบรม หรือในขณะดำเนินการอบรม

บทที่ 8

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปการวิจัย

หลักสูตรการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน สำหรับพ่อแม่ในชุมชนเกษตรกรรมชนบท มีการดำเนินการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร ตลอดจนผลของการพัฒนาหลักสูตรในแต่ละขั้นตอน รวมทั้งการอภิปรายผล และข้อเสนอแนะในการใช้หลักสูตร ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและพัฒนาหลักสูตรสำหรับอบรมพ่อแม่ในชุมชนเกษตรกรรมชนบท เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายของการสร้างและพัฒนาหลักสูตรนี้ 3 ประการ คือ

(1) เพื่อให้พ่อแม่ของเด็กวัยก่อนเรียนในชุมชนเกษตรกรรมชนบทมีความรู้ ความเข้าใจ และการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน ในด้านของการให้โภชนาการ การป้องกันรักษาโรค การรักษาความสะอาดและสุขอนามัยของเด็ก และการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียนให้ถูกต้องมากขึ้น

(2) เพื่อสนองนโยบายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 5 ในด้านการพัฒนาเด็กวัยก่อนเรียน และการปรับปรุงคุณภาพการจัดการเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน

(3) เพื่อเสนอหลักสูตรการอบรมนี้ ให้แก่หน่วยงานที่สนใจหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเกษตรกรในชนบท และเสนอแก่ผู้ที่สนใจอื่น ๆ นำหลักสูตรการอบรมไปปรับใช้ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยมี 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจชุมชน

การสำรวจชุมชนนี้ ผู้วิจัยดำเนินการสำรวจเพื่อที่จะแสดงให้เห็นว่า ชุมชนที่คัดเลือกมาเพื่อจัดสร้างและพัฒนาหลักสูตร มีคุณลักษณะของชุมชนเป็นไปตามเกณฑ์ของชุมชนเกษตรกรรมชนบท ซึ่งได้กำหนดไว้เป็นขอบเขตของการสำรวจ และเพื่อที่จะเสนอรายละเอียดของสภาพแวดล้อมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ดังนั้นในการสำรวจชุมชนจึงกำหนดวัตถุประสงค์ของการ

สำรวจไว้ 3 ประการ คือ

(1) เพื่อสำรวจสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน อันจะส่งผลต่อวิถีทางการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนของชุมชนด้วย

(2) เพื่อสำรวจการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนของพ่อแม่ในชุมชน ว่ามีความถูกต้องเหมาะสมตามข้อเสนอนี้หรือไม่ เสนอไว้ในเอกสารและหนังสือเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนที่นำมาอ้างอิงไว้หรือไม่ อย่างไร

(3) เพื่อสำรวจความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตน และความต้องการเกี่ยวกับวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนของกลุ่มตัวอย่าง ว่ายังขาดความรู้ความเข้าใจในด้านใดบ้าง หรือปฏิบัติตนยังไม่ถูกต้องในกรณีใด และมีความต้องการที่จะอบรมเรื่องใดเป็นพิเศษ

ข้อมูลที่ได้รับจากการสำรวจดังกล่าวนี้ เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาถึงสภาพปัญหาและความจำเป็นเร่งด่วนเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กในชุมชน โดยการสร้างและพัฒนาหลักสูตรการอบรม จะเน้นการจัดหลักสูตรตามลำดับความสำคัญของปัญหา และจัดตามลำดับความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม รวมทั้งการกำหนดรายละเอียดของหลักสูตรในส่วนของเนื้อหา วิธีการอบรม และวิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม ให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพของชุมชน และพื้นฐานความพร้อมในสถานต่าง ๆ ของผู้เข้ารับการอบรมด้วย

การสำรวจชุมชนมีการกำหนดรายละเอียดโดยสรุปเกี่ยวกับชุมชนและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ คือ

1. ชุมชน และ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสำรวจ

การสำรวจนี้ ผู้วิจัยคัดเลือกชุมชนในอำเภอมหาราช จังหวัดอยุธยา เป็นชุมชนตัวแทนของชุมชนเกษตรกรรมชนบท และผู้วิจัยดำเนินการสุ่มตัวอย่างพ่อแม่ของเด็กวัยก่อนเรียนในชุมชนซึ่งมีอาชีพเกษตรกรรม จำนวน 30 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสำรวจความรู้ความเข้าใจ และความต้องการในด้านการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจ

เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจ ประกอบด้วยแบบสังเกตเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของชุมชนที่มีผลต่อการอบรมเลี้ยงดู และสภาพการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน โดยทั่วไปของคนในชุมชน และแบบสัมภาษณ์ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตน และความต้องการ

ของพ่อแม่ได้ก๊วยก่อนเรียนซึ่งสุ่มมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยเข้าไปอยู่ในชุมชนเป็นเวลาหนึ่งเดือน เพื่อดำเนินการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากเนื้อหาของคำตอบและผลของการสังเกต รวมทั้งการพิจารณาการอวดละของข้อมูลและคำตอบ โดยเสนอข้อมูลในลักษณะของการบรรยาย

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและพัฒนาโครงสร้างหลักสูตร

การสร้างและพัฒนาโครงสร้างหลักสูตรนี้ ดำเนินการสร้างโดยยึดแนวนโยบายของชาติเป็นหลัก ร่วมกับการพิจารณาข้อมูลที่ไดจากการวิเคราะห์เอกสาร งานวิจัย และผลของการสำรวจในขั้นตอนที่ 1 และดำเนินการพัฒนาโครงสร้างหลักสูตร โดยพิจารณาจากผลของการประเมินหลักสูตร และคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งการสร้างและพัฒนาหลักสูตรมีการดำเนินการดังนี้ คือ

1. การสร้างโครงสร้างหลักสูตร โดยกำหนดให้หลักสูตรของการอบรม มีองค์ประกอบของหลักสูตร 3 ส่วน คือ

1.1 สภาพปัญหาและความจำเป็นในการอบรม กำหนดขึ้นโดยยึดแนวนโยบายของชาติเป็นหลัก ประกอบกับการวิเคราะห์เนื้อหาของเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน และจากผลของการสำรวจในขั้นตอนที่ 1

1.2 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร กำหนดจากการพิจารณาสภาพปัญหาและความจำเป็น

1.3 หน่วยการอบรม กำหนดโดยพิจารณาจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นหลัก ซึ่งหน่วยการอบรมนี้ประกอบด้วย จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เนื้อหาของการอบรม กิจกรรมและวิธีการอบรม และวิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม

2. การประเมินโครงสร้างหลักสูตร

2.1 สิ่งที่ทำ การประเมิน คือ การประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมระหว่างองค์ประกอบภายในหลักสูตร และความสอดคล้องระหว่าง

องค์ประกอบภายในหน่วยการอบรม

2.2 ผู้ทำการประเมินคุณภาพของหลักสูตร คือ ผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ จำนวน 20 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญด้านการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาพัฒนาการ และผู้เชี่ยวชาญด้านการให้การศึกษาและอบรมผู้ใหญ่

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินหลักสูตร คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าจำนวนห้าระดับ และแบบถามปลายเปิด ซึ่งสร้างขึ้นจากเนื้อหาในโครงสร้างหลักสูตร

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลในการประเมินผลนี้ ผู้วิจัยดำเนินการส่งและเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถามเพื่อพิจารณาความสอดคล้องและเหมาะสม วิเคราะห์จากถ้อยคำของคำตอบที่คะแนนจากการตอบแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญ และวิเคราะห์เนื้อหาจากคำตอบและข้อเสนอแนะที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอไว้ในแบบสอบถามหรือให้คำแนะนำเป็นการส่วนตัว โดยเสนอผลการวิเคราะห์ในลักษณะของการบรรยาย

3. การพัฒนาโครงสร้างหลักสูตร

ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรตามข้อสรุปและผลการวิเคราะห์ที่ได้จากการประเมินหลักสูตร โดยพิจารณาถึงรายละเอียดในแต่ละองค์ประกอบตามข้อเสนอแนะและคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร

การทดลองใช้หลักสูตรนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินผลการใช้หลักสูตรว่ามีความเหมาะสม สามารถที่จะสนองต่อวัตถุประสงค์ของการวิจัย และบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้มากน้อยประการใด

1. ระยะเวลาในการทดลองใช้หลักสูตร ผู้วิจัยกำหนดให้หลักสูตรที่จัดสร้างขึ้นนี้มีระยะเวลาในการอบรม 30 ชั่วโมง โดยจัดแบ่งเวลาไปตามเนื้อหาของหลักสูตร

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการอบรม คือ กลุ่มตัวอย่างเดิมที่ได้ทำการสุ่มไว้แล้ว ในขั้นตอนของการสำรวจ โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 15 คน ซึ่งกำหนดให้กลุ่มที่ได้รับ การอบรมตามหลักสูตรเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มที่ไม่ได้รับการอบรมเป็นกลุ่มควบคุม (ในการทดลอง ใช้หลักสูตร กลุ่มทดลองมีจำนวน 14 คน และกลุ่มควบคุมมีจำนวน 16 คน)

3. รูปแบบของการทดลองใช้หลักสูตร

	กลุ่มควบคุม (ไม่ได้รับการอบรม 16 คน)	กลุ่มทดลอง (ได้รับการอบรม 14 คน)
1.การสำรวจก่อน การใช้หลักสูตร	/	/
2.ทดลองใช้หลักสูตร (ดำเนินการอบรม)		/
3.การสำรวจหลัง การใช้หลักสูตร	/	/

4. การประเมินการใช้หลักสูตร และการประเมินผู้เข้ารับการอบรม ผู้วิจัยใช้วิธีการประเมินจากการสังเกตในขณะดำเนินการอบรม การสัมภาษณ์ผู้เข้ารับการอบรม และการติดตามผลผู้เข้ารับการอบรมหลังจากที่ได้รับการอบรมแล้ว โดยใช้แบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการประเมินผล

5. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้หลักสูตร ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างผู้เข้ารับการอบรมกับผู้ไม่ได้รับการอบรม และระหว่างผู้เข้ารับการอบรมก่อนการอบรม กับเมื่อได้รับการอบรมแล้ว โดยพิจารณาวิเคราะห์จากเนื้อหาของคำตอบ และจากการสังเกตของผู้วิจัยในฐานะผู้ใช้หลักสูตร

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนาหลักสูตร

ผู้วิจัยนำผลที่ได้รับจากการทดลองใช้หลักสูตรมาพิจารณา วิเคราะห์ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรทั้งในด้านของโครงสร้างและรายละเอียดขององค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อให้มีความถูกต้องเหมาะสมและสามารถนำไปดำเนินการใช้ในฐานะเกณฑ์การประเมินอื่น ๆ ซึ่งมีลักษณะของชุมชน

คล้ายคลึงกับชุมชนที่เฝ้าทดลองไว้หลักสูตรนี้ในโอกาสต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิจัยขั้นตอนที่ 1 ผลของการสำรวจชุมชน

1.1 ผลการสำรวจสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของชุมชน อันมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่และวิถีการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนของคนในชุมชน พบว่า ในชุมชนนี้ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทางเกษตรกรรม ทุกถนนมีรถจักรยานยนต์ และพูดภาษาไทยกลาง ลักษณะของครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว แต่ยังมีความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติอย่างเหนียวแน่น การติดต่อสื่อสารอยู่ในลักษณะการติดต่อแบบปฐมภูมิ ประชากรส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ภายในชุมชนมีสถานบริการชุมชน 1 แห่ง วัด 3 แห่ง โรงเรียนระดับประถมศึกษา 2 โรง สถานอนามัย 1 แห่ง ตลาด 1 แห่ง และสนามเด็กเล่น 1 แห่ง ประชากรมีรายได้อยู่ในระดับต่ำในด้านการเงินอยู่ไม่ขัดสน เพราะมีทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถนำมาเป็นเครื่องอุปโภคบริโภคได้ อาหารที่มีจำหน่ายอยู่ในท้องตลาด พบว่า มีอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายครบทุกประเภท และมีจำนวนเพียงพอสำหรับประชากรในชุมชน

1.2 ผลจากการสำรวจการอบรมเลี้ยงดูเด็กในชุมชน พบว่า คนในชุมชนเกือบทั้งหมดเลี้ยงดูด้วยนมตนเอง โดยส่วนใหญ่จะเป็นนมเหลืองหึ่งก่อน และส่วนใหญ่เริ่มให้อาหารเสริมแก่ทารกเร็วเกินไป และทารกจะหย่านมได้เร็ว ในด้านอาหารเสริมนมสำหรับทารกและอาหารสำหรับเด็กเล็ก พบว่า เด็กเล็กยังขาดการส่งเสริมให้ได้รับอาหารที่มีโปรตีนและแคลอรี สำหรับด้านการรักษาความสะอาดในการให้นมทารก การปรุงอาหาร และภาชนะในการใส่อาหารยังขาดการเอาใจใส่เท่าที่ควร

ทารกและเด็กเล็กส่วนใหญ่ไม่ได้รับภูมิคุ้มกันโรค ขาดการบำรุงรักษาฟัน เนื่องจากพ่อแม่ของเด็กยังไม่เห็นถึงความสำคัญของเรื่องนี้

การรักษาความสะอาดของร่างกายและเครื่องนุ่งห่มทารกและเด็กเล็ก ยังไม่ได้รับการเอาใจใส่เท่าที่ควร แม่พ่อบางส่วนจะเป็นผู้อาบน้ำให้ลูกเอง แต่พบว่าร่างกายของทารกและเด็กเล็กยังไม่สะอาด โดยเฉพาะตามข้อพับต่าง ๆ

การส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ พบว่า เด็กส่วนใหญ่มีพัฒนาการ

ทางด้านร่างกาย ภาษา อารมณ์ และสังคมอยู่ในเกณฑ์ปกติ ส่วนพัฒนาการทางด้านสติปัญญา บุคลิกภาพ และพัฒนาการทางจริยธรรมยังขาดการส่งเสริมจากพ่อแม่โดยส่วนใหญ่

1.3 ผลการสำรวจความรู้ ความเข้าใจ และความต้องการของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน พบว่า ด้านของการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ไม่มีความรู้เลย ได้แก่ การให้นมผสมแทน母乳ในรายที่แม่ไม่สามารถให้นมตนเองได้ ด้านอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายและสมองของทารกและเด็กเล็ก ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันโรคเด็กและการบำรุงรักษาฟัน และด้านการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านอารมณ์ สติปัญญาและบุคลิกภาพให้แก่ทารกและเด็กเล็ก ส่วนด้านการอบรมเลี้ยงดูที่กลุ่มตัวอย่างต้องการได้รับการอบรมเรียงตามลำดับความต้องการ ดังนี้ คือ ความรู้เกี่ยวกับอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายและสมองของเด็ก การป้องกันและบำรุงรักษาฟัน และการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์

2. สรุปผลการวิจัยขั้นตอนที่ 2 ผลของการพัฒนาโครงสร้างหลักสูตร

การพัฒนาโครงสร้างหลักสูตรมีขั้นตอนในการดำเนินการ 3 ขั้นตอน คือ (1) การสร้างโครงสร้างหลักสูตร (2) การประเมินโครงสร้างหลักสูตร และ (3) การพัฒนาโครงสร้างหลักสูตร ซึ่งสามารถสรุปผลของการดำเนินการ ดังนี้ คือ

2.1 ผลของการสร้างโครงสร้างหลักสูตร

หลักสูตรที่กำหนดเป็นโครงสร้างประกอบด้วย สภาพปัญหาและความจำเป็นของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร และหน่วยการอบรม 4 หน่วย โดยภายในหน่วยการอบรม แต่ละหน่วย ประกอบด้วย จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เนื้อหาของการอบรม กิจกรรมและวิธีการอบรม และวิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งกำหนดให้องค์ประกอบภายในโครงสร้างหลักสูตรในแต่ละองค์ประกอบมีความสอดคล้องกัน ดังนี้ คือ

2.1.1 กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพของปัญหาและความจำเป็น

2.1.2 กำหนดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมของแต่ละหน่วยการอบรมให้สอดคล้องกับ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2.1.3 กำหนดเนื้อหาการฝึกอบรม ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

2.1.4 กำหนดกิจกรรมและวิธีการอบรม ให้สอดคล้องกับ

เนื้อหาการฝึกอบรม

2.1.5 กำหนดวิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม ให้ สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

2.2 ผลการประเมินโครงสร้างหลักสูตร

โครงสร้างหลักสูตรที่สร้างขึ้น ได้รับการประเมินความสอดคล้องจาก
ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 20 ท่าน สรุปผลการประเมินได้ดังนี้ คือ

2.2.1 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและ
ความจำเป็นอยู่ในระดับสูง แตกต่างที่จะกระจายสภาพปัญหาในแต่ละเรื่อง ให้สามารถที่
จะกำหนดขอบเขตของจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้ชัดเจนและเฉพาะเจาะจงมากขึ้น

2.2.2 จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมทั้งหมด 13 ข้อ มีความสอดคล้อง
กับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอยู่ในระดับสูง 9 ข้อ และมีความสอดคล้องกันอยู่ในระดับต่ำ
4 ข้อ โดยจุดมุ่งหมายทั้ง 4 ข้อนี้ ควรได้รับการปรับปรุงให้มีลักษณะของการเป็นวิชาการ
ให้ชัดเจน และกำหนดให้สามารถที่จะปฏิบัติได้ทันที

2.2.3 เนื้อหาการฝึกอบรมมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายเชิง
พฤติกรรมอยู่ในระดับสูง

2.2.4 กิจกรรมและวิธีการอบรม มีความสอดคล้องกับเนื้อหาการฝึก
อบรมอยู่ในระดับสูงเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นวิธีการอบรมแบบบรรยายจะมีความสอดคล้อง
อยู่ในระดับต่ำ

2.2.5 วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม มีความสอดคล้องกับ
จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมอยู่ในระดับสูง

2.3 ผลการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร

ข้อมูลที่ได้อจากการประเมินค่าและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัย
นำมาพิจารณาเพื่อพัฒนาปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตร โดยปรับปรุงในส่วนรายละเอียดของแต่ละ
องค์ประกอบภายในหลักสูตร และภายในหน่วยการอบรม เพื่อให้มีความถูกต้องและเหมาะสมแก่

การนำไปทดลองใช้ ดังนี้

2.3.1 กำหนดและแจกแจงสภาพปัญหาและความจำเป็นให้ชัดเจนมากขึ้นกว่าเดิม เพื่อให้มองเห็นลักษณะของปัญหา อันเป็นแนวทางในการพัฒนาจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2.3.2 ขยายจุดมุ่งหมายของหลักสูตรให้ครอบคลุมสภาพปัญหาและความจำเป็นในการอบรม โดยแบ่งเป็นจุดมุ่งหมายทั่วไป และจุดมุ่งหมายเฉพาะของหลักสูตร

2.3.3 เปลี่ยนแปลงหน่วยการอบรม โดยจัดให้เนื้อหาการอบรมที่มีความเชื่อมโยงกันและเกี่ยวข้องกันอยู่ในหน่วยอบรมเดียวกัน

2.3.4 ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงรายละเอียดของโครงสร้างภายในหลักสูตร ตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องและความเหมาะสมยิ่งขึ้น

โครงสร้างของหลักสูตรที่ได้รับการพัฒนาปรับปรุงแล้วนี้ ประกอบด้วย สภาพปัญหาและความจำเป็น จุดมุ่งหมายของหลักสูตร หน่วยการอบรม 3 หน่วย โดยแต่ละหน่วย การอบรมประกอบด้วยชื่อเรื่อง จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม หัวข้อของเนื้อหาการอบรม กิจกรรม และวิธีการอบรม และวิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม

(รายละเอียดของหลักสูตรได้เสนอไว้ในบทที่ 5)

3. สรุปผลของการวิจัยในขั้นตอนที่ 3 ผลของการทดลองใช้หลักสูตร

หลักสูตรซึ่งพัฒนาในขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 14 คน ซึ่งในจำนวนนี้เป็นแม่ของเด็วยังก่อนเรียน 13 คน และเป็นชาย 1 คน ผู้เข้ารับการอบรมมีอายุระหว่าง 20-49 ปี ทุกคนจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โดยมีผู้เข้ารับการอบรม 1 รายที่กำลังมีครรภ์ และมีหนึ่งรายที่ทำหมันแล้ว

หลักสูตรการอบรมนี้ใช้ระยะเวลาในการอบรม 30 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการอบรมด้วยตนเอง

3.1 การประเมินการใช้หลักสูตร

3.1.1 ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบภายในหน่วยการอบรม พบว่า เนื้อหาการอบรมในหน่วยโภชนาการ มีความเหมาะสมกับพื้นฐานและความต้องการ

ของผู้เข้ารับการอบรม โดยผู้เข้ารับการอบรมให้ความสนใจและสามารถที่จะนำสิ่งที่ได้รับจากการอบรมไปปฏิบัติตามได้ ส่วนเนื้อหาการอบรมในหน่วยการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กเล็กนั้น มีความเหมาะสมกับพื้นฐานของผู้เข้ารับการอบรม แม้จะไม่ตรงกับความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม แต่ผู้เข้ารับการอบรมให้ความสนใจและคาดว่าจะสามารถปฏิบัติตามที่ได้รับการอบรมได้ในบางเรื่อง แต่สำหรับเนื้อหาการอบรมในหน่วยการป้องกันและการรักษาสุขภาพอนามัย ยังไม่เหมาะสมกับความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม แม้ผู้เข้ารับการอบรมจะสามารถเข้าใจและปฏิบัติตามได้ก็ตาม

กิจกรรมและวิธีการอบรมที่ผู้เข้ารับการอบรมพึงพอใจ และสามารถทำให้เข้าใจถึงเนื้อหาได้ง่าย คือ การบรรยายจากภาพประกอบและการบรรยายจากภาพที่แจก ส่วนวิธีการอบรมที่ผู้เข้ารับการอบรมไม่ต้องการ และทำให้เกิดความรำคาญใจ คือ การให้แสดงความคิดเห็นและการจัดกลุ่มแสดงบทบาทต่าง ๆ ส่วนวิธีการที่ให้ปฏิบัติร่วมกันหรือร่วมสนทนากันนั้นแม้จะไม่เป็นที่พึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมเท่าใดนัก แต่ผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่า เป็นวิธีที่ทำให้ตนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาได้ง่ายขึ้น รวมทั้งอุปกรณ์ที่น่าจะของจริงมาแสดงหรือแจกให้ จะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความพึงพอใจและสามารถเข้าใจเนื้อหาได้มากขึ้นด้วย

วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรมที่เหมาะสมสำหรับผู้เข้ารับการอบรมกลุ่มนี้ คือ การประเมินผลจากการปฏิบัติในขณะที่ทำการอบรม และควรหลีกเลี่ยงการประเมินในรายบุคคลหรือการประเมินที่ให้ผู้เข้ารับการอบรมรู้ตัว

ระยะเวลาที่เหมาะสมของการดำเนินการอบรม คือ ช่วงเวลาที่ผู้เข้ารับการอบรมว่างจากการทำนา และการอบรมควรดำเนินการในช่วงเช้า โดยเพิ่มระยะเวลาในการอบรมให้มากกว่าเดิม จะทำให้การอบรมครอบคลุมและกว้างขวางมากขึ้น

ผู้อบรมที่เหมาะสมสำหรับการอบรมนี้ควรที่จะเป็นผู้หญิง และสามารถที่จะทำตนให้เข้ากับคนในท้องถิ่นได้

3.1.2 ผลการประเมินปัญหาและอุปสรรคในการใช้หลักสูตร

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหา และเป็นอุปสรรคในการอบรมตามหลักสูตรนี้ ได้แก่ ปัญหาของระยะเวลาในการอบรม ซึ่งต้องกำหนดให้ตรงกับช่วงที่ผู้เข้ารับการอบรมว่างจากการทำนา ปัญหาค่านาคาทดแทนที่อาจต้องจัดให้แก่ผู้เข้ารับการอบรม เป็นการทดแทนรายได้ที่เขาต้องเสียไปในขณะที่มาเข้ารับการอบรม และปัญหาในด้านตัวบุคคล ทั้งในด้าน

ของความพร้อมและคุณสมบัติของผู้ทำการอบรม และความต่องการ ความพร้อมและพื้นฐานของผู้เข้ารับการอบรมด้วย

3.1.3 ผลการประเมินปัจจัยที่ส่งเสริมการใช้หลักสูตรใหม่มีประสิทธิภาพ

ปัจจัยที่ส่งเสริมการใช้หลักสูตรใหม่มีประสิทธิภาพตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร นอกเหนือจากวิธีการและเนื้อหาการอบรมที่ได้กำหนดไว้ในหน่วยของการอบรมแล้ว พบว่ายังมีปัจจัยภายนอกโครงสร้างของหลักสูตรที่ส่งเสริมและเอื้ออำนวยให้การดำเนินการใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือ ความร่วมมือของผู้นำชุมชน และความพร้อม ความสนใจของผู้เข้ารับการอบรม

3.2 ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติตนของผู้เข้ารับการอบรม

ผลการประเมิน พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติตนได้ถูกต้องมากกว่าก่อนการอบรม และผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตนได้ถูกต้องมากกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการอบรม

4. สรุปผลการวิจัยขั้นตอนที่ 4 ผลการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร

หลักสูตรการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน สำหรับพ่อแม่ในชุมชนเกษตรกรรมชนบท ได้รับการพัฒนาปรับปรุงหลังจากการนำหลักสูตรไปทดลองใช้แล้ว โดยมีการพัฒนาปรับปรุงทั้งในส่วนของรูปแบบและรายละเอียดภายในหลักสูตร เพื่อให้มีความถูกต้องเหมาะสม สามารถที่จะนำไปดำเนินการใช้ในกลุ่มชนเกษตรกรรมอื่น ๆ ซึ่งมีลักษณะของชุมชนที่คล้ายคลึงกับชุมชนที่ได้นำไปทดลองใช้หลักสูตรนี้ในโอกาสต่อไป

(รายละเอียดของหลักสูตรได้เสนอไว้ในบทที่ 7)

อภิปรายผล

การสร้างและพัฒนาหลักสูตรการอบรม โดยผู้วิจัยดำเนินการสร้างและพัฒนาในรูปแบบตามแนวความคิดของทายเลอร์ (Tyler. 1946) และ ทาบา (Tabo. 1962) นี้ จากขั้นตอนของการดำเนินการพัฒนาหลักสูตร และจากผลที่ได้รับในแต่ละขั้นตอนนี้ พบว่ามีข้อควรสังเกตและข้อที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้ คือ

1. การดำเนินการสำรวจชุมชน

จุดมุ่งหมายในการสำรวจชุมชน เพื่อที่จะสำรวจถึงปัญหาและความต้องการของ

ชุมชนอันเป็นประโยชน์ต่อผู้พัฒนาหลักสูตรในการที่จะกำหนดหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของชุมชน แต่การพัฒนาหลักสูตรของการอบรมนี้ จะพิจารณาเฉพาะผลของการสำรวจเพื่อนำมากำหนดเป็นสภาพปัญหาและความจำเป็นของหลักสูตรนั้นยังไม่เป็นการเพียงพอ เนื่องจากการอบรมเพื่อพัฒนาคุณภาพของประชากร จำเป็นที่จะต้องพิจารณาดังแนวทางและนโยบายของชาติด้วย เพื่อที่จะพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน นั่นคือ ถ้าผลของการสำรวจชุมชนพบว่า ความต้องการของคนในชุมชนขัดแย้งหรือสวนทางกับนโยบายของประเทศ ถือว่าเป็นหน้าที่ผู้พัฒนาหลักสูตรจะต้องปรับความคิดเห็นและความต้องการของผู้เข้ารับการอบรมและชุมชนให้สอดคล้องกับนโยบายของประเทศก่อนการใช้หลักสูตร หรือหากเป็นไปได้ ถ้าความต้องการนั้นเป็นความต้องการของคนโดยส่วนใหญ่ของประเทศแล้ว อาจจำเป็นที่ควรปรับนโยบายของประเทศให้มุ่งสนองความต้องการของประชากรโดยรวม ซึ่งถ้าไม่มีการดำเนินการประการใดประการหนึ่งหรือปรับทั้งสองประการนี้แล้ว อาจจะมีผลให้การอบรมตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ประสบความล้มเหลวได้

ในการสำรวจชุมชนครั้งนี้ พบว่า สภาพปัญหาและความจำเป็นของชุมชนส่วนใหญ่มีความสอดคล้องเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับนโยบายของชาติ ซึ่งได้กำหนดแนวทางไว้เพื่อขจัดปัญหาและสนองตอบต่อความจำเป็นของชุมชน ดังนั้นในการพัฒนาหลักสูตรและการทดลองใช้หลักสูตรจึงสามารถที่จะจัดกระทำได้อย่างสะดวก ปราศจากการต่อต้าน โดยกลุ่มตัวอย่างให้การยอมรับและให้ความสนใจที่จะเรียนรู้จากการอบรม

วิธีการสำรวจชุมชนนี้ ได้กำหนดแบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ซึ่งถึงแม้จะได้นำกำหนดไว้ก่อนแล้วก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติจริงนี้การสำรวจก็ไม่สามารถที่จะดำเนินการสังเกตหรือสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างใดในทันที จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สำรวจจะต้องเข้าไปดำเนินชีวิตในชุมชนสักระยะหนึ่งก่อน เพื่อที่จะได้ทำการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยที่คนในชุมชนไม่เกิดความรู้สึกว่าคนกำลังถูกสังเกตและติดตามพฤติกรรม รวมทั้งการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจะอยู่ในลักษณะของการพูดคุยกันในแต่ละวัน โดยวันหนึ่ง ๆ อาจจะได้อะไรเพียงเรื่องเดียวจากกลุ่มตัวอย่างหลายคน ดังนั้นจึงต้องเก็บข้อมูลในเรื่องอื่น ๆ ในวัดต่อไป การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ในลักษณะนี้ อาจจะทำให้กลุ่มตัวอย่างเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายหลังการสัมภาษณ์ได้ เนื่องจากข้อสัมภาษณ์บางข้อเป็นข้อที่แนะให้กลุ่มตัวอย่างเกิดความสนใจและติดตามหาคำตอบที่ถูกต้อง หรือการที่ผู้สำรวจเข้าไปอยู่ในชุมชน อาจจะทำให้พฤติกรรมบางอย่างของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปจากปกติวิสัยได้ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการปฏิบัติคนรวมทั้งการ

เปลี่ยนแปลงความรู้ความเข้าใจและความต้องการนี้ อาจจะเกิดขึ้นหลังจากที่ผู้สำรวจรับข้อมูลแล้ว ดังนั้นในการนำหลักสูตรมาทดลองใช้ในเวลาต่อมา อาจจะพบว่า ความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตนของกลุ่มตัวอย่างต่อการดำเนินการทดลองใช้หลักสูตร ได้เปลี่ยนไปจากข้อมูลเดิมบ้าง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม่สามารถจะควบคุมได้ ผู้วิจัยจึงควรที่จะประเมินความรู้ความเข้าใจก่อนการอบรมอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ทำการประเมินโดยคร่าว ๆ ก่อนการอบรมแต่ละเรื่อง พบว่า แม้จะมีกลุ่มตัวอย่างบางคนที่มีความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตนเปลี่ยนแปลงไปในแนวทางที่ถูกต้องมากขึ้นกว่าเดิม แต่ยังไม่ถึงเกณฑ์ที่จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมกำหนดไว้

ผลที่ได้รับจากการสำรวจชุมชน พบปัญหาสำคัญที่ควรได้รับการแก้ไขเร่งด่วน คือ การที่มารดาให้อาหารเสริมนมแก่ทารกเร็วเกินไป เด็กเล็กขาดการส่งเสริมการให้อาหารประเภทโปรตีน เด็กเล็กส่วนใหญ่ไม่ได้รับภูมิคุ้มกันโรคและขาดการบำรุงรักษาฟันและ เด็กเล็กขาดการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญา การฝึกหัดให้สระเป็ขวินัย การพึ่งตนเอง และมีความรับผิดชอบ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ เมื่อผู้เข้ารับการอบรมได้รับความรู้และสามารถปฏิบัติตนได้ถูกต้องในขณะที่ทำการอบรมแล้ว พบว่าผู้เข้าอบรมสามารถที่จะนำไปปฏิบัติจริงได้ทุกคนในเรื่องที่เกี่ยวกับการโภชนาการเท่านั้น ได้แก่ การให้อาหารเสริมนม และการให้อาหารเด็กเล็กที่ถูกต้อง ส่วนในด้านของการรักษาฟันและในด้านของการส่งเสริมพัฒนาการในด้านอื่น ๆ จะมีเพียงครึ่งหนึ่งของผู้เข้ารับการอบรมที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ตามที่อบรม นอกนั้นยังคงปฏิบัติตามความเคยชินเช่นเดิมอยู่ นั่นคือปัญหาการอบรมเลี้ยงดูเด็ควัยก่อนเรียนในบางปัญหา อาจจะเกิดจากการที่พ่อแม่ไม่มีความรู้จริง ๆ แต่บางปัญหาอาจจะเกิดจากความเคยชินและความไม่เอาใจใส่ของพ่อแม่ แม่พ่อแม่จะมีความรู้และสามารถปฏิบัติตนตามได้ก็ตาม

การจัดหลักสูตรเพื่อจุดมุ่งหมายในการให้ความรู้และทักษะ จะสามารถจัดกระทำได้ง่ายกว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและความเคยชิน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การจัดหลักสูตรเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความเคยชินนั้น จำเป็นต้องละลายพฤติกรรมเดิมที่ยึดต่อพฤติกรรมใหม่เสียก่อน ซึ่งนับว่าเป็นการยากและใช้เวลานาน โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ใหญ่ซึ่งมีลักษณะที่คงที่มากกว่าเด็ก ดังนั้น ในการจัดการอบรมเลี้ยงดูเด็ควัยก่อนเรียนนี้ หากได้ดำเนินการจัดอบรมเด็กไปพร้อมกับการอบรมพ่อแม่อาจจะทำให้ได้รับผลที่ดีกว่า โดยอาจจัดอบรมเด็กเล็กในรูปของศูนย์เด็ก พร้อมกับอบรมพ่อแม่ให้สอดคล้องกันไป เพราะเด็กจะเลียนแบบและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้เร็ว ประกอบกับการได้รับการสนับสนุนจากพ่อแม่ที่มีความรู้และความเข้าใจ จะทำให้

ได้รับผลตามความมุ่งหมายในการที่จะพัฒนาคุณภาพประชากรในวัยเด็กได้

2. การสร้างหลักสูตร

โครงสร้างหลักสูตรที่ได้สร้างขึ้นตามขั้นตอนที่กำหนดไว้นั้น แม้จะกำหนดสร้างโดยอาศัยสภาพปัญหาและความจำเป็นเป็นขอบเขตในการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และยึดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นหลักในการกำหนดองค์ประกอบอื่น ๆ ก็ตาม แต่หลังจากกำหนดจุดมุ่งหมายแล้ว การดำเนินการสร้างขึ้นไปจะเน้นที่เนื้อหาของการอบรมเป็นส่วนใหญ่ โดยเนื้อหาของการอบรมประมวลมาจากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัย ซึ่งกล่าวถึงสิ่งที่พ่อแม่ควรรู้เพื่อปฏิบัติต่อก่อนเรียนได้ถูกต้อง เนื้อหาที่ได้กำหนดในครั้งนี จะเห็นว่าเป็นเนื้อหาที่พิจารณาจากสภาพปัญหาของชุมชน และเรียงเนื้อหาตามลำดับความต้องการของกลุ่มตัวอย่าง จึงขาดความต่อเนื่องของเนื้อหา และบางเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกันยังกระจายกันอยู่ ภายหลังเมื่อได้รับการประเมินผลและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว การจัดลำดับของเนื้อหาจึงมีรายละเอียดเปลี่ยนไป โดยจัดเป็นหน่วยการอบรมตามลำดับเรื่องและความต่อเนื่องของเนื้อหา ซึ่งได้จัดรวมเนื้อหาของการอบรมที่เกี่ยวข้องกันและต่อเนื่องกัน ไว้ในหน่วยการอบรมเดียวกัน

สำหรับกิจกรรมและวิธีการอบรม และการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม ผู้วิจัยยึดเนื้อหาของหลักสูตรและจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมเป็นหลักในการกำหนดวิธีการต่าง ๆ ทั้งนี้ จะเห็นว่าการอบรม และวิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่เป็นวิธีการที่ใช้ในการเรียนการสอน และการอบรมโดยทั่วไป ได้แก่ การบรรยาย การจัดกลุ่มอภิปราย การแสดงบทบาทสมมติ การสาธิต และแสดงตัวอย่างของจริง และ การแสดงภาพประกอบการบรรยาย ซึ่งวิธีการต่าง ๆ นี้เป็นวิธีการที่ผู้วิจัยคาดว่าจะสามารถดำเนินการให้การอบรมบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้ แต่เมื่อโครงสร้างหลักสูตรได้รับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ได้มีการปรับปรุงวิธีการอบรมโดยให้ผู้เข้ารับการอบรมได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น และเข้าร่วมกิจกรรมในการอบรมมากขึ้น โดยเน้นในวิธีการรวมกันอภิปราย การแสดงความคิดเห็น การแสดงตัวอย่าง และสาธิต และงดวิธีการบรรยายซึ่งเห็นว่าเป็นการอบรมแบบเดิมๆ ส่วนในด้านของวิธีการประเมินผล ได้เปลี่ยนจากการประเมินโดยการทดสอบและสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล มาเป็นการประเมินไปในขณะทำการอบรม และสอบถามความรู้ในขณะทำการอบรม รวมทั้งการเพิ่มวิธีการประเมินผลโดยการติดตามผลผู้เข้ารับการอบรมด้วย

3. การประเมินหลักสูตรก่อนการทดลองใช้หลักสูตร

หลักสูตรที่ได้กำหนดร่างขึ้นนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้กำหนดรายละเอียดจากการวิเคราะห์

ข้อมูลที่ได้รับจากการสำรวจชุมชนและเอกสารที่เกี่ยวข้องเท่านั้น ซึ่งอาจจะไม่ครอบคลุมและไม่เหมาะสม จึงจำเป็นต้องอาศัยการประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมภายในองค์ประกอบของหลักสูตร จากผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ เพื่อนำผลการประเมินและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ มาปรับปรุงแก้ไขโครงสร้างหลักสูตรให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

ในการรวบรวมแนวความคิดจากผู้เชี่ยวชาญ โดยวิธีการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ในการรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ พบว่า แบบสอบถามเป็นเพียงเครื่องมือเบื้องต้นเท่านั้น สิ่งที่สำคัญและมีรายละเอียดมากกว่าข้อมูลจากแบบสอบถาม คือ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน โดยกรุณาให้เวลาผู้วิจัยในการซักถาม ซึ่งถือว่าเป็นการติดต่อสอบถามแบบสองทาง ย่อมที่จะได้รับข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจนมากกว่าการส่งแบบสอบถามไปทางเดียว ดังนั้น ในการประเมินผลโดยผู้เชี่ยวชาญในครั้งนี้ ผู้เชี่ยวชาญบางท่านจึงมีได้ประมาณหาหลักสูตรตามแบบสอบถาม แต่เสนอแนะและแสดงความคิดเห็นในรายละเอียดของแต่ละเรื่อง ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการประเมินหลักสูตรนี้มาก

จากผลการประเมินความสอดคล้องภายในจากแบบสอบถาม พบว่า องค์ประกอบของหลักสูตรส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกันอยู่ในระดับสูง และบางส่วนสอดคล้องกันอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งหากผู้วิจัยนำเพียงผลการประเมินนี้มาพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรการอบรม อาจจะทำให้องค์ประกอบที่มีความสอดคล้องอยู่ในระดับต่ำถูกตัดทิ้งไป แต่หากถ้าได้พิจารณาข้อเสนอแนะประกอบแล้ว พบว่า องค์ประกอบที่มีความสอดคล้องกันอยู่ในระดับต่ำนั้น บางส่วนอาจจะต้องตัดทิ้งเนื่องจากไม่มีความสำคัญและไม่เหมาะสมนัก แต่องค์ประกอบบางเรื่องสมควรที่จะต้องกำหนดไว้โดยต้องมีการปรับปรุงให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น และส่วนขององค์ประกอบที่ได้รับการวิเคราะห์ว่ามีความสอดคล้องกันอยู่ในระดับสูงนี้ มีบางส่วนที่ควรที่จะได้รับการปรับปรุงแก้ไขด้วย นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะรายละเอียดของเนื้อหาการอบรมอื่น ๆ ที่ควรได้มีการกำหนดไว้ในหลักสูตร ได้แก่ความรู้ในเรื่องของโภชนาการ สำหรับหญิงมีครรภ์และหญิงให้นมลูก และเนื้อหาที่จะสร้างความสนใจให้แก่ผู้เข้ารับการอบรมได้มองเห็นถึงความสำคัญในการอบรมในแต่ละเรื่อง ดังนั้น หลักสูตรที่ได้รับการปรับปรุงหลังจากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ จึงประกอบด้วยองค์ประกอบเดิมที่ได้รับการปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และเพิ่มองค์ประกอบใหม่ให้ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะไว้ด้วย

โครงสร้างและองค์ประกอบของหลักสูตรที่ได้พัฒนาเพื่อนำไปทดลองใช้ จึงประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้ คือ

- สภาพปัญหาและความจำเป็น ที่ได้แยกแยะปัญหาให้เห็นเด่นชัด เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดจุดมุ่งหมายที่จะแก้ไขปัญหานั้น ๆ ได้

- จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งแบ่งเป็นจุดมุ่งหมายโดยทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะของแต่ละเรื่อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดองค์ประกอบอื่น ๆ ของหน่วยการอบรม

- หน่วยการอบรม จัดแบ่งขึ้นตามจุดมุ่งหมายเฉพาะของหลักสูตรที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงเป็นเรื่องเดียวกัน จัดผนวกไว้ในหน่วยอบรมเดียวกัน ซึ่งหลักสูตรการอบรมนี้มี 3 หน่วย แต่ละหน่วยประกอบด้วย จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เนื้อหาของการอบรม กิจกรรมและวิธีการอบรม และวิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม โดยรายละเอียดขององค์ประกอบต่าง ๆ ในหน่วยการอบรม จัดกำหนดขึ้นตามขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร และตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

4. การทดลองใช้หลักสูตร

การสร้างหลักสูตรการอบรมนี้ แม้จะดำเนินการสร้างตามขั้นตอนที่ถูกต้อง รวมทั้งได้รับข้อเสนอแนะและการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว แต่หลักสูตรที่ได้นี้เป็นเพียงหลักสูตรที่ผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญคาดคิดว่า เป็นสิ่งที่เหมาะสมและมีความสอดคล้องกันตามสิ่งที่ควรจะเป็นโดยอาศัยข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยและประสบการณ์เท่านั้น ยังมีใ้คนนำหลักสูตรไปทำการทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายจริง อันได้แก่ พ่อแม่ของเด็กรัยก่อนเรียนในชุมชนเกษตรกรรมชนบท จึงไม่สามารถที่จะกล่าวได้ว่าเป็นหลักสูตรที่เหมาะสม สามารถนำไปใช้ได้ทันที ดังนั้น จึงจำเป็นต้องดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรกับกลุ่มเป้าหมายจริง เพื่อประเมินผลการใช้หลักสูตร ว่าสามารถดำเนินการบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้หรือไม่ และหลักสูตรนี้มีความเหมาะสมที่จะดำเนินการใช้ในชุมชนที่มีลักษณะตามที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยการประเมินผลการใช้หลักสูตรนี้ เป็นผลการประเมินของผู้ใช้หลักสูตร อันประกอบด้วย ผู้เข้ารับการอบรม และผู้ทำการอบรม

จากผลของการทดลองใช้หลักสูตร ซึ่งพบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตนได้ถูกต้องและเหมาะสมมากกว่าก่อนการอบรม และมากกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการอบรม โดยจะพบผลของความแตกต่างที่ค่อนข้างจะชัดเจนก็ตาม แต่จากการติดตามผลหลังการอบรม พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมบางคน แม้จะมีความรู้ความเข้าใจและสามารถที่จะปฏิบัติได้ถูกต้องในขณะอบรม แต่ก็มิไ้คนำสิ่งที่ได้รู้และปฏิบัติได้นั้นไปปฏิบัติจริง โดยยังคงปฏิบัติตนอย่างไม่ถูกต้อง เช่นเดิม ในขณะที่ผู้ที่ไม่ได้รับการอบรมบางราย มีการปฏิบัติตนได้ถูกต้องและเหมาะสมขึ้นกว่าเดิม

มาก เนื่องจากผู้ที่ไม่ได้รับการอบรมนั้นได้รับคำแนะนำจากเพื่อนบ้านผู้ที่มีการอบรม และบางรายจะเลียนแบบการปฏิบัติตนจากผู้เข้ารับการอบรม นั่นคือ ในการทดลองใช้หลักสูตรซึ่งกำหนดให้ผู้เข้ารับการอบรมเป็นกลุ่มทดลองและผู้ที่ไม่ได้รับการอบรมเป็นกลุ่มควบคุม โดยหวังว่า กลุ่มทดลองจะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเกิดมาจากการอบรม และกลุ่มควบคุมจะไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงใด ๆ นั้นไม่อาจที่จะคาดหวังได้ทั้งหมด เพราะการติดต่อกันระหว่างคนในสังคมย่อมก่อให้เกิดการถ่ายทอดความรู้และความคิด รวมทั้งเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมได้โดยไม่รู้ตัว โดยเฉพาะพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งจากการติดตามผลพบว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ที่ไม่ได้รับการอบรมเป็นไปในทางที่ถูกต้องมากขึ้นนั้น จะเป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านของการโภชนาการเป็นส่วนใหญ่ เพราะเป็นด้านที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน และสามารถที่จะปฏิบัติได้ทันที โดยไม่ติดกับพฤติกรรมเดิมเท่าใดนัก

ในการทดลองใช้หลักสูตรนี้ โครงร่างหลักสูตรเป็นเพียงแนวทางของการปฏิบัติเท่านั้น ในการดำเนินการใช้หลักสูตรจริงจะต้องมีการเตรียมการและจัดการอื่น ๆ ก่อนการใช้หลักสูตร เช่น การกำหนดหมายกำหนดการ และการจัดเตรียมงบประมาณ การจัดหาสถานที่และอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับหลักสูตร ซึ่งควรที่จะกำหนดให้เหมาะสมเพื่อการนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยหมายกำหนดการอบรมนี้ ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องจัดให้ขึ้นก่อนการอบรม ทั้งนี้หมายกำหนดการจะขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้เข้ารับการอบรมและสภาพของแต่ละชุมชน โดยถือว่าเนื้อหาของการอบรมเป็นสิ่งที่ต้องให้แก่ผู้เข้ารับการอบรมตามที่กำหนดไว้อย่างแน่นอน แต่ระยะเวลาในการอบรมจะขึ้นอยู่กับลำดับความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม โดยถ้าเรื่องใดเป็นเรื่องที่ผู้เข้ารับการอบรมมีความต้องการมากและเป็นเรื่องที่เปราะบางสำคัญ จะถือว่าเรื่องนั้นมีความสำคัญควรที่จะกำหนดระยะเวลาให้มากกว่าเรื่องที่สำคัญรองลงมา ทั้งนี้ ในการกำหนดระยะเวลาในการอบรมจะต้องพิจารณาถึงวิธีการและกิจกรรมที่ใช้ในการอบรมด้วย เพราะบางวิธีการ เช่น การสาธิต อาจจะต้องใช้ระยะเวลาในการอบรมนานกว่าวิธีการอื่น เป็นต้น

นอกจากนี้ การจัดการให้หลักสูตรสามารถดำเนินการไปได้ด้วยดีนั้น จะต้องมีการเตรียมพร้อมในด้านอื่น ๆ เช่น ด้านการงบประมาณ ความร่วมมือและการสนับสนุนของชุมชน รวมทั้งการเตรียมคู่มือและอุปกรณ์สำหรับการอบรมด้วย

สิ่งที่ได้รับจากการทดลองใช้หลักสูตร ซึ่งควรแก่การนำมาเป็นข้อสังเกต คือ

การกำหนดวิธีการอบรมซึ่งคาดว่าจะเป็นวิธีการที่เหมาะสมสำหรับผู้เข้ารับการอบรมในวัยผู้ใหญ่ นั้น แต่เมื่อนำไปทดลองใช้กลับพบว่า วิธีการอบรมแบบที่ผู้ใหญ่เข้ารับการอบรมเป็นศูนย์กลางของการ อบรมโดยมีผู้ทำการอบรมเป็นเพียงผู้เสริมนั้น ไม่เป็นที่พึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรม เพราะผู้เข้า รับการอบรมยังต้องการที่จะรับการอบรมแบบให้ผู้ทำการอบรมเป็นศูนย์กลางมากกว่า ดังนั้น ในการ อบรมจึงต้องปรับเปลี่ยนมาเป็นการบรรยายและบอกให้ทำตาม แทนการร่วมแสดงความคิดเห็นหรือ การให้แสดงออก เพราะผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นที่ตนเองต้องเป็นผู้แสดง แม้ใน ขณะทำการอบรมจะได้มีการใช้วิธีวิธีในการชักชวนให้มีการแสดงความคิดเห็น และมีกิจกรรมให้ แต่ละคนมีโอกาสได้ร่วมแสดงกิจกรรมนั้น ๆ แต่ก็มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่เข้าร่วมแสดงกิจกรรม เสนอความคิดเห็นและเข้าร่วมอภิปราย ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่มิได้ รับการฝึกฝนให้มีพฤติกรรมการแสดงออกมาก่อน ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมบางรายไม่กล้าที่จะเสนอ ความคิดเห็น โดยให้เหตุผลว่าตนเองพูดผิดจะทำให้ตนเสียหน้า ส่วนใหญ่จึงเป็นผู้ฟังมากกว่าผู้แสดง แต่อย่างไรก็ตาม จากการติดตามผล พบผลเป็นที่น่าพอใจพอสมควร เพราะผู้เข้ารับการอบรม สามารถที่จะนำสิ่งที่ได้รับจากการอบรมไปปฏิบัติใช้ได้ทันที และสามารถที่จะแนะนำให้เพื่อนบ้าน ปฏิบัติตามได้ด้วย

จากการประเมินการใช้หลักสูตร ด้านของระยะเวลาในการอบรม พบว่า ระยะเวลาที่กำหนดไว้น้อยเกินไป โดยผู้เข้าอบรมต้องการที่จะให้เพิ่มระยะเวลาให้มากขึ้น และผู้ทำการ อบรมเองเห็นว่าเวลาที่กำหนดไว้นานเกินไปเรื่องน้อยเกินไป โดยเฉพาะในเรื่องที่ต้องมีการสาธิตและ อภิปรายในหัวข้อที่ผู้เข้ารับการอบรมสนใจ ทั้งนี้ ในขณะที่ทำการอบรมพบว่า ระยะเวลาที่กำหนดไว้ ในวันแรกมีความเหมาะสมพอดี และสามารถดำเนินการอบรมได้ตามกำหนด ครั้นเมื่อทำการอบรม ได้ส่วนผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ก็มากขึ้น และมีความกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นมากขึ้นทำให้ ระยะเวลาที่กำหนดไว้น้อยกว่าที่ต้องการ ดังนั้น จึงควรที่จะมีการขยายระยะเวลาของการอบรม ในเรื่องที่มีกิจกรรมที่ต้องแสดงความคิดเห็นและการสาธิตให้มากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม การขยาย ระยะเวลาไม่ควรเกิน 10 วัน เพราะจากประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน ที่ได้เคยจัดการอบรมในชุมชนต่าง ๆ ว่าหากดำเนินการอบรมเกิน 10 วัน จะมีผู้เข้ารับการอบรม ยากไปครั้งหนึ่ง ที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้เข้ารับการอบรมเกิดความเบื่อ หรือจำเป็นต้องกลับไปประกอบ อาชีพซึ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตมากกว่าการอบรม

จากผลการให้หลักสูตรที่ผู้เข้ารับการอบรมเสนอว่า ผู้ที่จะมาทำการอบรมที่เหมาะสมสมควรจะเป็นผู้หญิง เพราะผู้เข้ารับการอบรมในครั้งนี้เป็นผู้หญิงทั้งสิ้น และปฏิเสธเด็ดขาดหากจะเสนอให้ผู้ทำการอบรมเป็นผู้ชาย ซึ่งจากการสอบถามและชักชวนพอบานไหมมาเข้ารับการอบรม พอบานส่วนใหญ่เสนอว่า หากผู้ทำการอบรมเป็นผู้ชายตนอาจจะมารับการอบรมได้ ซึ่งลักษณะของการแบ่งเพศเช่นนี้ยังคงมีอยู่ทั่วไปในเขตชนบท ซึ่งเมื่อสอบถามถึงเหตุผลที่จะต้องให้ผู้ทำการอบรมเป็นเพศเดียวกันกับตนนี้ พบข้อมูลที่น่าสนใจคือ นอกจากเหตุผลที่ว่าหากผู้ทำการอบรมต่างเพศกับตน จะทำให้ตนไม่กล้าพูดหรือเสนอความคิดเห็นแล้ว ยังพบว่า หากผู้ทำการอบรมเป็นผู้หญิงแบบานจะไม่ยินยอมให้พอบานมาเข้ารับการอบรม และหากจัดการอบรมแบบานโดยมีผู้ทำการอบรมเป็นชาย พอบานจะไม่อนุญาตให้แบบานมาเข้ารับการอบรมเช่นกัน ทั้งนี้ หากจะมีการกำหนดหลักสูตรใด ๆ ที่จะนำมาใช้อบรมในชุมชนเกษตรกรรมชนบทเช่นนี้ ควรที่จัดให้ผู้ทำการอบรมเป็นเพศเดียวกันกับกลุ่มเป้าหมายในการอบรมด้วย หรือหากจะมีการอบรมให้กลุ่มเป้าหมายมีทั้งหญิงและชาย ผู้ทำการอบรมควรที่จะต้อง มีทั้งสองฝ่ายเช่นกัน เพื่อที่สร้างให้เกิดการยอมรับในเบื้องต้นเสียก่อน

ในการทดลองใช้หลักสูตรนี้ พบว่า บางส่วนของหลักสูตรสามารถสนองตอบความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม และเป็นสิ่งที่ผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่ามีความสำคัญและมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการอบรม รวมทั้งเป็นสิ่งที่สามารถปฏิบัติได้ทันที ได้แก่ ในส่วนของหน่วยโภชนาการ แต่ในบางส่วนกำหนดจากสภาพปัญหาที่ผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์ว่าเป็นปัญหาที่มีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการอบรม ได้แก่ เรื่องของการให้ภูมิคุ้มกันโรคเด็ก ซึ่งในส่วนนี้ผู้เข้ารับการอบรมมองไม่เห็นถึงความสำคัญมากนักจึงทำให้ขาดความสนใจ ดังนั้น ในหลักสูตรจึงต้องมีส่วนเสริมเพื่อเสนอแนะและชักจูงให้ผู้เข้ารับการอบรมมองเห็นถึงความสำคัญเสียก่อน แต่ก็มีบางส่วนของหลักสูตรที่ผู้เข้ารับการอบรมไม่เคยสนใจมาก่อนและไม่คิดว่าเป็นสิ่งสำคัญ แต่เมื่อได้รับการอบรมแล้วจึงมองเห็นถึงความสำคัญและนำไปปฏิบัติตามได้ คือ ส่วนของการส่งเสริมพัฒนาการในวัยเด็กเล็ก โดยเฉพาะในเรื่องของการส่งเสริมให้เด็กกระเปาะวินัย และการส่งเสริมให้เด็กมีการเล่นที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาการ ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะหลักสูตรในด้านของการโภชนาการและการส่งเสริมพัฒนาการเด็กเป็นสิ่งที่ทุกคนมีประสบการณ์และพบเห็นปัญหามาด้วยตนเอง รวมทั้งในการปฏิบัติตนสามารถที่จะปฏิบัติตามและเลือกปฏิบัติได้หลาย ๆ วิธีในแต่ละโอกาส ส่วนในเรื่องของการรักษาสุขภาพอนามัย โดยเฉพาะในเรื่องของการให้ภูมิคุ้มกันโรคเด็กเป็นสิ่งที่จะไม่เลือกปฏิบัติไม่ได้ จำเป็นจะต้องทำใน

ช่วงเวลาอันจำกัด ทำให้ผู้ปฏิบัติมีความรู้ดีกว่าคนถูกบังคับ หรือผู้ที่ตั้งใจจะปฏิบัติตามแต่ลืมเวลาที่กำหนด ไม่สามารถที่จะกลับไปปฏิบัติได้อีกจึงทำให้เกิดการละเลยได้ รวมทั้งคนในชุมชนยังไม่ประสบปัญหาที่เด่นชัดในเรื่องของโรคภัยไข้เจ็บ เพราะไม่ปรากฏว่าเด็กที่ไม่ได้รับการฉีดวัคซีนเป็นโรคเด็กดังกล่าว การฉีดวัคซีนหรือรู้จักโรคต่าง ๆ จึงไม่ใช่สิ่งสำคัญในความรู้สึกของผู้เข้ารับการอบรมเท่าใดนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เข้ารับการอบรมรับรู้ว่าเป็นหน้าที่ของหมอ ไม่ใช่หน้าที่ของคนธรรมดาอย่างใด

จึงเห็นได้ว่า หลักสูตรที่สามารถดำเนินการใช้ให้เป็นที่ยังพอใจของผู้อบรมนั้น

เนื้อหาของหลักสูตรควรที่จะมีลักษณะ ดังนี้ คือ

- เป็นปัญหาที่ผู้เข้ารับการอบรมกำลังประสบอยู่
- เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน
- สามารถที่จะปฏิบัติได้ง่าย และมีวิธีการให้เลือกปฏิบัติได้หลายวิธี
- เป็นสิ่งที่เหมาะสมกับพื้นฐานและสภาพแวดล้อมของผู้เข้ารับการอบรม

ซึ่งหากเนื้อหาใดที่ผู้กำหนดหลักสูตรมองเห็นถึงความจำเป็น แต่เป็นเนื้อหาที่ไม่มีลักษณะดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ชัด ถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้กำหนดหลักสูตรและผู้ทำการอบรม ควรที่จะพยายามให้ผู้เข้ารับการอบรมมองเห็นว่าเป็นลักษณะดังกล่าวข้างต้นเสียก่อน

ผลที่ได้รับจากการทดลองใช้หลักสูตรนี้ จะนำไปเป็นประโยชน์ในการพัฒนาปรับปรุง หลักสูตรในส่วนของการละเอียดขององค์ประกอบในหน่วยการอบรมแต่ละหน่วยต่อไป

5. การพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร

หลักสูตรการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนสำหรับพ่อแม่ในชุมชนเกษตรกรรมชนบท ที่ได้รับการพัฒนาปรับปรุงแล้วนี้ ประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งจะอภิปรายและเสนอข้อสังเกต ไปตามลำดับขององค์ประกอบ คือ

5.1 สภาพปัญหาและความจำเป็นของหลักสูตร

เนื่องจากสภาพปัญหาและความจำเป็นของหลักสูตรซึ่งควรจะกำหนดจาก สภาพปัญหาในชุมชนและความต้องการของผู้เข้ารับการอบรมนั้น แต่ในหลักสูตรนี้ได้กำหนดสภาพปัญหา และความจำเป็นจากการวิเคราะห์ข้อมูล 3 แหล่ง คือ จากความต้องการของชุมชน จากสภาพปัญหา ของชุมชน และจากแนวโน้มของชาติ เพื่อที่จะกำหนดหลักสูตรให้มีความสอดคล้องและเป็นไปใน แนวทางที่ทั้งสองสอดคล้องความต้องการของชุมชนและสนองนโยบายของชาติด้วย ดังนั้น สภาพปัญหาและ

ความจำเป็นของหลักสูตร จึงกำหนดไว้ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดที่คิดว่าควรจะได้รับการแก้ไข ซึ่งในชุมชนบางชุมชนอาจจะไม่เกิดปัญหาในทุกด้านตามที่กำหนดไว้ก็ได้

สำหรับสภาพปัญหาและความจำเป็นที่ได้กำหนดไว้เป็นข้อ ๆ เฉพาะด้าน โดยแบ่งเป็นปัญหาในด้านต่าง ๆ 3 ด้าน ได้แก่ ปัญหาด้านการโภชนาการ ปัญหาด้านการป้องกัน และการรักษาสุขภาพอนามัย และปัญหาด้านการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียน ซึ่งการกำหนดปัญหาแต่ละข้อของด้านต่าง ๆ เหล่านี้ กำหนดจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตชุมชน นำมาพิจารณาเพื่อวิเคราะห์เป็นปัญหา โดยผู้วิจัยเป็นผู้กำหนดสถานการณ์ของปัญหา และจัดแบ่งปัญหาที่มีความเกี่ยวข้องเป็นเรื่องเดียวกันอยู่ในหน่วยการอบรมเดียวกัน จึงพบว่า ในบางปัญหานั้น ชุมชนและผู้เข้ารับการอบรมไม่ได้เห็นว่าเป็นปัญหาของคนแค่ประการใด แต่เป็นปัญหาที่ผู้วิจัยเห็นว่าสมควรที่จะต้องกำหนดไว้ในหลักสูตรการอบรม แม้ว่าผู้เข้ารับการอบรมหรือชุมชนจะมองไม่เห็นว่าเป็นปัญหาก็ตาม โดยผู้วิจัยถือแนวนโยบายของชาติและพิจารณาแนวทางและหลักการที่ถูกต้องเหมาะสมเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาปัญหาคว

5.2 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

จุดมุ่งหมายของหลักสูตรนี้ ประกอบด้วย จุดมุ่งหมายทั่วไป และจุดมุ่งหมายเฉพาะ โดยจุดมุ่งหมายทั่วไปของหลักสูตรเป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายในระดับกว้าง ซึ่งจุดมุ่งหมายบางข้อไม่สามารถที่จะบรรลุได้ในทันทีหลังจากการใช้หลักสูตร ดังนั้น จุดมุ่งหมายที่ถือว่าเป็นหลักในการพัฒนาหลักสูตรและเป็นขอบเขตในการกำหนดรายละเอียดขององค์ประกอบอื่น ๆ ของหลักสูตร คือ จุดมุ่งหมายทั่วไปข้อแรกของหลักสูตร ซึ่งกำหนดไว้ว่า " เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนแก่พ่อแม่ในชุมชนเกษตรกรรมชนบทในด้านต่าง ๆ คือ ด้านโภชนาการ ด้านการป้องกันและรักษาสุขภาพอนามัย และด้านการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียน" ส่วนจุดมุ่งหมายข้ออื่น ๆ เป็นจุดมุ่งหมายที่คาดหวังว่าจะบรรลุผลได้ในระยะยาว

สำหรับจุดมุ่งหมายเฉพาะ ผู้วิจัยได้กำหนดโดยพิจารณาสภาพปัญหาและความจำเป็นซึ่งได้กำหนดไว้เป็นรายชื่อเป็นหลักในการกำหนด โดยผู้วิจัยคาดหวังว่าหากได้ดำเนินการอบรมให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายเหล่านี้แล้ว จะสามารถที่จะแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ ได้ ซึ่งจุดมุ่งหมายเฉพาะนั้น บางข้ออาจจะสามารถประเมินได้ในทันทีว่าได้บรรลุตามที่ตั้งไว้หรือไม่ แต่บางข้ออาจจะต้องใช้เวลาในการติดตามผล เนื่องจากผลของการใช้

หลักสูตรอาจจะยังไม่ปรากฏในระยะเวลาอันสั้นได้

5.3 หน่วยการอบรม

การกำหนดแบ่งหน่วยการอบรม จัดแบ่งตามด้านต่าง ๆ ของสภาพปัญหา ซึ่งในหลักสูตรนี้มีหน่วยการอบรม 3 หน่วย คือ หน่วยที่ 1 หน่วยโภชนาการ หน่วยที่ 2 หน่วยการป้องกันและการรักษาสุขภาพอนามัย และหน่วยที่ 3 หน่วยการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียน โดยในแต่ละหน่วยการอบรมนี้ มีสภาพปัญหาเป็นรายชื่อ และจุดมุ่งหมายเฉพาะของหลักสูตรกำหนดไว้เป็นแนวทางในการกำหนดรายละเอียดขององค์ประกอบอื่น ๆ

หน่วยการอบรมที่จัดแบ่งเป็น 3 หน่วยตามสภาพของปัญหาเช่นนี้ เป็นการแบ่งที่ครอบคลุมส่วนสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนไว้ทั้งหมด ทั้งในด้านที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาการทางด้านร่างกายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์อันตรงกับแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของประชากร แต่รายละเอียดของเนื้อหาการอบรม ในแต่ละหน่วยจำเป็นต้องกำหนดจากสภาพปัญหาและความต้องการของแต่ละชุมชนไป ซึ่งปัญหาด้านโภชนาการในบางชุมชนอาจจะเป็นปัญหาของการขาดโปรตีนในวัยเด็ก ในบางชุมชนอาจจะประสบปัญหาในการเลี้ยงทารกด้วยนมผสมหวานก็ได้ การกำหนดเนื้อหาการอบรมจึงควรที่จะต้องกำหนดให้เห็นถึงปัญหาที่ต้องการอบรมพร้อมกับกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะของแต่ละหน่วยการอบรม เพื่อให้ได้มองเห็นถึงแนวทางในการอบรมได้ชัดเจนขึ้น

หน่วยการอบรมแต่ละหน่วยจะมีองค์ประกอบสำคัญที่เป็นแกนของหลักสูตร และเป็นสิ่งที่ผู้ทำการอบรมจะต้องนำไปใช้ในการอบรม คือ จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เนื้อหาการอบรม กิจกรรมและวิธีการอบรม และวิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม

5.4 จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมเป็นจุดมุ่งหมายที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นจากจุดมุ่งหมายเฉพาะของแต่ละหน่วยการอบรม โดยจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมนี้เป็นพฤติกรรมที่กำหนดให้ผู้เข้ารับการอบรมแสดงออกเพื่อที่จะประเมินพฤติกรรมนั้น ๆ ว่า ผู้เข้ารับการอบรมบรรลุถึงจุดมุ่งหมายหรือไม่ ซึ่งจุดมุ่งหมายพฤติกรรมบางข้อสามารถที่จะประเมินผลได้ในขณะทำการอบรม แต่บางข้อจำเป็นต้องประเมินด้วยการศึกษาตามผลหลังการอบรมแล้ว

การที่หลักสูตรการอบรมจะบรรลุจุดมุ่งหมายของหน่วยการอบรมในแต่ละชั้น อาจจะต้องทำการอบรมเพื่อให้ผู้เข้าอบรมบรรลุจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมเพียงข้อเดียว แต่บางข้ออาจจะบรรลุจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมมากกว่าหนึ่งข้อ กล่าวคือ ในหลักสูตรที่ได้พัฒนาปรับปรุงนี้ จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมได้กำหนดเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายเฉพาะของแต่ละหน่วยการอบรม ดังนี้ คือ

(1) หน่วยโภชนาการ

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	จุดมุ่งหมายเฉพาะ
1. แสดงหรือชี้ให้เห็นถึงผลเสียของการขาดอาหารและการกินอาหารที่ไม่เหมาะสมทางกายใดถูกต้อง 2. แสดงหรือชี้ให้เห็นถึงผลดีของการกินอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายใดถูกต้อง 3. สามารถเลือกอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย	- เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมองเห็นถึงความสำคัญของอาหารที่บริโภค
1. สามารถคัดเลือกอาหารที่มีประโยชน์ต่อหญิงมีครรภ์และหญิงให้นมลูก และอาหารที่ควรงดใดถูกต้อง 2. ผู้เข้ารับการอบรมที่มีครรภ์และที่ให้นมลูก เลือกบริโภคอาหารที่มีประโยชน์และงดเว้นอาหารที่ไม่เหมาะสม 3. แสดงหรือบอกผลดีของการให้นมแม่ในคนต่าง ๆ ใดถูกต้อง 4. เลือกนมสำหรับใช้เลี้ยงทารกที่มีจำหน่ายในท้องถิ่นใดถูกต้อง (ในรายที่แม่ให้นมตนเองไม่พอ) 5. คัดเลือกอาหารที่บำรุงร่างกายและสมองเด็กเล็ก เด็กเล็ก และอาหารที่ไม่โทษ โดยเลือกจากอาหารที่นำมาแสดงใดถูกต้อง 6. ให้อาหารที่บำรุงสมองและร่างกายแก่ลูกของตน และงดอาหารที่ไม่โทษ	- เพื่อส่งเสริมให้ผู้เข้าอบรม มีความรู้เกี่ยวกับอาหารที่เหมาะสมกับหญิงมีครรภ์และหญิงที่ให้นมลูก และการให้อาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายและสมองของทารกและเด็กเล็ก
1. แสดงหรือชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของอาหารเสริมใดถูกต้อง 2. บอกวิธีของการเริ่มให้อาหารเสริม และบอกผลเสียของการให้อาหารเสริมเร็วเกินไปหรือช้าเกินไปใดถูกต้อง	- เพื่อส่งเสริมให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้เรื่องการให้อาหารเสริมแก่ทารก โดยเฉพาะ

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	จุดมุ่งหมายเฉพาะ
3. บอกหรือชี้ให้เห็นถึงผลเสียของการใช้นมชงหวานเลี้ยงทารก 4. ให้อาหารที่บำรุงสมองและร่างกายแก่ลูกของตน และงคอาหาร ที่ให้โทษ	ระยะเวลาในการเริ่มให้อาหาร เสริม คุณภาพและปริมาณของ อาหารที่ควรให้แก่ทารกและ เด็กเล็กในแต่ละวัย
1. แสดงหรือบอกข้อปฏิบัติในการให้นมแม่ให้ถูกต้องตามหลักสุขอนามัย 2. บอกข้อขัดข้องที่แม่ไม่ควรให้นมลูกให้ถูกต้อง 3. ผู้เข้าอบรมปฏิบัติตามคำแนะนำในการให้นมลูกให้ถูกต้อง 4. แสดงการเตรียมนมและการให้นมผสมแก่ทารกให้ถูกต้อง 5. รายที่ให้นมผสมแก่ลูก สามารถปฏิบัติได้ถูกต้องในเวลาปฏิบัติจริง 6. สามารถปรุงอาหารและให้อาหารแก่ทารกและเด็กเล็กได้ถูกต้อง ตามหลักสุขอนามัย	- เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรม สนใจในการรักษาความสะอาด ในด้านการให้นมลูก ด้านการ ปรุงอาหาร และด้านการให้ อาหารแก่ทารกและเด็กเล็ก

(2) หน่วยการป้องกันและการรักษาสุขภาพอนามัย

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	จุดมุ่งหมายเฉพาะ
1. บอกถึงความสำคัญของการให้ภูมิคุ้มกันโรคแก่ลูกให้ถูกต้อง 2. สามารถบันทึกและบอกถึงระยะเวลาที่ควรพาเด็กไปรับภูมิคุ้มกัน โรคในแต่ละวัย 3. พาลูกที่อยู่ในวัยที่ควรได้รับภูมิคุ้มกัน หรือลูกที่ไม่เคยได้รับภูมิ คุ้มกันโรค ไปรับภูมิคุ้มกันตามที่เจ้าหน้าที่และหมอได้นัดหมายไว้	- เพื่อให้ผู้เข้าอบรมตระหนัก ถึงความสำคัญของการสร้าง ภูมิคุ้มกันโรคสำหรับทารกและ เด็กเล็ก และรู้แหล่งที่ถูกต้อง ในการนำเด็กไปรับบริการ
1. สามารถอ่านนำทารกและเด็กเล็กได้ถูกต้องตามหลักสุขอนามัย 2. สามารถรักษาความสะอาดอวัยวะต่าง ๆ เครื่องนุ่งห่ม และ เครื่องนอนของลูกให้ถูกต้อง 3. สามารถฝึกลูกให้รู้จักรักษาความสะอาดตนเองได้บางส่วนพอสมควร	- เพื่อให้ผู้เข้าอบรมสนใจ ในการรักษาความสะอาด ร่างกายและเครื่องนุ่งห่ม ทารกและเด็กเล็ก

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	จุดมุ่งหมายเฉพาะ
1. บอกความสำคัญของการรักษาฟันได้ถูกต้อง 2. บอกสาเหตุของฟันผุได้ถูกต้อง 3. สามารถดำเนินการป้องกันและบำรุงรักษาฟันให้แก่ลูกของตนได้ถูกต้อง 4. สามารถแปรงฟันได้ถูกวิธี และสามารถสอนให้ลูกแปรงฟันได้ถูกวิธีด้วย	- เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ที่ถูกต้องในด้านการป้องกันและรักษาสุขภาพฟันของเด็กเล็ก

(3) หน่วยการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียน

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	จุดมุ่งหมายเฉพาะ
ในส่วนนี้มีไว้กำหนดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมไว้อย่างชัดเจน เพื่ียงแต่กำหนดเนื้อหาที่จะชักจูงให้ผู้เข้าอบรมสนใจในบทบาทของพ่อแม่ที่มีความสำคัญต่อลูก ซึ่งกำหนดเนื้อหาตามจุดมุ่งหมายเฉพาะ	- เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมองเห็นถึงความสำคัญที่พ่อแม่ควรเป็นผู้ส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของลูกวัยก่อนเรียน
1. ยกตัวอย่างลักษณะการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสมได้ 2. บอกถึงผลเสียของการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสมตามที่ยกตัวอย่างมาได้ถูกต้อง 3. ไม่แสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม หรือพฤติกรรมที่จะไปยับยั้งการพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียน	- เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมองเห็นถึงความสำคัญที่พ่อแม่ควรเป็นผู้ส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของลูกวัยก่อนเรียน
1. บอกวิธีการในการฝึกหัดเด็กให้มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ และพึ่งตนเอง พร้อมยกตัวอย่างให้เห็นจริงได้ 2. นำวิธีการดังกล่าวไปฝึกหัดจริง เพื่อฝึกลูกของตนได้	- เพื่อให้คำแนะนำในด้านการอบรมและฝึกหัดเด็กเล็กให้มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ และรู้จักพึ่งตนเอง
1. บอกจุดมุ่งหมายของการให้รางวัลและการลงโทษเด็กเล็กได้ถูกต้อง 2. บอกหลักของการให้รางวัลและการลงโทษ พร้อมยกตัวอย่างได้ 3. สามารถนำวิธีดังกล่าวไปปฏิบัติจริงกับลูกของตนได้ถูกต้อง	- เพื่อแนะนำวิธีการให้รางวัลและการลงโทษที่เหมาะสม อันเป็นสิ่งเสริมแรงในการอบรมจริยธรรมที่พ่อแม่ต้องการให้เกิดขึ้นกับลูกของตน

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	จุดมุ่งหมายเฉพาะ
1. การอบรมผู้ปกครองให้เข้าใจและยอมรับถึงประโยชน์ในการเล่นของเด็กเล็กและการให้เวลาเพื่อเล่นกับลูก 2. สามารถคัดเพลงวัสดุเหลือใช้ในบ้านและวัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่นมาประดิษฐ์เป็นของเล่นให้ลูกได้	- เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมองเห็นประโยชน์ในการเล่นของเด็กวัยก่อนเรียน - เพื่อแนะนำวิธีการเล่นกับเด็กเล็ก แนะนำของเล่นที่มีประโยชน์ หาง่าย และสามารถประดิษฐ์ขึ้นเองได้จากวัสดุเหลือใช้และวัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่น มาสร้างเป็นของเล่นสำหรับเด็กวัยก่อนเรียน
1. ให้ผู้เข้าอบรมตระหนักถึงความสำคัญของเพลงสำหรับเด็กเล็ก 2. สามารถเลือกเพลงสำหรับเด็กเล็กได้เหมาะสมกับวัยของลูก 3. ให้ผู้เข้าอบรมตระหนักถึงความสำคัญของนิทานและการเลือกนิทานสำหรับเด็กเล็ก 4. สามารถเลือกนิทานได้เหมาะสมกับเด็กเล็กในแต่ละวัย	- เพื่อเสนอนิทานและเพลงสำหรับเด็กให้ผู้เข้าอบรมนำไปนำไปเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกเพลงและนิทานที่เหมาะสมกับวัยของลูกตน

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ในแต่ละหน่วยการอบรม ส่วนใหญ่จะเป็นจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจ และการนำความรู้ไปใช้มากกว่าด้านการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความเชื่อ และค่านิยม เพราะจุดมุ่งหมายที่มุ่งให้เกิดความรู้ความเข้าใจและการนำไปใช้นั้น สามารถที่จะทำการประเมินผลได้ในขณะดำเนินการอบรม และสามารถติดตามผลการปฏิบัติได้ในระยะสั้น โดยคาดว่าเมื่อผู้เข้ารับการอบรมได้รับความรู้ความเข้าใจและสามารถปฏิบัติได้ถูกต้องในขณะอบรมแล้ว ย่อมสามารถที่จะนำไปใช้ปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ โดยเฉพาะในเรื่องที่ผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่ามีสำคัญและเป็นปัญหาต่อตนเองและครอบครัว ถึงแม้ว่าเมื่อทำการอบรมแล้วพบว่าผู้เข้ารับการอบรมบางคนไม่ได้ปฏิบัติตามที่ได้อบรมไว้ เนื่องจากยังไม่เห็นถึงความสำคัญหรือยังไม่ประสบกับปัญหาโดยตรง แต่การที่หลักสูตรได้ให้ความรู้และการปฏิบัติตนที่ถูกต้องไปนั้น ย่อมเป็นพื้นฐานที่ดี ที่เมื่อใดที่ผู้เข้าอบรมมองเห็นถึงความสำคัญในภายหลังจะได้นำมาปฏิบัติทันที และหากพบว่าผู้เข้าอบรมบางรายที่มองเห็นถึงความสำคัญ มีความรู้และสามารถปฏิบัติตนได้ถูกต้องแล้วนั้น

ยังไม่นำสิ่งที่รู้นี้ไปปฏิบัติใช่ ย่อมเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมที่เป็นปัญหาใดบ้างที่เกิดมาจากสาเหตุของความไม่รู้ และพฤติกรรมใดที่มีสาเหตุมาจากสภาพแวดล้อมอื่น ๆ

5.5 เนื้อหาการอบรม

เนื้อหาการอบรมซึ่งได้กำหนดเป็นหัวข้อของเนื้อหาขึ้น กำหนดตามความต้องการของจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่ได้กำหนดไว้แล้ว และจะพบว่า เนื้อหาการอบรมที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตรของการอบรมในแต่ละเรื่องนั้น บางเนื้อหาที่กำหนดเพื่อสนองจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมข้อใดข้อหนึ่ง แต่บางเนื้อหาจะสนองจุดมุ่งหมายหลายข้อ และจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม บางข้อจะต้องกำหนดเนื้อหาการอบรมหลายเนื้อหาเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น

หัวข้อของเนื้อหาการอบรมนี้ ผู้ทำการอบรมใช้เป็นหลักในการกำหนดรายละเอียดของเนื้อหาที่ถูกต้องในการอบรมแต่ละเรื่อง เพื่อนำมาเป็นความรู้พื้นฐานของผู้เข้าอบรมเอง ในการที่จะนำเสนอให้แก่ผู้เข้าอบรม หรือนำสนทนา รวมทั้งเสริมข้อสรุปของการอบรมในแต่ละเรื่อง

เนื้อหาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรทั้งหมดเป็นเนื้อหาที่นำมาจากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่ได้มีผู้กำหนดและเสนอแนะไว้แล้วว่าเป็นเนื้อหาที่เหมาะสมสำหรับพ่อแม่ ในอันที่จะนำมาเป็นหลักเกณฑ์ในการอบรมเลี้ยงดูลูกวัยก่อนเรียน ดังนั้น ในการที่จะนำเนื้อหาซึ่งมีรายละเอียดในเชิงวิชาการไปอบรมแก่เกษตรกร จึงต้องปรับภาษาและลำดับเนื้อหาให้เหมาะสมกับพื้นฐานและความพร้อมของผู้เข้ารับการอบรมด้วย

5.6 กิจกรรมและวิธีการอบรม

กิจกรรมและวิธีการอบรมซึ่งสามารถใช้ได้ผลและเป็นที่ยอมรับของผู้เข้ารับการอบรมเรียงตามลำดับความพึงพอใจ ได้แก่

- การเสนอภาพหรือตัวอย่างจริง พร้อมกับบรรยายประกอบ
- การสาธิตวิธีการโดยให้ผู้เข้าอบรมปฏิบัติตามไปด้วย
- การบรรยายเชิงสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ
- การร่วมเสนอความคิดเห็น
- การให้ผู้เข้ารับการอบรมแสดงและเสนอความคิดเห็นด้วยตนเอง

การกำหนดกิจกรรมและวิธีการอบรมในวันแรก ๆ จึงควรเริ่มด้วย

วิธีการเสนอภาพหรือของจริงโดยผู้อบรมบรรยายประกอบก่อน เพื่อสร้างบรรยากาศของความคุ้นเคย และเป็นการให้เวลาผู้เข้าอบรมแต่ละคน และผู้อบรมมีโอกาสไตร่ตรองกันก่อน ต่อจากนั้นอาจจะใช้วิธีการสาธิตและปฏิบัติไปพร้อมกัน ตามด้วยการบรรยายเชิงสนทนา การร่วมเสนอความคิดเห็น เมื่อผู้เข้าอบรมเริ่มที่จะเป็นตัวของตัวเอง และกล้าแสดงออกแล้วจึงใช้วิธีการให้ผู้อบรมเป็นศูนย์กลาง อาจจะให้ผู้เข้าอบรมเสนอความคิดเห็นของตน หรือแสดงและบรรยายด้วยตนเองในภายหลังได้ ซึ่งในการกำหนดกิจกรรมและวิธีการในการอบรมของหลักสูตรที่ได้ออกมานี้ จึงเริ่มด้วยการบรรยายประกอบภาพและของจริงก่อน แล้วจึงค่อย ๆ เปลี่ยนศูนย์กลางของการอบรมจากผู้อบรมเป็นผู้เข้ารับการอบรม

นอกจากนี้ ในการกำหนดกิจกรรมและวิธีการอบรมจะต้องคำนึงถึงระยะเวลาและพื้นฐาน รวมทั้งความพร้อมของผู้เข้ารับการอบรมด้วย เพื่อที่จะได้กำหนดให้เหมาะสม สามารถถ่ายทอดเนื้อหาที่ต้องการได้ครบถ้วน และสิ่งสำคัญของกิจกรรมการอบรม คือ อุปกรณ์ และคู่มือผู้ทำการอบรมซึ่งต้องจัดเตรียมไว้ก่อนการอบรมทุกครั้ง อุปกรณ์การอบรมที่เหมาะสมที่สุด คือ ตัวอย่างของจริง และภาพวาดที่สื่อความหมายของเนื้อหาโดยที่ใช้อธิบายให้น้อยที่สุด

5.7 วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม

วิธีการประเมินผลที่เหมาะสม คือ การประเมินผลในลักษณะที่ผู้เข้ารับการอบรมไม่รู้ตัวว่าตนกำลังถูกประเมิน ซึ่งควรที่จะใช้วิธีการสังเกตและการสอบถามไปใช้ในขณะทำการอบรมในส่วนของการประเมินความรู้ ความเข้าใจ และใช้วิธีการติดตามผลหลังการอบรมในส่วนของการประเมินการปฏิบัติงานจริงและการนำไปใช้ หรือการประเมินจากผลงานที่กำหนดให้ผู้เข้าอบรมปฏิบัติตาม

การอบรมในลักษณะเช่นนี้ ไม่ควรที่จะมีการทดสอบความรู้และการปฏิบัติ เช่น เคียวกับการศึกษาในระบบโรงเรียน ซึ่งเคร่งครัดในการประเมินผลและมีการทดสอบผ่านหรือไม่ผ่าน แต่การประเมินผลของการอบรมนี้ ประเมินเพื่อช่วยชี้แนะให้ผู้รับการอบรมได้ปรับปรุงตนให้ถูกต้องในแต่ละคนโดยไม่มีการเปรียบเทียบให้เห็นว่าใครมีความรู้มากกว่าใคร ดังนั้น ในการประเมินผลนี้ระยะเวลาในการประเมินผลผู้เข้าอบรมแต่ละคนจึงแตกต่างกัน เนื่องจากผู้เข้าอบรมบางคนต้องใช้เวลาในการเรียนรู้และการปฏิบัติมากกว่าคนอื่น แต่ก็สามารถที่จะบรรลุจุดหมายหมาย

ได้เท่าเทียมกัน

หลักสูตรการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนนี้ พัฒนาขึ้นสำหรับพ่อแม่ในชุมชนเกษตรกรรมชนบท ซึ่งมีสภาพแวดล้อม ปัญหาและความต้องการตามที่ได้สำรวจไว้ ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าหลักสูตรการอบรมนี้จะประโยชน์ในการนำไปใช้กับชุมชนเกษตรกรรมชนบทอื่น ๆ ที่มีสภาพแวดล้อม ปัญหาและความต้องการของชุมชนในทำนองเดียวกัน และอาจจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนอื่น ๆ ในการที่จะปรับรายละเอียดขององค์ประกอบของหลักสูตรให้เหมาะสมกับชุมชนและกลุ่มเป้าหมายที่จะนำไปใช้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำหลักสูตรไปใช้

ก่อนการนำหลักสูตรไปใช้ในชุมชนใด ควรที่จะได้มีการสำรวจชุมชนก่อนว่าชุมชนนั้นมีสภาพแวดล้อม สภาพปัญหา และความต้องการของคนในชุมชน ในทำนองเดียวกับชุมชนที่ได้ทำการวิจัยหรือไม่ เพื่อที่จะได้นำไปใช้ หรือปรับใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละชุมชนไป

1.1 การนำหลักสูตรไปใช้ในชุมชนที่มีสภาพแวดล้อม สภาพปัญหา และความต้องการของกลุ่มเป้าหมายคล้ายคลึงกับชุมชนของการวิจัยนี้ ผู้ที่นำไปใช้สามารถใช้ได้โดยควรจัดเตรียมการดำเนินการก่อนการอบรมตามหลักสูตร คือ

1.1.1 การจัดเตรียมหมายกำหนดการของการจัดดำเนินการอบรม ซึ่งต้องขึ้นอยู่กับความสะดวกของผู้เข้ารับการอบรม โดยควรสอบถามความสนใจและความพร้อมของผู้เข้ารับการอบรมก่อน ซึ่งระยะเวลาของการกำหนดการอบรมนี้ควรจะเป็นเวลาที่เกษตรกรว่างจากการทำนาและว่างจากงานประจำ

1.1.2 การจัดเตรียมอุปกรณ์สำหรับการอบรม ซึ่งควรเป็นอุปกรณ์ที่เป็นตัวอย่างจริง หรือเป็นรูปภาพประกอบการอบรมโดยภาพต่าง ๆ จะต้องสื่อความหมายของเนื้อหาให้มากกว่าคำอธิบายภาพ และตัวอย่างที่ยกมาควร เป็นสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนและหาได้ง่าย

1.1.3 การเตรียมมือผู้ทำการอบรม เพื่อเป็นพื้นฐานของความรู้ และขั้นตอนในการดำเนินการอบรม ซึ่งคู่มือผู้ทำการอบรมของการวิจัยนี้ เป็นคู่มือที่จัดทำ

ก่อนการพัฒนาหลักสูตรขั้นสุดท้ายซึ่งอาจจะมีข้อบกพร่องบ้าง หากจะนำไปใช้ควรที่จะปรับรายละเอียดของกิจกรรมให้สอดคล้องกับหมายกำหนดการอบรม และพื้นฐานของผู้เข้าอบรมด้วย ซึ่งเนื้อหาต่าง ๆ ของคู่มือสามารถเพิ่มเติมได้จากเอกสารและหนังสือที่กล่าวไว้ในตอนท้ายของการอบรมแต่ละเรื่อง

1.1.4 การเตรียมผู้อบรม ผู้อบรมควรที่จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่กำหนดไว้และสามารถปฏิบัติได้ถูกต้อง รวมทั้งเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกฝนหรือมีความรู้เกี่ยวกับการสอนผู้ใหญ่ รวมทั้งควรเป็นผู้ที่ผู้เข้ารับการอบรมยอมรับด้วย

1.1.5 การเตรียมงบประมาณ ในกรณีที่ต้องจ่ายเป็นค่าตอบแทนในการให้ผู้เข้ารับการอบรมต้องขาดรายได้ในการดำรงชีวิตในขณะที่มาเข้ารับการอบรม

1.2 การนำหลักสูตรไปใช้ในชุมชนที่มีสภาพแวดล้อม สภาพปัญหา และความต้องการที่แตกต่างไปจากชุมชนของการวิจัยนี้ ผู้นำหลักสูตรควรที่จะได้มีการปรับปรุงรายละเอียดขององค์ประกอบของหลักสูตรให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน โดยดำเนินการกำหนดรายละเอียดตามขั้นตอนที่ได้เสนอไว้ในกรณีการวิจัยนี้ ซึ่งในบางองค์ประกอบอาจจะมีรายละเอียดที่เหมือนกันได้ ถ้าสภาพปัญหาและความต้องการในส่วนขององค์ประกอบนั้นมีความคล้ายคลึงกับสภาพปัญหาและความต้องการของการวิจัยนี้

นอกจากนี้ ก่อนการนำหลักสูตรไปใช้ควรที่จะต้องมีการจัดเตรียมสิ่งต่าง ๆ ในทำนองเดียวกันกับที่กล่าวไว้ในข้อ 1.1

2. ข้อเสนอสำหรับการทำวิจัยต่อไป

2.1 การวิจัยในลักษณะเช่นนี้ เป็นการวิจัยที่มีขั้นตอนของการวิจัยหลายขั้น และใช้เทคนิควิธีการรวบรวมข้อมูลหลายวิธี ซึ่งหากผู้วิจัยมีระยะเวลาในการวิจัยอันจำกัด อาจจะทำให้การวิจัยในแต่ละขั้นตอนและแต่ละวิธีขาดความละเอียดลึกซึ้งเท่าที่ควร และหากใช้เวลาในการวิจัยมากเกินไป ผลที่ได้อาจจะล้าสมัยไม่ทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ การวิจัยในลักษณะเช่นนี้จึงเหมาะสมสำหรับที่จะดำเนินการวิจัยเป็นกลุ่มมากกว่า

2.2 ในการสำรวจชุมชนผู้วิจัยจำเป็นต้องเข้าไปดำเนินการชีวิตอยู่ในชุมชน เพื่อทำการสำรวจอย่างไม่เป็นทางการ เพราะจะได้รับข้อมูลที่แท้จริงมากกว่าการสำรวจอย่างเป็นทางการ

ทางการ และการสำรวจนี้ควรที่จะต้องใช้ความร่วมมือจากผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการด้วย เพราะจะทำให้ผู้วิจัยได้รับความเชื่อถือจากคนในชุมชนมากขึ้น แต่ทั้งนี้ จากการสำรวจจำเป็นต้องมีเครื่องมือของการสำรวจที่มีโครงสร้างของสิ่งที่ต้องการสำรวจกำหนดไว้ เพื่อเป็นขอบเขตในการเก็บข้อมูลที่ต้องการ

2.3 การประเมินหลักสูตรก่อนการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ หากจัดกระทำได้ จะเป็นการสมควรอย่างยิ่ง แต่การประเมินหลักสูตรโดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนี้ อาจจะพบปัญหาที่ผู้เชี่ยวชาญไม่มีเวลามากนัก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงควรอำนวยความสะดวกแก่ผู้เชี่ยวชาญในทุก ๆ ด้าน การกำหนดวิธีการประเมินหลักสูตรจึงขึ้นอยู่กับความเชื่อของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านด้วย ซึ่งวิธีการที่ใดกำหนดไว้แล้วอาจจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงและปรับตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แต่ผู้วิจัยจะต้องคำนึงว่าวิธีการที่ปรับนั้นจะยังให้ได้รับข้อมูลครบตามที่ต้องการ

2.4 ข้อมูลที่ได้รับหลังจากการทดลองใช้หลักสูตร ซึ่งเป็นข้อมูลที่ใช้หลักสูตรประเมินไว้ ถือว่าเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญเท่าเทียมกับข้อมูลที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญ การพัฒนาหลักสูตรในขั้นสุดท้ายจึงควรพิจารณาจากผลของการทดลองใช้หลักสูตรเป็นสำคัญ

2.5 หากจะมีการดำเนินการวิจัยในขั้นต่อไป สามารถที่จะติดตามผลการอบรมจากผู้ที่ได้รับการอบรมแล้ว เพื่อดูความคงที่ของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และควรจะมีการวิจัยในชุมชนเกษตรกรรมในเมือง หรือชุมชนในชนบทในอาชีพอื่น ๆ ว่ามีสภาพปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนอย่างไร เพื่อที่จะนำข้อมูลมาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาหลักสูตร เป็นหลักสูตรรวมของทุกชุมชนและหลักสูตรเฉพาะของแต่ละชุมชนไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กฤตยา ฤกษ์วาสุดี การศึกษาเปรียบเทียบสังคมประเพณีและบุคลิกภาพของบุตรที่บิดามารคามีระดับ

การศึกษาต่างกัน ปรินทิพินท์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2514, 219 หน้า อัดสำเนา

✓ กลียา นาคเพชร การศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อภาวะโภชนาการของเด็กก่อนวัยเรียนในท้องที่

ตำบลบางพลู อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดนครราชสีมา ปรินทิพินท์ ค.ม. มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2521 นับจำนวนหน้าไม่ได้ อัดสำเนา

เกษมสุข เจลีชาศักดิ์ ความเชื่อของบิดามารดาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูและความกลัวของเด็ก

ก่อนวัยเรียนใน 4 จังหวัดภาคใต้ ปรินทิพินท์ ค.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร 2521 , 73 หน้า อัดสำเนา

เกื้อกุล ทาสี การศึกษาเปรียบเทียบสังคมประเพณีและบุคลิกภาพของบุคคลจากครอบครัวที่มีฐานะ

ทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน ปรินทิพินท์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2514 ,

193 หน้า อัดสำเนา

จินตนา เนียมเปี้ย พัฒนาการทางภาษาคำนจนวนถ้อยคำและความซับซ้อนของประโยคของเด็ก

ก่อนวัยเรียน ปรินทิพินท์ ค.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2521 ,

89 หน้า อัดสำเนา

จินตนา สุทธิจินดา พัฒนาการทางภาษาคำนจนวนถ้อยคำและสัดส่วนของคำของเด็กก่อนวัยเรียน

ปรินทิพินท์ ค.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2522 , 101 หน้า อัดสำเนา

จุฑามาส หนีพาทิม "ครอบครัวกับการเมือง และค่านิยมประชาธิปไตย" วารสารคหเศรษฐศาสตร์

23(4) : 20-25 กันยายน 2522

X ชูศรี หลีกเพชร ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับความเชื่อมั่นในตนเอง และคุณธรรม

แห่งพลเมืองดี ปรินทิพินท์ ค.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2517 ,

101 หน้า อัดสำเนา

X ดนัย งามมานะ ความรู้สึกรับผิดชอบ ความอยากกร้ออยากเห็น และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียน

ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยกับแบบเอาใจใส่เกินไป ปรินทิพินท์

ค.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2518 , 49 หน้า อัดสำเนา

ดวงเดือน พันธมนาวิน "วิธีอบรมเลี้ยงดูและลักษณะเด็กไทย" วารสารสหเวชศาสตร์

19(5) : 35-41 กุมภาพันธ์ 2519

ดวงเดือน พันธมนาวิน และ เพ็ญแข ประจวบจันทน์ จริยธรรมของเยาวชนไทย รายงานการวิจัย ฉบับที่ 21 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มศว. ประสานมิตร 2520 , 339 หน้า

✓✓ เดช วิโย การศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการด้านการคิดให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กนักเรียนประถมศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523 , 106 หน้า อัดสำเนา

หัตถพงษ์ สุนทรพิพิธ การป้องกันอาชญากรรมขั้นมูลฐานในเด็กและเยาวชน วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2517

✓ ทิพย์สุดา นิลสินธพ ความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการทางจริยธรรมกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2522, 58 หน้า อัดสำเนา

✓ ทิพวรรณ กิตติวิบูลย์ การอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กวัยก่อนเรียนในกรุงเทพมหานคร วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2522 , 256 หน้า อัดสำเนา

✓✱ ทิตานา แยมมณี "การประเมินผลหลักสูตร" รายงานการประชุมวิจัยการศึกษาประจำปี 2519 โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย 2519 หน้า 288-239

นาค พันธมนาวิน ความแตกต่างของผู้นำทางการเกษตรกับผู้นำที่มีใช้ผู้นำ เกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พฤติกรรมกล้าเสี่ยง และพฤติกรรมแพร่ขยาย วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2518 , 117 หน้า อัดสำเนา

นาค พันธมนาวิน "การยอมรับวิทยาการแผนใหม่ กับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความกล้าเสี่ยงและความวิตกกังวลของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพด ในอำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี และอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา" เอกสารการบรรยายในการสัมมนาการวิจัยและพัฒนาชนบท ณ โรงแรมสยามเบสจอร์ พัทธยา 2521

ประพันธ์ สุธาวาส ความก้าวร้าวกับการอบรมเลี้ยงดู วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร 2519 , 56 หน้า อัดสำเนา

✓ ประณต เล็กสวาสดี ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู การพึ่งพิงกัน พฤติกรรมความเป็นผู้นำและความรู้สึกรับผิดชอบ ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 2517 , 117 หน้า อัดสำเนา

ปราณีต สุขอุดม การศึกษาเปรียบเทียบสังคมประเพณีและบุคลิกภาพระหว่างคนไทยและคนจีน ปรินญานิพนธ์ ก.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2514 , 190 หน้า อัดสำเนา

✓ ประยุทธ์ วชิระศิษฐ์ ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและระดับความมุ่งหวังในการเรียนของนักเรียนชั้น ม.ศ. 3 โรงเรียนมัธยมสาธิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร ปีการศึกษา 2513 ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 2514 , 64 หน้า อัดสำเนา

ปรีชา สะตะ ศึกษาเปรียบเทียบฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรในเขตโครงการชลประทานหนองหลายตอนบน อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร 2520 , 162 หน้า อัดสำเนา

/ ปิยวรรณ/ วิรัชชัย การศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับการเลี้ยงดู และสุขภาพอนามัยของเด็กวัยก่อนเรียน ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร 2521

พระราชสุทธีเวที ระเบียบปฏิบัติของชาวพุทธ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพนางวาเอก อุทัยรัตตระกูลชี ฌ เมรุวัดธาตุทอง 29 มิถุนายน 2518

พุทธทาสภิกขุ มรณานุสรณ์และพิธีกรรม ธรรมทานมูลนิธิ 2514 , 111 หน้า

เพราะพรรณ ประพิศรภา การศึกษาเปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการอบรมสั่งสอนของบิดามารดา ตามทัศนะของเด็กวัยรุ่นไทย และเด็กวัยรุ่นจีน ปรินญานิพนธ์ ก.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2510

ไพฑูรย์ เกรือแก้ว ลักษณะสังคมไทยและหลักการพัฒนาชุมชน การพิมพ์เกื้อกูล 2506, หน้าต่าง ๆ กัน

ไพฑูรย์ เกรือแก้ว ลักษณะสังคมไทย โรงพิมพ์เลื่องเฉียงจงเจริญ 2513, 546 หน้า

/X ไพรัตน์/ เจริญรินทร์ "ทฤษฎีและแนวความคิดในการเปลี่ยนแปลงสังคม" เอกสารประกอบคำบรรยายวิชาการเปลี่ยนแปลงสังคม หลักสูตรการศึกษาทุกระดับชั้น สาขาการวิจัยและพัฒนา หลักสูตร มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร 2522

✓ มธุรส วีระกำแหง ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การคิดแบบไม่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง
การอบรมเลี้ยงดูในการฝึกให้ทั้งตนเองและในการยับยั้งการพึ่งตนเองของเด็กไทยเพื่อชาติไทย
และเด็กไทยเชื้อชาติจีนในระดับอนุบาล ปรินญาพนธ์ กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา
 ประสานมิตร 2515, 152 หน้า อัดสำเนา

มาลา วิรุณานนท์ ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แบบการรับรู้ และการเลี้ยงดูลูกใน
ด้านการฝึกให้ทั้งตนเองกับในด้านการยับยั้งการพึ่งตนเอง เปรียบเทียบเด็กในนครหลวงกับ
เด็กในต่างจังหวัดในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปรินญาพนธ์ กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา
 ประสานมิตร 2515, 163 หน้า อัดสำเนา

ละม้ายมาศ ศรีหัตถ์ และจรรยา สุวรรณหัตถ์ รายงานการวิจัยฉบับที่ 9 สถาบันระหว่างชาติสำหรับ
การค้นคว้าเรื่องเด็ก โรงพิมพ์คุรุสภา 2510

✓ วารินทร์ ม่วงสุวรรณ ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูลูกแบบให้ความรักและแบบควบคุม กับ
ความเอื้อเฟื้อและวินัยทางสังคม ปรินญาพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร 2517, 189 หน้า อัดสำเนา

วิกรม กมลสุโกศล การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู ความวิตกกังวล และค่านิยม
ของนักเรียนชั้นม.ศ. 3 ที่นับถือศาสนาพุทธกับอิสลามในจังหวัดนครราชสีมา ปรินญาพนธ์
 กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2518, 115 หน้า อัดสำเนา

✱ วิชัย วงษ์ใหญ่ เอกสารประกอบคำบรรยายวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทร-
 วิโรฒ ประสานมิตร 2521 เน้นจำนวนหน้าไม่ได้

วิเชียร ทองนุช เปรียบเทียบการคิดให้เหตุผลตามหลักอนุรักษ์ และการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม
ของนักเรียนที่มีการอบรมเลี้ยงดูและภูมิหลังทางสังคมแตกต่างกัน ปรินญาพนธ์ กศ.ม.
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2521, 119 หน้า อัดสำเนา

วิณี/ ชิดเชิดวงษ์ การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะนิสัยในการบริโภคและการเจริญเติบโตของเด็ก
วัยก่อนเรียน ที่มาจากสภาพครอบครัวต่างกัน ในจังหวัดนครราชสีมา ปรินญาพนธ์ กศ.ม.
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2521, 145 หน้า อัดสำเนา

วิณี เกตุขำ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่กับความคิดสร้างสรรค์
ความเป็นผู้นำ และความวิตกกังวล ของนักเรียนชั้น ม.ศ. 3 ในจังหวัดสุโขทัย
 ปรินญาพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2515, 106 หน้า อัดสำเนา

วิวาทัน มูลสถาน ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและความมีวินัยในตนเอง ปรินทิพนิพนธ์

กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523 , 107 หน้า อัดสำเนา

ศิริพร หลินศิริวงศ์ ปัญหาทางครอบครัวที่ทำให้เด็กต้องมาอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง

ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 2511, 250 หน้า อัดสำเนา

สมเด็จพระญาณสังวร คำบรรยายวิชาพื้นฐานวัฒนธรรมไทย เรื่อง พระพุทธศาสนากับสังคมไทย

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2516, 75 หน้า

สมาน / กำเนิด การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีต่อการปรับตัวของเด็ก ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2520, 64 หน้า อัดสำเนา

✓ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เด็กก่อนวัยเรียนกับการเรียนรู้ ทฤษฎีและหลักการสำคัญ

บางประการ โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล 2522 , 28 หน้า

✓ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ การจัดศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนในประเทศไทย โรงพิมพ์

และทำปกเจริญผล 2522, 143 หน้า

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ การจัดบริการศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน เอรಾವดีการพิมพ์

2523, 358 หน้า

✓ สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5

2525-2529 ๒๕๒๕-๒๕๒๙

สัมพันธ์ บุญเกิด ความเชื่อเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กก่อน

วัยเรียนในจังหวัดภาคเหนือ ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร 2522 , 91 หน้า อัดสำเนา

✓ สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม จิตวิทยาวัยรุ่น แพรวพินทยา 2516 , 276 หน้า

✓ สุนทร โคตรบรรเทา เอกสารประกอบการศึกษาวิชา ศึกษา 407 การศึกษานอกระบบโรงเรียน

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523 , 130 หน้า

✓ อารี วลัยเสวี "โภชนาการสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน" ใน การจัดบริการศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี เอรಾವดีการพิมพ์ 2523, 358 หน้า

เอนก นิยมภักดิ์ การศึกษาปัจจัยที่ทำให้ครอบครัวมีเศรษฐกิจแตกต่างกัน ในนิคมสร้างตนเอง

อำเภอโพธาราม จังหวัดหนองคาย ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร 2520, 97 หน้า อัดสำเนา

อไรรรรณ หงษ์เหมือน ความสัมพันธ์ระหว่างเข้ากับผู้ยากับครอบครัวภาวะโภชนาการของเด็กวัย
ก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันในกรุงเทพมหานคร ปริญญาโท กศ.ม.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2521 , 76 หน้า อัดสำเนา

Baldwin, A.L. "Socialization and the Child Relationship" Child
development. 19 : Sept, 1948.

Buss, A.H. The Psychology of Abbreasion. New York : John Willey and
sons Inc. 1961.

X Chodax, Szymon. Societal Development, five approaches with conclusions
from comparative analysis. New York : Oxford University , 1973. 357p.

X Cronbach, L.J. "Course Improvement through Evaluation" Teacher College
Record. 64 (1963) pp. 673-683.

Good, Carter Victor. Dictionary of Education. New York : McGraw-Hill,
1973. 681 p.

Grotberg "The Parental role in Education and Child Development" in
Doxiadis, Spyros. The Child in the World Tomorrow : A Window into
the Future. New York : Pergamon Press Ltd., 1979.

* Hammond, R. "Context Evaluation of Instruction in Local School Districts"
Educational Technology. (January), 1969.

Hann, N., and Langer, J. "Family Pattern of Moral Reasoning" Child
Development. 47(4) : 1204-1206, December , 1976.

Hurlock, Elizabeth B. Adolescent Development. McGraw-Hill Book Company,
1956. 570 p.

R Knowles, M.S. The Adult Education Movements in the United States.
New York : Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1962. 335 p.

X Liverright, A.A. The Exerccer Papers : Report of first International
conference on the Comparative Study of Adult Education. Bookline:

Mass center for the study of Liberal Education for Adults, 1968. 141 p.

Maier, Henry W. Three Theories of Child Developments. New York : Harper & Row, 1965. 292 p.

Mower, O.H. "Hearing and Speaking : An Analysis of Language Learning"

Journal of Speech and Hearing Disorders. 1958.

X / Metfessel, N.S. and Michael, W.B., "A paradigm Involving Multiple
Criterion Measures for the Evaluation of the Effectiveness of school
Programs" Educational and Psychological Measurement. 27 (1967)

Mussen, P.H. The Psychological Development of Child. New York : Angle
Wood Cliffs. 1963.

Mussen, P.H. and Conger, J.J. Child Development and Personality.

New York : Harper and Brothers, 1956. 569 p.

Opper, Sylvia. Intellectual Development in Thai Children. Doctoral
Thesis. Cornell University, 1971.

Peterson, G.B. "Adolescent Moral Judgment as related to Family Power,
Family support and Parental Moral Development" Dissertation Abstracts.
37(10) : 6793-A April , 1977.

Peterson, Richard E. Goal for California Education Chicago Higher
Education : Summery of The Report. University of Chicago.
Educational Testing Service, Prinston Press. 1969.

X / Provus, M. "Evaluation of Ongoing Programs in the Public School System"
in Educational Evaluation : New Rose New Means. Chicago : University
of Chicago. 1969.

Redke, M.J. The Relation of Parental Authority to Children's Behavior
and Attitudes. University of Minisota Press, 1964.

Stake, R.E. "The Countenance of Ed. eval Eval. in Teacher College
Record, 66(1963)

Xsaylor, J.G. and Alexander, W.M. Curriculum Planning. New York : Holt,

Rinehart & Winston, 1954. 624 p.

Smith, B.O., Stanley, W.O., and Shores, H.J. Fundamental of Curriculum

Development. New York : World Book, 1957. 685 p.

Spock, Benjamin. Baby and Child Care. New York : Pocket Book, 1970. 620 p.

Xstake, R.E. "The Countenance of Educational Evaluation" Teacher College

Record. 68(1967)

Xstufflebeam, D.L. "Toward a Science of Educational Evaluation "

Educational Technology. 1968.

XTaba, Hilda. Curriculum Development : Theory and Practice. New York:

Harcourt, Brace & World, 1962. 526 p.

Thailand Country Report, Regional Meeting of Experts on New Approaches

to Education of Children of Pre-School Age. 4-12 September,

Bangkok, 1978.

XTyler, R.W. "General Statement on Evaluation" Journal of Educational

Research. 35 (March, 1942)

Umansky, Warren. Infant Curriculum : A Model for Development and

Improvement in Georgia. Early Children Special Education

Program. 1978.

UNESCO. Population Education. Unesco Regional Office for Education

in Asia and The Pacific. Bangkok. 1981.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

แบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการสำรวจชุมชน

แบบสังเกต

1. แบบสังเกตสภาพโดยทั่วไปของชุมชน

หัวข้อและรายการที่สังเกต	ข้อมูลที่ต้องการ
1.1 สภาพทางภูมิศาสตร์ (1) อาณาเขต (2) สถานบริการชุมชน (3) ภูมิประเทศและภูมิอากาศ	จำนวนและชื่อของหมู่บ้านต่าง ๆ ที่อยู่ในเขตของชุมชน จำนวนของสถานอนามัย โรงเรียน วัด ตลาด รานคา สถานีตำรวจ และสนามเด็กเล่น ลักษณะของพื้นที่ และฤดูกาลโดยทั่วไป
1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ (1) อาชีพ (2) การตลาด (3) รายได้ของคนในชุมชน (4) การออม	อาชีพประจำ อาชีพรอง การติดต่อซื้อขายเครื่องอุปโภค บริโภค รายได้สุทธิต่อปี ลักษณะการออมและการกู้ยืม
1.3 สภาพทางการปกครอง (1) ลักษณะของการปกครอง (2) ผู้นำ	การแบ่งการปกครองภายในชุมชน ผู้นำอย่างเป็นทางการ(มีกฎหมายรับรอง)
1.4 สภาพทางสังคม (1) ลักษณะของประชากร (2) ลักษณะของครอบครัว (3) การสังคมภายในชุมชน (4) การศึกษาของคนส่วนใหญ่ในชุมชน (5) ความปลอดภัยในสังคม (6) ผู้นำชุมชน	เชื้อชาติ สัญชาติ ภาษา และศาสนา เป็นครอบครัวเดี่ยวหรือขยาย ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายในครอบครัว สถานหรือแหล่งรวมของกิจกรรมทางสังคมภายในชุมชน ระดับการศึกษาสูงสุด ระดับการอ่านออกเขียนได้ จำนวนอาชญากรรม มาตรการด้านความปลอดภัย ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ(ผู้ที่คนในชุมชนยกย่องนับถือ)

2. แบบสังเกตประเภทอาหารที่มีจำหน่ายในท้องตลาด (ทำการสังเกต 25 วัน)

ประเภทอาหาร \ วันที่	1	2	3	4 24	25	รวม
หมู่ที่ 1 เนื้อสัตว์.....						
เครื่องในสัตว์.....						
ถั่วเมล็ดแห้ง.....						
อาหารที่ทำจากถั่ว.....						
นม.....						
ไข่ต่าง ๆ						
หมู่ที่ 2 ข้าวต่าง ๆ						
แป้งต่าง ๆ ที่ทำจากข้าว.....						
น้ำตาลต่าง ๆ						
หัวมัน หัวเผือก.....						
หมู่ที่ 3 ผักใบเขียว.....						
ผักที่เป็นผล เป็นฝัก.....						
หมู่ที่ 5 ผลไม้รสหวาน.....						
ผลไม้รสเปรี้ยว.....						
หมู่ที่ 6 ไขมันจากสัตว์.....						
ไขมันจากพืช.....						

หมายเหตุ บันทึกชื่ออาหารในแต่ละประเภท และความถี่ของประเภทอาหาร
ในแต่ละวัน

3. แบบสังเกตสภาพความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตโดยทั่วไปของคนในชุมชน

หัวข้อและรายการที่สังเกต	ข้อมูลที่ต้องการ
3.1 การดูแลเด็กวัยก่อนเรียนในด้านการใช้โภชนาการ โภชนาการที่ดี และอาหารที่บริโภคประจำวัน	อาหารสำหรับทารก อาหารของเด็กวัยก่อนเรียน อาหารที่แต่ละครอบครัวบริโภคประจำวัน การรวมสารอาหาร และการใช้ส่วนผสม การดูแลการกินของเด็กวัยก่อนเรียน โดยเฉพาะ ในเรื่องของความสะอาดของอาหาร
3.2 การรักษาความสะอาดร่างกายและ เครื่องนุ่งห่มของทารกและเด็กเล็ก	การอาบน้ำทารก การอาบน้ำเด็กเล็ก การทำความสะอาดส่วนต่าง ๆ ของร่างกายทารก และเด็กเล็ก เช่น เล็บ ฝ่ามือ ซอกคอ ซอกข้อพับ ต่าง ๆ และ อวัยวะสืบพันธุ์ การทำความสะอาดเครื่องนุ่งห่ม
3.3 การประกอบอาหารของแต่ละครัวเรือน	วิธีการหุงข้าว การดูแลภาชนะในการปรุงอาหาร การรักษาความสะอาดในขณะปรุงอาหาร การล้างและการบริโภคผักสด น้ำที่ใช้ในการปรุงอาหาร
3.4 การเล่นของเด็กวัยก่อนเรียนในชุมชน	ลักษณะและวิธีการเล่นกลางแจ้ง การเล่นในร่มและการเล่นกับบุคคลในครอบครัว

แบบสัมภาษณ์

พ่อแม่เด็กวัยก่อนเรียน ในชุมชนเกษตรกรรมชนบท

เกี่ยวกับ

การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....ที่อยู่.....

สถานะในครอบครัว.....ระดับการศึกษา.....

อายุ.....อายุของลูก(วัยก่อนเรียน).....

เพศของลูก.....

วันที่ทำการสัมภาษณ์.....เวลาที่ใช้ในการสัมภาษณ์.....

หมายเหตุ ลูก ของการสัมภาษณ์ หมายถึงทารกและเด็กเล็ก ตั้งแต่อายุ 0-5 ปี

แบบสัมภาษณ์

1. เรื่องโภชนาการ

1.1 นมและการให้นมแก่ทารก

(1) ท่านคิดว่านมแม่กับนมขวดอย่างไรกันดีกว่ากัน ก. นมแม่ ข. นมขวด

(2) ทำไมท่านจึงคิดว่าดีกว่า

- สำหรับผู้ตอบว่านมแม่ดีกว่า

ก. ประหยัด

ข. สะดวก

ค. ทำให้เด็กแข็งแรง

ง. ทำให้ลูกรักแม่

จ. อื่น ๆ

- สำหรับผู้ตอบว่านมขวดดีกว่า

ก. มีประโยชน์

ข. สะดวก

ค. ทำให้เด็กแข็งแรง

ง. อื่น ๆ

(3) ท่านให้ลูกกินนมตนเองหรือนมขวด ก. นมตนเอง ข. นมขวด

(4) ท่านคิดว่าคนที่ให้ลูกกินนมตนเอง ควรเริ่มให้ลูกกินเมื่อลูกเกิดได้กี่วัน

ก. 1-2 วัน

ข. 3-4 วัน

ค.

ท่านให้ลูกกินเมื่อลูกเกิดได้กี่วัน (สำหรับคนที่ให้กินนมแม่)

ก. 1-2 วัน

ข. 3-4 วัน

ค.

(5) ท่านคิดว่าคนที่ให้ลูกกินนมแม่ ควรบีบนมเหลืองทิ้งก่อนให้นมเมื่อแรก ๆ หรือไม่ เพราะเหตุใด

ท่านที่ให้นมตนเองแก่ลูก ท่านบีบนมเหลืองทิ้งหรือไม่ เพราะเหตุใด

(6) ท่านคิดว่าคนที่ให้นมลูกควรล้างมือและล้างเต้านมก่อนให้นมลูกทุกครั้งหรือไม่

ก. ควรล้างทุกครั้ง

ข. แลวแต่โอกาส

ค. ไม่ต้องล้างก็ได้

ถ้าคิดว่าควรล้าง ท่านเห็นว่าควรใช้ทำอะไรล้าง

ก. น้ำสุก

ข. น้ำฝน

ค. น้ำคลอง

ง.

ท่านล้างมือและเต้านมก่อนทุกครั้งหรือไม่ (ผู้ที่ให้ลูกกินนมแม่)

ก. ล้างทุกครั้ง

ข. นาน ๆ ครั้ง

ค. อื่น ๆ

ท่านวางควยนาอะไร

ก. น้ำสูก

ข. น้ำฝน

ค. น้ำคลอง

ในกรณีที่ไม่วาง เพราะเหตุใด

(7) ท่านคิดว่าเวลาเมื่อไหนสมควรจะนั่งหรือนอนให้

ก. นั่งให้

ข. นอนให้

ค.

เวลาที่ท่านไหนสมควร ท่านไหนไม่ทำ

(8) ท่านรู้จักนมผสมที่เหมาะสมสำหรับเลี้ยงทารกหรือไม่ (ระบุชื่อ)

(9) ท่านเลี้ยงลูกด้วยนมหรือใด (สำหรับผู้ที่เลี้ยงด้วยนมขวด)

เพราะเหตุใดท่านจึงไม่เลี้ยงด้วยนมตนเอง

(10) ท่านคิดว่าการเลี้ยงด้วยนมขวดควรผสมควยนาอะไร

ก. น้ำสูก

ข. น้ำฝน

ค.

ท่านผสมนมควยนาอะไร (สำหรับผู้ที่เลี้ยงทารกด้วยนมขวด)

(11) ท่านรู้สัดส่วนของการผสมนมขวดหรือไม่

ก. รู้...(สัดส่วนเท่าใด)

ข. ไม่รู้

(12) ท่านคิดว่าการให้นมขวดลูกควรให้นมในท่าใด

ก. เมื่อนั่งถือขวดนมให้

ข. เมื่อนอนถือขวดนมให้

ค. ให้ลูกถือขวดนมเอง หรือใช้ฝาขวดนม

ง. อื่น ๆ

ท่านให้นมขวดลูกในท่าใด (สำหรับผู้ที่เลี้ยงด้วยนมขวด)

(13) เมื่อลูกกินนมอิ่มแล้ว ควรให้เรอหรือไม่

ก. ควร เพราะเหตุใด

ข. ไม่ควร เพราะเหตุใด

ท่านให้ลูกท่านเรอบ่อยครั้งหรือไม่

ก. ทุกครั้ง

ข. บางครั้ง

ค. ไม่เคย

(14) เมื่อกินนมอิ่มแล้ว ควรให้มาตามหรือไม่ เพราะเหตุใด

ท่านให้ลูกกินน้ำหลังกินนมหรือไม่ ให้น้ำอะไร

ก. น้ำสูก

ข. น้ำฝน

ค.

ท่านให้ลูกโดยวิธีใด

ก. ไปซื้อมา

ข. ใช้สอน

ค.

(15) ถ้าลูกมีอาการเหวaze หรือสำรอกในขณะให้นม ท่านทำอย่างไร ลูกของท่านเคยมีอาการเช่นนี้บ่อยหรือไม่

(16) ตอนลูกอายุ 0-4 เดือน ท่านให้ลูกกินนมวันละกี่ครั้ง เวลาใดบ้าง และเวลาอายุ 5-12 เดือน ท่านให้กินวันละกี่ครั้ง เวลาใดบ้าง (หากไม่มีกำหนดเวลาให้ถามว่า จะรู้ได้อย่างไรว่านมที่ให้เพียงพอกับลูกหรือไม่)

(17) บางคนไม่สามารถให้นมลูกได้เนื่องจากต้องทำงาน เข้าไร่ แต่บางคนไม่ต้องเข้างานก็ให้ลูกกินไม่ได้ หรือยอมให้นมไม่พอกิน ท่านคิดว่า เพราะเหตุใดจึงให้นมลูกไม่ได้ และถูกยอม

(18) ทารกควรหัดนมเมื่ออายุเท่าใด และ ท่านให้ลูกหัดนมเมื่ออายุเท่าใด
ท่านมีวิธีการให้ลูกหัดนมอย่างไร (ใช้อะไร) ท่านใช้วิธีการนั้นอยู่นานเท่าใด

1.2 สารอาหารที่ทารกและเด็กเล็กต้องการ

- (1) ท่านรู้จักอาหารที่จะทำให้เด็กเติบโตและแข็งแรงหรือไม่ (กรุณายกชื่ออาหาร)
- (2) ท่านรู้จักอาหารที่มีวิตามินช่วยบำรุงร่างกายเด็กหรือไม่ (กรุณายกชื่ออาหาร)

1.3 อาหารเสริมสำหรับเด็กวัยต่าง ๆ

- (1) ท่านคิดว่า การให้อาหารอื่น ๆ นอกเหนือจากนมแม่นั้น มีประโยชน์อย่างไรบ้าง นอกเหนือจากนมแม่แล้ว ท่านให้อาหารอะไรแก่ลูกบ้าง และให้เมื่ออายุเท่าใด
- (2) ท่านเริ่มให้ลูกกินข้าวเมื่ออายุเท่าใดและให้กินข้าวกับอะไร
- (3) ท่านเคยให้ลูกกินอาหารประเภทตับค ไช้แดง ฟักทอง หรือไม่
- (4) ท่านให้ลูกดื่มน้ำอะไร ก. น้ำสุก ข. น้ำฝน ค.

1.4 บริโภคนิสัยสำหรับเด็ก 1-5 ปี

- (1) เด็กอายุ 1-5 ปี ควรกินอาหารวันละกี่มื้อ

ควรกินมื้อไหนมากที่สุด ก. เช้า ข. กลางวัน ค. เย็น ง.

ท่านให้ลูกกินอาหารที่มีเนื้อและลูกทานผักเนื้อใด มากที่สุด

- (2) ท่านให้อุณกับข้าวอะไรบ้างในแต่ละมื้อ
- (3) เมื่อยังไม่ถึงเวลากินข้าว ท่านให้อุณกินอะไรบ้างหรือไม่
- (4) ท่านป้อนอาหารให้อุณ หรือให้ใครป้อนให้
การป้อนอาหารแก่เด็กนั้น ส่วนมากท่านใช้ช้อนหรือใช้มือป้อน
ก่อนป้อนข้าวเด็ก ท่านคิดว่าควรล้างมือก่อนหรือไม่ และท่านล้างมือก่อนหรือไม่
- (5) ท่านให้อุณกินอาหารรวมวงเดียวกับท่านหรือไม่
- (6) การกินอาหารรวมวงจำเป็นจะต้องมีช้อนกลางหรือไม่ และบ้านท่านกินอาหาร ใช้ช้อนกลาง
ถ้วยหรือไม่

1.5 การปรุงอาหาร

- (1) ท่านคิดว่าก่อนหั่นกับข้าว ควรล้างมือก่อนหรือไม่
เวลาที่ท่านหั่นกับข้าวท่านล้างมือทุกครั้งหรือไม่
- (2) ท่านคิดว่าก่อนกินผักสดทุกครั้ง เราควรล้างผักก่อนหรือไม่ และท่านล้างผักสดทุกครั้งหรือไม่
- (3) เวลาท่านล้างผักสด ท่านล้างด้วยน้ำอะไร

ก. น้ำฝน

ข. น้ำคลอง

ค.

วิธีการล้างผักท่านล้างแบบไหน

ก. แกว่งน้ำ

ข. แช่ทิ้งไว้

- (4) นอกจากผักสดแล้ว ส่วนใหญ่ท่านกินอาหารสุกหรืออาหารดิบ
- (5) ท่านหุงข้าวแบบเช็ดน้ำหรือไม่เช็ดน้ำ
รายชื่อหุงข้าวแบบเช็ดน้ำ ท่านเอาน้ำข้าวไปทำอะไร

1.6 การรักษาความสะอาดของเครื่องครัว

- (1) ท่านล้างถ้วยชามด้วยน้ำอะไร และใช้สบู่หรือผงซักฟอกล้าง
- (2) ท่านเคยนำถ้วยชามออกตากแดดหรือลวกนารอบข้างหรือไม่
ท่านเคยคิดว่า ถ้วยชามควรได้รับการฆ่าเชื้อโรคบ้างหรือไม่ ควรใช้วิธีใด

2. เรื่องการสร้างภูมิคุ้มกันโรคเด็ก

2.1 การฉีดวัคซีน

- (1) ท่านรู้หรือไม่ว่าเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี จะต้องฉีดวัคซีนป้องกันโรคอะไรบ้าง และแต่ละ

โรคควรได้รับการฉีดเมื่ออายุเท่าใด

ลูกของท่านเคยได้รับการฉีดยาหรือไม่ เคยฉีดป้องกันโรคอะไรบ้าง เมื่ออายุเท่าใด

(2) ท่านมีบันทึกการฉีดยาของลูกหรือไม่

ท่านคิดว่าท่านควรบันทึกการฉีดยาของลูกไว้หรือไม่

(3) หลังจากที่ลูกท่านฉีดยาแล้ว ลูกมีอาการเป็นไข้หรือเป็น창บางหรือไม่ ถ้ามีอาการท่านแก้ไขอย่างไร

(4) เมื่อลูกท่านเป็นไข้หรือเป็น창ท่านทำอย่างไร

2.2 การบำรุงรักษาฟัน

(1) ท่านคิดว่าอะไรเป็นสาเหตุของฟันผุในเด็ก

ลูกของท่านฟันผุหรือไม่

(2) ท่านเคยป้องกันฟันผุของลูกหรือไม่

ท่านเคยทำความสะอาดฟันของลูกอย่างไร

(3) ท่านมีวิธีแก้ไขฟันผุของลูกอย่างไร ใช้น้ำโคลนหรือไม่

(4) ท่านคิดว่าอาหารมีส่วนช่วยในการบำรุงรักษาฟันหรือไม่

มีอาหารอะไรบ้างที่ช่วยบำรุงรักษาฟัน

ท่านเคยให้ลูกกินอาหารนั้นหรือไม่

(5) ท่านคิดว่าอาหารชนิดใดบ้างที่ทำให้ฟันผุ

ท่านเคยห้ามไม่ให้ลูกกินอาหารนั้นหรือไม่ และลูกทานกินอาหารนั้นบ่อยหรือไม่

3. การรักษาความสะอาดร่างกายทารกและเด็กเล็ก

3.1 การทำความสะอาดร่างกายทารก

(1) ท่านมีวิธีการอาบน้ำทารกอย่างไร

ท่านใช้น้ำอะไรอาบน้ำทารก (หากในรายชื่อใช้น้ำอื่น ให้ถามว่า มีวิธีการทดสอบน้ำให้ทารกอุ่นเกินไปอย่างไร)

ท่านใช้สบู่เวลาอาบน้ำเด็กก่อนหรือไม่ ใช้สบู่อะไร

(2) ท่านสระผมลูกก่อนเดือนละกี่ครั้ง

ใส่สบู่หรือแชมพูหรือไม่ ใช้น้ำหรือใด

- (3) ลูกของท่านชอบอาบน้ำหรือไม่
- (4) ท่านมีวิธีการทำความสะอาดสะดือเด็กหรือไม่ อย่างไร
- (5) ท่านทำความสะอาด หู จมูก เล็บ และอวัยวะขับถ่ายของเด็กก่อนอย่างไร

3.2 การทำความสะอาดร่างกายเด็กเล็ก

- (1) ท่านคิดว่าควรให้เด็กอาบน้ำเองเมื่ออายุกี่ขวบ
ท่านให้ลูกอาบน้ำเองเมื่ออายุกี่ขวบ
- (2) ลูกท่านอาบน้ำวันละกี่ครั้ง
ลูกของท่านชอบอาบน้ำหรือไม่
- (3) ท่านทำความสะอาด หู ตา จมูก เล็บ และอวัยวะขับถ่ายลูกวัย 2-5 ขวบบ่อยหรือไม่ อย่างไร

3.3 ข้อพึงระวังในการอาบน้ำทารกและเด็กเล็ก

- (1) ลูกท่านเคยสำลักในขณะที่ท่านอาบน้ำให้หรือไม่ และท่านเคยทำลูกหล่นมือในขณะที่อาบน้ำให้หรือไม่
- (2) เวลาลูกเป็นไข้ ท่านทำความสะอาดร่างกายลูกอย่างไร

3.4 การรักษาความสะอาดของเสื้อผ้าและเครื่องนอน

- (1) ท่านซักเสื้อผ้าลูกบ่อยครั้งหรือไม่ ใช้น้ำซักฟอกอะไร
- (2) ท่านทำความสะอาดมุ้ง หนุน ที่นอนเด็กอย่างไร
ท่านเคยนำ มุ้ง หนุน ที่นอนเด็กออกตากแดดหรือไม่ บ่อยครั้งหรือไม่

4. การนอน

4.1 การนอนในวัยทารก

- (1) เมื่อลูกอายุ 0-1 ปี ลูกนอนกับใคร
- (2) ท่านให้ลูกนอนเปลหรือที่นอน

นอกจากเปลและที่นอน ลูกท่านมีเครื่องนอนอื่นหรือไม่

- (3) ท่านร้องเพลงกล่อมลูกหรือไม่ ร้องเพลงอะไร คนอื่น ๆ เคยร้องเพลงกล่อมลูกของท่านหรือไม่
- (4) เด็กวัย 0-1 ปี ควรให้นอนวันละกี่ครั้ง
ลูกของท่านนอนวันละกี่ครั้ง

(5) ท่านคิดว่าเด็กก่อนขวบไหนนอนท่าไหน จึงสบายที่สุด

ก. นอนคว่ำ

ข. นอนตะแคง

ค. นอนหงาย

เพราะเหตุใดจึงควรนอนท่านั้น

และท่านให้ลูกของท่านนอนท่าใด

ลูกของท่านชอบนอนในท่าใด

4.2 การนอนของเด็กเล็ก

(1) ท่านคิดว่าควรรูกนอนคนเดียวเมื่ออายุเท่าใด

ท่านให้ลูกนอนคนเดียวเมื่ออายุเท่าใด

(2) ท่านให้นิทานให้ลูกฟังก่อนนอนหรือไม่ เล่าเรื่องอะไร

(3) สำหรับท่านที่เคยร้องเพลงกล่อมลูกเมื่อเป็นเด็กก่อนนั้น ท่านยังร้องเพลงกล่อมอยู่อีกหรือไม่

(4) ท่านให้ลูกกลางวัน หรือ สักพัก ก่อนนอนหรือไม่

(5) ท่านให้ลูกสวมชุด หรือ ใหวพ่อนก่อนนอนหรือไม่

(6) ท่านคิดว่าเด็กเล็กควรนอนวันละกี่ครั้ง

ลูกของท่านนอนวันละกี่ครั้ง

(7) ท่านให้ลูกท่านนอนท่าใด และลูกของท่านนอนท่าใด

5. การส่งเสริมพัฒนาการของเด็กอายุ 0-5 ปี

5.1 พัฒนาการด้านร่างกาย

(1) ท่านคิดว่าเด็กหัว ๆ ไป สามารถทำอาการเหล่านี้เมื่ออายุเท่าใด

กลาน เมื่ออายุเท่าใด

นั่ง

"

ยืน

"

เดิน

"

วิ่ง

"

ถือของได้

"

หยิบของได้

"

และลูกของท่านทำอาการเหล่านี้ได้เมื่ออายุเท่าใด

- (2) เด็กหัว ๆ ไป จะเริ่มมองเห็นและเริ่มได้ยินเสียงเมื่ออายุเท่าใด และลูกของท่านแสดงอาการมองเห็นและได้ยินเสียง เมื่ออายุเท่าใด
- (3) ใครเป็นผู้เลี้ยงดูลูกท่าน เมื่อท่านออกไปทำงานนอกบ้าน
- (4) ลูกของท่านวิ่งเล่น เป็นฝ่ายหรือไม่
- (5) ลูกของท่านมีของเล่นอะไรบ้าง (ชื่อของเล่น)
ของเล่นเหล่านี้ ท่านซื้อให้ หรือทำให้เอง หรือคนอื่นให้มา
- (6) ท่านคิดว่าของเล่นมีประโยชน์ต่อลูกของท่านหรือไม่ เพราะเหตุใด

5.2 พัฒนาการด้านภาษา

- (1) เด็กจะเริ่มพูดเป็นคำ ๆ เมื่ออายุเท่าใด
และลูกของท่านพูดเป็นคำ ๆ ได้เมื่ออายุเท่าใด
- (2) เด็กหัว ๆ ไปพูดได้เป็นประโยคยาว ๆ เมื่ออายุเท่าใด และลูกของท่านพูดเป็นประโยคยาว ๆ ได้เมื่ออายุเท่าใด
- (3) ลูกของท่านเป็นเด็กช่างพูดหรือไม่
- (4) ท่านเคยพูดคุยกับลูกเวลาใดบ้าง คุยกันเรื่องอะไร
- (5) ลูกของท่านเป็นเด็กช่างซัก ช่างถามหรือไม่ ถามเกี่ยวกับเรื่องอะไร เวลาลูกซักถามท่านตอบหรือไม่
- (6) ท่านเคยร้องเพลงให้ลูกฟังหรือไม่ (นอกจากกล่อมนอน)
ลูกของท่านชอบร้องเพลงหรือไม่
- (7) ท่านเคยเล่านิทานให้ลูกฟังหรือไม่ (นอกจากกล่อมนอน) เคยเล่าเรื่องอะไรบ้าง
ลูกของท่านเคยแต่งเรื่องเล่าให้ท่านฟังบ้างหรือไม่

5.3 พัฒนาการด้านอารมณ์

- (1) ลูกของท่านเป็นเด็กร่าเริงหรือเงียบเฉย
- (2) เวลาใดใจลูกของท่านแสดงอาการอย่างไรมากที่สุด และเวลาใดที่ลูกของท่านแสดงอาการอย่างไรมากที่สุด

- (3) ลูกของท่านกลัวอะไรมากที่สุด ท่านเคยช่วยให้เด็กกลัวอะไรบ้าง
- (4) ลูกของท่านเคยแสดงอาการอึดใจมองหรือไม่ ท่านเคยดูว่าจะไม่รักลูกหรือไม่ ในกรณีที่เด็กเล็กนั้นเอง ท่านคิดว่าจะให้เขาช่วยเหลือตัวเองหรือไม่
- (5) ลูกของท่านเคยมีอาการเหล่านี้หรือไม่ เช่น กัดเล็บ ดูดนิ้ว ติดของเล่น (ผ้าห่ม) ปลั๊กจ๊วกรที่นอน และท่านคิดว่าทำไมจึงเกิดอาการเช่นนี้
- (6) ขณะที่ลูกเป็นเด็กอ่อน ท่านเคยปล่อยให้เขาร้องหิวนาน ๆ หรือไม่ และท่านเคยปล่อยให้ลูกอยู่คนเดียวนาน ๆ หรือไม่
- (7) ท่านและคนในบ้านเคยขี้แหย่ แกล้ง หรือขี้รำคาญลูกหรือไม่

5.4 พัฒนาการทางสังคม

- (1) ลูกของท่านชอบเล่นคนเดียว หรือชอบเล่นกับเพื่อน ๆ ท่านอนุญาตให้ลูกไปเล่นกับเด็กอื่น ๆ หรือไม่
- (2) ลูกเคยถูกเพื่อนรังแกหรือไม่ และลูกท่านเคยรังแกเพื่อนหรือไม่ และท่านจัดการอย่างไร (ในกรณีที่ตอบว่าเคย)
- (3) ลูกเคยชักชวนให้ท่านเล่นด้วย หรือไม่ เมื่อลูกชวนแล้วท่านเล่นกับลูกหรือไม่
- (4) ลูกของท่านกลัวคนแปลกหน้าหรือไม่
- (5) ท่านและบุคคลในบ้านมีการโต้แย้ง หรือทะเลาะกันบ่อยหรือไม่
- (6) ลูกของท่านเคยแสดงอาการที่จะช่วยเหลือท่านทำงานบ้านหรือไม่
- (7) และท่านให้หรือไม่ เพราะเหตุใด (ในกรณีที่ตอบว่าไม่ให้)
- (7) ท่านเคยสอนให้ลูกช่วยเหลือผู้อื่นหรือไม่

5.5 พัฒนาการด้านสติปัญญา

- (1) ลูกของท่านเข้าใจคำพูด และทำตามคำสั่ง (เช่น ให้ไหว) ได้เมื่ออายุเท่าใด
- (2) ลูกของท่านเริ่มรู้จักและจำคนในบ้านได้เมื่ออายุเท่าใด
- (3) ท่านคิดว่าควรให้เด็กเริ่มเรียนหนังสือ เมื่ออายุเท่าใด และท่านจะให้ลูกเข้าเรียนเมื่ออายุเท่าใด
- (4) ท่านเคยหาหนังสือ สดุด หรือหนังสือมาให้ลูกเขียนและดูบ้างหรือไม่

5.6 พัฒนาการด้านบุคลิกภาพ

- (1) ท่านคิดว่าเด็กควรทำสิ่งเหล่านี้ด้วยตนเองเมื่ออายุเท่าใด (กินอาหาร อาบน้ำ แต่งตัว)
- (2) เวลาเป็นเด็กก่อนหน้านี้ เมื่อลูกร้องไห้ท่านโอ้ ทุกครั้งหรือไม่
และเมื่อลูกเริ่มเดินแล้วหลบทานเขาไปอุมลูกทุกครั้งหรือไม่
- (3) เมื่อลูกต้องการจะทำอะไรเอง ท่านเคยห้ามหรือคะหรือไม่ (ถ้าตอบว่าเคย... เพราะเหตุใด)
- (4) ในครอบครัวท่านได้วางกฎระเบียบในเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้หรือไม่ ได้แก่ การกินอาหาร การนอน การเล่น การอาบน้ำ การหัดขับถ่าย (ถ้ามี ... ท่านกำหนดระเบียบไว้อย่างไร)

5.7 พัฒนาการด้านคุณธรรม

- (1) เมื่อลูกทำผิด ท่านลงโทษหรือไม่
ท่านคิดว่าควรลงโทษเด็กด้วยวิธีใด
และวิธีการใดที่เป็นการลงโทษเด็กที่รุนแรงที่สุด
ท่านทำโทษลูกด้วยวิธีการใดมากที่สุด
- (2) เมื่อท่านลงโทษลูก ลูกแสดงอาการขัดขืนหรือไม่ หรือแสดงอาการอย่างไร
- (3) ลูกทำผิดซ้ำเดิมอีกหรือไม่
- (4) ท่านเคยกำหนดโทษของความผิดในแต่ละเรื่องไว้หรือไม่
- (5) เวลาท่านทำโทษลูกท่านบอกสาเหตุของการทำโทษหรือบอกความผิดของลูกหรือไม่
- (6) ท่านเคยทำโทษลูกเนื่องจากความเข้าใจผิดของท่านหรือไม่
ถ้าเคยท่านขอโทษลูกหรือไม่
- (7) เมื่อลูกท่านทำความดีท่านเคยให้รางวัลหรือไม่ ให้เป็นอะไร
- (8) ท่านชมเชยลูกบ่อยครั้งหรือไม่
- (9) ท่านเคยสัญญาว่าจะให้รางวัลลูกถ้าเขาทำตามที่ท่านบอกหรือไม่
และท่านเคยผิดสัญญาหรือไม่ (ถ้าเคย... ลูกเคยทวงสัญญาหรือไม่)
- (10) ท่านคิดว่าถ้าลูกทำผิดแบบเดียวกัน ควรตีหรือคะเท่า ๆ กันทุกครั้งหรือไม่ เพราะเหตุใด
- (11) ถ้าลูกท่านทำดีแบบเดิมควรให้รางวัลทุกครั้งหรือไม่ เพราะเหตุใด
- (12) ท่านต้องการให้ลูกมีนิสัยอะไร (หรือเป็นคนดีอย่างไร) มากที่สุด

- (13) ท่านคิดว่าใครจะเป็นผู้อบรมเด็กเล็กให้เป็นคนดีได้ที่สุด
- (14) ท่านเคยสอนคุณธรรม ความดีอะไรให้แก่ลูกบ้าง
- (15) ถ้าท่านจะอบรมลูกท่านจะยกตนเองเป็นตัวอย่างหรือไม่
ท่านจะยกผู้อื่นเป็นตัวอย่างหรือไม่
ท่านยกใครเป็นตัวอย่างของการทำดี

แบบสัมภาษณ์เพิ่มเติม

- (1) ท่านคิดว่าหญิงมีครรภ์ และหญิงที่ให้นมลูกควรกินอาหารประเภทใดบ้าง และควรงดอาหารประเภทใดบ้าง และในขณะที่ท่านท้อง หรืออยู่ในช่วงให้นมลูกท่านกินอะไรบ้าง และงดอาหารอะไรบ้าง
- (2) ท่านคิดว่าอาหารอะไรที่จะบำรุงสมองของเด็กอ่อนและเด็กเล็ก ท่านให้อาหารนั้นแก่ลูกของท่านหรือไม่

แบบสัมภาษณ์ความต้องการ

ถ้าจะมีการจัดการอบรมให้ท่านใดมีความรู้ และปฏิบัติตนให้ถูกต้องเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูลูกวัยก่อนเรียน เพื่อให้ลูกของท่านมีร่างกายแข็งแรง มีสมองดี และเป็นคนดี ท่านต้องการที่จะมีความรู้ในเรื่องใดบ้าง โดยในแต่ละหัวข้อท่านต้องการอบรมเรื่องใดมากที่สุด

1. ด้านการโภชนาการ

- ข้อปฏิบัติในการให้ตนเองแก่ทารกที่ถูกต้อง เพื่อเด็กจะได้แข็งแรง
- หลักในการให้นมผสมแก่ทารกที่ถูกต้อง เพื่อให้เด็กแข็งแรง
- อาหารที่บำรุงร่างกายและสมองของเด็ก
- การปรุงอาหารให้ถูกวิธีเพื่อพลาแนมัยของเด็ก

2. ด้านการเสริมภูมิคุ้มกันโรคเด็กและการบำรุงรักษาฟัน

- โรคที่ควรป้องกัน และการพาเด็กไปฉีดวัคซีนป้องกันโรคร้ายต่าง ๆ
- การบำรุงรักษาฟัน

3. ด้านการรักษานามอื่น ๆ

- วิธีการอาบน้ำทารกและเด็กเล็กที่ถูกตอง
- การรักษาความสะอาดของเสื้อผ้าและเครื่องนอน เพื่อป้องกันผื่นคัน และโรคผิวหนังที่จะเกิดขึ้นกับลูก
- การนอนและระยะเวลาในการนอนของเด็กแต่ละวัย

4. ด้านการพัฒนาการ

- ความสามารถในด้านต่าง ๆ ของเด็กแต่ละวัย ว่าวัยไหนเด็กเป็นอย่างไร
- การเจริญเติบโตในด้านต่าง ๆ ของเด็ก
- การส่งเสริมให้ลูกมีร่างกายแข็งแรง การส่งเสริมให้เป็นคนมีอารมณ์ดี การส่งเสริมให้สติปัญญาดี การส่งเสริมให้พูดเก่ง การส่งเสริมให้เป็นคนกล้าและไม่เขินอาย การส่งเสริมให้มีระเบียบวินัย ฟังตนเองได้และมีความรับผิดชอบ และการส่งเสริมให้ปฏิบัติตามที่พ่อแม่ต้องการ

5. ด้านอื่น ๆ ...

ภาคผนวก ข.

แบบสอบถามที่ใช้ในการประเมินหลักสูตร
ก่อนการนำหลักสูตรไปทดลองใช้

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

18 พฤศจิกายน 2524

เรื่อง ขอดความร่วมมือในการประเมินโครงร่างหลักสูตรการฝึกอบรม

เรียน

เนื่องด้วย ข้าพเจ้า น.ส.นิภา ทองไทย กำลังทำปริญญาโท
เรื่อง "รูปแบบหลักสูตรการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน สำหรับพ่อแม่ในชุมชนเกษตรกรรม
ชนบท" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาคุณลักษณะบัณฑิต โดยปริญญาโทนี้
อยู่ในความควบคุมของ ศาสตราจารย์ ดร.จรรยา สุวรรณทัต ศาสตราจารย์ ดร.สมพร
บัวทอง และ ดร.โศติ เพชรชื่น

ข้าพเจ้าใคร่ขอความร่วมมือจากท่านในการประเมินโครงร่าง
หลักสูตรเพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินและข้อเสนอแนะของท่านมาเพิ่มประโยชน์ในการพัฒนา
ปรับปรุงหลักสูตร และขออนุญาตพิมพ์ชื่อของท่านในฐานะที่ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์
ในดาน.....ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณในความ
ร่วมมือของท่านมา ณ.โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(น.ส. นิภา ทองไทย)

นิสิตปริญญาเอก สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

แบบประเมินโครงร่างหลักสูตรการฝึกอบรม

ความเป็นมา

"หลักสูตรการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน สำหรับพ่อแม่ในชุมชนเกษตรกรรมชนบท" กำหนดโครงร่างขึ้น โดยพิจารณาจากปัญหาและความจำเป็น กล่าวคือ จากการสำรวจพบปัญหาว่า พ่อแม่ในชุมชนเกษตรกรรมชนบทส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ หรือมีความรู้ที่ไม่ถูกต้อง เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ การโภชนาการ การสร้างภูมิคุ้มกันโรคเด็ก การพัฒนาการและการส่งเสริมพัฒนาการทารกและเด็กเล็ก การบริโภคนิสัย และการรักษาความสะอาดทารกและเด็กเล็ก ประกอบกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 5 มุ่งเน้นที่จะปรับปรุงคุณภาพของการจัดการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนในด้านของการส่งเสริมสุขภาพอนามัย สติปัญญา โภชนาการ และจริยธรรม ดังนั้น เพื่อสนองความจำเป็นและแก้ไขปัญหาดังกล่าวทางหนึ่ง จึงกำหนดโครงร่างของหลักสูตรการฝึกอบรมนี้ขึ้น โดยกำหนดให้จุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร

โครงร่างของหลักสูตรการฝึกอบรมนี้ แบ่งเป็น 4 หน่วย การฝึกอบรม คือ (1) หน่วยการโภชนาการ (2) หน่วยการสร้างภูมิคุ้มกันโรคเด็ก (3) หน่วยการพัฒนาการและการส่งเสริมพัฒนาการทารกและเด็กเล็ก และ (4) หน่วยข้อพึงปฏิบัติอื่น ๆ ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน อันได้แก่ บริโภคนิสัย และการรักษาความสะอาดทารกและเด็กเล็ก ซึ่งแต่ละหน่วยการอบรมจะประกอบด้วย จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เนื้อหาการฝึกอบรม กิจกรรมและวิธีการฝึกอบรม และการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม

จุดมุ่งหมายของแบบประเมิน แบบประเมินนี้มีจุดมุ่งหมายในการประเมิน 3 ประการ คือ

- (1) เพื่อประเมินความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายของหลักสูตร กับ สภาพปัญหาและความจำเป็น
- (2) เพื่อประเมินความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายของหลักสูตร กับ จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมของแต่ละหน่วยการอบรม
- (3) เพื่อประเมินความสอดคล้องภายในโครงร่างของหลักสูตรในแต่ละหน่วยการอบรม ได้แก่

- (3.1) ความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม กับ เนื้อหาการฝึกอบรม
- (3.2) ความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาการฝึกอบรม กับ กิจกรรมวิธีการฝึกอบรม
- (3.3) ความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม กับ การประเมินผลผู้
เข้ารับการอบรม

แบบประเมินนี้ แบ่งเป็น 3 ตอน ตามจุดมุ่งหมาย คือ

ตอนที่ 1 แบบประเมินความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายของหลักสูตร กับ สภาพปัญหาและความ
จำเป็น โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรเป็นผู้ประเมิน

ตอนที่ 2 แบบประเมินความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายของหลักสูตร กับ จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม
ของแต่ละหน่วยการอบรม โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรด้านจิตวิทยาพัฒนาการ
และ ด้านการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนเป็นผู้ประเมิน

ตอนที่ 3 แบบประเมินความสอดคล้องภายในโครงสร้างของหลักสูตรในแต่ละหน่วยการอบรม
แบ่งเป็น

- 3.1 แบบประเมินความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม กับ เนื้อหาการฝึก
อบรม โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านจิตวิทยาพัฒนาการ และด้าน
การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน เป็นผู้ประเมิน
- 3.2 แบบประเมินความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาการฝึกอบรม กับ กิจกรรมและวิธีการฝึ
กอบรม โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร และ ด้านการให้การศึกษาผู้ใหญ่
เป็นผู้ประเมิน
- 3.3 แบบประเมินความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม กับ วิธีการประเมิน
ผลผู้เข้ารับการอบรม โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร และ ด้านการให้
การศึกษาผู้ใหญ่ เป็นผู้ประเมิน

ผลที่ได้รับจากการประเมินจะนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร เพื่อนำไป
ทดลองใช้กับพ่อแม่ในชุมชนเกษตรกรรมชนบท ในอำเภอมหาราช จังหวัดอยุธยา ผู้เข้ารับการ
อบรมซึ่งเป็นแม่ เป็นผู้ที่กำลังมีลูกอยู่ในวัยก่อนเรียน และส่วนใหญ่ของผู้เข้ารับการอบรมมี
อายุระหว่าง 19-30 ปี มีการศึกษาสูงสุดในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 และทั้งหมดมีอาชีพเกษตรกร

ตอนที่ 1 ประเมินความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายของหลักสูตร กับ สภาพปัญหาและความจำเป็น

คำชี้แจง ขอให้ท่านพิจารณาประเมินความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายของหลักสูตร กับ สภาพปัญหาและความจำเป็น ว่าหากได้ดำเนินการบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแล้ว จะสามารถ ช่วยลดปัญหาและตอบสนองต่อความจำเป็นตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมดังที่กล่าวมาข้างต้นได้ มากน้อยเพียงใด และท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในด้านนี้อย่างไรบ้าง

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	สามารถลดปัญหาและสนองตอบได้					ปัญหาและความจำเป็น
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
- เพื่อให้มีความรู้และคำแนะนำเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน แก่พ่อแม่ในชุมชนเกษตรกรรมชนบทในชน (1) การโภชนาการ (2) การสร้างภูมิคุ้มกันโรคเด็ก (3) การพัฒนาการและการส่งเสริมพัฒนาการทารกและเด็กเล็ก (4) การบริโภคนิสัยและการรักษาความสะอาดทารกและเด็กเล็ก						1. พ่อแม่ไม่มีความรู้ หรือมีความรู้ไม่ถูกต้อง เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน 2. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมมุ่งเน้นการปรับปรุงคุณภาพของการจัดการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนในด้านสุขภาพอนามัย สติปัญญา โภชนาการ และจริยธรรม

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

ตอนที่ 2 ประเมินความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายของหลักสูตร กับ จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมของ
แต่ละหน่วยการอบรม

คำชี้แจง ขอให้ท่านพิจารณาประเมินว่า จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมของแต่ละหน่วยการอบรม
ซึ่งกำหนดไว้ในแต่ละข้อ มีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้มากน้อยประการใด
และท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการที่จะแก้ไข ลด หรือเพิ่มจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมอย่างไรบ้าง
กรุณาเสนอแนะไว้โดยใช้จุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ในแต่ละหน่วยการอบรมเป็นหลัก

2.1 หน่วยการโภชนาการ

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อให้ความรู้และคำแนะนำเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กวัย
ก่อนเรียนแก่พ่อแม่ในชุมชนเกษตรกรรมชนบท ในด้านการโภชนาการ

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	ความสอดคล้อง					ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1. บอกผลดีของการให้นมแม่ได้ตามหลัก การโภชนาการ						
2. อธิบายวิธีการให้นมแม่ตามหลักสุข- อนามัยได้						
3. จำแนกและแบ่งชนิดของนมผสม ประเภทต่าง ๆ ได้						
4. บอกสัดส่วนและวิธีการของการให้ นมผสมแก่ทารกในแต่ละวัยได้ถูกต้อง						
5. บอกสารอาหารที่มีประโยชน์ต่อ ร่างกายและยกตัวอย่างชนิดของ อาหารได้						
6. บอกชนิดของอาหารเสริมที่เหมาะสม สำหรับเด็กแต่ละวัยได้						
ข้อเสนอแนะอื่น ๆ						

2.2 หน่วยการสร้างภูมิคุ้มกันโรคเด็ก

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อให้ความรู้และคำแนะนำเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนแก่พ่อแม่ในชุมชนเกษตรกรรมชนบท ในด้านการสร้างภูมิคุ้มกันโรคเด็ก

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	ความสอดคล้อง					ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1. อธิบายตารางนัดเพื่อการปลูกฝีและฉีดวัคซีนป้องกันโรคเด็กและวัยใดถูกต้อง						
2. บอกวิธีการเบื้องต้นของการป้องกันและการแก้ไขโรคในเด็ก						
ข้อเสนอแนะอื่น ๆ						
.....						

2.3 หน่วยการพัฒนาการและการส่งเสริมพัฒนาการทารกและเด็กเล็ก

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อให้ความรู้และคำแนะนำเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน แก่พ่อแม่ในชุมชนเกษตรกรรมชนบท ในด้านการพัฒนาการและการส่งเสริมพัฒนาการทารกและเด็กเล็ก

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	ความสอดคล้อง					ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1. อธิบายลำดับขั้นของการพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็กตั้งแต่แรกเกิด-5 ปีได้						
2. อธิบายสิ่งและวิธีการส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ได้						
3. สร้างอุปกรณ์ที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็กได้ 1 ชิ้น						
ข้อเสนอแนะอื่น ๆ						
.....						

2.4 หน่วยงานอื่น ๆ ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อให้ความรู้และคำแนะนำเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนแก่พ่อแม่ในชุมชนเกษตรกรรมชนบท ในด้านโภชนาการที่ดี และการรักษาความสะอาดทารกและเด็กเล็ก

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	ความสอดคล้อง					ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1. บอกลักษณะการบริโภคนิสัยที่ดีสำหรับเด็กเล็กได้						
2. อธิบายวิธีการรักษาความสะอาดทารกและเด็กเล็กได้ถูกต้องตามหลักสูตรอนามัย						
ข้อเสนอแนะอื่น ๆ						
.....						

ตอนที่ 3.1 แบบประเมินความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม กับ เนื้อหาการฝึกอบรม
คำชี้แจง ขอให้ท่านพิจารณาประเมินว่า เนื้อหาการฝึกอบรมในแต่ละช่อง มีความสอดคล้อง
 กับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้มากน้อยประการใด และท่านมีข้อเสนอแนะที่จะปรับปรุงเพิ่ม-
 เดิม หรือลด เนื้อหาการฝึกอบรมนั้นอย่างไร กรุณาเสนอแนะไว้โดยใช้จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม
 เป็นหลักในการกำหนดเนื้อหา

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	เนื้อหาการอบรม	ความสอดคล้อง				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. บอกผลดีของการไถนแม่โคตามหลักโภชนาการ	การไถนแม่ 1. ผลดีของการไถนแม่ 2. ข้อดีของที่แม่ไม่อาจไถนลูก <u>ขอเสนอแนะเพิ่มเติม.....</u>					
2. อธิบายวิธีการไถนแม่ตามหลักสุขอนามัยได้	ขอตรวจปฏิบัติในการไถนแม่ 1. การทำความสะอาดมือและเต้านม 2. ลักษณะท่าที่เหมาะสมในการไถน 3. การให้เรอและการไถนหลังไถน <u>ขอเสนอแนะเพิ่มเติม.....</u>					
3. จำแนกและแบ่งชนิดของนมผสมประเภทต่าง ๆ ได้	1. ชนิดและประเภทต่าง ๆ ของนมผสม (การอบรมจะเน้นความสำคัญของนมแม่ แต่ในกรณีที่แม่ไถนมตนเองไม่ได้ควรเลือกนมผสมที่เหมาะสมสำหรับทารก) 2. การเลือกชนิดของนม <u>ขอเสนอแนะเพิ่มเติม.....</u>					

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	เนื้อหาการฝึกอบรม	ความสอดคล้อง				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4. บอกสัดส่วนและวิธีการของการให้นมผสมแก่ทารกในแต่ละวัยได้อย่างถูกต้อง	การเตรียมนมผสม 1. อุปกรณ์การให้นมและการเตรียมอุปกรณ์ 2. สูตรการผสมนมและระยะเวลาการให้นม 3. วิธีการให้นมผสมที่ถูกต้อง และ ข้อปฏิบัติในการให้นมผสม <u>ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม</u>..... 					
5. บอกสารอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายและยกตัวอย่างชนิดของอาหารได้	1. สารอาหารที่สร้างความเจริญเติบโต 2. สารอาหารที่สร้างพลังงาน 3. สารอาหารที่ให้วิตามิน A, B₁, B₂, C 4. สารอาหารที่ให้แร่ธาตุ I, Ca, P, เหล็ก <u>ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม</u>..... 					
6. บอกชนิดของอาหารเสริมที่เหมาะสมสำหรับเด็กแต่ละวัยได้	อาหารเสริมสำหรับเด็กวัยต่าง ๆ 1. ประโยชน์ของการให้อาหารเสริม 2. ชนิดของอาหารที่ให้ในแต่ละวัย 3. หลักในการให้อาหารเสริม <u>ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม</u>..... 					

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	เนื้อหาการอบรม	ความสอดคล้อง				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
7. อธิบายตารางบันทึกการ ฉีดวัคซีนป้องกันโรคเด็กแต่ละวัย ได้ถูกต้อง	การให้ภูมิคุ้มกันโรคแก่เด็กวัยก่อนเรียน 1. วัยและระยะเวลาในการฉีดวัคซีน 2. อาการของเด็กหลังจากการฉีดวัคซีน <u>ขอเสนอแนะเพิ่มเติม</u>					
8. บอกวิธีการเบื้องต้นของ การป้องกันและแก้ไขโรคพันธุ ได้	1. สาเหตุโดยทั่วไปที่ทำให้พันธุ 2. การป้องกันพันธุในเด็กเล็ก 3. การบำรุงรักษาพันธุเบื้องต้น <u>ขอเสนอแนะเพิ่มเติม</u>					
9. อธิบายลำดับขั้นของการ พัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของ เด็กตั้งแต่แรกเกิด-5 ปีได้	ลำดับขั้นของการพัฒนาการตั้งแต่ แรกเกิด-5 ปี 1. พัฒนาการด้านร่างกาย 2. พัฒนาการด้านสติปัญญา 3. พัฒนาการด้านภาษา 4. พัฒนาการด้านอารมณ์ 5. พัฒนาการด้านสังคม 6. พัฒนาการด้านบุคลิกภาพ 7. พัฒนาการด้านจริยธรรม <u>ขอเสนอแนะเพิ่มเติม</u>					

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	เนื้อหาการฝึกอบรม	ความสอดคล้อง				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
10. อธิบายสิ่งและวิธีการส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ได้	การส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ 1. สิ่งส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย 2. สิ่งส่งเสริมสติปัญญาของเด็ก 3. สิ่งส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษา 4. สิ่งส่งเสริมให้เด็กมีอารมณ์ที่พึงปรารถนา 5. สิ่งส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม 6. สิ่งส่งเสริมให้เด็กมีบุคลิกภาพที่ดีในด้านความมีระเบียบวินัย การรับผิดชอบ และการพึ่งตนเอง 7. สิ่งช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านจริยธรรม ได้แก่ การที่พ่อแม่ทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี การลูบโทษ และการให้รางวัล <u>ขอเสนอแนะเพิ่มเติม.....</u> 					
11. สร้างอุปกรณ์ที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็กได้ 1 ชิ้น	ของเล่นสำหรับเด็กในแต่ละวัย 1. ประโยชน์ของการเล่น 2. วิธีการสร้างของเล่นอย่างง่าย 3. การเล่นเกมของเล่นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ 4. เพลงและนิทานสำหรับเด็ก <u>ขอเสนอแนะเพิ่มเติม.....</u> 					
12. บอกลักษณะการบริโภคนิสัยที่ดีสำหรับเด็กเล็กได้	1. ปริมาณและคุณภาพของอาหารแต่ละมื้อ 2. ขอความปฏิบัติในการกินอาหาร 3. อาหารเสริมระหว่างมื้อ					

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	เนื้อหาการฝึกอบรม	ความสอดคล้อง			
		มากที่สุด	มากปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	<u>ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม</u>				
13. อธิบายวิธีการทำ ความสะอาดทารกและ เด็กเล็กได้อย่างถูกต้องตาม หลักสุขอนามัย	1. ข้อพึงปฏิบัติในการอาบน้ำทารกและ เด็กเล็ก 2. การรักษาความสะอาดอวัยวะต่างๆ ตา หู จมูก เล็บ ผม และ อวัยวะ ขี้ด้าย 3. การรักษาความสะอาดของเสื้อผ้า และเครื่องนอนของทารกและเด็กเล็ก <u>ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม</u>				

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ :

.....

.....

ตอนที่ 3.2 แบบประเมินความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาการฝึกอบรม กับ กิจกรรมและวิธีการ
ฝึกอบรม

คำชี้แจง ขอให้ท่านพิจารณาประเมินว่ากิจกรรมและวิธีการฝึกอบรมในแต่ละช่องมีความสอดคล้องกับเนื้อหาการฝึกอบรมที่กำหนดไว้มากน้อยประการใด และท่านมีข้อเสนอแนะที่จะปรับปรุง เพิ่มเติม หรือลด กิจกรรมและวิธีการฝึกอบรมอย่างไร กรุณาเสนอแนะไว้โดยใช้เนื้อหาการฝึกอบรมเป็นหลัก

อนึ่ง คู่มือผู้เข้ารับการอบรมซึ่งกำหนดเป็นอุปกรณ์และสื่อการอบรมนี้ ประกอบด้วยเนื้อหาการฝึกอบรมในแต่ละหน่วย เนื้อหาส่วนใหญ่ใช้รูปภาพบรรยายถึงสาระต่าง ๆ เพื่อช่วยต่อการเข้าใจของผู้เข้ารับการอบรม นอกจากนี้ได้กำหนดคู่มือผู้อบรม สำหรับผู้ทำการอบรมใช้ควบคู่กับคู่มือของผู้เข้ารับการอบรมด้วย

เนื้อหาการฝึกอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	ความสอดคล้อง				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การไทม์แม - ผลดีของการไทม์แม - ข้อขัดข้องที่แมไม่อาจ ไทม์ลูกได้	1. บรรยายประกอบคู่มือผู้เข้ารับการอบรม 2. แสดงแผนภาพประกอบคำอธิบาย 3. จัดกลุ่มอภิปราย <u>ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....</u>					
2. ข้อความปฏิบัติในการ ไทม์แม - การทำความสะอาด มือ เตามม - ลักษณะท่าที่เหมาะสม ในการไทม์แม	1. บรรยายประกอบคู่มือผู้เข้ารับการอบรม 2. แสดงแผนภาพ และลำดับวิธีการปฏิบัติ ถูกต้อง <u>ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....</u>					

เนื้อหาการฝึกอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	ความสอดคล้อง				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
- การให้เรอและไพนหลังไพน						
1. ชนิดและประเภทต่าง ๆ ของนมผสม	1. บรรยายประกอบคู่มือผู้เข้ารับการอบรม					
2. การเลือกชนิดของนมและขอสังเกต	2. จัดแสดงนมชนิดต่าง ๆ จากของจริง					
	3. อธิบายรายละเอียดของนมแต่ละประเภท					
	<u>ขอเสนอแนะเพิ่มเติม.....</u>					
						
						
1. การเตรียมนมผสม	1. บรรยายประกอบคู่มือผู้เข้ารับการอบรม					
- อุปกรณ์การไพนและการเตรียมอุปกรณ์	2. อธิบายแผนภาพ					
- สูตรการผสมนมที่ถูกต้องและระยะเวลาการไพน	3. สำนัวิธีที่ถูกต้อง					
	<u>ขอเสนอแนะเพิ่มเติม.....</u>					
						
						
1. สารอาหารที่สร้างความเจริญเติบโต	1. บรรยายประกอบคู่มือผู้เข้ารับการอบรม					
2. สารอาหารที่สร้างพลังงาน	2. แสดงตัวอย่างจริงของสารอาหารแต่ละ					
3. สารอาหารที่ในวิตามิน A, B ₁ , B ₂ และ C	ประเภท โดยเลือกอาหารจากที่มีอยู่ในชุมชน					
4. สารอาหารที่ในธาตุ I, Ca, P และเหล็ก	<u>ขอเสนอแนะเพิ่มเติม.....</u>					
						
						
1. อาหารเสริมสำหรับเด็กวัยต่าง ๆ	1. บรรยายประกอบคู่มือผู้เข้ารับการอบรม					
	2. ร่วมกันปรุงอาหารเสริมสำหรับเด็กแต่ละ					

เนื้อหาการฝึกอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	ความสอดคล้อง				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
- ประโยชน์ของการให้อาหารเสริม - ชนิดของอาหารที่ให้นในแต่ละวัย - หลักในการให้อาหารเสริม	วัย (โดยกำหนดให้ปรุงอาหารตั้งแต่วันแรกของการอบรมวันละ 1-2 ชนิด) <u>ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม</u>					
1. ข้อควรปฏิบัติในการกินอาหาร - ปริมาณและคุณภาพของอาหารแต่ละมื้อ - อาหารเสริมระหว่างมื้อ	1. บรรยายประกอบคู่มือผู้เข้ารับการอบรม 2. สาธิตวิธีปฏิบัติและจัดแสดงตัวอย่างจริง <u>ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม</u>					
1. การให้ภูมิคุ้มกันโรคแก่เด็กวัยก่อนเรียน - วัยและระยะเวลาในการฉีดวัคซีน - อาการของเด็กหลังจากการฉีดวัคซีน	1. บรรยายประกอบคู่มือผู้เข้ารับการอบรม 2. แสดงแผนภาพประกอบ <u>ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม</u>					
1. สาเหตุโดยทั่วไปทำให้ฟันผุ 2. การป้องกันฟันผุในเด็กเล็ก 3. การบำรุงรักษาฟันเบื้องต้น	1. บรรยายประกอบคู่มือผู้เข้ารับการอบรม 2. สาธิตวิธีการบำรุงรักษาฟัน <u>ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม</u>					
1. ลำดับขั้นของการพัฒนาการตั้งแต่แรกเกิด-5 ปี ในด้านต่าง ๆ	1. บรรยายประกอบคู่มือผู้เข้ารับการอบรม 2. แสดงแผนภาพและสไลด์ 3. จัดกลุ่มอภิปราย					

เนื้อหาการฝึกอบรม	กิจกรรมและวิธีการฝึกอบรม	ความสอดคล้อง				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
- ความร่างกาย - ความสติปัญญา - ความภาษา - ความอารมณ์ - ความสังคม - ความบุคลิกภาพ - ความจริยธรรม	<u>ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม</u>					
1. การส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความร่างกาย สติปัญญา ภาษา สังคม อารมณ์ที่พึงปรารถนา - การส่งเสริมบุคลิกภาพที่ดี ได้แก่ ความมีระเบียบวินัย การรับผิดชอบ การพึ่งตนเอง - การส่งเสริมจริยธรรม คือ การที่พ่อแม่ทำตนเป็นแบบที่ดี การลงโทษและการใหรางวัล	1. บรรยายประกอบกับผู้เข้ารับการอบรม 2. จัดกลุ่มอภิปราย 3. จัดแสดงบทบาทสมมติ <u>ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม</u>					
1. ของเล่นสำหรับเด็กในแต่ละวัย - ประโยชน์ของการเล่น - วิธีการสร้างของเล่นอย่างง่าย - การเล่นของเล่นเพื่อให้ส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ 2. เพลงและนิทานสำหรับเด็ก	1. บรรยายประกอบกับผู้เข้ารับการอบรม 2. สาธิตวิธีสร้างของเล่นจากวัสดุเหลือใช้ 3. แสดงตัวอย่างของเล่นที่มีประโยชน์ต่อพัฒนาการแต่ละด้าน 4. เพลงและนิทานสำหรับเด็กมาให้ทุกคน <u>ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม</u>					

เนื้อหาการฝึกอบรม	กิจกรรมและวิธีการฝึกอบรม	ความสอดคล้อง				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ข้อพึงปฏิบัติในการอาบน้ำ ทารกและเด็กเล็ก 2. การรักษาความสะอาด อวัยวะต่าง ๆ ไต แขน ขา หู จมูก เล็บ ผผ อวัยวะข้บดาย 3. การรักษาความสะอาด ของเสื้อผ้าและเครื่องนอน ของทารกและเด็กเล็ก	1. บรรยายประกอบค้มผู้เข้ารับการ อบรม 2. อธิบายแผนภาพประกอบการสำธิต ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....					

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

ตอนที่ 3.3 แบบประเมินความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม กับ การประเมินผล
ผู้เข้ารับการอบรม

คำชี้แจง ขอให้ท่านพิจารณาประเมินว่า การประเมินผลผู้เข้ารับการอบรมในแต่ละ
ช่องมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้มากน้อยประการใด (กล่าวคือเมื่อใช้วิธี
การประเมินผลแล้วสามารถบอกได้ว่าผู้เข้ารับการอบรมบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่) และ
ท่านมีข้อเสนอแนะที่จะปรับปรุง เพิ่มเติม หรือลด วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรมอย่างไร
กรุณาเสนอแนะไว้โดยใช้จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมเป็นหลักในการกำหนดวิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม	ความสอดคล้อง				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
1. บอกผลดีของการไ้ใหม่ แม่ได้ตามหลักโภชนาการ	1. สัมภาษณ์ความรู้ความเข้าใจหลังการอบรม เป็นรายบุคคล <u>ขอเสนอแนะเพิ่มเติม.....</u>					
2. อธิบายวิธีการไ้ใหม่ แมตามหลักสุรอนามัยได้	2. ผู้เข้ารับการอบรมสาธิตวิธีการไ้ใหม่เป็น รายบุคคลพร้อมอธิบาย <u>ขอเสนอแนะเพิ่มเติม.....</u>					
3. จำแนกและแบ่งชนิด ของนมผสมประเภทต่าง ๆ ได้	3. ทดสอบผู้เข้าอบรมจำแนกชนิดและประเภทของ นมจากที่ได้นำมาแสดง <u>ขอเสนอแนะเพิ่มเติม.....</u>					
4. บอกสัดส่วนและวิธีการ ของการไ้ใหม่ผสมแก๊ททารก ในแต่ละวัยได้ถูกต้อง	4. สัมภาษณ์ความรู้ความเข้าใจหลังการอบรม เป็นรายบุคคล <u>ขอเสนอแนะเพิ่มเติม.....</u>					

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม	ความสอดคล้อง				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
5. บอกสารอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายและยกตัวอย่างชนิดของอาหารได้	5. - สัมภาษณ์ความรู้ความเข้าใจหลังการอบรมเป็นรายบุคคล - ใหญ่เขาอบรมจัดแสดงตัวอย่างชนิดของอาหาร <u>ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม</u>					
6. บอกชนิดของอาหารเสริมที่เหมาะสมสำหรับเด็กแต่ละวัยได้	6. - สัมภาษณ์ความรู้ความเข้าใจหลังการอบรมเป็นรายบุคคล - สังเกตจากการเข้าร่วมกิจกรรม <u>ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม</u>					
7. อธิบายตารางบันทึกการปลูกฝีและฉีดยาป้องกันโรคเด็กแต่ละวัยได้ถูกต้อง	7. ใหญ่เขาอบรมอธิบายตารางบันทึกการป้องกันโรคเด็กแต่ละวัยเป็นรายบุคคล <u>ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม</u>					
8. บอกวิธีการเบื้องต้นของการป้องกันและแก้ไขโรคฟันได้	8. สัมภาษณ์ความรู้ความเข้าใจหลังการอบรมเป็นรายบุคคล <u>ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม</u>					
9. อธิบายลำดับขั้นของการพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็กตั้งแต่แรกเกิด-5 ปีได้	9. สัมภาษณ์ความรู้ความเข้าใจหลังการอบรมเป็นรายบุคคล <u>ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม</u>					
10. อธิบายสิ่งและวิธีการส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ได้	10. ประเมินจากการอธิบายและการตอบข้อซักถามในขณะจัดกลุ่มอภิปราย <u>ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม</u>					

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม	ความสอดคล้อง				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
11. สร้างอุปกรณ์ช่วยส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็กได้ 1 ชิ้น	1. ประเมินจากอุปกรณ์ที่ผู้เข้ารับการอบรมสร้างขึ้น ขอเสนอแนะเพิ่มเติม.....					
12. บอกลักษณะการบริโภคนิสัยที่ดีสำหรับเด็กเล็กได้	12. ให้ผู้เข้ารับการอบรมบอกและอธิบายจากตัวอย่างที่นำมาแสดง ขอเสนอแนะเพิ่มเติม.....					
13. อธิบายวิธีการทำความสะอาดอาหารและเด็กเล็กได้ถูกต้องตามหลักสุขอนามัย	13. ประเมินจากการสาธิตและอธิบายของผู้เข้ารับการอบรม ขอเสนอแนะเพิ่มเติม.....					

ขอเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

ภาคผนวก ก.

ค่าความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบของหลักสูตร

ตาราง 3 ค่าความสอดคล้องระหว่างสภาพปัญหาและความจำเป็น กับ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

สภาพปัญหาและความจำเป็น	จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
ข้อที่ 1	4.17
ข้อที่ 2	4.00

ตาราง 4 ค่าความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายของหลักสูตร กับ จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม
ของหน่วยโภชนาการ

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
ข้อที่ 1	4.50
ข้อที่ 2	4.50
ข้อที่ 3	3.71
ข้อที่ 4	3.71
ข้อที่ 5	4.43
ข้อที่ 6	4.43

ตาราง 5 ค่าความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายของหลักสูตร กับ จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม
ของหน่วยการสร้างภูมิคุ้มกันโรคเด็ก

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
ข้อที่ 1	4.00
ข้อที่ 2	4.28

ตาราง 6 ค่าความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายของหลักสูตร กับ จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม
ของหน่วยการพัฒนาการและการส่งเสริมพัฒนาการของทารกและเด็กเล็ก

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
ข้อที่ 1	3.92
ข้อที่ 2	4.00
ข้อที่ 3	3.84

ตาราง 7 ค่าความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายของหลักสูตร กับ จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม
ของหน่วยข้อพึงปฏิบัติอื่น ๆ

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
ข้อที่ 1	4.58
ข้อที่ 2	4.41

ตาราง 8 ค่าความสอดคล้องระหว่าง จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม กับ เนื้อหาการฝึกอบรม

จุดมุ่งหมายเชิง พฤติกรรม	เนื้อหาการฝึกอบรม						
	เนื้อหา 1	เนื้อหา 2	เนื้อหา 3	เนื้อหา 4	เนื้อหา 5	เนื้อหา 6	เนื้อหา 7
ข้อที่ 1	4.57	4.35					
ข้อที่ 2	4.50	4.43	4.43				
ข้อที่ 3	4.38	4.38					
ข้อที่ 4	4.61	4.53	4.61				
ข้อที่ 5	4.57	4.50	4.35	4.35			
ข้อที่ 6	4.57	4.71	4.50				
ข้อที่ 7	4.50	4.43					
ข้อที่ 8	4.71	4.71	4.71				
ข้อที่ 9	4.53	4.53	4.23	4.23	4.23	4.23	4.29
ข้อที่ 10	4.23	4.23	4.23	4.23	4.23	4.23	4.23
ข้อที่ 11	4.14	4.21	4.04	4.00			
ข้อที่ 12	4.43	4.57	4.35				
ข้อที่ 13	4.61	4.61	4.61				

ตาราง 9 ค่าความสอดคล้องระหว่าง เนื้อหาการฝึกอบรม กับ กิจกรรมและวิธีการอบรม

เนื้อหาการฝึกอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม			
	วิธีที่ 1	วิธีที่ 2	วิธีที่ 3	วิธีที่ 4
ข้อที่ 1	4.00	4.30	4.00	
ข้อที่ 2	4.00	4.50		
ข้อที่ 3	4.00	4.40	4.10	
ข้อที่ 4	4.10	4.20	4.60	
ข้อที่ 5	3.80	4.40		
ข้อที่ 6	3.90	4.60		
ข้อที่ 7	3.89	4.56		
ข้อที่ 8	4.00	4.33		
ข้อที่ 9	4.10	4.70		
ข้อที่ 10	3.90	4.60	4.40	
ข้อที่ 11	4.00	4.30	4.00	
ข้อที่ 12	3.80	4.60	4.40	4.30
ข้อที่ 13	4.00	4.40		

ตาราง 10 ค่าความสอดคล้องระหว่าง จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม กับ วิธีการประเมินผล
ผู้เข้ารับการอบรม

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม	วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม	
	วิธีการที่ 1	วิธีการที่ 2
ข้อที่ 1	4.30	
ข้อที่ 2	4.44	
ข้อที่ 3	4.30	
ข้อที่ 4	4.20	
ข้อที่ 5	4.30	4.30
ข้อที่ 6	4.20	4.00
ข้อที่ 7	4.10	
ข้อที่ 8	4.22	
ข้อที่ 9	4.30	
ข้อที่ 10	4.20	
ข้อที่ 11	4.40	
ข้อที่ 12	4.10	
ข้อที่ 13	4.50	

ภาคผนวก ง.

คู่มือผู้ทำการอบรม

"การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน สำหรับพ่อแม่

ในชุมชนเกษตรกรรมชนบท"

การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน

สำหรับพ่อแม่

ในชุมชนเกษตรกรรมชนบท

สภาพปัญหาและความจำเป็น

1. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 มุ่งเน้นในการปรับปรุงคุณภาพของการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน ในด้านของสุขภาพอนามัย สติปัญญา โภชนาการ และจริยธรรม
2. พ่อแม่ของเด็กวัยก่อนเรียนในชุมชนเกษตรกรรมชนบทยังขาดความรู้ หรือมีความรู้ที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน

จุดมุ่งหมายทั่วไปของการอบรม

1. เพื่อให้ความรู้และคำแนะนำเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน แก่พ่อแม่ในชุมชนเกษตรกรรมชนบท ในด้านต่าง ๆ คือ ด้านโภชนาการ ด้านการป้องกันและรักษาสุขภาพอนามัย และด้านการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กเล็ก
2. เพื่อกระตุ้นให้พ่อแม่ตระหนักถึงความสำคัญของบทบาทที่ตนพึงมีในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อลูกวัยก่อนเรียน อันเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างคุณภาพประชากรให้แก่ประเทศ
3. เพื่อสนองนโยบายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 ซึ่งเน้นถึงการปรับปรุงการจกการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน

หน่วยของการอบรม

การอบรมนี้แบ่งเป็น 3 หน่วยการอบรม คือ

1. หน่วยโภชนาการ
2. หน่วยการป้องกันและการรักษาสุขภาพอนามัย
3. หน่วยการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กเล็ก

คำอธิบายเกี่ยวกับภาพหมายเลข 000

ภาพหมายเลข 000 เป็นภาพที่แจ่มชัดสำหรับผู้เข้ารับการอบรม เพื่อชี้แจงเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการอบรม ดังนี้ คือ

ในการอบรมเกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูกวัยก่อนเรียนในครั้งนี มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้พ่อแม่ทุกคนมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูกให้เจริญเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ ซึ่งการที่เด็กจะเป็นผู้ใหญ่ที่ดีของชาติในอนาคตนั้น จำเป็นจะต้องได้รับการเลี้ยงดูที่ถูกต้องมาตั้งแต่เด็ก ได้แก่ การได้อิ่มอาหารที่มีประโยชน์ การได้อิ่มนมแม่เมื่อเป็นทารก การได้อิ่มอาหารที่มีประโยชน์ตลอดร่างกายและสมอง การได้รับการดูแลเอาใจใส่เกี่ยวกับการขับถ่าย การทำความสะอาดร่างกาย การหลับนอน การเล่น การดูแลรักษาและป้องกันโรคภัยไข้เจ็บของเด็ก การได้รับการอบรมสั่งสอนให้ประพฤติดี การมีพ่อแม่เป็นแบบอย่างที่ดี รวมทั้งการได้รับความอบอุ่นจากครอบครัว สิ่งดังกล่าวเหล่านี้ หากเด็กได้รับมาตั้งแต่ในวัยก่อนเรียนจะมีผลทำให้เด็กเป็นประชากรที่มีคุณภาพของชาติในอนาคตได้

หน่วยโภชนาการ

ปัญหาทางดานโภชนาการและบริโภคนิสัย

1. หญิงมีครรภ์และหญิงที่ให้นมลูกในชนบท ขาดควมบำรุงร่างกายที่ถูกคองตามหลักโภชนาการ และมีการบริโภคอาหารที่ให้โทษต่อร่างกาย
2. ในรายที่แม่ให้ลูกกินนมตนเอง แม่ส่วนใหญ่จะทิ้งนมเหลืองซึ่งเป็นนมที่มีประโยชน์
3. ในรายที่แม่ให้ลูกกินนมผสม แม่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการให้นมผสม ทำให้การปฏิบัติตนในการให้นมผสมแก่ทารกไม่ถูกต้อง
4. เด็กวัยก่อนเรียนไม่ได้ได้รับการประเภทที่ให้โปรตีนและแคลอรีเท่าที่ควร ทั้งยังขาดการส่งเสริมให้กินอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย
5. พ่อแม่ขาดความรู้ความเข้าใจการให้อาหารเสริม โดยมีการให้อาหารเสริมนมแก่ทารก เร็วกว่าวัยที่สมควร
6. พ่อแม่ละเลยในการรักษาความสะอาดของขวดนมสำหรับทารก ความสะอาดในการปรุงอาหาร และความสะอาดในการให้อาหารแก่เด็กวัยก่อนเรียน

จุดมุ่งหมายของการอบรม

1. เพื่อให้ผู้เขารับการอบรมมองเห็นถึงความสำคัญของอาหารที่บริโภค
2. ส่งเสริมให้ผู้เขารับการอบรมมีความรู้เกี่ยวกับอาหารที่เหมาะสมสำหรับหญิงมีครรภ์ หญิงที่ให้นมลูก และการให้อาหารที่มีประโยชน์แก่ร่างกายและสมองของทารกและเด็กเล็ก
3. ส่งเสริมให้ผู้เขารับการอบรมมีความรู้ดานการให้อาหารเสริมแก่ทารก โดยเฉพาะระยะเวลาในการเริ่มให้อาหารเสริม คุณภาพและปริมาณของอาหารที่ควรให้แก่ทารกและเด็กเล็ก ในแต่ละวัน
4. เพื่อให้ผู้เขารับการอบรมสนใจในการรักษาความสะอาด ในดานของการปรุงอาหาร ภาชนะที่ให้อาหารเด็ก และการให้อาหารแก่ทารกและเด็กเล็ก

หัวข้อในการอบรม

1. ความสำคัญของอาหาร
2. อาหารสำหรับหญิงมีครรภ์และหญิงที่ให้นมลูก
3. นมแม่...อาหารสำหรับทารก

4. นมผสม...ใช้กรดที่แม่ให้นมตนเองไม่ได้
5. อาหารเสริมนมและอาหารเสริมระหว่างมื้อ
6. อาหารที่บำรุงสมองและร่างกาย และอาหารที่ให้โทษต่อสมองและร่างกายของเด็กเล็ก
7. การปรุงอาหารและการให้อาหารแก่ทารกและเด็กเล็ก

การดำเนินการอบรม

1. เรื่อง "ความสำคัญของอาหาร"

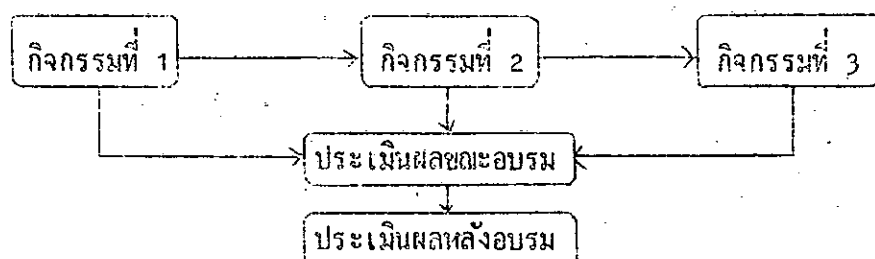
1.1 จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

1.1.1 แสดงหรือบอกผลเสียของการขาดอาหาร และการกินอาหารที่
ให้โทษต่อร่างกายได้ถูกต้อง

1.1.2 แสดงหรือบอกผลดีของการกินอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย
ได้ถูกต้อง

หัวข้อของเนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม
1. อาหารคือตัวเรา 2. ผลเสียของการขาด อาหารและการกินอาหาร ที่ให้โทษแก่ร่างกาย 3. ผลดีของการกินอาหาร ที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย	1. แสดงภาพพลิก "อาหารคือตัว เรา" เพื่อสนทนาและอภิปราย 2. แสดงภาพเด็กที่สมบูรณ์และเด็ก ที่เป็นโรคขาดอาหาร เพื่อสนทนา และอภิปราย 3. อภิปรายและสอบถามผู้เข้ารับ อบรมเกี่ยวกับภาพที่นำมาแสดง และเนื้อหาทั้งหมดในการสนทนา	1. ประเมินจากการร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมสนทนา 2. ทดสอบผู้เข้ารับการอบรมในส่วน ที่ยังไม่ได้ประเมินในขณะทำการ อบรมด้วยวิธีสัมภาษณ์ 3. ติดตามผลหลังการอบรม

1.2 ขั้นตอนการดำเนินการ

1.2.1 กิจกรรมที่ 1

ผู้อบรมเสนอภาพพลิก"อาหารคือตัวเรา" และอธิบายเกี่ยวโยงให้เห็นว่า อาหารที่กินเข้าไปนั้นจะถูกเปลี่ยนไปเป็น เนื้อ หนัง กระดูก โลหิต และส่วนอื่น ๆ ของร่างกาย เช่น เด็กกินนม ในนมมีสิ่งที่ร่างกายต้องการ เพื่อนำไปสร้างเป็นกระดูกและเนื้อหนังของเด็ก เพราะฉะนั้นนมที่เด็กกินเข้าไปก็จะไปเป็นตัวเด็กนั่นเอง จึงอาจจะพูดได้ว่า อาหารคือตัวเรา ซึ่งอาหารจะมีประโยชน์ต่อร่างกาย ดังนี้ คือ

- (1) อาหารทำให้ร่างกายเจริญเติบโต
- (2) อาหารช่วยซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอของร่างกาย
- (3) อาหารจะให้พลังงาน จะทำให้คนเรามีแรงในการทำงาน
- (4) อาหารช่วยให้อวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายทำหน้าที่ได้ปกติ เช่น การเต้นของหัวใจ กระเพาะหรือลำไส้ย่อยอาหารตามปกติได้ เพราะได้รับอาหารเข้าไปช่วยในการทำงาน ซึ่งโดยสรุปแล้ว อาหารจะช่วยให้คนเรามีชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข

เด็กเป็นอนาคตของครอบครัวและของชาติ ทั่วโลกต่างให้ความสำคัญแก่เด็กปรารถนาที่จะให้เด็กของตนเป็นเด็กดี ซึ่งเด็กดีนั้นจะต้องดีทั้งร่างกายและจิตใจ คือมีร่างกายแข็งแรง มีสติปัญญาดี มีนิสัยดี มีศีลธรรมและทำประโยชน์ให้สังคม การเลี้ยงเด็กให้ดี ควรเลี้ยงด้วยอาหารที่ดีเหมาะสมและมีประโยชน์อย่างเพียงพอและพอดีสำหรับร่างกายของเด็กแต่ละวัย เพราะเมื่อคนเรากินอาหารที่ถูกต้องเพียงพอ จะทำให้สุขภาพของร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง ไม่เจ็บไข้ ทำงานได้ดี มีรายได้สูง ผลที่ตามมาก็คือ ความเป็นอยู่ที่ดีและมีความสุข

สิ่งที่เราเรียกว่าอาหารนั้น จะต้องเป็นสิ่งที่กินได้โดยไม่เกิดโทษต่อร่างกาย แต่จะช่วยให้ร่างกายเติบโต มีพลังงาน ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายทำงานเป็นปกติ อาหารจะช่วยซ่อมแซมร่างกายส่วนที่ทรุดโทรมสึกหรอ และอาหารบางชนิดจะช่วยให้การต้านทานโรคภัยไข้เจ็บได้ดียิ่งขึ้น

1.2.2 กิจกรรมที่ 2

1.2.2 นำสนทนาในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่ง

"ท่านมองเห็นถึงประโยชน์ของอาหารในค่านิยมมากที่สุด"

"ท่านคิดว่าเด็กที่ขาดอาหารจะมีอาหารอะไรบ้าง"

"หากคนเราได้อาหารไม่เต็มที จะเป็นอย่างไร"

1.2.3 กิจกรรมที่ 3

ผู้อบรมแสดงภาพเด็กที่สมบูรณ์อันเนื่องมาจากการได้รับอาหารที่เพียงพอ กับภาพเด็กที่เป็นโรคขาดอาหาร เพื่อสนทนาเกี่ยวกับการที่เด็กไม่ได้รับอาหารเพียงพอจะมีผลอย่างไร และสรุปหลังการสนทนาว่า หากในวัยเด็กเล็ก เด็กไม่ได้รับอาหารที่มีประโยชน์ จะมีผลให้เด็กไม่แข็งแรง สมองไม่ดี และขาดปัญญาในการศึกษาหาความรู้และการประกอบอาชีพ เพราะในวัยเด็กเล็กนี้เป็นช่วงที่ร่างกายและสมองของเด็กกำลังเติบโต โดยเฉพาะสมองของคนเราจะมี การเจริญเติบโตอยู่ในช่วง 5 ปีแรกเกิด จากภาพเด็กที่เป็นโรคขาดอาหารที่นำมาแสดงนี้จะเห็นว่าเด็กเหล่านี้ ไม่มีโอกาสที่จะเติบโตแข็งแรงและมีสมองที่ไม่ดี เพราะไม่ได้รับการเอาใจใส่ในการให้อาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่า อาหารที่มีคุณค่าและดีที่สุดสำหรับทารกแรกเกิด คือ นมแม่ และอาหารที่เด็กเล็กควรได้รับ คือ อาหารพวกถั่วเหลือง เนื้อสัตว์ ผัก ธัญพืช และผลไม้ ซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องของนมแม่ และอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายจะเสนอรายละเอียดในการอบรมเรื่อง "นมแม่" และ เรื่อง "อาหารที่มีประโยชน์" ต่อไป

1.3 อุปกรณ์

1.3.1 เอกสารหมายเลข 101 คือ ภาพพลิก "อาหารคือตัวเรา" ของกองโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ประกอบการอบรมกิจกรรมที่ 1

1.3.2 เอกสารหมายเลข 102 คือ ภาพเด็กที่สมบูรณ์ และภาพเด็กที่เป็นโรคขาดอาหาร ซึ่งเป็นภาพเผยแพร่ในปีเด็กสากล ปี 2522 ของสมาคมโภชนาการ กรมอนามัย และสถาบันวิจัยโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล ประกอบการอบรมกิจกรรมที่ 3

1.3.3 เพลง "อาหาร" ซึ่งเปิดในระหว่างช่วงพักการอบรม มีเนื้อเพลง ดังนี้

"เพลง "อาหาร"

กินอาหารที่มีประโยชน์
ชีวิตเรานี้ มีราคา

งดอาหารที่ให้โทษกันเถิดหนา
บำรุงรักษาให้สควั่นแข็งแรง
(ซ้ำ 2 ครั้ง)

1.4 การประเมินผล

1.4.1 สอบถามถึงผลเสียของการขาดอาหาร และการรับประทานอาหารที่ให้โทษแก่ร่างกาย และสอบถามถึงผลดีของการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ โดยการสอบถามผู้เข้าอบรมในขณะที่ทำการอบรมและการสนทนา รวมทั้งการสอบถามเป็นรายบุคคลหลังการอบรม (โดยสอบถามในส่วนที่ยังไม่ได้ประเมิน)

1.4.2 ติดตามผลการบริโภคอาหารและการปรุงอาหารให้ถูกบริโภค

1.5 หนังสืออ่านประกอบ

หนังสือ คู่มือสอนแม่ หน้า 3 - 4 และหนังสือ คู่มือโภชนาการ เกษตร และ
อนามย์ หน้า 1 - 12 ของกองโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

2. เรื่อง "อาหารสำหรับหญิงมีครรภ์และหญิงที่ให้นมลูก"

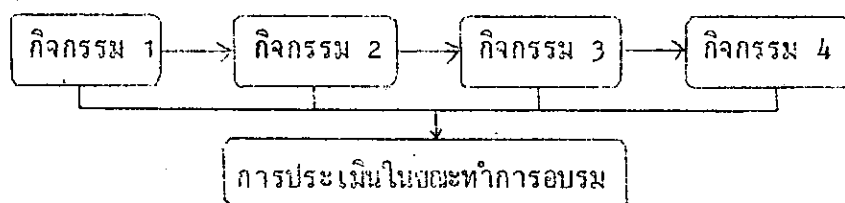
2.1 จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

แสดงและบอกถึงอาหารที่หญิงมีครรภ์และหญิงที่ให้นมลูกควรรับประทาน หรือควร
งดให้ลูกต้อง

หัวข้อของเนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	วิธีการประเมินผู้เข้าอบรม
1. อาหารที่หญิงมีครรภ์และหญิงให้นมลูกต้องกิน (โดยเลือกแนะนำจากอาหารที่มีในท้องถิ่น)	1. เสนอหัวข้อให้ผู้เข้ารับการอบรมร่วมแสดงความคิดเห็น	1. ประเมินจากการร่วมแสดงความคิดเห็นและจัดแบ่งอาหารที่นำมาแสดง
2. อาหารที่ควรงดในขณะมีครรภ์และในช่วงที่ลูกยังไม่หย่านม (รวมทั้งยาและเครื่องดื่มบางชนิดด้วย)	2. แสดงอาหารจริง (ที่มีอยู่ในท้องถิ่น) ให้ผู้เข้าอบรมร่วมกันแบ่งอาหารที่มีประโยชน์และให้โทษโดยผู้อบรมเป็นผู้แนะนำและชี้แจงในภายหลัง	2. ให้ผู้เข้ารับการอบรมแบ่งกลุ่มจัดอาหารที่มีประโยชน์และให้โทษจากอาหารที่นำมาแสดงและให้ผู้เข้ารับการอบรมนำมารับประทานเอง โดยให้แต่ละคนจัดอาหารที่เหมาะสม สำหรับหญิงมีครรภ์และหญิงที่ให้นมลูกมารับประทาน

2.2 ขั้นตอนการดำเนินการ

ก่อนการดำเนินการให้ผู้เข้าอบรมนำอาหารสำหรับตนเองมารับประทานด้วย

2.2.1 กิจกรรมที่ 1

ผู้อบรมเสนอหัวข้อสนทนา เรื่อง "หญิงมีครรภ์และหญิงให้นมลูกควรกินอาหารประเภทใด" และ "ขณะมีครรภ์และให้นมลูกควรงดอาหารประเภทใด" เพราะเหตุใด
นำความคิดเห็นของทุกคนมาสรุปอีกครั้ง

2.2.2 กิจกรรมที่ 2

นำตัวอย่างอาหารจริง (ที่มีอยู่ในท้องถิ่น) มาให้ผู้เข้ารับการอบรม
เลือกว่าอาหารชนิดใดเหมาะสำหรับหญิงมีครรภ์และหญิงให้นมลูก และอาหารชนิดใดควร
ให้ผู้เข้ารับการอบรมร่วมกันบอกว่าอาหารที่แต่ละคนนำมาเหมาะสม
สำหรับหญิงมีครรภ์หรือให้นมลูกหรือไม่อย่างไร

2.2.3 กิจกรรมที่ 3

แจกภาพหมายเลข 103 ให้แก่ผู้เข้ารับการอบรม เป็นภาพแสดงอาหาร
ที่หญิงมีครรภ์และหญิงให้นมลูกควรกิน และอาหารที่ควรงดเพื่อนำสนทนาและอภิปราย

เนื้อหาของภาพหมายเลข 103

- หญิงมีครรภ์และหญิงให้นมลูก มีความต้องการอาหารประเภทที่ให้
วิตามินและแร่ธาตุต่าง ๆ เพิ่มขึ้นกว่าหญิงปกติ ผู้หญิงมีครรภ์ทั่วไปเมื่อเลยระยะแพ้ท้อง คือประมาณ
4 เดือน แล้วจะรับประทานอาหารได้มากขึ้น จึงควรที่จะเลือกรับประทานอาหารที่เหมาะสม เพื่อ
ให้ร่างกายของตนและลูกในครรภ์ได้รับอาหารที่มีประโยชน์เต็มที่ และในเวลาเดียวกันก็ต้องระวัง
ไม่ให้น้ำหนักตัวเพิ่มมากเกินไป ซึ่งไม่ควรเพิ่มเกิน 10 กิโลกรัม เพราะถ้าน้ำหนักเพิ่มเกินกว่านี้แล้ว
หลังคลอดอาจจะมีปัญหาเรื่องรูปร่างที่ผิดไปจากเดิม และถ้าน้ำหนักเพิ่มมากเกินไปยังอาจเป็น
โอกาสให้มีโรคแทรกซ้อนระหว่างตั้งครรภ์และระหว่างคลอดอีกด้วย

- การรับประทานอาหารของหญิงมีครรภ์และหญิงให้นมลูกควรมีหลักดังนี้

(1) อาหารประเภทแป้งและน้ำตาลเช่นข้าว ขนมจีน กวยเตี๋ยว และ
ขนมหวานต่าง ๆ ให้รับประทานในปริมาณเท่ากับก่อนตั้งครรภ์ ไม่ควรรับประทานเพิ่ม

(2) อาหารประเภทเนื้อสัตว์ นม ไข่ ผัก และ ผลไม้ ควรรับประทาน
เพิ่มมากขึ้น

(3) อาหารประเภทไขมัน น้ำมันสัตว์ หรือน้ำมันพืช ควรลดลง

(4) วิตามินและอาหารที่ควรกินเพิ่มในช่วงนี้ คือ อาหารที่ให้ธาตุเหล็ก ไขมัน คาร์โบไฮเดรต และอาหารที่บำรุงฟันและกระดูกได้แก่ ผลไม้รสเปรี้ยว และอาหารทะเล

- การอดหรือการงดอาหารที่มีประโยชน์ในระยะตั้งครรภ์และช่วงที่ลูกยังไม่หย่านม จะมีผลเสียต่อร่างกายและต่อสุขภาพของแม่และลูก

- ในช่วงระยะเวลาเหล่านี้ควรงดอาหารที่ให้โทษต่อร่างกายแม่และลูก ได้แก่ กาแฟ ชา เหล้า บุหรี่ ยาแก้ปวด และยาระงับประสาทต่าง ๆ อาหารที่มีรสเผ็ดจัด อาหารดิบ หรืออาหารหมักดอง รวมทั้งปลาร้าซึ่งจะทำให้เป็นโรคเห็บซาในแม่และเด็กได้

2.2.4 กิจกรรมที่ 4

ผู้อบรมสรุปความกึกเห็นทั้งหมดและเสริมในเรื่องที่ยังมีข้อสงสัย

2.3 อุปกรณ

2.3.1 ตัวอย่างอาหารจริงที่มีอยู่ในท้องถิ่น โดยเลือกอาหารประเภทต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับหญิงมีครรภ์และหญิงให้นมลูก และอาหารต่าง ๆ ที่ควรงด ประกอบการอบรมในกิจกรรมที่ 2

2.3.2 เอกสารภาพหมายเลข 103 แสดงอาหารที่ควรกินและอาหารที่ควรงด สำหรับหญิงมีครรภ์และหญิงให้นมลูก เพื่อแจกผู้เข้ารับการอบรมให้ดูภาพประกอบการอบรมในกิจกรรมที่ 3

2.4 การประเมินผล

2.4.1 ประเมินจากการให้ผู้เข้ารับการอบรมแบ่งอาหารที่นำมาแสดง และอาหารที่ผู้เข้าอบรมนำว่า อาหารแบบใดที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมกับหญิงมีครรภ์และหญิงให้นมลูก

2.4.2 สังเกตผู้เข้ารับการอบรม ในขณะร่วมสนทนาและร่วมอภิปรายในระหว่างการอบรม

2.5 หนังสืออ่านประกอบ

2.5.1 หนังสือ คุยกับหมอเรื่องลูก ของแพทย์หญิงจวีดิษฐ์ จุฑานนท์ และคณะ 2524 หน้า 17 - 18

2.5.2 หนังสือ คู่มือสอนแม่ ของกองโภชนาการ กระทรวงสาธารณสุข หน้า 8 - 10

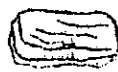
๑ ต้องการอะไรคะ

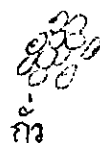
ปลาน้ำจืด
ปลาทะเล

ข้าว

หมู
ไก่

ไข่
ผัก

น้ำ

กะทิ

น้ำส้ม
พริก

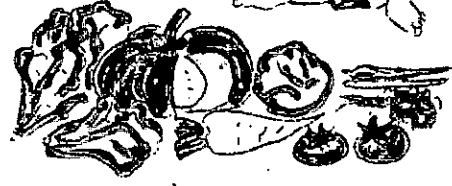
เนื้อหมู

ข้าว

ข้าวโพด

ผักสด

ผลไม้

๒ ของตอแหลมคะ

เหล้า

บุหรี่

ยานอนหลับ
ยาแก้ปวด

อาหารเม็ดจัด
อาหารใส่ผงชูรส

ปลาร้าสด
ของหมักดอง

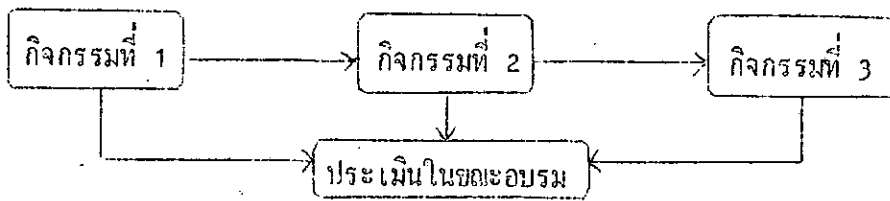
3. เรื่อง "นมแม่...อาหารสำหรับทารก"

3.1 จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

- 3.1.1 แสดงหรือบอกถึงความสำคัญของการให้นมแม่ในด้านต่าง ๆ ได้ถูกต้อง
- 3.1.2 แสดงการให้นมแก่ลูกได้ถูกต้องตามหลักสุขอนามัย
- 3.1.3 แสดงหรือบอกข้อขัดข้องที่แม่ไม่ควรให้นมลูกได้ถูกต้อง

หัวข้อและเนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	วิธีการประเมินผู้เข้าอบรม
1. อาหารของทารกคือนมแม่	1. เสนอหัวข้อเพื่อสนทนาถึงผลดีของการให้นมแม่และเหตุผลที่แต่ละคนให้นมตนเองแก่ลูก	1. ประเมินจากการร่วมสนทนาและอภิปราย
2. ผลดีของการให้นมแม่ในด้านผลดีสำหรับแม่ สำหรับลูก และสำหรับครอบครัว	2. ร่วมกันอภิปรายถึงเหตุผลที่แต่ละคนเสนอมา	2. ให้ผู้เข้าอบรมจกกลุ่มปฏิบัติไปพร้อมกับการสาธิตของผู้อบรมและให้ผลัดกันวิจารณ์ว่าแต่ละคนปฏิบัติได้ถูกต้องหรือไม่อย่างไร
3. ข้อปฏิบัติในการให้นมแม่	3. เสนอภาพตามลำดับเรื่องและสนทนาซักถามถึงความคิดเห็นที่แต่ละคนเสนอมา	3. ทดสอบในระหว่างทำการอบรมในแต่ละเรื่องด้วยวิธีการสัมภาษณ์
4. ข้อขัดข้องที่แม่ไม่ควรให้นมตนเองแก่ลูก	4. สาธิตข้อปฏิบัติในการให้นมแม่และให้ปฏิบัติไปพร้อมกันโดยร่วมกันวิจารณ์ว่าควรทำอย่างไรจึงจะเหมาะสมที่สุด	

3.2 ขั้นตอนการดำเนินการ

3.2.1 กิจกรรมที่ 1

ผู้อบรมเสนอหัวข้อการสนทนา เรื่อง "ผลดีของการให้นมแก่ทารก" และร่วมกันสรุปเนื้อหาการสนทนาประกอบการให้ภาพพลิก หมายเลข 104 ซึ่งแสดงผลดีของการให้นมแม่ และภาพพลิก หมายเลข 105 แสดงภาพนมแม่มีความสำคัญสำหรับทารก

แจกเอกสารสารภาพ หมายเลข 106 เป็นภาพแสดงผลดีของการให้นมแม่แจกแก่ผู้เข้าอบรมประกอบการสรุปข้อสนทนา

เนื้อหาในกิจกรรมนี้ ถือ นมสำหรับใช้เลี้ยงทารกมี 2 ชนิด คือ นมคน และนมวัว ซึ่งนมคนหรือนมแม่นี้ถือว่าเป็นนมที่ดีและเหมาะสมสำหรับการใช้เลี้ยงทารก การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จะทำให้เกิดประโยชน์และผลดีต่อทั้งตัวแม่ เกิดผลดีต่อลูก และต่อครอบครัว คือ

(1) นมแม่สะอาด สะดวกและปลอดภัย แม่สามารถให้นมลูกได้ตลอดเวลา โดยไม่ต้องเสียเวลาในการเตรียมผสมนมหรือล้างขวด และนมแมยังมีอุณหภูมิที่เหมาะสมให้ลูกกินได้ทันที

(2) นมแม่มีกุณภาพและสารอาหารครบถ้วนตามที่เด็กต้องการ ทำให้ลูกแข็งแรงและสร้างภูมิคุ้มกันโรคให้ลูกได้

(3) ก่อให้เกิดผลดีแก่แม่ในด้านช่วยกระตุ้นให้ลูกเข้าอู่เร็ว เท่ากับเป็นการรักษารูปร่างแม่ไปในตัว

(4) มีผลดีทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูก ทำให้แม่ได้มีโอกาสสังเกตลูกอย่างใกล้ชิด สร้างความผูกพันระหว่างแม่กับลูก

(5) มีผลดีต่อครอบครัว ในด้านการประหยัดเศรษฐกิจของครอบครัว ไม่ต้องเสียเงินในการซื้อหานม ทั้งยังเป็นการคุมกำเนิดไปในตัวด้วย

นอกจากนี้ เด็กที่กินนมแม่จะป้องกันการเหว่นมหรืออาเจียนน้อยกว่าเด็กที่กิน

นมขวดด้วย

ในการให้นมแม่ ควรเริ่มให้ตั้งแต่ในระยะ 1 - 2 วันหลังคลอด ถึงแม้จะยังไม่มียานมออกก็ตาม เพราะการที่เด็กถูกนมจะเป็นการกระตุ้นให้น้ำนมแม่ไหลเร็ว น้ำนมจะมาอย่างช้าในวันที่ 3 หลังคลอด และเมื่อน้ำนมมาในวันแรก ๆ ควรให้ลูกกินนมเหลืองด้วย (ไม่ควรบีบทิ้ง) เพราะนมเหลืองเป็นน้ำนมที่มีประโยชน์มากที่สุดที่ธรรมชาติสร้างให้ทารก เพราะในขณะที่ทารกคลอดใหม่ ๆ ระบบย่อยอาหารยังไม่ทำงาน น้ำนมเหลืองจะเป็นอาหารที่ทรงคุณค่าของทารก และยังอุดมด้วยภูมิต้านทานโรคหลายชนิด ทั้งยังช่วยขับขี้เทาให้ทารกได้อีกด้วย

3.2.2 กิจกรรมที่ 2

สาธิตข้อพึงปฏิบัติในการให้นมแม่ พร้อมแจกเอกสารหมายเลข 107

ประกอบการสาธิตและการบรรยายขณะทำการสาธิต และการปฏิบัติไปพร้อมกับผู้เข้าอบรม

(1) ก่อนการให้นมทารก ล้างมือให้สะอาด (ถ้าเพิ่งกลับมาจากนอกบ้านควรอาบน้ำก่อนการให้นมทารก) ใช้ผ้าเช็ดหน้าหรือผ้าสะอาดซับน้ำสุกอุ่นเช็ดหัวนมและบริเวณลานนม

(2) ท่าที่เหมาะสมที่สุดในการให้นมทารก คือ ท่านั่งเอวมนเก้าอี้มีพนักพิงในท่าที่สบายที่สุด อุ้มทารกให้ฝ่ามือข้างใดข้างหนึ่งวางบนตักแม่ ลำตัวพาดอยู่บนท่อนแขน ศรีษะพาดอยู่ระหว่างข้อพับข้อศอกเอียงสูงให้หัวนมจรดแก้มทารก หันศรีษะทารกเข้าหาตัว มืออีกข้างหนึ่งช่วยยกเต้านมและป้อนหัวนมเข้าปากทารก และช่วยบีบน้ำนมในวันแรก ๆ ของการหัดดูดนมของทารก พยายามให้ริมฝีปากของทารกคลุมบริเวณหัวนมทั้งหมด ทารกจะออกกำลังริมฝีปากและขากรรไกรเวลาดูดนมและช่วยให้น้ำนมแม่ไหลได้มากขึ้น

การให้ทารกดูดนมสลับเต้านมในเวลาพอสมควรให้น้ำนมไหลหมดเต้าจะช่วยให้การหลั่งของน้ำนมมากขึ้นตามความต้องการของทารกที่เพิ่มขึ้น (ตามปกติทารกจะสามารถดูดนมออกจากเต้านมหนึ่งใดหมดในเวลา 10 - 15 นาที) การปล่อยให้ทารกดูดนมจากเต้านมใดเต้านมหนึ่งนานเกินไปจนน้ำนมหมดจากเต้าเป็นเวลานานจะทำให้เกิดอาการเจ็บปวดของหัวนมเป็นสาเหตุทำให้หัวนมแตกได้

(3) ให้ทารกได้เรอภายหลังการดูดนมแต่ละเต้า โดยการอุ้มทารก

หรืออุ้มแม่อกตหลังเบา ๆ หรือให้ทารกนอนคว่ำบนตัก ลูบหรือตกหลังเบา ๆ จนเรอ ในขณะที่เรอ อาจจะมีการเหว่น้ำนมบางเล็กน้อย

อาหารกหลัหรือเบือนหน้าหนีอาพพยายามบังคับให้ลูกนมคอ และไม่ จำเป็นที่จะต้องให้น้ำตามทันทีที่หิวนมเพียงแต่เช็ดริมฝีปากและบริเวณแก้มด้วยผ้าหรือสำลีสะอาดชุบน้ำสุกก็เป็นการเพียงพอ สำหรับความสะอาดภายหลังให้นม

3.2.3 กิจกรรมที่ 3

ร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับ "เหตุผลที่แม่ให้นมตนเองแก่ลูกไม่ได้" โดย ผู้อบรมสรุปเหตุผลที่ผู้เข้าอบรมเสนอมาพร้อมกันให้คำแนะนำเพิ่มเติม

ข้อขัดข้องที่แม่ไม่ควรให้นมลูก ในกรณีที่แม่มีอาการต่าง ๆ ดังนี้ คือ

(1) แม่ป่วยมีโรคติดเชื้อบางชนิด (เช่น เป็นฝี วัณโรค ไขราสาด หรือเป็นโรคอื่น ๆ ที่ต้องกินยา) เพราะโรคเหล่านี้จะติดต่อสู่เด็กในขณะที่ให้นม หรือ การกินยา ของแม่จะทำให้ยาซึมผ่านเข้ามาทางน้ำนมอันเป็นอันตรายต่อทารกได้ ซึ่งในกรณีนี้แพทย์จะแนะนำให้ ว่าจะให้ลูกคุณนมแม่ได้หรือไม่

(2) แม่ที่มีอาการผิดปกติบางราย เช่น วิกฤตหรือมีอาการทาง ประสาท

(3) แม่ที่หวั่นแค้นหรือเป็นแผล

(4) แม่ที่หวั่นแค้น หรือกลัวเข้าข้างใน (ซึ่งในกรณีนี้ควรได้รับการ แก้ไขก่อนตลอด โดยหมั่นถึงหวั่นมอยู่เสมอในขณะตั้งครรภ์)

3.3 อุปกรณ

3.3.1 เอกสารภาพหมายเลข 104 คือ ภาพพลิกแสดงผลดีของการให้นมแม่ ของภาควิชากุมารเวชศาสตร์ ศิริราชพยาบาล วาดโดย ประชุม จรรยาวัณ ประกอบการอบรม ในกิจกรรมที่ 1

3.3.2 เอกสารภาพหมายเลข 105 คือภาพพลิกชุด "อาหารทารก" ของ กองโภชนาการ กระทรวงสาธารณสุข ภาพที่ 1 - ภาพที่ 3 ประกอบการอบรมในกิจกรรมที่ 1

3.3.3 เอกสารภาพหมายเลข 106 แสดงผลดีของการให้นม นกแก่ผู้เข้า อบรมไปประกอบการสนทนาในกิจกรรมที่ 1

3.3.4 เอกสารกำหนดหมายเลข 107 แสดงวิธีการปฏิบัติในการให้นมแม่ แจก
ผู้เข้าอบรมใช้ประกอบการสาธิตในกิจกรรมที่ 2

3.4 การประเมินผล

3.4.1 ประเมินการปฏิบัติจริง ในขณะที่ทำการทดลองว่าทำได้ถูกต้องหรือไม่
ในการให้นม การให้เรอหลังการให้นม

3.4.2 สอบถามความรู้ ความเข้าใจในขณะที่ทำการอบรมเกี่ยวกับผลดีของ
การให้นมแม่ในท่านต่าง ๆ และข้อขัดข้องที่แม่ไม่ควรให้นมลูก

3.4.3 สอบถามความเป็นไปได้นและความคาดหวังในการปฏิบัติจริงของผู้เข้า
รับการอบรม หลังจากการอบรมแล้ว

3.5 หนังสืออ่านประกอบ

3.5.1 หนังสือ คุยกับหมอเรื่องลูก ของแพทย์หญิง จิวิวัฒน์ จุฑานันทน์ และ
คณะ หน้า 78 - 81

3.5.2 รายการสอนและในงาน วิชาการบริหารทารก กรมอาชีวศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ หน้า 11 - 12

3.5.3 เพลง "พบแม่" โดยเปิดโน้ตว่างก่อนและพักการอบรมซึ่งมีเนื้อเพลง
ดังนี้

นมแม่ หนูกินนมแม่

นมแม่ นมเตปลอกัย

นมแม่ สร้างพลานามัย

ไม่มีโรคภัย ทำให้หนูสมบูรณ์

(ซ้ำ 2 ครั้ง)

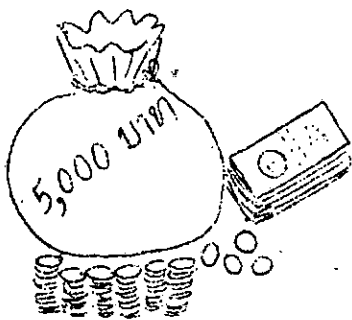
ผลดีของการให้นมแม่

๑. สะอาด สะดวก ปลอดภัย

๒. ลูกแข็งแรง

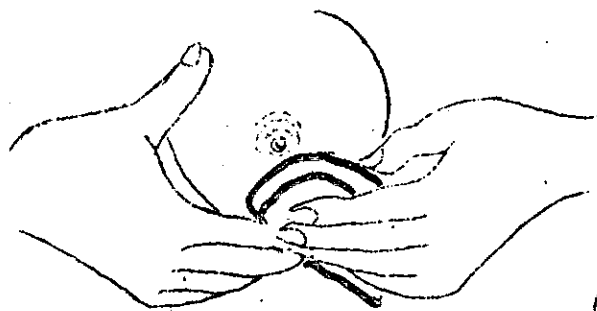
๕. ประหยัด ไม่ต้องเสียเงิน

๓. รักษาภูมิคุ้มกันให้แม่

๔. แม่ลูกผูกพันกัน

ข้อปฏิบัติในการให้นมลูก

๑. ทำความสะอาดเต้านมก่อนให้นมลูก

๒. ให้นม

๓. ให้เธอหลังกินนม

4. เรื่อง "นมผสม...ใช้ในกรณีที่แม่ให้นมตนเองไม่ได้"

4.1 จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

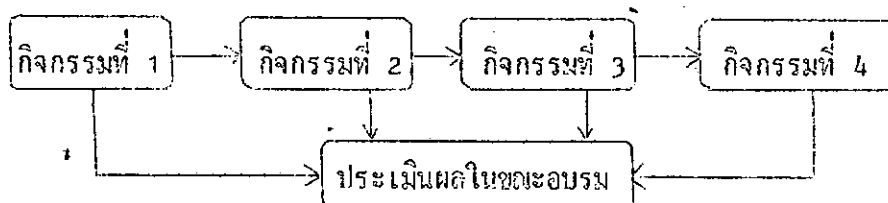
4.1.1 แสดงและบอกการเลือกนมผสมที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อนำมาเลี้ยงทารก
ให้ถูกต้อง

4.1.2 แสดงการเตรียมและการให้นมผสมแก่ลูกได้อย่างถูกต้อง

4.1.3 แสดงหรือบอกถึงผลเสียของการใช้นมชงหวานเลี้ยงทารกได้อย่างถูกต้อง

หัวข้อของเนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	วิธีการประเมินผลผู้เข้าอบรม
1. นมผสมที่เหมาะสมสำหรับทารกและการเลือกนมผสมที่มีอยู่ในท้องถิ่น	1. แสดงนมผสมที่มีอยู่ในท้องถิ่นและนมชงหวานอื่น ๆ เพื่อให้ผู้เข้าอบรมเลือกนมที่เหมาะสมสำหรับเลี้ยงลูก	1. ประเมินจากการร่วมสนทนาและแสดงความคิดเห็น
2. ขอบปฏิบัติในการให้นมผสม	2. สาธิตประกอบภาพพร้อมกับให้ผู้เข้าอบรมปฏิบัติโดยช่วยกันแนะนำ	2. สังเกตจากการทดลองปฏิบัติจริง
3. ผลเสียของการให้นมชงหวานเลี้ยงทารก	3. แสดงภาพเปรียบเทียบระหว่างเด็กที่เลี้ยงด้วยนมที่ถูกต้องกับเด็กที่เลี้ยงด้วยนมชงหวานให้ผู้เข้ารับการอบรมร่วมสนทนาแสดงความคิดเห็น	3. ให้ผู้เข้ารับการอบรมแบ่งกลุ่มปฏิบัติว่าปฏิบัติได้ถูกต้องหรือไม่อย่างไร

4.2 ขั้นตอนการดำเนินการ

4.2.1 กิจกรรมที่ 1

ผู้อบรมแสดงตัวอย่างนมผสมที่เหมาะสมสำหรับใช้เลี้ยงทารก ซึ่งมีจำหน่ายอยู่ในท้องถิ่น และสนทนาเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมผสม พร้อมเสนอเนื้อหาให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างนมผสมที่ใช้เลี้ยงทารกกับนมชงหวานซึ่งห้ามใช้เลี้ยงทารก ประกอบการสนทนา ดังนี้

-นมผสมทุกชนิดทำมาจากนมวัว ซึ่งแต่ละชนิดจะทำออกมาในรูปแบบต่าง ๆ กัน
-การเลือกชนิดของนม และการสังเกตนมผสมให้สังเกตข้างกระป๋องนมว่าเป็นนมที่ใช้เลี้ยงทารกและเด็กอ่อนได้หรือห้ามใช้เลี้ยงทารก ในประเภทของนมที่ใช้เลี้ยงทารกได้นั้น แบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ คือ

(1) นมวัวผงคล้ายนมมารคา ไคเก้ แนน เอส 26

(2) นมวัวผงครบส่วน ไคเก้ แลคโตเจน นมตราหมี

(3) นมระเหยน้ำ ไคเก้ ดูแมคซ์

(4) นมสด

นมแต่ละประเภทจะมีราคาแตกต่างกันไป และวิธีการใช้และการผสมนมก็จะแตกต่างกันด้วย ซึ่งข้างกระป๋องนมหรือข้างถุงนมแต่ละชนิดจะเขียนสัดส่วนในการผสมนมเอาไว้ จึงควรผสมนมและปฏิบัติตามคำแนะนำนั้น ๆ

เด็กแรกเกิดถึง 4 - 6 เดือน จะแนะนำให้กินนมผสมประเภทนมวัวผงคล้ายนมมารคา หรือนมวัวผงครบส่วน ส่วนนมชนิดระเหยน้ำ และ นมสดนั้น จะให้ทารกกินก็ได้ แต่เมื่อเปิดกระป๋องแล้วจะต้องใช้ให้หมดภายใน 1 วัน หากเกินกว่านั้นไม่ควรนำมาให้ทารกกินเพราะทารกอาจจะท้องเดินได้

เด็กบางคนอาจจะมีอาการแพ้นมวัว โดยมีการท้องร่วง หรือสำรอกบ่อย ๆ จะทำให้เกิดอาการท้องเดินเรื้อรัง จึงควรปรึกษาหมอนั่น

นมชงหวานทุกชนิด ห้ามใช้เลี้ยงทารกเป็นอันขาดเพราะไม่มีประโยชน์เพียงพอที่จะทำให้ทารกเจริญเติบโตได้ หากทารกกินแต่นมชงหวานจะทำให้กลายเป็นเด็กขาดอาหารได้

4.2.2 กิจกรรมที่ 2

ผู้อบรมแสดงภาพหมายเลข 102 เป็นภาพเปรียบเทียบเด็กที่เลี้ยงด้วย

นมชงหวาน กับเด็กที่เลี้ยงด้วยนมแม่หรือนมผสมที่ถูกต้อง แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของ รูปร่าง และอารมณ์ ประกอบการสนทนา

4.2.3 กิจกรรมที่ 3

ผู้อบรมสาธิตวิธีการเตรียมและการให้นมผสมแก่ทารก โดยให้ผู้เข้าอบรมได้ปฏิบัติไปพร้อมกัน พร้อมทั้งอธิบายประกอบภาพหมายเลข 108 ซึ่งแจกแก่ผู้เข้าอบรม ดังนี้

- การเตรียมภาชนะและของใช้ในการให้นม เพื่อให้สะอาดและปราศจาก หากไม่รักษาความสะอาดจะทำให้ท้องร่วง เนื่องจากความสกปรกได้ ในการให้นมผสมแก่ทารก มีขั้นตอนในการปฏิบัติ ดังนี้ คือ

(1) ซาวเชื้อโรคขวดนมและหัวนม ด้วยการล้างให้สะอาด อาจใช้น้ำสะอาดผสมเกลือกลางคราบน้ำ และต้มเพื่อฆ่าเชื้อโรค

(2) เลือกใช้นมผสมที่เขียนข้างขวดว่า "นมผงคัดแปลงสำหรับทารก"

(3) ผสมนมตามส่วนที่กำหนดสำหรับทารกแต่ละวัยโดยส่วนใหญ่ ส่วนส่วนในการผสมนม คือ นม 1 ช้อนตวงนม ผสมกับน้ำสุก 1 ช้อน (ช้อนข้างขวดนม) ซึ่งกำหนดสัดส่วนของการผสมนมให้ทารกแต่ละวัย ดังนี้ คือ

อายุ	จำนวน(ช้อนตวงนม)	จำนวนน้ำสุก(1ช้อน/1ออนซ์)
0-10 วัน	3 ช้อนตวงนม	3 ช้อน
1 เดือน	4 "	4 "
2-3 เดือน	6 "	6 "
4-6 เดือน	7 "	7 "
7-12 เดือน	8 "	8 "

(น้ำที่ใช้ผสมกับนมควรเป็นน้ำสุก)

(4) แม่ควรเป็นผู้ถือขวดให้ทารกในขณะกินนม ไม่ควรให้ทารกถือขวดเองหรือใช้ฝาหรือหมอนหนุน เพราะเด็กอาจจะสำลักนมเป็นอันตรายได้ ซึ่งทางที่ดีควรอุ้มทารกให้เขย่งก้นกับการให้นมตนเอง

(5) การถือขวดนมนั้น ควรถือขวดในลักษณะให้น้ำนมอยู่เต็มปากขวด อยู่เสมอ เพื่อไม่ให้เด็กดูดอากาศเข้าไป

(6) เมื่อเด็กอิ่มแล้ว ควรจับให้เด็กเรอด้วยการจับให้นั่งบนตักหรือ พาดขา ลูบหลัง และให้ดื่มน้ำตาม

(7) ไม่ควรเก็บนมที่เหลือใช้ให้เด็กกินอีก เพราะนมอาจจะเสียและ ทำให้เด็กท้องเสียได้

4.2.4 กิจกรรมที่ 4

ร่วมกันสรุปและวิจารณ์ข้อพึงปฏิบัติ รวมทั้งกล่าวถึงระยะเวลาในการ ให้นมทารก โดยให้เด็กถึงความต้องการของทารกเป็นส่วนใหญ่ ไม่ต้องกำหนดเวลาเคร่งครัดจน เกินไป หรือปล่อยให้เด็กหิวนานเกินไป เพราะการทำให้เช่นนี้จะมีผลเสียต่อจิตใจของเด็ก และไม่ ควรจะให้นมทุกครั้งเมื่อเด็กร้อง เพราะเด็กอาจจะร้องเนื่องจากสาเหตุอื่นไม่ใช่เพราะหิวก็ได้ เช่น ทำเลอะเทอะ ปวดท้อง หรือมีตัวอะไรกัดค้อย เป็นต้น

4.3 อุปกรณ

4.3.1 ตัวอย่างนมผสมและนมขันทหวานที่มีจำหน่ายในท้องถิ่น ใช้ประกอบการ อบรมในกิจกรรมที่ 1

4.3.2 ภาพหมายเลข 102 ภาพแสดงรูปเปรียบเทียบเด็กที่เลี้ยงด้วยนมขันท หวานกับเด็กที่เลี้ยงด้วยนมที่ถูกต้องซึ่งเป็นภาพที่เผยแพร่ในปีเด็กสากล ปี 2522 ของสมาคม โภชนาการ ประกอบการอบรมกิจกรรมที่ 2

4.3.3 น้ำร้อน น้ำสุก ขวดนม และอุปกรณ์ในการทำนมสะอาดขวดนม ใช้ ประกอบการสาธิตในกิจกรรมที่ 3

4.3.4 ภาพหมายเลข 108 แสดงข้อปฏิบัติในการให้นมผสม ใช้ประกอบการ สาธิตในกิจกรรมที่ 3 แจกแก่ผู้เข้ารับการอบรม

4.4 การประเมินผล

4.4.1 ประเมินจากการเตรียมอุปกรณ์การให้นม สักส่วนในการผสมนมสำหรับ เด็กแต่ละวัน

4.4.2 ให้แต่ละคนประเมินซึ่งกันและกันว่าใครทำได้ถูกต้อง ใครยังต้องแก้ไข

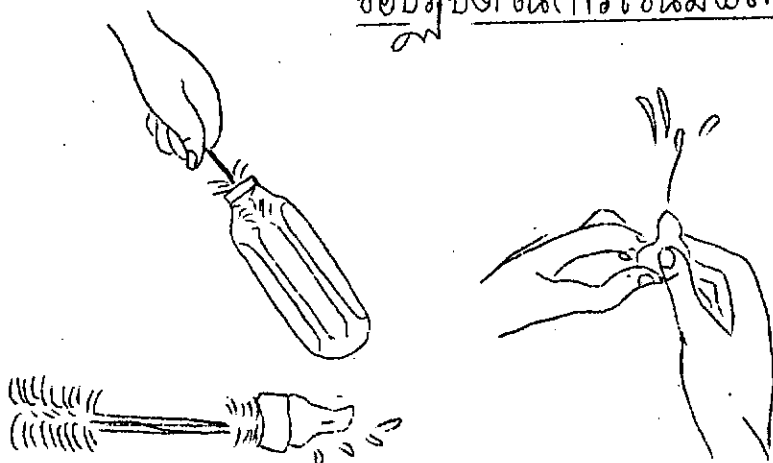
4.4.3 สัมภาษณ์เป็นรายบุคคลเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติ และความรู้ในเรื่องนม
ผสมและผลเสียของนมชงหวาน

4.5 หนังสืออ่านประกอบ

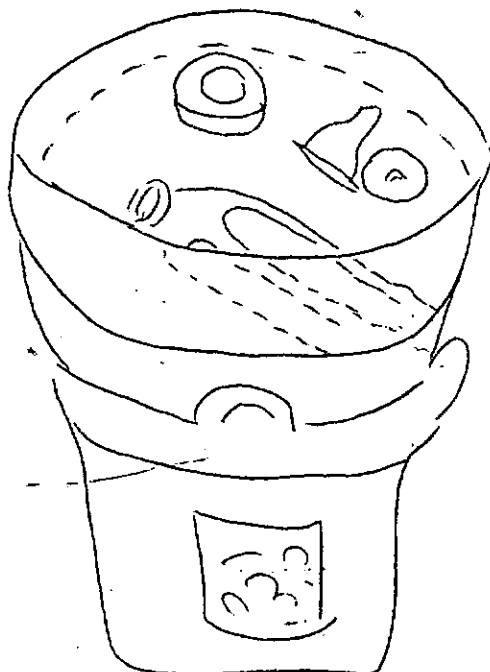
4.5.1 หนังสือ คุยกับหมอเรื่องลูก ของแพทย์หญิง จีวีวัลย์ จุฑานนท์ และ
คณะ หน้า 81 - 91

4.5.2 รายการสอนและใบงาน วิชาการบริหารทารก กรมอาชีวศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ หน้า 7 - 8

ข้อปฏิบัติในการใช้นมผง

๑. ล้างถ้วยให้ดี
ไม่ให้เชื้อโรค

๒. ใช้นมผงที่เขียนข้างขวดว่า "นมผงดีดแปลงสำหรับทารก"

๓. สัดส่วนในการผสมนม

อายุ	จำนวนนม	เติมน้ำลึกลง
๐-๑๐วัน	๐๐๐ (๓ ช้อน)	3 ชด.
๑ เดือน	๐๐๐๐ (๔ ช้อน)	4 ชด.
๒-๓ เดือน	๐๐๐๐ ๐๐ (๖ ช้อน)	๖5 ชด.
๔-๖ เดือน	๐๐๐๐ ๐๐๐ (๗ ช้อน)	๗ ชด.
๗-๑๒ เดือน	๐๐๐๐ ๐๐๐๐ (๘ ช้อน)	๘ ชด.

๔. ดมในนม

๕. ให้เรอหลังให้นม

5. เรื่อง "อาหารเสริมนมและอาหารเสริมระหว่างมื้อ"

5.1 จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

5.1.1 แสดงหรือบอกถึงความสำคัญของอาหารเสริมได้ถูกต้อง

5.1.2 แสดงหรือบอกถึงวัยของการเริ่มให้อาหารเสริม และผลเสียของการให้เร็วหรือช้าเกินไปได้ถูกต้อง

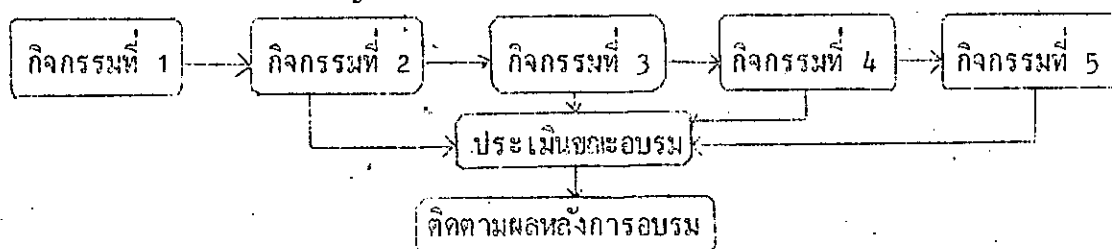
5.1.3 กำหนดและเลือกอาหารเสริมสำหรับเด็กแต่ละวัยได้ถูกต้อง

5.1.4 ให้อาหารเสริมแก่ลูกได้ถูกต้องตามวัย

หัวข้อของเนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	วิธีการประเมินผู้เข้าอบรม
1. ความสำคัญของการให้อาหารเสริม	1. สอนหาถึงอาหารเสริมที่แต่ละคนให้ลูกในแต่ละวัย	1. ประเมินจากการร่วมสนทนา
2. วัยของการเริ่มให้อาหารเสริมและผลเสียของการให้เร็วเกินไปหรือให้ช้าเกินไป	2. เสนอภาพและร่วมสนทนาถึงความสำคัญของการให้อาหารเสริมและวัยที่เหมาะสมในการให้อาหารเสริม	2. สังเกตจากการปรุงอาหารเสริมสำหรับเด็กของผู้เข้าอบรม
3. อาหารเสริมนมสำหรับทารกแต่ละวัย	3. แสดงอาหารที่จะนำมาปรุงเป็นอาหารเสริมโดยแบ่งเป็นกลุ่มเพื่อปรุงอาหารเสริมสำหรับเด็กแต่ละวัย	3. ติดตามการให้อาหารเสริมของผู้เข้าอบรมที่ให้ลูกในแต่ละวัย
4. หลักในการให้อาหารเสริมแก่ทารก	4. ให้อาหารเสริมร่วมกันคิดอาหารเสริมระหว่างมื้อ และร่วมกันคิดว่าอาหารที่คนนำมาจะปรุงเป็นอาหารเสริมแก่ทารกและเด็กเล็กได้อย่างไร (ตัวอย่างอาหารเสริมจะมีให้ดูกันในช่วงของการพักการอบรม)	4. ประเมินจากผลการปฏิบัติจริงและการร่วมแสดงความคิดเห็นและการอภิปรายของผู้เข้ารับการอบรม

5.2 ขั้นตอนในการดำเนินการ

ก่อนการอบรม กำหนดให้ผู้เชี่ยวชาญอบรมนำลูกมาด้วยพร้อมทั้งให้ปรุงอาหารที่คิดว่ามีประโยชน์ต่อร่างกายตนเองและลูก

5.2.1 กิจกรรมที่ 1

ผู้อบรมเสนอภาพผลิตภัณฑ์หมายเลข 105 เป็นภาพชุด "อาหารทารก" แสดงระยะเวลาที่เหมาะสมในการให้อาหารเสริม และประเภทของอาหารเสริมนมในทารกแต่ละวัย

5.2.2 กิจกรรมที่ 2

ผู้อบรมนำตัวอย่างอาหารประเภทต่าง ๆ มาแสดงและให้ผู้เข้ารับการอบรมเสนอประเภทอาหารที่ตนให้เป็นอาหารเสริมนมแก่ลูก และช่วยกันปรุงและจัดอาหารที่นำมาแสดงให้เป็นอาหารเสริมนมสำหรับทารก พร้อมกับให้ช่วยกันบอกอาหารที่แต่ละคนนำมานั้น จะทำให้เป็นอาหารเสริมนมได้อย่างไร

5.2.3 กิจกรรมที่ 3

ผู้อบรมแจกภาพหมายเลข 109 เป็นภาพแสดงประเภทและปริมาณของอาหารเสริมนมสำหรับทารกในวัยต่าง ๆ โดยแจกให้แก่ผู้เชี่ยวชาญ ประกอบการสนทนา ซึ่งบรรยายเชิงสนทนาถึงหลักของการให้อาหารเสริมนมแก่ทารก ดังนี้

(1) อาหารเสริมนมไม่ควรให้แก่เด็กก่อนอายุ 3 เดือน เพราะในช่วง 3 เดือนแรกนั้น ระบบย่อยอาหารของเด็กยังไม่พร้อมที่จะย่อยแข็ง ในปัจจุบันนี้จึงเป็นอาหารที่มีคุณค่าและเหมาะสมสำหรับทารกมากที่สุด

การให้อาหารเสริมก่อนอายุ 3 เดือน จะทำให้เด็กท้องอืด ปวดท้อง

เกิดอาการท้องผูกบ่อย หรือบางครั้งทำให้ลำไส้ไปถึงถึงกับแตกได้

แต่เด็กอายุเลย 3 เดือนไปแล้ว ยังไม่ได้รับอาหารเสริมนม เด็ก
อาจจะเป็นโรคขาดอาหารได้เพราะเด็กต้องการอาหารเสริมอื่น ๆ ที่ให้โปรตีนในการช่วยบำรุง
สมองและร่างกาย

(2) หลัง 3 เดือนแล้ว เด็กควรได้รับอาหารเสริม เพราะเด็กต้องการ
โปรตีนไปบำรุงร่างกายและสมองให้มากขึ้น นำนมอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ โดยอาหารเสริมนมนี้
เหมาะสมสำหรับทารกวัยต่าง ๆ ควรเป็นดังนี้ คือ (ดูภาพหมายเลข 109 ประกอบด้วย)

- อายุ 0 - 3 เดือน นมแม่ดีที่สุด
- อายุ 3 - 4 เดือน เริ่มให้น้ำส้มคั้นหรือกล้วยน้ำว้าบด การให้
น้ำส้มคั้นควรรักษาความสะอาดให้มากโดยล้างเปลือกส้มก่อนกินให้กินประมาณ 2 ช้อน ส่วนกล้วย
น้ำว้าให้เลือกลูกที่สุกงอม ทุบเอาเฉพาะเนื้อกล้วยแล้วบดให้ละเอียด เริ่มป้อน 1 - 2 ช้อนก่อน
จนถึง 1 ลูก นำนมแม่ยังให้ตามปกติ

- อายุ 4 - 5 เดือน เริ่มให้ข้าวบดผสมน้ำต้มกระดูก น้ำต้มตับ
หรือน้ำต้มผัก เริ่มป้อนทีละช้อนก่อนจนถึง 4 ช้อน ในหนึ่งวัน เมื่อทารกเริ่มชินกับข้าวบดจะเพิ่มไข่
แดงต้มสุกบดไปกับข้าวบดก็ได้ จะช่วยสร้างเลือดและบำรุงร่างกายเป็นอย่างดี ส่วนส้มเพิ่มให้ทั้ง
ลูก และกล้วยครูด 1 ผล ต่อ 1 วัน นำนมแม่อาจลดจำนวนครั้งในการให้ลง

- อายุ 5 - 6 เดือน วัยที่เริ่มให้เนื้อปลาบดได้ โดยเริ่มให้เพียง
ครึ่งช้อนก่อน ส่วนไข่แดงต้มสุกสามารถบดไข่แดงให้เต็มใบได้เพิ่มปริมาณข้าวบดน้ำต้มมากขึ้นเป็นวันละ
6 ช้อน กล้วยและส้มให้ได้ตามเดิม และอาจเพิ่มผลไม้อื่นได้ เช่น มะละกอสุกหรือมะม่วงสุก นำนม
แม่อาจลดจำนวนครั้งได้วันละ 3 มื้อ

- อายุ 6 - 7 เดือน เริ่มให้กินผักต้มได้ และเพิ่มปริมาณของ
เนื้อปลาบดได้เต็มช้อน ข้าวบดเพิ่มให้อีก ผลไม้และนมแม่ยังคงให้อยู่ปริมาณเท่าเดิม

- อายุ 7 - 8 เดือน วัยนี้สามารถลดการให้นมแม่เป็น 2 มื้อ
และให้ข้าวบดกับเนื้อบด ไข่แดงบด ปลาบด และตับบด ได้เท่ากับ 1 มื้อ จะให้ข้าวแทนนมในมื้อ
ใดก็ได้ แต่ควรจะเป็นมื้อเดียวกันในทุกวัน ในช่วงนี้จะให้กล้วยน้ำว้าและน้ำส้มคั้นด้วย

- อายุ 8 - 10 เดือน เพิ่มข้าวให้เป็น 2 มื้อ และลดการให้นม

แม่เป็นมือเดียว โดยในวัยนี้สามารถกินไข่ได้ทั้งใบ คือ กินไข่ทั้งไข่ขาวและไข่แดง ปริมาณอาหารอื่น ๆ ควรเพิ่มมากขึ้นด้วย ตามความต้องการของเด็กแต่ละคน ในวัยนี้อาจจะให้กินของหวานได้ แต่ควรระวังของหวานหลังของดื่มน้ำ

- อายุ 10 - 12 เดือน เพิ่มปริมาณอาหารแทนนมได้ 3 มื้อ โดยเปลี่ยนให้นมเป็นอาหารเสริมข้าวแทน ในวัยนี้เด็กกินผลไม้สดได้ทุกชนิด ปริมาณอาหารในแต่ละส่วนจะเพิ่มขึ้นตามความต้องการของทารกแต่ละคนซึ่งไม่เท่ากัน ไม่ควรจะให้ทารกเด็กมากจนเกินความต้องการ เพราะจะทำให้เด็กกลายเป็นเด็กอ้วนเกินปกติ

(3) ในการเริ่มให้อาหารเสริมแต่ละชนิด ควรเริ่มให้ทีละอย่าง และเริ่มให้ทีละน้อย โดยเว้นระยะให้นานพอควร ในการเริ่มให้อาหารใหม่ เพราะหากเด็กมีอาการแพ้อาหารชนิดใด จะได้ทราบล่วงหน้า

(4) ในกรณีให้น้ำส้มคั้น หรือน้ำผลไม้อื่น ๆ ควรเตรียมภาชนะและผลไม้ให้สะอาด เพราะหากสกปรกเด็กอาจท้องร่วงได้ ซึ่งอาหารเสริมประเภท น้ำส้ม หรือน้ำผึ้ง จะแก่โรคท้องผูกในทารกได้

(5) ถ้าต้องการอาหารเสริมที่ให้อำนาจงานแก่ทารก ในกรณีทารกมีน้ำหนักตัวน้อย สามารถใช้น้ำมันพืชเติมลงไปให้อาหารได้

(6) การให้อาหารตามตารางจะทำให้ทารกมีบริโภคนิสัยที่ถูกต้อง

5.2.4 กิจกรรมที่ 4

ผู้อบรมเสนอตัวอย่างอาหารเสริมระหว่างมื้อ (ในการอบรมควรให้อาหารเสริมระหว่างมื้อให้ผู้เข้าอบรมเป็นอาหารว่างในช่วงการพักการอบรม หรือพักกลางวัน) พร้อมกับผู้เข้าอบรมเสนออาหารเสริมที่ตนให้ลูก และร่วมสนทนาประกอบภาพ หมายเลข 110 ซึ่งเป็นภาพแสดงประเภทและปริมาณของอาหาร และอาหารเสริมระหว่างมื้อ ต่อหนึ่งวันสำหรับเด็กเล็กในแต่ละวัน โดยรวมกันอธิบายภาพ ดังนี้

(1) หลังจากเด็กอายุ 1 ขวบไปแล้ว อาหารสำหรับเด็กควรเป็นเนื้อสัตว์ ไข่ ถั่ว ผัก ข้าว ผลไม้ ให้ครบทุกวัน อาหารเสริมระหว่างมื้ออาจจะเป็นนม นมถั่วเหลือง

หรือน้ำเต้าหู้ก็ได้ อาหารที่ใส่สี หรืออาหารที่ใส่ผงชูรส ไม่ควรให้เด็กรับประทาน

(2) เด็กอายุ 1 - 2 ปี ปริมาณข้าวควรประมาณ 1 ถ้วยครึ่ง ไข่ 1 ฟอง เนื้อสัตว์ หรือถั่วเมล็ดแห้งประมาณ 3 ช้อน ผักสด ผลไม้ และนม

(3) เด็กอายุ 2 - 3 ปี และ 3 - 5 ปี ปริมาณอาหารในแต่ละประเภทจะเพิ่มขึ้นตามความต้องการของเด็กแต่ละคน

5.2.5 ผู้เข้าอบรมร่วมกันปรุงอาหารเสริมระหว่างมือ โดยใช้ตัวอย่างอาหารที่นำมาแสดง และร่วมกันคิดว่า อาหารที่ตนนำมา จะปรุงเป็นอาหารเสริมระหว่างมือได้อย่างไร

5.3 อุปกรณ์

5.3.1 ภาพพลิก หมายเลข 105 เป็นภาพพลิกชุด "อาหารทารก" ของกองโภชนาการ กระทรวงสาธารณสุข ภาพที่ 4 - 9 เป็นภาพของอาหารเสริม ใช้ประกอบการอบรมกิจกรรมที่ 1 และ 2

5.3.2 ตัวอย่างของอาหารเสริมนมสำหรับทารก และอาหารเสริมระหว่างมือสำหรับเด็กเล็ก (เป็นอาหารที่หาได้ในท้องถิ่น) ประกอบการอบรมกิจกรรมที่ 2 และ 4

5.3.3 ภาพหมายเลข 109 คือภาพแสดงตารางการให้อาหารเสริมนมในคานคุณภาพและปริมาณของอาหารสำหรับทารกแต่ละวัน ใช้ประกอบการอบรมกิจกรรมที่ 3

5.3.4 ภาพหมายเลข 110 คือภาพแสดงตารางการให้อาหารเสริมระหว่างมือ และการให้อาหารเสริมสำหรับเด็กเล็กในแต่ละวัย ใช้ประกอบการอบรมกิจกรรมที่ 4 และ 5

5.3.5 เพลง "อาหารเสริม" ซึ่งเปิดให้ฟังในระหว่างการพักการอบรม ก่อนการอบรม และหลังการอบรม โดยมีเนื้อเพลง ดังนี้

ร่างกายจะสูงเตี้ยใหญ่ แข็งแรงไว้วางใจได้อาหารดี
อาหารของทารกนี้ อาหารของทารกนี้ ถ้าจะให้ดีต้องให้หลังสามเดือน
กล้วยครูด ข้าวบด ไข่แดง ราคาไม่แพง มีทุกหนแห่ง
น้ำต้มเนื้อหมู เนื้อแดง น้ำดื่มเกลือ น้ำต้มดื่มแดง
เด็กกินแข็งแรง สมองดี มีพลัง (ซ้ำ 2 ครั้ง)

5.4 การประเมินผล

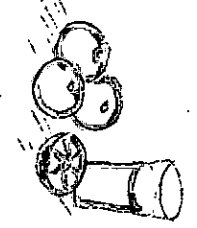
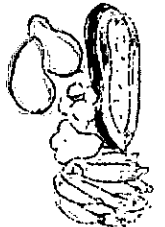
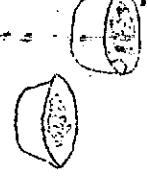
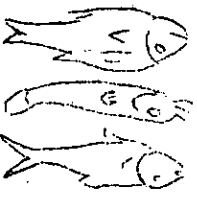
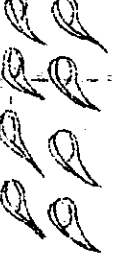
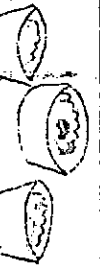
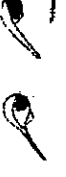
5.4.1 สังเกตจากการร่วมปรุงอาหาร ว่าแต่ละคนได้ปรุงอาหารเสริมนม และอาหารเสริมระหว่างมื้อได้ถูกต้องหรือไม่

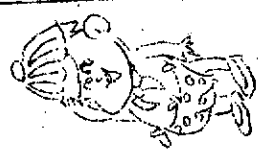
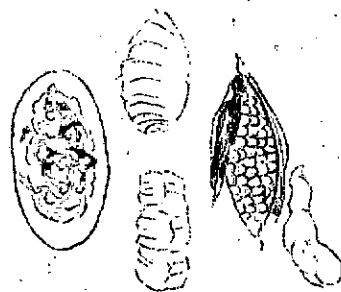
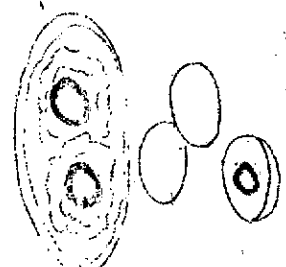
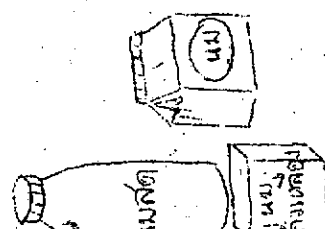
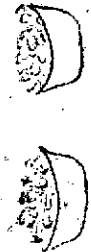
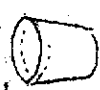
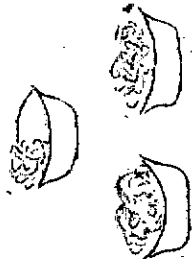
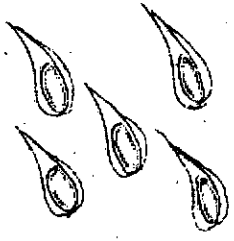
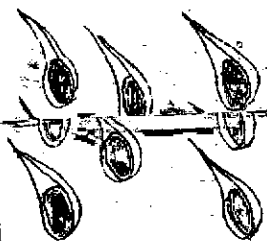
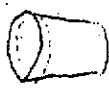
5.4.2 ประเมินจากการปฏิบัติตามความรู้ผู้เข้าอบรมในขณะอบรม เกี่ยวกับความสำคัญของอาหารเสริม วิธีของการเริ่มให้อาหารเสริมนม และผลเสียของการให้อาหารเสริมนมเร็วหรือช้าเกินไป

5.4.3 ติดตามผลการให้อาหารเสริมของผู้เข้ารับอบรมที่ให้อาหารในแต่ละวัน (โดยกำหนดให้ผู้เข้าอบรมพาผู้มาด้วยในขณะอบรม และให้ปรุงอาหารมาให้ผู้มารับประทานกลางวันด้วย)

5.5 เอกสารประกอบ

เอกสาร อาหารเด็กวัยก่อนเรียน ของกองโภชนาการ กรมอนามัย
กระทรวงสาธารณสุข

								
อาย - เถื่อน	น้ำนมแม่	น้ำนมคน	ปลาสด	ปลาต้ม	ปลาต้มกับน้ำแกง	ไข่แดงต้มสุก	ปลาสด	เนื้อสด, ปลาสด
๐ - ๑	น้ำนมแม่							
๑ - ๓	น้ำนมแม่							
๓ - ๕	น้ำนมแม่							
๕ - ๕	น้ำนมแม่							
๖ - ๗	น้ำนมแม่							
๗ - ๘	น้ำนมแม่							
๘ - ๑๐	น้ำนมแม่							
๑๐ - ๑๒	น้ำนมแม่							

							อายุ-๑	ข้าว มัน ไข่ ขนมปัง ถั่วเขียว	ไข่	เนื้อสัตว์, ไข่	ผักสด	ผลไม้	นมวัวเหลว, นม
๑-๒													
๒-๓													
๓-๔													

6. เรื่อง "อาหารที่บำรุงสมองและร่างกายและอาหารที่ให้โทษแก่สมองและร่างกายของเด็กเล็ก"

6.1 จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

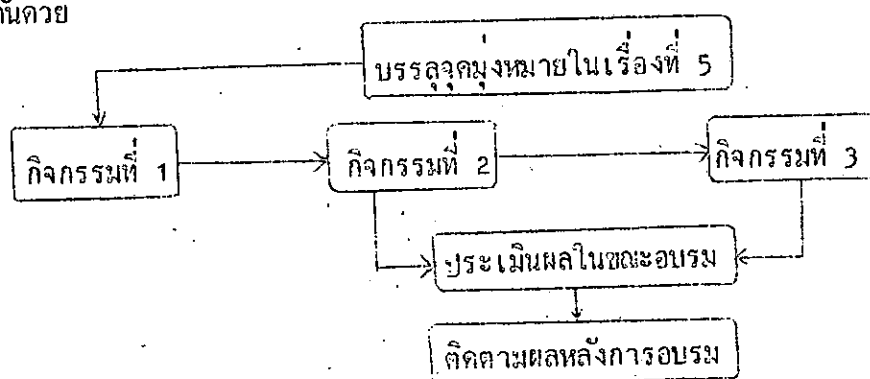
6.1.1 กำหนดและเลือกอาหารที่บำรุงสมองและร่างกาย และอาหารที่ให้โทษแก่สมองและร่างกายของเด็กเล็กได้ถูกต้อง

6.1.2 ให้อาหารที่บำรุงสมองลูก และงดอาหารที่ให้โทษแก่ลูกของตน

หัวข้อของเนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีการสอน	วิธีการประเมินผลผู้เข้าอบรม
1. อาหารที่บำรุงสมองและร่างกายของเด็กเล็ก 2. ปริมาณอาหารที่เด็กเล็กควรได้รับในแต่ละวัน 3. อาหารที่ให้โทษแก่สมองและร่างกายของเด็กเล็ก	1. แสดงอาหารจริงประกอบภาพใหญ่ให้ผู้อบรมเลือกและบอกวาทนให้อาหารชนิดใดแก่ลูกในปริมาณเท่าใด 2. รวบรวมอภิปรายว่าอาหารแต่ละชนิดมีประโยชน์และให้โทษอย่างไร 3. ให้แต่ละคนช่วยกันพิจารณาว่าอาหารที่ตนนำมา เหมาะสมสำหรับเด็กเล็กหรือไม่ และจะมีวิธีการปรุงอาหารอย่างไร เพื่อที่จะให้ลูกอาหารที่มีประโยชน์	1. ประเมินจากการรวมอภิปรายและการแสดงความคิดเห็นของผู้เข้าอบรม 2. ติดตามการให้อาหารแก่ลูกของผู้เข้ารับการอบรม 3. ประเมินจากอาหารที่ผู้เข้าอบรมนำมาในวันต่อ ๆ ไป

6.2 ขั้นตอนการดำเนินการ

ก่อนการอบรมให้ผู้เข้ารับการอบรมนำอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายมาไว้ประหนาร่วมกันด้วย

6.2.1 กิจกรรมที่ 1

ผู้อบรมแสดงอาหารจริง ประกอบภาพหมายเลข 111 เป็นภาพแสดงอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายและสมองของเด็กเล็ก โดยผู้อบรมเสนออาหารที่มีประโยชน์แต่ละประเภท และเสนออาหารที่ให้โทษ เพื่อนำเสนอเกี่ยวกับอาหารที่มีประโยชน์ ดังนี้

อาหารสำหรับเด็กเล็กที่สำคัญ คือ อาหารจำพวกโปรตีน ซึ่งมีอยู่ใน ไข่ นม เนื่อสัตว์ และถั่วเมล็ดแห้ง อาหารพวกนี้จะช่วยในการเจริญเติบโตของร่างกายและสมองของเด็กเล็ก ควรส่งเสริมให้เด็กได้รับประทานให้มาก เพราะสมองของคนเราจะมีการพัฒนาการมากที่สุดในช่วง 5 ปีแรกของชีวิต นอกจากนี้ อาหารเหล่านี้ยังช่วยในการป้องกันโรคได้อีกด้วย

อาหารที่ไม่ควรให้เด็กรับประทาน ได้แก่อาหารหมักดอง อาหารรสจัด อาหารประเภทเนื้อสัตว์ที่ปรุงไม่สุก เครื่องดื่มบางชนิด เช่น น้ำอัดลม น้ำชา กาแฟ หรืออาหารที่มีรสหวานจัด เช่น ลูกกวาด หอมหี และขนมหวานจัด ซึ่งอาจจะทำให้เด็กฟันผุเร็วและอ้วนก่อนถึงเวลาอาหาร ทำให้เด็กกินอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายได้น้อย นอกจากนี้ อาหารพวกของมีเนื้อมาต่าง ๆ เป็นสิ่งต้องห้ามสำหรับเด็กเล็กโดยเด็ดขาด

6.2.2 กิจกรรมที่ 2

ร่วมกันอภิปรายว่าอาหารแต่ละชนิดมีประโยชน์และให้โทษอย่างไร โดยให้ผู้เข้าอบรมเป็นผู้บอกและเสนอความคิดเห็น และผู้อบรมเป็นผู้เสริม ดังนี้

อาหารที่บำรุงสมอง บำรุงประสาท บำรุงกล้ามเนื้อ ช่วยบำรุงกะเพาะอาหารและลำไส้ ป้องกันโรคหัวใจอ่อน ป้องกันโรคเหน็บชา ป้องกันโรคปากนกกระจอก ผลในปากและลิ้นแตก ใต้งา ใบตำลึง ผักชี ถั่วเขียว ผักบุ้ง ผักคะน้า ใบโหระพา ข้าวเหนียว ถั่วฝักยาว ตับ ปู ไข่ไก่ และเครื่องในสัตว์

อาหารที่ช่วยให้ร่างกายเจริญเติบโต สร้างกระดูกและฟัน ป้องกันโรคตา ป้องกันโรคทางระบบหายใจ ช่วยทำให้ผิวหนังสกลื่น และเสริมความต้านทานโรค อีกทั้งช่วยในการสืบพันธุ์ ไคแก่ นํ้ามันตับปลา ตับสัตว์ นม เนย ไข่แดง เครื่องในสัตว์ มันเทศ มะเขือเทศ กว๊วย หักทอง มะละกอ ข้าวโพด รวมทั้งผักใบเขียว และผักผลไม้สีเหลือง

อาหารที่ช่วยสร้างเลือด ทำให้ร่างกายแข็งแรง ไคแก่ หอยนางรม หอยแมลงภู่ หอยแครง กุ้ง เครื่องในสัตว์ เหียงจี่ ตับหมู ไข่หมูอ่อน ไข่แดง มะเขือเทศ ผักใบเขียวและผลไม้

อาหารที่บำรุงกระดูกและฟัน แก่โรคเลือดออกตามไรฟัน แก่โรคเหงือก ใต้เก ผลไม้รสเปรี้ยว เช่น ส้ม ส้มโอ มะนาว มะเขือเทศ สับปะรด และผักใบเขียว เช่น ผักบุ้งจีน และผลไม้รสหวาน เช่น กล้วย มะเขือเทศ แตงโม และอ้อย

อาหารที่ช่วยให้ร่างกายเจริญเติบโต และให้พลังงาน รวมทั้งช่วยเสริมสร้างส่วนที่สึกหรอ บำรุงสมอง บำรุงตับ บำรุงเลือด ใต้เก เนื้อสัตว์ต่าง ๆ กุ้ง ไข่ นม และพืชตระกูลถั่วทุกชนิด โดยเฉพาะถั่วเมล็ดแห้ง

6.2.3 กิจกรรมที่ 3

ผู้เข้ารับการอบรมแต่ละคนพิจารณา ว่าอาหารที่นำมาแสดงและอาหารที่ตนนำมาเองนั้น เหมาะสมสำหรับเด็กเล็กหรือไม่อย่างไร และหากไม่เหมาะสมควรจะนำไปปรุงอย่างไรจึงจะเกิดประโยชน์

6.3 อุปกรณ์

6.3.1 ตัวอย่างอาหารจริงที่ให้ประโยชน์ และอาหารที่ให้โทษแก่ร่างกายและสมองของเด็กเล็ก (เป็นอาหารที่มีจำหน่ายในท้องถิ่น) ประกอบการอบรมกิจกรรมที่ 1, 2 และ 3

6.3.2 ภาพหมายเลข 111 เป็นภาพแสดงอาหารประเภทต่าง ๆ ที่มีประโยชน์ต่อร่างกายขององค์การคุรุสภา ใช้ประกอบการอบรมกิจกรรมที่ 1 และ 2

6.4 การประเมินผล

6.4.1 ประเมินจากคำตอบและข้อสันนิษฐานของผู้เข้าอบรม ที่สามารถเลือกและบอกประเภทของอาหารที่ให้ประโยชน์และให้โทษได้ถูกต้อง

6.4.2 ติดตามดูการเลือกอาหารให้ลูกในวันต่อ ๆ ไป

6.5 เอกสารประกอบ

หนังสือ คู่มือโภชนาการ เกษตร และอนามัย ของกองโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข หน้า 6-12

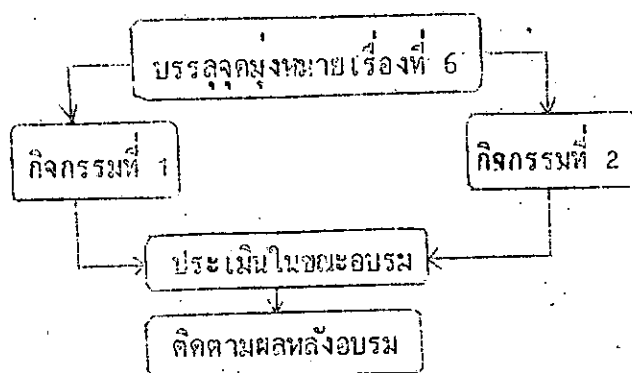
7. เรื่อง "การปรุงอาหาร และการให้อาหารแก่ทารกและเด็กเล็ก"

7.1 จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

แสดงการปรุงอาหารและการให้อาหารแก่ทารกและเด็กเล็กได้อย่างถูกต้อง

หัวข้อของเนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	วิธีการประเมินผลผู้เข้าอบรม
1. การรักษาความสะอาดในการปรุงอาหาร 2. การปรุงอาหารเพื่อรักษาคุณค่าของอาหาร 3. การป้อนข้าวเด็ก	1. ให้ผู้เข้าอบรมร่วมกันปรุงอาหารสำหรับทารกและเด็กเล็ก และ สุ่มถามแนะนำในขณะที่ทำการปฏิบัติ 2. หลังจากปรุงอาหารแล้ว ให้ผู้ อบรมป้อนข้าวลูกของตน โดยผู้ อบรมเสนอตัวอย่างที่ถูกต้องและ แนะนำแก้ไขผู้ที่ปฏิบัติไม่ถูกต้อง	1. ประเมินจากการปฏิบัติใน ขณะอบรม 2. ติดตามการปฏิบัติงานจริงของ ผู้เข้าอบรมในวันต่อ ๆ มา ก และหลังการอบรมในแต่ละวัน

7.2 ขั้นตอนการดำเนินการ

7.2.1 กิจกรรมที่ 1

ผู้อบรมนำอาหารที่เหมาะสมสำหรับทารกและเด็กเล็กมาให้ผู้รับการอบรมร่วมกันจัดและปรุงอาหารให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละวัย โดยกำหนดให้ผู้เข้าอบรมปรุงอาหารสำหรับทารกและเด็กเล็ก ในขณะที่ทำการปรุงอาหารผู้อบรมแนะนำการปรุงอาหารที่ถูกต้องก่อนหน้าด้วย ดังนี้

- (1) ก่อนลงมือทำอาหารต้องล้างมือให้สะอาดเสียก่อน

(2) ภาชนะที่ใช้ในการปรุงอาหาร ไต้แก๊ส มีด หม้อ เหยียง ครก กะทะ ฯลฯ ต้อง สะอาด

(3) ล้างอาหารให้สะอาดก่อนลงมือทำ แม้ว่าจะทำอาหารนั้นด้วยการหุงต้มก็ตาม ในขณะที่ ทำอาหารไม่ควรให้แมลงวันตอม หากจะกินผักสดล้างให้สะอาดที่ผลที่ละใบ วิธีการล้างผัก หากผัก เป็นผล ควรใช้มือลูบให้สะอาด หากผักเป็นใบควรสา่ยผักในน้ำสะอาดหลาย ๆ ครั้ง ไม่ควรแช่ผัก นาน ๆ เพราะนอกจากจะทำให้วิตามินและลายน้ำแล้วอาจจะทำให้ยาฆ่าแมลงที่ละลายออกมาจาก ผักปนเปื้อนอยู่ในน้ำ ซึมเข้าไปในเนื้อผักได้ การล้างเนื้อสัตว์ต่าง ๆ ควรล้างด้วยน้ำสะอาด ก่อน นำมาหั่น ไม่ควรแช่น้ำทิ้งไว้เช่นกัน

(4) อาหารประเภทเนื้อสัตว์ ต้องทำให้สุกก่อนเสมอ เพราะในเนื้อสัตว์ต่าง ๆ รวมทั้ง ปลา ปลาร้า ปลาเจ่า อาจจะมีพยาธิอยู่ ซึ่งควรฆ่าพยาธิด้วยการหุงต้มให้เดือด หรือทำให้สุกเสียก่อน

(5) อาหารที่ทำสุกแล้วควรกินทันที ถ้ายังกินทันทีไม่ได้ควรเก็บเอาไว้ในตู้กับข้าว หรือถ้านำมาคั่งสำหรับรับประทานที่ครอบครัวเอาไว้ว เพื่อป้องกันแมลงวันตอม หรือมดได้

(6) ไม่ควรซื้ออาหารมากเกินกว่าที่จะหุงต้มสำหรับมื้อหนึ่ง ๆ เว้นเสียแต่ว่าจะมีตู้เย็นเก็บ ไว้ อาหารสุกที่เหลือกินควรใส่ภาชนะที่มีฝาปิดเอาเก็บไว้ในตู้เย็นทันที หรือถ้าไม่มีตู้เย็น ภาชนะที่เก็บ อาหารต้องเปิดฝา และเก็บไว้ในตู้กับข้าวที่มีมิดชิด และก่อนที่จะนำมารับประทานในมื้อต่อไป ต้อง ตั้งไฟให้เดือดหรือร้อนจกเสียก่อน

(7) น้ำที่ใช้ในการหุงต้ม หรือล้างอาหาร และล้างภาชนะต่าง ๆ ควรเป็นน้ำที่สะอาด ถ้า ไม่มีน้ำประปา ควรใช้น้ำฝนหรือน้ำบาดาลที่ได้รับการกรองแล้ว ต้มในน้ำควรมีฝาปิด และภาชนะที่ ตักน้ำควรจะสะอาดด้วย

(8) ภาชนะที่ใช้ในการปรุงอาหาร รวมทั้งจานชามที่ใช้ใส่อาหาร เมื่อรับประทานเสร็จแล้ว ต้องล้างให้สะอาดด้วยน้ำและผงซักฟอกหรือสบู่ ภาชนะเหล่านี้ควรจะต้องได้รับการตากแดด หรือ ลวก น้ำร้อนเพื่อฆ่าเชื้อโรคก่อนการนำไปเก็บ

(9) เศษอาหารต้องทิ้งในถังที่มีฝาปิดมิดชิด ป้องกันแมลงวันตอม หรือสัตว์เลื้อยมาคุ้ยเขี่ย ถ้าไม่มีรถขยะมาเก็บ ควรขุดหลุมฝังให้เรียบร้อย น้ำที่ใช้แล้วต้องมีทางระบายไปลงท่อ บริเวณครัว จะได้ไม่มีน้ำขังเจอะเจอะ

(10) อาหารจะสะอาดใดก็ต้องทำครัวให้สะอาด พื้นครัวต้องแห้งสนิท ควรทำความสะอาด

ครัวทุกสัปดาห์ ครัวที่ดีต้องมีหน้าต่างประตูให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก

7.2.2 กิจกรรมที่ 2

ให้ผู้เข้าอบรมนำอาหารที่ปรุงแล้ว มาป้อนลูกของตน โดยหากลูกเป็นเด็กอ่อนให้ผู้เข้าอบรมเป็นผู้ป้อน แต่เด็กสามารถป้อนข้าวได้เอง ควรให้เด็กเป็นผู้ป้อนเอง โดยให้ผู้เข้ารับการอบรมดูแลลูกของตน พร้อมกันนี้ผู้อบรมอาจให้ข้อเสนอแนะในการให้อาหารเด็ก ดังนี้

(1) เด็กอายุ 1-5 ปี อาจให้กินอาหารร่วมกับพ่อแม่ได้ พ่อแม่ควรทำตัวอย่างให้เป็นตัวอย่างที่ดีในการฝึกนิสัยการกินที่ถูกต้อง โดยการล้างมือก่อนกินอาหาร การให้ช้อนกลาง และการไม่กินอาหารมูมนาม

(2) ปล่อยให้เด็กกินอาหารที่มีประโยชน์หลาย ๆ ชนิด เพื่อให้ร่างกายของเด็กได้รับอาหารครบถ้วนตามที่ต้องการ

(3) ปล่อยให้เด็กเคยชินกับรสชาติของอาหารชนิดต่าง ๆ ด้วยตนเอง ไม่ควรบังคับขู่เข็ญ หรือมีอารมณ์เสียในเมื่อเด็กยังไม่อยากกินอาหาร และไม่ควรรี้อาหารเป็นสิ่งตอรองให้รางวัลแก่เด็ก

(4) ปล่อยให้เด็กกินอาหารด้วยตนเอง ซึ่งเด็กอาจจะทำเลอะเทอะบ้างในครั้งแรก ๆ

(5) ค่อย ๆ ปล่อยให้เด็กกินอาหารใหม่แต่ละชนิดทีละน้อย และค่อย ๆ เพิ่มเติมให้ทีละหลัง

(6) ไม่ควรปล่อยให้เด็กอมข้าวไว้นาน ๆ หรือกินไปวิ่งไป จะเป็นการฝึกนิสัยการกินที่ไม่ดี และข้าวอาจจะติดคอในขณะที่เด็กเล่นไปกินไปได้

7.3 อุปกรณ์

7.3.1 อาหารและอุปกรณ์ในการปรุงอาหารสำหรับทารกและเด็กเล็ก (ที่เหมาะสมกับท้องถิ่น) ใช้ประกอบการอบรมในกิจกรรมที่ 1

7.3.2 เพลง "กินผักผลไม้" ซึ่งเปิดให้ผู้เข้าอบรมฟังในขณะที่ทำการอบรม โดยมีเนื้อเพลง ดังนี้-

กินผักผลไม้ทำให้แข็งแรง แคมก็แฉงนารักนักหนา
เปิด ไก่ ไข่ นม เนื้อหมู ไข่ ปลา
กินแล้วแกลวกลาเติบโตดวงใจ (ซ้ำ)

(เนื้อเพลง และทำนอง โดยอาจารย์เคื่อนใจ ศรีมารุต)

7.4 การประเมินผล

7.4.1 ประเมินจากการร่วมกันปรุงอาหารและการป้อนข้าวลูก ในขณะทำการ
อบรม ว่าปฏิบัติได้ถูกต้องหรือไม่

7.4.2 ติดตามผลการปฏิบัติในวันต่อ ๆ ไปของการอบรม ในด้านการป้อนข้าว
ลูก และอาหารที่นำมารับประทาน

7.5 หนังสือและเอกสารอ่านประกอบ

7.5.1 หนังสือ คู่มือโภชนาการ เกษตร และอนามัย ของกองโภชนาการ
กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข หน้า 24-31

7.5.2 เอกสารเผยแพร่ของกองโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข
เรื่อง อาหารเด็กวัยก่อนเข้าเรียน

แบบประเมินผลการอบรมในหน่วยที่ 1

เนื้อหาการอบรม	ตรงกับที่ต้องการ		สามารถเข้าใจ		นำไปปฏิบัติได้	
	มาก	น้อย	มาก	น้อย	มาก	น้อย
1. ความสำคัญของอาหาร						
2. อาหารสำหรับหญิงมีครรภ์และหญิงให้นมลูก						
3. นมแม่						
4. นมผสม						
5. อาหารเสริมและอาหารเสริมระหว่างมือ						
6. อาหารที่บำรุงสมองและร่างกาย และ อาหารที่ให้โทษแก่สมองและร่างกาย						
7. การรักษาความสะอาดในการปรุงอาหาร และการให้อาหารแก่ทารก						

ข้อเสนอแนะที่ควรแก้ไข.....

.....

กิจกรรมและวิธีการอบรม	ฟังพอใจ		ทำให้เข้าใจ	
	มาก	น้อย	มาก	น้อย
1. เสนอภาพประกอบคำบรรยาย				
2. เสนอตัวอย่างของจริงประกอบคำบรรยาย				
3. เสนอหัวข้อให้รวมสนทนาและแสดงความคิดเห็น				
4. สาธิตและให้ปฏิบัติไปพร้อมกัน				
5. ให้รวมกันปฏิบัติเองโดยไม่มีการสาธิต				

ข้อเสนอแนะที่ควรแก้ไข.....

.....

วิธีการประเมินผล	พึงพอใจ	
	มาก	น้อย
1. การสอบถามในระหว่างการอบรม		
2. การทดสอบในระหว่างการอบรม		
3. การสอบถามหลังการอบรม		
4. ไม่มีการสอบถามอะไรเลย		

ข้อเสนอแนะที่ควรแก้ไข.....

.....

- ระยะเวลาในการอบรม (1) มากไป (2) เหมาะสม (3) น้อยไป
- ผู้ทำการอบรมควรปรับปรุงอย่างไรเกี่ยวกับการอบรมในเรื่องต่าง ๆ นี้

การประเมินความรูความเข้าใจและการปฏิบัติตน

1. ผู้ทำการอบรมดำเนินการประเมินในขณะที่ทำการอบรมในแต่ละเรื่อง โดยกำหนดให้ผู้เข้ารับการอบรมมีพฤติกรรมตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม คือ

1.1 ในขณะที่ทำการอบรม ผู้เข้ารับการอบรมแสดงหรือบอกสิ่งเหล่านี้ได้ถูกต้อง

1.1.1 ผลเสียของการขาดอาหาร

1.1.2 อาหารที่มีประโยชน์ และอาหารที่ให้โทษต่อร่างกาย

1.1.3 ความสำคัญของการกินนมแม่ในต่าง ๆ

1.1.4 ข้อดีข้อที่แม่ไม่ควรให้นมตนเองแก่ลูก

1.1.5 ความสำคัญของอาหารเสริมนมและอาหารเสริมระหว่างนม

1.2 ผู้เข้ารับการอบรมปฏิบัติสิ่งเหล่านี้ได้ถูกต้องในขณะที่ทำการอบรม

1.2.1 แบ่งและจำแนกอาหารที่มีประโยชน์ และอาหารที่ให้โทษต่อร่างกาย และสมองได้ถูกต้อง

1.2.2 ให้นมแม่ได้ถูกต้องตามหลักสุขอนามัย

1.2.3 เลือกนมผสมสำหรับทารกได้ถูกต้อง และสามารถเตรียมนมและปฏิบัติตนในการให้นมผสมแก่ทารกได้ถูกต้อง

1.2.4 ปรุงอาหารเสริมนม และอาหารเสริมระหว่างนมได้ถูกต้องสำหรับเด็กแต่ละวัย

1.2.5 ปรุงอาหารที่มีประโยชน์และปฏิบัติตนในการกินได้ถูกต้อง

2. ผู้ทำการอบรมติดตามผลการอบรมในด้านต่าง ๆ โดยกำหนดให้ผู้เข้ารับการอบรมมีพฤติกรรมตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม คือ

2.1 เลือกบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ และงดอาหารที่มีโทษต่อร่างกาย

2.2 ในรายที่มีครรภ์ หรืออยู่ระหว่างการให้นมลูก ใดบริโภคอาหารที่มีประโยชน์

2.3 ในรายที่แม่ให้นมตนเองแก่ลูก ใดปฏิบัติตนตามหลักสุขอนามัย

2.4 ในรายที่แม่ให้นมผสมแก่ลูก ใดปฏิบัติตนในการให้นมผสมแก่ลูกได้ถูกต้อง

2.5 ให้อาหารเสริมนม และอาหารเสริมระหว่างนมแก่ลูกของตนได้ถูกต้อง

คู่มือผู้ทำการอบรม

หน่วยที่ 2

หน่วยการเรียนรู้ และรักษาสภาพอนามัย

เอกสารหมายเลข 200

หน่วยการป้องกัน และการรักษาสุขภาพอนามัย

ปัญหาในทางสุขภาพอนามัย

1. พอเมฆชาติความรู้และมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการให้ภูมิคุ้มกันโรคแก่เด็ก
2. ร่างกายและเครื่องนุ่งห่มของทารกและเด็กเล็กไม่สะอาดเท่าที่ควร
3. เด็กวัยก่อนเรียนขาดการบำรุงรักษาเป็นอย่างดี ทำให้เด็กเล็กส่วนใหญ่มีสุขภาพ

พื้นที่ไม่สมบูรณ์

จุดมุ่งหมายของการอบรม

1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมตระหนักถึง ความสำคัญของการสร้างภูมิคุ้มกันโรคแก่ทารก และเด็กเล็ก และรู้แหล่งที่ถูกต้องในการนำเด็กไปรับบริการ
2. ส่งเสริมผู้เข้ารับการอบรมให้มีความรู้ที่ถูกต้องในด้านการป้องกัน และการบำรุงรักษาสุขภาพพื้นของเด็กล็ก
3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสนใจในการรักษาความสะอาดร่างกายตลอดจนเครื่องนุ่งห่มของทารกและเด็กเล็ก

หัวข้อในการอบรม

1. การให้ภูมิคุ้มกันโรคเด็ก
2. การรักษาความสะอาดทารกและเด็กเล็ก
3. สุขภาพของพื้น

การดำเนินการอบรม

1. เรื่อง "การให้ภูมิคุ้มกันโรคเด็ก"

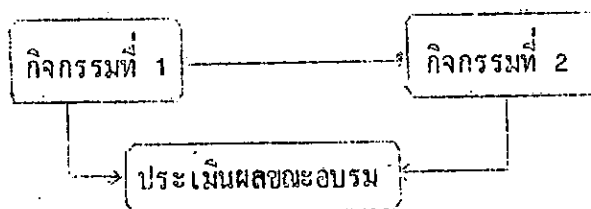
1.1 จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

- 1.1.1 แสดงหรือบอกถึงความสำคัญของการให้ภูมิคุ้มกันโรคแก่เด็กได้ถูกต้อง
- 1.1.2 สามารถบันทึกหรือบอกถึงระยะเวลา ที่ควรพาเด็กไปฉีดวัคซีนได้ถูกต้อง
- 1.1.3 แสดงหรือบอกขอควรปฏิบัติ ก่อนและหลังพาเด็กไปรับภูมิคุ้มกันโรคเด็ก

ได้

หัวข้อของเนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีการสอน	วิธีการประเมินผลผู้เข้าอบรม
1. ความสำคัญของการให้ภูมิคุ้มกันโรคเด็ก 2. ระยะเวลาในการพาเด็กไปรับภูมิคุ้มกัน 3. สิ่งที่ต้องรู้ในสมุดบันทึกการฉีดวัคซีน 4. ข้อควรปฏิบัติก่อนและหลังพาเด็กไปฉีดวัคซีน	1. เสนอภาพเปรียบเทียบระหว่างเด็กที่แข็งแรง และเด็กที่เป็นโรค เพื่อเป็นหัวข้อในการสนทนาและอภิปราย 2. กำหนดสถานการณ์ให้ผู้ใช้รับทราบการอบรมนอกหรือบันทึกในสมุดบันทึกการฉีดวัคซีน 3. สนทนาเรื่องข้อปฏิบัติ ก่อนและหลังพาเด็กไปฉีดวัคซีน	1. ประเมินจากการสนทนาขณะทำการอบรม 2. ประเมินโดยการสัมภาษณ์รายบุคคลเกี่ยวกับระยะเวลาที่ควรพาเด็กไปฉีดวัคซีนในแต่ละวัย 3. ประเมินจากการบันทึกการฉีดวัคซีนที่กำหนดให้ทำ

1.2 ขั้นตอนการดำเนินการ

1.2.1 ผู้อบรมเสนอภาพหมายเลข 202 เป็นภาพเปรียบเทียบเด็กที่แข็งแรงกับเด็กที่เป็นโรค เพื่อนำให้ผู้เข้าอบรมมองเห็นถึงความแตกต่างในค่านรูปร่าง และอารมณ์ของเด็กที่สมบูรณ์ กับเด็กที่เป็นโรค

หลังจากนั้น เสนอภาพหมายเลข 201 เป็นภาพแสดงโรคและอาการของแต่ละโรคที่ควรให้เด็กได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันไว้ อันได้แก่ โรคคอตีบ ไอกรณ บาดทะยัก โปลิโอ วัณโรค ซึ่งพ่อแม่ควรที่ต้องพาเด็กไปรับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคดังกล่าว ภายในอายุ 1 ขวบ และในระหว่างช่วงอายุ 2 ปี เด็กควรที่จะได้รับการฉีดกระตุ้นอีกครั้ง ซึ่งสถานที่ที่จะพาเด็กไปรับบริการฟรี คือ โรงพยาบาล สถานีอนามัย และศูนย์บริการสาธารณสุขทุกแห่ง

ผู้อบรมแจกเอกสารสารภาพหมายเลข 203 เป็นภาพบันทึกการฉีดวัคซีนป้องกันโรคต่าง ๆ ของเด็ก ให้แก่ผู้เข้าอบรมได้ดูประกอบคำอธิบาย ดังนี้

- เด็กแรกเกิดควรได้รับการฉีดยาป้องกันวัณโรค
- ภายใน 3 เดือน ต้องได้รับการฉีดอีก 2 เข็ม คือ เข็มหนึ่งฉีดป้องกันคอตีบ ไอกรณ บาดทะยัก และอีกเข็มหนึ่งฉีดป้องกันโปลิโอ
- ภายใน 2 ปี จะต้องได้รับการฉีดอีกเข็มละ 3 ครั้ง แต่ละครั้งให้ห่างกันประมาณ 2 เดือน

ทุกครั้งที่พาลูกไปฉีดยา พ่อแม่ควรที่จะต้องรู้ว่า ลูกฉีดยาป้องกันโรคอะไรไว้แล้วบ้าง ฉีดไว้เมื่อวันที่เท่าไร เพื่อจะได้ไม่ต้องฉีดซ้ำ และรู้ว่าลูกของตนยังไม่ได้อะไรบ้าง

สำหรับการฉีดยานี้ ควรที่จะพาลูกไปรับการฉีดยาตามที่ หมอนัดทุกครั้ง เด็กที่มีอาการไข้อยู่ก่อนไม่ควรนำไปฉีดยา เพราะอาจจะทำให้เป็นหนักขึ้น

หลังจากฉีดยาแล้วจะพบว่า เด็กจะมีอาการต่าง ๆ ตามโรคที่ได้รับการฉีดยา ซึ่งอาการดังกล่าวถือว่าเป็นสิ่งปกติพ่อแม่ไม่ควรวิตกกังวลจนเกินไป หรือให้เด็กกินยาลดไข้ แต่ประการใด อาการส่วนใหญ่ที่จะเกิดหลังจากที่ได้รับการฉีดยาในแต่ละโรค ดังนี้ คือ

- หลังจากการฉีดป้องกันวัณโรคแล้ว ประมาณ 1 เดือนต่อมา จุดที่ถูกฉีดจะเป็นตุ่มเล็ก ๆ สีค่อนข้างแดง บางครั้งจะมีหัวขาวคล้ายหนอง ซึ่งตุ่มที่เกิดขึ้นนี้เกิดมาจากตัวยาและจะแห้งหายไปเอง แต่อาจตุ่มโตขึ้นมากและมีหนองขึ้น หรือเป็นแผลขนาดใหญ่ มีน้ำหนองเรื่อรัง ควรพาเด็กไปหาหมอ

- หลังจากฉีดยาป้องกันคอตีบ ไอกรณ บาดทะยักแล้วจะมีอาการไข้อย่างเล็กน้อย ส่วนมากจะมีไข้ไม่เกิน 2 วัน และเด็กบางคนอาจไม่มีอาการไข้เลย

- หลังจากฉีดยา หรือกินยาโปลิโอ เด็กจะไม่มีอาการหลังฉีด

1.2.2 กิจกรรมที่ 2

ผู้อบรมกำหนดสถานการณ์ให้ผู้รับการอบรมบอก หรือนักศึกษาในตารางฉีดยา เช่น

"ให้ผู้เขอบรมบอกอายุที่ควรนำลูกไปฉีดยาป้องกันโรคต่าง ๆ "

"ให้ผู้เขอบรมบอกชื่อโรคที่ควรพาเด็กไปฉีดยาในอายุที่กำหนดให้"

"บอกสถานที่ที่ควรพาเด็กไปฉีดยา"

๑ ๒ ๓
 * ตารางบันทึกการฉีด *

อายุ	โรคที่ต้องฉีด	วันที่ฉีด
แรกเกิด	วัณโรค	
ภายใน ๓ เดือน	- คอตีบ ไอกรณ ขาดกระดูก - โปลิโอ (โรคขาอ่อน)	
ภายใน ๒ ปี	- คอตีบ ไอกรณ ขาดกระดูก (๓ ครั้ง แต่ละครั้ง ห่างกัน ๒ เดือน) - โปลิโอ (โรคขาอ่อน) (ฉีด ๓ ครั้ง แต่ละครั้ง ให้ห่างกัน ๒ เดือน)	ครั้งที่ ๑ ครั้งที่ ๒ ครั้งที่ ๓ ครั้งที่ ๑ ครั้งที่ ๒ ครั้งที่ ๓

ฉีดตามกำหนดทุกครั้ง ที่ศูนย์อนามัย

1.3 อุปกรณ์

1.3.1 ภาพหมายเลข 201 คือ ภาพแสดงโรคที่ควรระวังในผู้คุ้มกันโรคทารกและเด็กเล็ก เป็นภาพเผยแพร่ของกองสุขศึกษา กระทรวงสาธารณสุข ใช้ประกอบการอบรมกิจกรรมที่ 1

1.3.2 ภาพหมายเลข 202 คือ ภาพเปรียบเทียบระหว่างเด็กที่แข็งแรงซึ่งผู้วิจัยหาภาพมา เปรียบเทียบกับภาพหมายเลข 201 ใช้ประกอบการอบรมในกิจกรรมที่ 1

1.3.3 ภาพหมายเลข 203 เป็นภาพตารางการรับผู้คุ้มกันโรคทารกและเด็กเล็กในแต่ละวัย แจกให้แก่ผู้เข้ารับการอบรมประกอบการอบรมในกิจกรรมที่ 1 และ 2

1.3.4 เพลง "ฉีดยา" เปิดในช่วงระหว่างก่อนการอบรม ระหว่างพักการอบรม และหลังการอบรม มีเนื้อร้อง ดังนี้ คือ

เด็กอ่อนไม่อ่อนเป็นช่าง	ไม่ผอมแคงกางเพราะเราเอาใจใส่
แรกเกิดพาไปฉีดยา	คุณแม่อดใจมา ฉันทักลูกไป
ขวบขวบ คอตีบ โอกรน	ขวบขวบ คอตีบ โอกรน
บาดทะยักหางพ่น	หนีภัยโรคเอง (ซ้ำ 2 ครั้ง)

1.4 การประเมินผล

1.4.1 ประเมินโดยการสัมภาษณ์และสอบถามถึงโรคและวัยที่ควรพาเด็กไปรับผู้คุ้มกัน

1.4.2 ประเมินจากบันทึกการฉีดยาที่กำหนดสถานการณให้ทำหรือบอก

1.5 หนังสืออ่านประกอบ

หนังสือ คุยกับหมอเรื่องลูก ของ แพทย์หญิงฉวีวัณ จุฑานนท์ และคณะ
หน้า 165-174

2. เรื่อง "การรักษาความสะอาดทารกและเด็กเล็ก"

2.1 จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

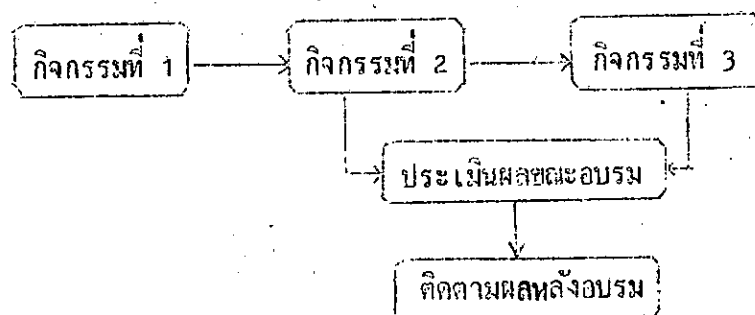
2.1.1 สามารถอาบน้ำทารกและเด็กเล็กได้ถูกต้องตามหลักสุขอนามัย

2.1.2 สามารถรักษาความสะอาดอวัยวะต่าง ๆ เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องนอน
ของลูกได้ถูกต้อง

2.1.3 สามารถฝึกลูกให้รู้จักรักษาความสะอาดตนเองได้บ้างพอสมควร

หัวข้อของเนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	วิธีการประเมินผลผู้เข้าอบรม
1. ความสำคัญของการรักษาความสะอาด 2. การอาบน้ำทารกและเด็กเล็ก 3. การรักษาความสะอาด หู เล็บ ผม และอวัยวะต่าง ๆ ของทารกและเด็กเล็ก 4. การรักษาความสะอาด เครื่องนุ่งห่ม เครื่องนอนของทารกและเด็กเล็ก 5. การฝึกให้เด็กรู้จักรักษาความสะอาดตนเอง	1. เสนอหัวข้อให้สนทนาเรื่องความสะอาดเกี่ยวกับสุขภาพและการเรียนของเด็กอย่างไร 2. สาธิตวิธีการอาบน้ำทารกและเด็กเล็กที่ถูกต้องตามหลักสุขอนามัย และเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น 3. แสดงภาพการรักษาอวัยวะต่าง ๆ เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องนอนของทารกและเด็กเล็ก เพื่อให้ร่วมกันสนทนา และอภิปราย 4. ให้แต่ละคนเสนอวิธีการรักษาความสะอาดตนเอง โดยผู้อบรมเพิ่มเติมในส่วนที่บกพร่อง	1. ประเมินจากการสนทนาและอภิปราย 2. ประเมินจากการปฏิบัติจริงในเรื่องวิธีการอาบน้ำทารกและเด็กเล็ก 3. ติดตามโดยการสังเกตและเยี่ยมบ้านผู้เข้ารับการอบรม 4. สังเกตจากเสื้อผ้าและร่างกายของลูกผู้เข้ารับการอบรม 5. จากการสอบถามและพูดคุยกับลูกของผู้เข้าอบรมอย่างไม่เป็นทางการ

2.2 ขั้นตอนการดำเนินการ

2.2.1 กิจกรรมที่ 1

ผู้อบรมนำเสนอในหัวข้อ เรื่อง "ความสะอาดเกี่ยวข้องกับสุขภาพและการเรียนของเด็กอย่างไร" โดยให้ผู้เข้ารับการอบรมแสดงความคิดเห็นที่ละคนหรือร่วมกันเสนอความเห็นและผู้อบรมสรุป เพื่อให้มองเห็นถึงความสำคัญของการรักษาความสะอาดทารกและเด็กเล็กว่าจะมีประโยชน์ ดังนี้ คือ

ประโยชน์ต่อสุขภาพของเด็ก เด็กที่มีร่างกายและเสื้อผ้าที่สะอาดจะเป็นเด็กที่มีจิตใจแจ่มใส ร่าเริง เพราะไม่ระคายตัว ทั้งไม่เกิดโรคผิวหนังอันเนื่องมาจากมีอาการคันเพราะไม่ได้อาบน้ำ และเด็กส่วนมากมักจะอมนิ้วหรือหยิบของเข้าปาก หากมือไม่สะอาดจะเป็นตัวนำเชื้อโรคเข้าสู่ร่างกายได้ เด็กจึงควรที่จะได้รับการล้างมือก่อนหยิบอาหาร และตัดเล็บเมื่อเห็นยาว เพราะหากปล่อยทิ้งไว้สิ่งสกปรกและเชื้อโรคจะเข้าไปฝังอยู่ในเล็บและเข้าปากสู่ร่างกายได้ง่ายเมื่อเด็กอมมือ การทำความสะอาดส่วนอื่น ๆ ของร่างกาย เช่น ผมหู ตา ชอก ขนต่าง ๆ และอวัยวะขับถ่ายก็เป็นสิ่งสำคัญ เพราะอวัยวะต่าง ๆ เหล่านี้จะมีสิ่งสกปรกที่ร่างกายขับออกมาเมื่อไม่ต้องการ จึงควรที่จะหมั่นล้างสิ่งสกปรกเพื่อไม่ให้เป็นที่เกิดของเชื้อโรคได้

ร่างกายสกปรก → เป็นที่เพาะเชื้อโรค → ทำให้เด็กไม่สบาย → สุขภาพเสื่อม

ประโยชน์ต่อการเรียนของเด็ก เด็กที่มีร่างกายสะอาด ย่อมปราศจากโรค เมื่อไม่มีโรคมาเบียดเบียน ร่างกายจะแข็งแรงสามารถมีกำลังในการเรียนรู้ได้ดีกว่าเด็กที่มีร่างกายอ่อนแอ

ร่างกายสะอาด → จิตใจเบิกบาน + สุขภาพดี + แข็งแรง → มีกำลังในการเรียน → ผลการเรียนรู้ดี

2.2.2 กิจกรรมที่ 2

สาธิตวิธีการอาบน้ำทารกและเด็ก โดยแสดงภาพการอาบน้ำทารกไปพร้อมกับการสาธิตจริง โดยใช้ตุ๊กตาทารกเป็นหุ่นในการสาธิต และให้ผู้เข้ารับการอบรมปฏิบัติตาม ในกรณีที่อุปกรณ์ในการอาบน้ำไม่เพียงพอกับทุกคน อาจจะให้ร่วมกันปฏิบัติเป็นกลุ่มหรือปฏิบัติที่ละคนหลังการสาธิตแล้วก็ได้ โดยมีข้อเสนอแนะในขณะอาบน้ำทารก ดังนี้

การอาบน้ำให้ทารกควรอาบน้ำเมื่อสะอาดที่สุดแล้ว ในระยะก่อนสระคือหลัง

ไม่ควรนำเด็กเข้า เพราะจะทำให้เสียชื่อเสียงเป็นผลหายยาก ควรเช็ดตัวให้เด็กก็พอ

ลำดับขั้นในการอาบน้ำทารก

(1) ก่อนอาบน้ำให้เตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ไว้ให้พร้อม เช่น น้ำร้อน
สบู่สำหรับเด็ก อ่างล้าง และผ้าสะอาด 2 ผืน สำหรับเช็ดตัวเด็กและสำหรับห่อเด็กหลัง
เช็ดตัวแล้ว

(2) ล้างมือผู้อาบน้ำให้สะอาดด้วยสบู่

(3) เหน้าเย็น (น้ำฝน) ลงในอ่างครึ่งอ่าง และพ่นร้อนตามในขณะ
พ่นร้อนให้เอามือคนไปควย และทดสอบความอุ่นของน้ำโดยให้หลังมือ ช้อนช้อน หรือใช้ข้อมือ
คานในตะลงในน้ำ

(4) ควรล้างศีรษะและสระผมก่อน โดยจับเด็กในท่านอนคว่ำมือซ้าย
ให้ตัวพาดอยู่บนแขน และใช้ข้อมือรองรับศีรษะ ใส่หัวผมและนิ้วกลางปิดใบหูทั้งสองข้างกันน้ำ
เข้าหู อุ้มเด็กในท่าที่ไหล่ส่วนศีรษะและคออยู่เหนืออ่างน้ำเล็กน้อย เพื่อไม่ให้หน้าเขาดำ ลำตัวเด็ก
อยู่นอกอ่าง

ใช้มืออีกข้างลูบหัว หรือใช้ผ้าชุบน้ำบิดหัวให้เปียก ระวังอย่าให้
น้ำเข้าหน้าและหู และฟอกหัวด้วยสบู่หรือแชมพู (หากกลัวเด็กตื่น หรือไม่ถนัด อาจจะใช้ผ้าเช็ดตัว
ห่อคตตัวเด็ก หรือให้เด็กนอนบนหลัก หรือบนโต๊ะก็ได้) เมื่อฟอกหัวจนทั่วแล้วบีบน้ำออกและเช็ด
จนหมดฟองสบู่หรือบิที่ผ้าให้แห้งเช็ดหน้า หลังหู และผมให้แห้ง

จากนั้นนำเด็กจุ่มลงในอ่างในท่านอนเอน ยกหัวขึ้นสูง หรือใน
ท่าเด็กนั่งโดยประคองหัวและลำคอเด็กไว้ (ใช้แขนซ้ายโอบตัวมือซ้ายจับที่ใต้รักแร้ซ้ายของเด็ก)
วกน้ำลูบตัว ฟอกสบู่ให้ทั่ว และล้างน้ำให้สบูหมด (ในขณะอาบน้ำ ถ้าเด็กอวนควรรอให้กรอขยับ
ของเนื้อที่ชอกคอ แขนพับ ชอกขา และล้างให้ทั่ว)

อุ้มเด็กวางบนผ้าที่เตรียมไว้ เช็ดตัวให้แห้ง หั้งแก้ม ใต้จมูก
ใต้ปาก ใต้คาง ตามข้อพับ ข้อมือ ขอกเท้า แล้วใส่เสื้อผ้า เลิกสายเสื้อขึ้นแล้วโรยแป้ง (การ
ใส่เสื้อก่อนโรยแป้งและเลิกสายเสื้อขึ้น เพื่อปิดหน้าเด็กป้องกันละอองของฝุ่นแป้งเข้าหน้า)
ก่อนห่อผ้าอ้อมควรเอาสำลีชุบน้ำสุกเช็ดอวัยวะขยับถ่ายให้สะอาด หากจะแปรงผมควรแปรงขึ้น
เพื่อช่วยในการไหลเวียนของโลหิตได้

การทำความสะอาดอวัยวะต่าง ๆ

ตา ไม่จำเป็นต้องล้างตาใด ๆ ทั้งสิ้น ถ้ามีขี้ตาอาจใช้สำลีชุบน้ำอุ่นเช็ดออก การเช็ดควรเช็ดจากหางตามาหัตตา เช็ดข้างหนึ่งแล้วต้องทิ้งสำลีเปลี่ยนใหม่เพื่อเช็ดข้างใหม่ หากมีอาการตาแดง หรือตาแฉะควรรีบปรึกษาหมอ

หู เช็ดใบหูและปากหูชั้น ๆ หลังอาบน้ำทุกครั้ง อย่าแหย่หูหรือนำสิ่งของเข้าไปในหู

จมูก เด็กบางคนอาจจะมีน้ำมูกแห้งติดจมูก ให้ใช้สำลีชุบน้ำอุ่นพอหมาด ๆ ปั่นปลายสำลีให้เล็ก ม้วนแหย่เข้าไปชั้น ๆ เช็ดออกมา

เล็บ ตัดเล็บได้เมื่อเด็กหลับแล้ว โดยตัดทีละนิ้ว ให้นิ้วเด็กอยู่ในนิ้วของผู้ตัด ใช้กรรไกรปลายมนตัด เล็บเด็กควรตัดให้สั้นอยู่เสมอ มิฉะนั้น เด็กอาจจะข่วนหน้าตนเองได้ ตัดเล็บมือและเล็บเท้าสัปดาห์ละครั้ง

ข้อพับ ขาหนีบ เวลาอาบน้ำกองคอดยแหวกกลาง เพราะอาจจะมีเกาแดงคันอยู่ เมื่อขึ้นจากน้ำต้องเช็ดให้แห้ง ไม่ควรโรยแป้งมากตามรอยพับหรือขาหนีบ รวมทั้งบริเวณสะดือ เพราะจะทำให้สกปรกติดเชื้อได้ง่าย

อวัยวะขับถ่าย ควรทำความสะอาดทุกครั้งทั้งที่อาบน้ำหรือเด็กทำสกปรก (โดยเฉพาะเด็กหญิง) โดยการใช้น้ำสะอาดล้างทวารและเช็ดให้ทั่วจนแห้ง ซึ่งหากเปียกเปื้อน หรือล้างไม่สะอาดจะทำให้เกิดผื่นได้

การอาบน้ำเด็กเล็กไม่จำเป็นต้องใช้น้ำอุ่นนอกจากเวลาเด็กเป็นไข้ หรืออากาศหนาวจัด ควรพอกและล้าง รวมทั้งขี้ขี้โคล บริเวณซอกคอ หลังใบหู หรือขาพับต่าง ๆ ทุกครั้ง และหากให้เด็กอาบน้ำเอง ควรตรวจความสะอาดด้วย การทำความสะอาดอวัยวะส่วนอื่น ๆ ควรทำเป็นประจำ เพื่อไม่ให้เป็นที่หมักหมมของเชื้อโรค

2.2.3 กิจกรรมที่ 3

ให้แต่ละคนเสนอวิธีการฝึกลูกให้รักษาความสะอาดตนเอง โดยผู้อบรมเพิ่มเติมในส่วนที่บกพร่อง พร้อมกับเสนอภาพหมายเลข 204 เป็นภาพการรักษาความสะอาดร่างกายและเครื่องนุ่งห่มของทารกและเด็กเล็ก พร้อมทั้งเสนอแนะให้ทวนชั้นเรื่องความสะอาดในการซักเสื้อผ้า และการนำเครื่องนอนของเด็กเล็กและทารกมาตากแดดเพื่อฆ่าเชื้อโรคด้วย และหากได้รับการซักอาทิตย์ละครั้งจะเป็นการดีสำหรับทารกและเด็กเล็กด้วย

2.3 อุปกรณ์

2.3.1 อุปกรณ์สำหรับอาบน้ำทารก (ซึ่งจัดเตรียมให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น)

2.3.2 ภาพหมายเลข 204 เป็นภาพการรักษาความสะอาดร่างกาย และ
เครื่องนุ่งห่มของทารกและเด็กเล็ก

2.3.3 เพลง "ความสะอาด" ซึ่งเปิดในขณะการพักการอบรม และก่อนการ
อบรม โดยมีเนื้อร้อง ดังนี้

จงหมั่นรักษาความสะอาด

เก็บกวาดบ้านเรือนงามตา.	ร่างกายเนื้อตัวใบไม้	ดูแลรักษาให้สะอาดทุกวัน
เสื้อผ้า ที่นอน หอนมุ้ง	ผ้าห่มผ้านุ่งซักตากอย่าช้า	
สิ่งใดอยู่ตลอดเวลา	ช่วยกันรักษาความสะอาดเอ๋ย	
	(ซ้ำ 2 ครั้ง)	

2.4 การประเมินผล

2.4.1 ประเมินจากการปฏิบัติในเวลาอาบน้ำทารกในขณะอบรม

2.4.2 ประเมินจากการสนทนาและเสนอความถูกต้องในขณะอบรม เกี่ยวกับ
การรักษาความสะอาดของร่างกายลูก เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องนอนของลูก

2.4.3 ติดตามการอาบน้ำลูกของผู้เข้ารับการอบรม และสังเกตร่างกายและ
เสื้อผ้าของลูก

2.4.4 สอบถามและพูดคุยกับลูกของผู้เข้าอบรมอย่างไม่เป็นทางการ

2.5 หนังสืออ่านประกอบ

2.5.1 หนังสือ การเลี้ยงดูทารกและเด็กวัยก่อนเรียน ของ กรมอาชีวศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ หน้า 28-32

2.5.2 หนังสือ รายงานการสอนและใบงานวิทยาการบริหารทารก กรม
อาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ หน้า 1-2

2.5.3 หนังสือ คุยกับหมอเรื่องลูก ของแพทย์หญิงฉวีวัฒน์ จุฑานันทน์
และ คณะ หน้า 93-96

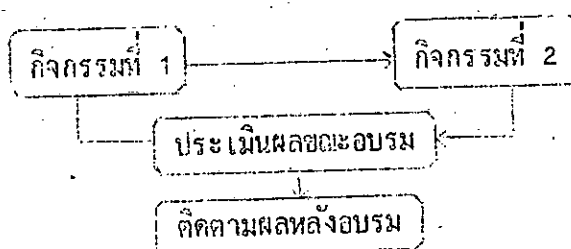
3. เรื่อง "สุขภาพของฟัน"

3.1 จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

- 3.1.1 แสดงหรือบอกความสำคัญของการรักษาดูแลฟัน
- 3.1.2 บอกสาเหตุของฟันผุได้ถูกต้อง
- 3.1.3 แสดงหรือบอกการป้องกันและการบำรุงรักษาฟันเบื้องต้นได้
- 3.1.4 สามารถแปรงฟันได้ถูกวิธี

หัวข้อของเนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	วิธีการประเมินผลผู้เข้าอบรม
1. ความสำคัญของการรักษาสุขภาพฟัน 2. สาเหตุที่ทำให้ฟันผุ 3. การป้องกันฟันผุในเด็กเล็ก และการบำรุงรักษาฟันเบื้องต้น 4. การแปรงฟันที่ถูกวิธี	1. แสดงภาพฟันที่มีสุขภาพดีและภาพฟันผุใหญ่เขารับการอบรมสนทนาถึงสาเหตุที่ทำให้ฟันผุ การป้องกันฟันผุ และการรักษาสุขภาพฟัน โดยผู้อบรมแนะนำเพิ่มเติมในส่วนที่บกพร่อง 2. สาธิตวิธีแปรงฟันที่ถูกวิธีพร้อมกับผู้เข้าอบรมทดลองปฏิบัติตามด้วย (โดยสาธิตหลังการรวมรับประทานอาหาร)	1. สัมภาษณ์ผู้เข้าอบรมในขณะทำการอบรม 2. ประเมินจากการทดลองปฏิบัติจริงของผู้เข้าอบรม 3. ติดตามการปฏิบัติจริงต่อ ๆ มา และสังเกตจากลูกของผู้เข้าอบรม

3.2 ขั้นตอนการดำเนินการ

3.2.1 กิจกรรมที่ 1

แสดงภาพหมายเลข 205 เป็นภาพเปรียบเทียบระหว่างฟันที่มีสุขภาพดี และฟันผุ เพื่อเสนอให้เห็นถึงโรคฟันในลักษณะต่าง ๆ และผลเสียของการเป็นโรคฟัน ปวดฟัน และฟันผุ ภาพที่สองแสดงให้เห็นถึงสาเหตุของฟันผุ และการป้องกันฟันผุ

แสดงภาพหมายเลข 206 เป็นภาพชุด แสดงถึงการบำรุงรักษาฟัน และการแปรงฟันที่ถูกต้อง เพื่อนำเสนอเป็นหัวข้อในการสนทนาถึงการบำรุงรักษาฟันของผู้เข้าอบรม และการแปรงฟันของลูกและผู้เข้าอบรม

แสดงภาพหมายเลข 207 เป็นภาพแสดงขั้นตอนการพัฒนารองฟัน และเสนอให้เห็นว่า หากฟันไม่ได้รับการบำรุงตั้งแต่เด็ก พัฒนาการของฟันจะไม่ดี เป็นโรคฟัน โรคเหงือกได้

โดยเนื้อหาโดยสรุปเกี่ยวกับการบรรยายประกอบภาพ มี ดังนี้
 ฟันน้ำนมเป็นฟันชุดแรก เริ่มขึ้นเมื่ออายุ 6-8 เดือน และจะขึ้นครบ (ทั้งหมด 20 ซี่) เมื่ออายุประมาณ 2 ขวบครึ่ง แล้วจะเริ่มหลุดโดยมีฟันแท้ (ฟันถาวร) ขึ้นมาแทนที่เมื่ออายุประมาณ 6 ขวบ จนกระทั่งสิ้นสุดวัยเมื่ออายุได้ 11-12 ปี

ประโยชน์ของฟันน้ำนม (1) ช่วยในการเคี้ยวอาหาร (2) ช่วยให้เด็กพูดได้ชัดเจน (3) ช่วยให้ฟันแท้ขึ้นมาถูกต้องตำแหน่ง

สาเหตุที่ทำให้ต้องสูญเสียฟันน้ำนมก่อนกำหนด คือ (1) ฟันผุ (2) เกิดจากอุบัติเหตุ ฟันผุเกิดจากการที่ไม่ทำความสะอาดฟันที่หลังกินอาหารเสร็จ ทำให้เชื้อโรคที่อยู่ในปากรวมตัวกันโดยมีน้ำตาลช่วยยึดเชื้อโรคติดกับฟัน เกิดเป็นแผ่นคราบฟัน แผ่นคราบฟันนี้จะรวมตัวกับเศษอาหารที่ประเภข้าวหรือของหวานเกิดเป็นกรด กัดกร่อนทำให้ฟันผุได้

เมื่อฟันน้ำนมเด็กเริ่มผุและยังไม่มีอาการปวด ควรรีบพาเด็กไปหาหมอเพื่ออุดฟัน จะป้องกันการถูกถอนก่อนกำหนดได้ เพราะหากฟันน้ำนมสูญเสียหรือหลุดก่อนกำหนดจะทำให้เคี้ยวข้าวได้ไม่ละเอียด อันเป็นผลเสียต่อระบบการย่อยอาหาร และนอกจากนี้การที่ฟันหลุดก่อนกำหนดจะทำให้เกิดช่องว่างในเหงือก ฟันซี่ใหม่ยังไม่ขึ้นมาแทนที่ ทำให้ฟันซี่ข้าง ๆ ล้มเอียงมาในช่องว่าง ฟันแท้ที่ขึ้นมาแทนที่ จะไม่สามารถขึ้นในตำแหน่งปกติได้ จึงทำให้ฟันที่ขึ้นมาใหม่ซ้อนเก หรืออาจไม่ขึ้นกลายเป็นฟันคุดฝังอยู่ในขากรรไกร เป็นเหตุให้ขากรรไกรไม่เจริญตามปกติ และขากรรไกรเล็กกว่าธรรมดา จนทำให้การสบของฟันผิดปกติ ดังนั้น จึงควรดูแลป้องกันฟันน้ำนมไว้ให้ดีกว่าจะถึงเวลาที่ฟันจะหลุดไปเอง

การป้องกันรักษาและการบำรุงฟัน

(1) ไม่ควรใส่น้ำตาลในนมหรือน้ำให้เด็กดูด

- (2) หลังจากเด็กถูกนมแล้วควรให้น้ำทันทีเพื่อล้างคราบนม (โดยเฉพาะถ้าให้เด็กดูดนม)
- (3) เมื่อเด็กมีฟันขึ้นแล้วควรทำความสะอาดฟัน โดยใช้ผ้าหรือสำลีชุบน้ำเช็ดฟันหลังอาหาร
- (4) เมื่อเด็กโตพอที่จะแปรงฟันได้เองควรสอนวิธีแปรงฟันที่ถูกต้อง และช่วยดูแลการแปรงฟันของเด็กด้วย
- (5) ควรแปรงฟันทุกครั้งหลังอาหาร หรืออย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง คือ ก่อนนอน และก่อนนอน และหลังแปรงฟันก่อนนอนไม่ควรกินอะไรอีก (ควรย้ำว่าการแปรงฟันเพื่อขจัดเศษอาหาร ไม่ใช่แปรงฟันก่อนนอนแล้วถือว่าปลอดภัยจึงกินอาหารหรืออมลูกกวาดออกจากแปรงฟัน)
- (6) รับประทานอาหารให้เป็นเวลา หลีกเลี่ยงอาหารประเภทขนมหวาน และงาอาหารที่เหนียวติดฟัน หลังจากที่ยืนของหวานแล้วควรบ้วนปากแรง ๆ ทันทีเพื่อไม่ให้หวานติดฟันอยู่บนฟัน ในเด็กที่กินอาหารปกติไม่ควรให้มีความแข็งพอสมควร เช่น ผักหรือผลไม้ เนื้อแข็ง ไข่ต้ม แดงกว่า อ้อย ฝรั่ง เพื่อขจัดคราบนมและบริหารเหงือก นอกจากนี้ อาหารที่ช่วยในการบำรุงรักษาฟัน ได้แก่ นม ไข่ เนื้อสัตว์ ปลา ผักใบเขียว และผลไม้รสเปรี้ยว
- ข้อสำคัญของการบำรุงรักษาฟัน คือ ผู้ใหญ่ควรทำตัวอย่างในการบำรุงรักษาฟันที่ถูกต้อง เพื่อเด็กจะได้กระทำความ

3.2.2 กิจกรรมที่ 2

สาธิตการแปรงฟันที่ถูกต้อง โดยดำเนินการสาธิตไปพร้อมกับการปฏิบัติของผู้เข้ารับการอบรม หลังจากการรับประทานอาหารร่วมกัน และการรับประทานในวันต่อไป

วิธีการแปรงฟันที่ถูกต้องวิธีนี้ คือ

- การแปรงฟันบน ให้ง่ายแปรงขึ้น ปัดขนแปรงจากขอบเหงือกลงมา

ข้างล่าง

- การแปรงฟันล่าง ให้ง่ายแปรงลง ปัดขนแปรงจากขอบเหงือกขึ้นข้าง

บน

- พื้นที่สำหรับคเคี้ยวอาหารให้แปรงดูไปมา

แปรงสีฟันของเด็กเล็ก ควรมีขนาดเล็ก คมตรง ขนแปรงไม่แข็งเกินไป และขนแปรงมีขนาดตัดเรียบ

3.3 อุปกรณ์

3.3.1 ภาพหมายเลข 205 เป็นภาพชุดโรคฟันผุ และโรคปริทันต์ ของกองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ใช้ประกอบการอบรมกิจกรรมที่ 1

3.3.2 ภาพหมายเลข 206 เป็นภาพชุดเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพฟัน ของกองทันตสาธารณสุข และของทันตแพทยสมาคมแห่งประเทศไทย ใช้ประกอบการอบรมกิจกรรมที่ 1 และ 2

3.3.3 แปรงและยาสีฟันสำหรับผู้ใหญ่ และแปรงและยาสีฟันสำหรับเด็กเล็ก ตามจำนวนของผู้เข้าอบรม ใช้ในการประกอบกิจกรรมการสาธิตในกิจกรรมที่ 2

3.3.4 เพลง "แปรงฟัน" ซึ่งเปิดในขณะดำเนินการสาธิตวิธีการแปรงฟัน โดยเนื้อร้องและทำนองของ อาจารย์เตือนใจ ศรีมารุต ดังนี้

แปรงซี่ แปรง แปรงฟัน	ฟันหนูสวยสะอาดดี
แปรงขึ้นแปรงลงทุกซี่	สะอาดดีเมื่อหนูแปรงฟัน
	(ซ้ำ)

3.4 การประเมินผล

3.4.1 ประเมินในขณะทำการอบรม โดยสอบถามเกี่ยวกับสาเหตุของฟันผุ การป้องกันและการบำรุงรักษาฟันผุ

3.4.2 ประเมินจากการให้ผู้เข้าอบรมแปรงฟัน ว่าปฏิบัติถูกต้องหรือไม่

3.4.3 ประเมินจากการปฏิบัติตนในวัยต่อไป มา และการติดตามผลการปฏิบัติ

บ้าง

3.5 เอกสารอ่านประกอบ

เอกสารเผยแพร่ของกองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การดูแลฟันน้ำนม และจากคำบรรยายหลังภาพที่นำมาใช้เป็นอุปกรณ์

แบบประเมินการอบรมในหน่วยที่ 2

เนื้อหาการอบรม	ตรงกับที่ต้องการ		สามารถเข้าใจ		นำไปปฏิบัติได้	
	มาก	น้อย	มาก	น้อย	มาก	น้อย
1. เนื้อเรื่องของการใหญ่มีคัมภีร์โรคเด็ก						
2. เนื้อเรื่องการรักษาความสะอาดทารกและเด็กเล็ก						
3. เนื้อเรื่องของสุขภาพฟัน						

ข้อเสนอแนะที่ควรแก้ไข.....

วิธีการทำการอบรม	พึงพอใจ		ทำให้เข้าใจ	
	มาก	น้อย	มาก	น้อย
1. การเสนอภาพประกอบการบรรยาย				
2. การสนทนาและอภิปราย				
3. การกำหนดให้ทำตาม(บันทึกการฝึกหัด)				
4. การสาธิตวิธีการไปปฏิบัติตาม				

ข้อเสนอแนะที่ควรแก้ไข.....

วิธีการประเมินผล	พึงพอใจ	
	มาก	น้อย
1. การสอบถามเป็นรายบุคคล		
2. การกำหนดให้ทำตามสิ่งที่		
3. ไม่มีการซักถามความรู้เลย		

ข้อเสนอแนะที่ควรแก้ไข.....

1. ระยะเวลาในการอบรม (1) มากไป (2) เหมาะสม (3) น้อยไป

2. ผู้ทำการอบรมควรปรับปรุงอย่างไร เกี่ยวกับการอบรมในเรื่องของหน่วยการอบรมที่ 2 นี้

การประเมินความรูความเข้าใจและการปฏิบัติตน

1. ผู้ทำการอบรมดำเนินการประเมินในขณะที่ทำการอบรมในแต่ละเรื่อง โดยกำหนดให้ผู้เข้ารับการอบรมมีพฤติกรรมตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม คือ

1.1 ผู้เข้ารับการอบรมแสดงหรือบอกสิ่งเหล่านี้ได้ถูกต้อง ในขณะที่ทำการอบรม

1.1.1 ความสำคัญของการให้ภูมิคุ้มกันโรคเด็ก

1.1.2 ความสำคัญของการรักษาความสะอาด

1.1.3 สาเหตุของพิษุน และการป้องกันรักษามีพิษุน

1.2 ผู้เข้ารับการอบรมปฏิบัติสิ่งเหล่านี้ได้ถูกต้อง ในขณะที่ทำการอบรม

1.2.1 ทำบันทึกตารางการฉีดยาได้

1.2.2 อาบน้ำทารกและเด็กเล็กได้ถูกวิธี

1.2.3 แปรงฟันได้ถูกวิธี และสามารถสอนลูกให้แปรงฟันได้ถูกต้องด้วย

2. ผู้ทำการอบรมติดตามผลการอบรมในดานต่าง ๆ โดยกำหนดให้ผู้เข้ารับการอบรมมีพฤติกรรมตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม คือ

2.1 รายที่มีลูกอยู่ในวัยที่ควรรับภูมิคุ้มกัน พาไปรับการฉีดยาตามกำหนด

2.2 รางกายและเครื่องนุ่งห่มของลูกผู้เข้ารับการอบรมสะอาดขึ้น

2.3 พ้นของลูกผู้เข้ารับการอบรมได้รับการดูแลและสะอาดขึ้น

2.4 ผู้เข้ารับการอบรมและลูกปฏิบัติตนได้ถูกต้องหลังการรับประทานอาหาร

โดยบวบปากหรือสีฟัน

คู่มือผู้ทำการอบรม

หน่วยที่ 3

หน่วยการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กเล็ก

หน่วยการส่งเสริมพัฒนาการเด็กเล็ก

ปัญหาการพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียน

1. พ่อแม่ส่วนใหญ่มองไม่เห็นความสำคัญของการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กวัยก่อนเรียน
2. เด็กวัยก่อนเรียนส่วนมากขาดการส่งเสริมให้มีความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ และการพึ่งตนเอง
3. เด็กวัยก่อนเรียนส่วนใหญ่ไม่มีใครให้การส่งเสริมให้การเล่น หรือมีของเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา
4. พ่อแม่ขาดความสนใจในการวางพื้นฐานพัฒนาการทางจริยธรรมให้แก่ลูกในวัยก่อนเรียน

จุดมุ่งหมายของการอบรม

1. เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมองเห็นถึงความสำคัญที่พ่อแม่ควรเป็นผู้ส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็กเล็ก
2. เพื่อให้คำแนะนำในด้านการอบรมฝึกหัดเด็กเล็กให้ระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ และรู้จักพึ่งตนเอง
3. เพื่อแนะนำวิธีการให้รางวัลและการลงโทษที่เหมาะสม เพื่อเป็นส่งเสริมแรงในการอบรมคุณธรรมที่พ่อแม่ต้องการ
4. เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมองเห็นประโยชน์ของการเล่นของเด็ก
5. เพื่อแนะนำวิธีการเล่นกับเด็ก แนะนำของเล่นที่มีประโยชน์ หาง่าย และประดิษฐ์ขึ้นเองจากวัสดุเหลือใช้
6. เพื่อเสนอนิทานและเพลงที่เหมาะสมสำหรับเด็กให้ผู้เข้ารับการอบรม เพื่อเป็นตัวอย่างในการเลือกเพลงและนิทานให้แก่ลูกของตน

หัวข้อในการอบรม

1. ความสำคัญของการส่งเสริมพัฒนาการในวัยเด็กเล็ก
2. การเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม

3. การฝึกให้เด็กมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ และมีการพึ่งตนเอง
4. การให้รางวัลและการลงโทษเด็ก
5. การเล่นของเด็กเล็ก
6. เพลงสำหรับเด็กเล็ก
7. นิทานสำหรับเด็กเล็ก

การดำเนินการอบรม

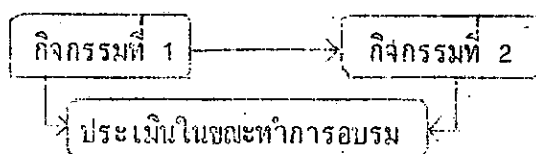
1. เรื่อง "ความสำคัญของการส่งเสริมพัฒนาการในวัยเด็กเล็ก"

1.1 จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

ในการอบรมนี้ มุ่งที่จะชักจูงให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมพัฒนาการในวัยเด็กเล็ก และตระหนักถึงความสำคัญในบทบาทของตน (ซึ่งอาจจะมิได้แสดงออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอกให้สังเกตได้โดยตรง)

หัวข้อของเนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	วิธีการประเมินผลผู้เข้าอบรม
1. ช่วง 5 ปีแรกของชีวิต เป็นช่วงสำคัญของการพัฒนาการในทุกด้าน 2. ผลเสียจากการที่เด็กไม่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการ	1. เสนอภาพการพัฒนาการในฐานต่าง ๆ ของเด็กแรกเกิด-5 ปี และให้ร่วมสนทนากันว่า หากเด็กไม่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการในช่วงนั้น ๆ จะเป็นอย่างไร 2. เสนอภาพพฤติกรรมที่ควรได้รับการแก้ไข (ซึ่งเป็นผลมาจากการไม่ได้รับสิ่งเสริมแรงที่ถูกต้อง) 3. เสนอหัวข้อสนทนา "ใครเป็นบุคคลสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการในเด็กเล็ก" 4. ร่วมกันสรุปการสนทนา และให้ดูภาพที่แสดงถึงความสำคัญของพ่อแม่ในการส่งเสริมพัฒนาการของลูก	1. ประเมินจากการสนทนา และการสัมภาษณ์ภายหลังการอบรม 2. สังเกตท่าทีและพฤติกรรมอื่น ๆ ประกอบในขณะที่ทำการอบรมในหน่วยนี้

1.2 ขั้นตอนการดำเนินการ

1.2.1 กิจกรรมที่ 1

เสนอภาพหมายเลข 301 เป็นภาพแสดงขั้นของการพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของทารกและเด็กเล็ก ตั้งแต่แรกเกิด-5 ปี และให้รวมสนทนาวาหากเด็กไม่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการในช่วงนั้น ๆ จะเป็นอย่างไร

- ขั้นในการพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็กแต่ละวัย

อายุ	ร่างกาย	ภาษา	สังคม	บุคลิกภาพ	สติปัญญา	อารมณ์	จริยธรรม
1 เดือน	เงยคาง มองตาม						
2 เดือน	คืบ	เริ่มเปล่งเสียง				ก๊อจ ฟังพอใจ	
3 เดือน	ไข่มือก มองเห็น		อยากรู้อยากเห็น				
4 เดือน	จับนิ้วได้ ไข่มือกชี้ขึ้น		ไว้วางใจ				-แสวงหาความพึงพอใจ
5 เดือน	นั่งตัวงอของเล่นได้		รู้จักชื่อตนเอง				
6-7 เดือน	นั่งได้เอง พันเริ่มขึ้น				จำคนได้ โกรธ กลัว	-กอบ	
8 เดือน	จับขึ้นได้						สนองเพื่อ
9 เดือน	ยืนเกาะได้ ไข่มือกได้		ให้ความร่วมมือ				ความ
10 เดือน	คลานได้				สร้างการเรียนรู้		ปลอดภัย
11 เดือน	งู้มือเดินได้						
12 เดือน	เกาะถึงตนเองให้ยืนได้	พูดเป็นคำ ๆ	เข้าใจตนเอง		สำรวจคน		
13 เดือน	ขึ้นบันไดได้				ฝึกฝนตนเองได้		
14 เดือน	ยืนได้เอง		ต้องการฟังตนเอง				
15 เดือน	เดินได้เอง						
2 ปี	วิ่งได้ เตะ ไข่มือกถ่วง	พูดเป็นประโยค			รู้จักสี ขนาด อีจลา		-หลบหลีก
3-4 ปี	กระโดด ขี่จักรยานได้		สนิทสนมกับผู้อื่นได้		รูปร่าง และมี		การลงโทษ
4-5 ปี	นับเลขได้ ผูกเชือกได้				ความคิดริเริ่ม		-แสวงหารางวัล

เสนอภาพยนตร์หมายเลข 302 เป็นภาพที่ไม่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการที่ดี เพื่อสรุปหัวข้อสนทนาในข้างต้น พร้อมกับสอบถามผู้เข้ารับการอบรมว่าลูกของตนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเช่นนี้บ้างหรือไม่ และมีพฤติกรรมใดบ้างที่ตนต้องการจะแก้ไข โดยในภาพจะแสดงให้เห็นเด็กที่ขาดการอบรมและส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ

- เด็กที่ขาดการบำรุงร่างกาย ขาดอาหาร จะเป็นโรคขาดอาหาร
- เด็กที่ไม่ได้รับการส่งเสริมทางสังคมจะเป็นเด็กที่เกร
- เด็กที่ไม่ได้รับความสนใจจะเป็นผู้ที่ดื้อรั้น หรือเสราซึม
- เด็กที่ไม่ได้รับการส่งเสริมทางอารมณ์ จะมีอารมณ์สูงหรือเสราซึม

นอกจากนี้ยังมีลักษณะพฤติกรรมการแสดงออกของเด็กอื่น ๆ ที่เป็นผลมาจากการไม่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการ เช่น การขี้อาย ไม่มีความมั่นใจในตนเอง ไม่ไว้วางใจผู้อื่น ไม่มีความรับผิดชอบ สกปรก หรือเป็นเด็กที่มีอารมณ์ไม่มั่นคง ตกใจง่าย กลัวโดยไม่มีสาเหตุ ฯลฯ ซึ่งอาการผิดปกติต่าง ๆ ในเด็กเกิดขึ้นเพราะไม่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการมาตั้งแต่วัยเด็กทั้งสิ้น

1.2.2 กิจกรรมที่ 2

เสนอหัวข้อสนทนา "ใครเป็นบุคคลสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการในเด็กเล็ก" โดยให้ผู้เข้ารับการอบรมเสนอและแสดงความคิดเห็นของตนเอง

เสนอภาพ 303 เป็นภาพพ่อแม่บุคคลสำคัญของลูก แสดงให้เห็นถึงบทบาทและหน้าที่พ่อแม่จะต้องปฏิบัติต่อลูก ตั้งแต่การให้อาหาร การทำความสะอาด ให้การพักผ่อน การพาเด็กไปรับภูมิป้องกันโรค การดูแลเรื่องการขับถ่าย การส่งเสริมให้เด็กได้เล่นในสิ่งที่เหมาะสม รวมทั้งการให้ความรักและการเล่นกับลูกด้วย เพื่อสอบถามและสนทนาวว่าผู้เข้ารับการอบรมได้แสดงบทบาทต่าง ๆ นี้ครบถ้วน มากกว่าหรือน้อยกว่าอย่างไร

รวมกับสรุปการสนทนาทั้งหมด

1.3 อภิปราย

1.3.1 ภาพหมายเลข 301 เป็นภาพแสดงขั้นการพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของทารกและเด็กเล็ก ของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ใช้ประกอบการอบรมกิจกรรมที่ 1

1.3.2 ภาพหมายเลข 302 เป็นภาพเด็กที่ไม่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการที่ดี เพื่อแจกผู้เข้ารับการอบรม ประกอบการสนทนาในกิจกรรมที่ 1

1.3.3 ภาพหมายเลข 303 คือ ภาพ "พ่อแม่...บุคคลสำคัญของลูก" แจกแก่ผู้เข้ารับการอบรม ใช้ประกอบการสรุปข้อสนทนาในกิจกรรมที่ 2

1.3.4 เพลง "พ่อแม่" และ เพลง "หนูหวานฟันดี" ใช้เปิดก่อนการอบรม พักการอบรม และหลังการอบรม ดังมีเนื้อเพลง ดังนี้

เพลง "พ่อแม่"

พ่อแม่แสนประเสริฐ	ก่อเกิดกำเนิดหนูมา
เลี้ยงดูให้การศึกษา	อบรม อบรม ให้อนุเป็นคนดี
หนูมีร่างกายเติบโตใหญ่	เจ็บไข้หนูไม่เคยมี
ไม่ดื้อรัน ไม่ร้องกวนจู๋	หนูเป็นเด็กดีเพราะพ่อแม่เอ๋ย

(ซ้ำ)

เพลง "หนูหวานฟันดี"

เมื่อตื่นหนูหวานฟันดี	หนูมีความสุขจริง ๆ
หนูฟันขาวได้เล่นวิ่ง	สนุกจริง ๆ จริง วิ่งแข่งกับพ่อเอ๋ย

(ซ้ำ 2 ครั้ง)

1.4 การประเมินผล

ประเมินผลจากการสนทนาและหาให้ผู้เข้าอบรมแสดงในขณะอบรม ว่าผู้เข้าอบรมตระหนักถึงความสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กเล็ก และตระหนักในบทบาทของตนหรือไม่ ซึ่งอาจจะไม่สามารถสังเกตเห็นได้

1.5 เอกสารอ่านประกอบ

หนังสือ การพัฒนาการเด็ก ทุกเล่ม

หนังสือ คุยกับหมอเรื่องลูก ของแพทย์หญิงฉวีรัตน์ จุลยานนท์ และคณะ

เด็กทำพ่อแม่ไม่พอใจ อกรรม สังฆอน

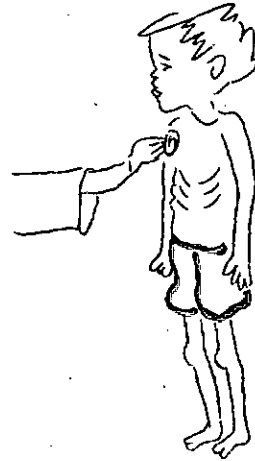

No. ๓๐๒

๑. ขอมแงงหาอาหาร

๒. จั๊โรค

๓. เกะ

๔. ดัด

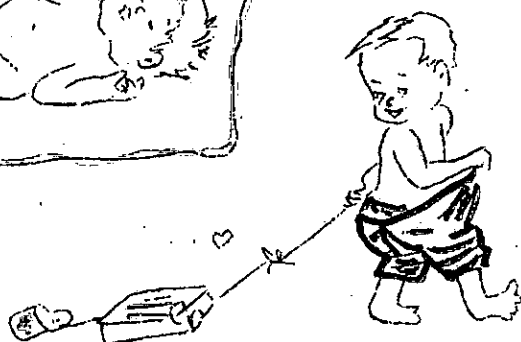
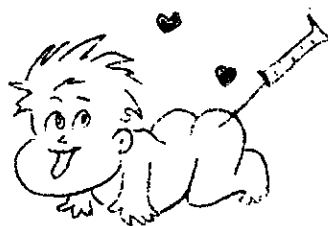
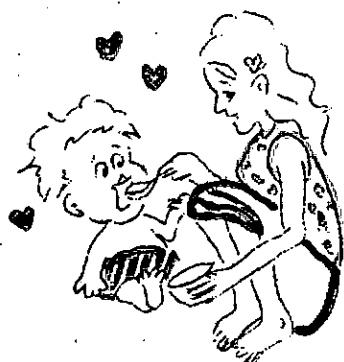
๕. อามณ์

๖. เคระ

พ่อแม่ ♥♥ บุคคลสำคัญของลูก

2. เรื่อง "การเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม"

2.1 จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

2.1.1 แสดงลักษณะของการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสมได้

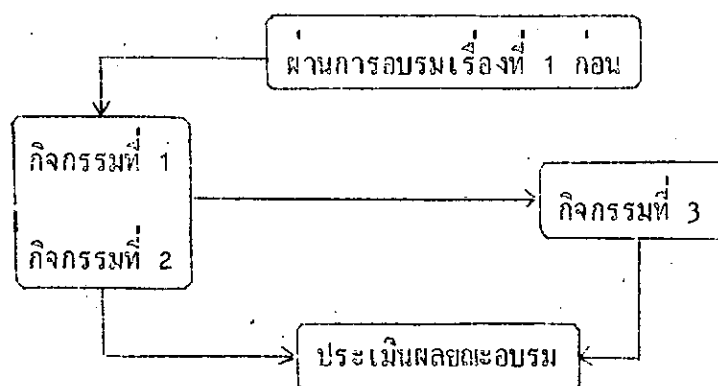
2.1.2 บอกถึงผลเสียของการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสมนั้น ๆ ได้อย่างถูกต้อง

2.1.3 แสดงและบอกพฤติกรรมของผู้ใหญ่ที่ไปยับยั้งการพัฒนาการของเด็กเล็ก

ได้อีกด้วย

หัวข้อของเนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	วิธีการประเมินผลผู้เข้าอบรม
1. ลักษณะของการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม และผลเสียที่เกิดขึ้นตามมา 2. พฤติกรรมบางอย่างของพ่อแม่และผู้ใกล้ชิดที่ยับยั้งการพัฒนาการของเด็กเล็ก	1. จัดแสดงบทบาทสมมติตามหัวข้อของเนื้อหาการอบรม 2. เสนอภาพประกอบของพฤติกรรมแต่ละชนิดให้ผู้เข้าอบรมพิจารณาถึงพฤติกรรมต่าง ๆ และผลเสียของพฤติกรรมนั้น โดยผู้อบรมแนะนำเพิ่มเติมและซักถามระหว่างการอภิปราย	1. สัมภาษณ์ในระหว่างการอบรม 2. ประเมินจากการแสดงและการอภิปราย

2.2 ขั้นตอนการดำเนินการ

2.2.1 กิจกรรมที่ 1

จัดแสดงบทบาทโดยให้ผู้เข้าอบรมแสดงเป็นพ่อแม่ที่เลี้ยงดูลูกไม่เหมาะสม โดยให้ผู้เข้าอบรมร่วมกันคิดว่า การเลี้ยงดูแบบใดเป็นการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็กเล็กแล้ว จักถูกแสดงเป็นแม่กับลูกว่าหากแม่ทำพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมนั้น ๆ ลูกจะเป็นอย่างไร

2.2.2 กิจกรรมที่ 2

กิจกรรมนี้จัดไว้เพื่อให้ผู้อบรมเลือกใช้เวลาตามสมควร หรือผู้เข้าอบรมมาก จะแบ่งในกลุ่มหนึ่งแสดงกิจกรรมที่ 1 อีกกลุ่มแสดงกิจกรรมที่ 2 ก็ได้ หรือเลือกแสดงกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งก็ได้ หรือเป็นกิจกรรมต่อเนื่องกันก็ได้

จัดแสดงบทบาทสมมติโดยให้ผู้เข้าอบรมแสดงเป็นเด็กที่มีพฤติกรรมที่ไม่ดีต่าง ๆ แล้วให้ผู้แสดงเล่าว่าทำไมตนถึงมีพฤติกรรมเช่นนั้น พ่อแม่เลี้ยงดูอย่างไร ซึ่งอาจจะจับคู่ให้อีกคนเป็นเด็ก และอีกคนเป็นผู้ถามเด็ก

2.2.3 กิจกรรมที่ 3

ผู้อบรมสรุปพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมตามที่ผู้เข้าอบรมแสดงและโต้ตอบกันซึ่งอาจจะได้ข้อสรุปหรือ พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม พฤติกรรมใดทำให้เกิดผลต่อเด็กในด้านใด และพฤติกรรมใดที่จะไปยับยั้งการพัฒนาการของเด็กเล็ก

เสนอภาพยนตร์หมายเลข 304 เป็นภาพแสดงการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม ใ้ประกอบการสรุป ดังนี้

ลักษณะการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสมของพ่อแม่ที่ส่งผลเสียมาสู่เด็ก ได้แก่

(1) การเลี้ยงดูที่ตามใจจนเกินไป โดยตามใจไม่ว่ากล่าวเมื่อเด็กทำผิด หรือประคบประหงมจนเกินไป จะทำให้เด็กเป็นคนที่เอาแต่ในตนเอง ขาดความรับผิดชอบ เห็นแก่ตัว คือถึง นอกจากนั้นอาจจะทำให้เด็กเป็นคนที่ทำอะไรไม่เป็น คอยพึ่งพาผู้อื่นอยู่เสมอ และขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เพราะเด็ก ๆ พ่อแม่ตามใจอยากได้อะไรก็ได้ และทำทุกอย่างให้

(2) การเลี้ยงดูที่บังคับมากเกินไป เช่น ออกคำสั่งมาก ดึงกฎเกณฑ์มากเกินไปจนเด็กรับไม่ไหว หรือเลี้ยวเชิงให้เด็กทำในสิ่งที่เขาทำไม่ได้ เช่น บังคับให้เรียนเก่ง บังคับให้ขี้อาย ในขณะที่เด็กอยากเล่น หรือคอยห้ามทุก ๆ อย่าง เหล่านี้จะทำให้เด็กถูกบีบคั้นทางจิตใจ และอาจหมดกำลังใจ เด็กจะกลายเป็นเด็กดื้อหรือไม่กล้าเข้าสังคม เด็กที่ถูกบังคับมากจะไม่มีเชื่อมั่นในตนเอง ขาดความเคารพตนเอง และขาดความคิดริเริ่ม

(3) การเลี้ยงดูที่ไม่ให้ความอบอุ่น การปล่อยเด็กทิ้งไว้คนเดียว นาน ๆ การไม่มีเวลาอยู่กับเด็ก เล่นกับเด็ก เด็กจะกลายเป็นเด็กขาดความรัก เด็กเหล่านี้ถ้าไม่เข้าสังคมก็จะกลายเป็นคนที่ก้าวร้าว เจ้าคิดเจ้าแค้น ชอบพูดปด ลักเล็กขโมยนอย และชอบหนี

โรงเรียน

(4) การเป็นแบบอย่างที่ไม่ดี การที่พ่อแม่ต้องการให้ลูกเป็นคนดี จำเป็นต้องเป็นคนดีให้เป็นแบบอย่างแก่ลูกด้วย เมื่อพ่อแม่ประพฤติตนดี มีคุณลักษณะดี แสดงพฤติกรรมที่ดี ลูกเห็นก็จะเลียนแบบตามได้ หากพบว่าลูกของใครเป็นคนขี้โมโห พูดคำหยาบ ไม่เรียบร้อย เชื่อใดแนวว่า พ่อแม่หรือคนใกล้ชิดกับเด็กคนนั้นจะต้องเป็นอย่างเด็กหรือเป็นมากกว่า ในช่วงที่ลูกอยู่ในวัยก่อนเรียนนี้ ลูกจะลอกเลียนแบบพ่อแม่และคนเลี้ยงมาทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นนิสัย ความเชื่อ การกิน การพูด ความสนใจ อาจจะเรียกได้ว่า ในช่วงนี้ (0-5 ปี) เป็นช่วงที่เด็กจะรับอิทธิพลของผู้ใกล้ชิดมาทุกอย่าง การพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็กวัยนี้จะดำเนินไปได้ด้วยดี เป็นผู้ใหญ่ที่ดีขึ้นอยู่กับตัวแบบที่เลียนในชั้นนี้ ซึ่งได้แก่ พ่อแม่ นั่นเอง

(5) การรักลูกไม่เท่ากัน การแสดงออกของพ่อแม่และคนใกล้ชิด ให้เด็กรู้ว่า รักเขาไม่เท่ากันเอง หรือรักไม่เท่ากันที่ เช่น การแบ่งของเล่นไม่เท่าเทียมกัน ให้กินไม่เหมือนกัน จุดที่ตามใจคนน้อง หรือน้องทำได้ทำไม่ได้ ดังนี้ จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกน้อยใจ สร้างอารมณ์ขี้อิจฉาริษยา ทำให้พี่น้องแตกความสามัคคี ลูกที่ถูกละเลยจะกลายเป็นเด็กที่ขาดความอบอุ่น คือ ก้าวร้าว อารมณ์สูง หรือเศร้าซึม ส่วนเด็กที่ได้รับความรักมากจะกลายเป็นเด็กที่เอาแต่ใจ เห็นแก่ตัว อยู่ในลักษณะของเด็กที่ถูกตามใจมากนั่นเอง ซึ่งการรักลูกไม่เท่ากันนี้ไม่ก่อให้เกิดผลดีต่อใครเลย ลูกจะเสียทั้งสองคน ดังนั้น แม่พ่อแม่จะมีความรู้สึกลำเอียงบ้างแต่ก็ไม่ควรแสดงออกจนนอกหนา (ลูกจับใจ) แสดงให้ลูกทุก ๆ คนรู้ว่า พ่อแม่รักลูกเท่ากัน

สรุปได้ว่า การเลี้ยงดูในวัยเด็กเล็กนี้เป็นช่วงที่สำคัญมาก หากเด็กวัยนี้ได้รับการเลี้ยงดูอย่างไร ก็จะมีอุปนิสัยไว้ และไปแสดงผลเมื่อเด็กโตขึ้น การที่เด็กโตขึ้นเป็นเด็กดีหรือไม่ดีนั้น แสดงให้เห็นว่าเมื่อเด็ก ๆ เขาได้รับการเลี้ยงดูดีหรือไม่ ฉะนั้นการที่เด็กกลายเป็นเด็กไม่ดี จึงควรโทษพ่อแม่และผู้ใหญ่ ว่าเลี้ยงเขามาอย่างไรเขาจึงเป็นคนเช่นนี้ ...อยากให้ลูกเป็นคนดี ควรเลี้ยงดู และอบรมนิสัยที่ดี และจงเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับเด็ก...

2.3 อุปกรณ์

ภาพยนตร์หมายเลข 304 เป็นภาพแสดงลักษณะการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม แจกแก่ผู้เข้าอบรม ใช้ประกอบในการสรุปข้อสนทนาและการแสดงในกิจกรรมที่ 3

2.4 การประเมินผล

ประเมินจากการสอบถามระหว่างอบรม และการสังเกตจากการแสดงและอภิปราย

การเลี้ยงดูลูกที่ไม่เหมาะสม

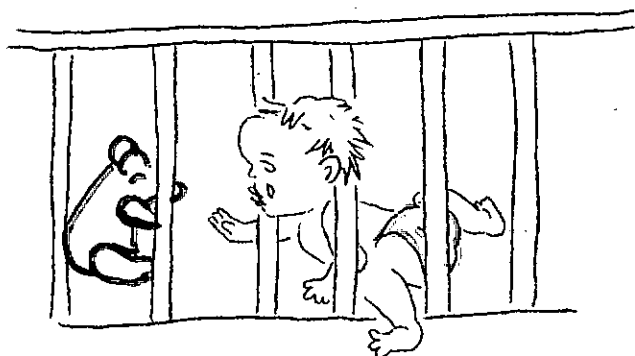
๑. ตามใจเกินไป

๒. ขี้กังวลมากเกินไป

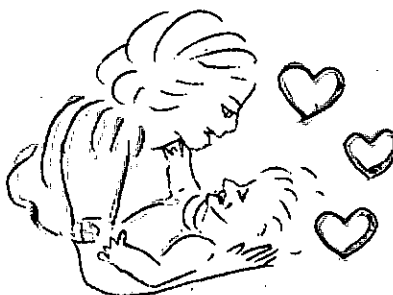
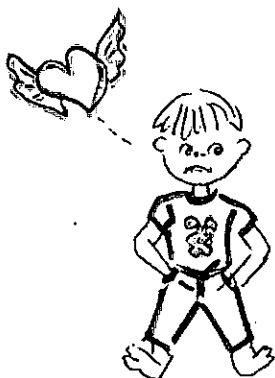
๓. ไม่ให้ความอบอุ่น

๔. เป็นแบบอย่างไม่ดี

๕. รักลูกไม่เท่ากัน

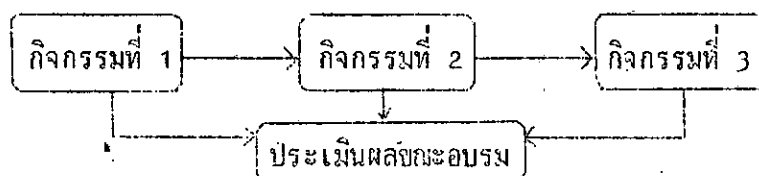
3. เรื่อง "การฝึกให้เด็กมีระเบียบวินัย ฟังตนเอง และมีความรับผิดชอบ"

3.1 จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

แสดงและบอกวิธีการในการฝึกหัดเด็กให้ระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ และมีการฟังตนเอง พร้อมยกตัวอย่างให้เห็นจริงได้

หัวข้อของเนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	วิธีการประเมินผลผู้เข้าอบรม
1. ความสำคัญของการมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ และสามารถฟังตนเองได้ 2. วิธีการฝึกหัดเด็กให้ระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบและการฟังตนเอง	1. สอนทบทวนและอภิปรายตามหัวข้อของเนื้อหาการอบรม 2. จัดแสดงบทบาทสมมติถึงวิธีการในการฝึกหัดเด็ก 3. รวบรวมอภิปรายและสรุปวิธีการที่ถูกต้องพร้อมแสดงภาพประกอบ	1. ประเมินจากการแสดงและสรุปในขณะทำการอบรม 2. ให้ผู้เข้าอบรมยกตัวอย่างของวิธีการฝึกหัดมาคนละ 1 ตัวอย่าง

3.2 ขั้นตอนการ

3.2.1 กิจกรรมที่ 1

ผู้อบรมนำเสนอในเรื่อง "ความมีระเบียบวินัย ความมีความรับผิดชอบ และการฟังตนเอง เป็นสิ่งที่ดีหรือไม่" และสรุปความคิดเห็น โดยคาดว่าผลสรุปจะได้คำตอบของผลดีของคุณลักษณะทั้งสาม ซึ่งผู้อบรมจะต้องชี้ชวนว่า ลักษณะเหล่านี้ สามารถฝึกได้ในเด็กวัยก่อนเรียน และควรเริ่มฝึกฝนเสียแต่วันนี้ เด็กจะได้เป็นผู้ใหญ่ที่มีลักษณะที่ดีต่อไป

3.2.2 กิจกรรมที่ 2

จัดแสดงบทบาทสมมติ โดยให้ร่วมกันแสดงวิธีการฝึกหัดให้เด็กมีคุณสมบัติดังกล่าว โดยอาจแบ่งเป็นสามกลุ่ม ให้แสดงการฝึกหัดกลุ่มละเรื่องแล้วร่วมกันสรุปว่าวิธีการที่ใช้นั้น

จะได้อะไร และคนใดเคยใช้วิธีการใดได้ผลมาแล้วบ้าง

3.2.3 กิจกรรมที่ 3

เสนอภาพยนตร์หมายเลข 305 เป็นภาพวิธีการฝึกหัดลูก ใช้ประกอบคำสนทนาและสรุปการอภิปราย ดังนี้

การฝึกหัดให้เด็กมีระเบียบวินัย และมีความรับผิดชอบ สามารถฝึกด้วยวิธีการง่าย ๆ เช่น การฝึกให้ตื่นนอนและนอนเป็นเวลา การจูงใจให้เด็กหิ้งของเป็นที่หาง การฝึกให้เด็กเล่นหรือหยิบสิ่งของไปใช้แล้วควรรนำมาเก็บไว้ที่เดิม การฝึกให้วางของเป็นระเบียบ และการฝึกให้รู้จักเหตุผล โดยเมื่อเด็กทำผิดจะต้องได้รับโทษ และเมื่อเขาทำดีจะได้รางวัล นอกจากนี้ การวางระเบียบเกี่ยวกับ การกิน ได้แก่ การล้างมือก่อนกินอาหาร การสัฟหลังอาหาร การเล่น ได้แก่ ไม่เล่นเวลาอิมชาวไหม ๆ ไม่เล่นทะเลาะ หรือระเบียบในการนอน ได้แก่ สัฟหลังล้างเท้าก่อนนอน หรือสวดมนต์ก่อนนอน เป็นต้น

การฝึกหัดให้รู้จักพึ่งตนเอง สามารถฝึกได้ตั้งแต่วัยทารก เช่น ไม่ควรโอ้อวดเกินเกินไป หากเด็กหัดเดินล้มบ้าง ควรปล่อยให้ลุกเอง เมื่อเด็กโตขึ้นสามารถทำอะไรเองได้แล้ว ควรฝึกหัดให้เด็กทำเอง โดยคอยตรวจตราในระยะแรก และปล่อยให้ทำเองเมื่อเด็กทำได้ดี สิ่งเหล่านี้จะเป็นวิธีการง่าย ๆ ในการฝึกหัดเด็กให้มีลักษณะดังกล่าว

ข้อสำคัญ คือ เมื่อฝึกหัดเด็กให้มีลักษณะเช่นใด ผู้ใหญ่ในบ้านจะต้องมีลักษณะเช่นนั้นเป็นแบบอย่างที่ดีก่อนด้วย

3.3 อุปกรณ์

ภาพยนตร์หมายเลข 305 เป็นภาพวิธีการฝึกหัดลูก จากผู้เชียวบรม ใช้ประกอบการสรุปข้อสนทนาในกิจกรรมที่ 3

เพลง "ระเบียบวินัย" เพลง "ความรับผิดชอบ" และเพลง "การพึ่งตนเอง" ซึ่งเปิดให้ผู้เชียวบรมในช่วงก่อนพัก และหลังการอบรม ดังมีเนื้อร้อง ดังนี้

เพลง"ระเบียบวินัย"

อย่าทิ้ง อย่าทิ้ง อย่าทิ้ง หวังแล้วจะสภปรก ถ้าเราเห็นมันรัก ต้องเก็บ ต้องเก็บ ต้องเก็บ
 ของใช้เก็บเป็นระเบียบ จะเรียบร้อยโดยฉันทัน
 พวกเราจะต้องช่วยกัน หักวันเก็บของใช้ให้ดี
 (เนื้อร้อง ทำนอง จากเพลงอย่าทิ้งต้องเก็บ และเพลงเก็บของใช้ ของอาจารย์เตือนใจ ตรีมารุต)

เพลง"ความรับผิดชอบ"

รับผิดชอบ รับผิดชอบ รับผิดชอบ งานที่มอบ งานที่มอบ ให้ทำ
 งานเราอย่าไปโยนให้เขา งานเราอย่าไปโยนให้เขา
 ทำงานของเราให้เต็มกำลัง ทำงานของเราให้เต็มกำลัง
 (ซ้ำ 2 ครั้ง)

เพลง"การพึ่งตนเอง"

ตนเป็นที่พึ่งของตน เกิดเป็นคนอย่าหวังพึ่งผู้อื่น
 ใครเขาจะอยู่กับเรายังยืน ใครเขาจะอยู่กับเรายังยืน
 แม่น้ำปากทองหนึ่ง ยืนด้วยขาของตนเอง
 (ซ้ำ 2 ครั้ง)

3.4 การประเมินผล

ประเมินจากตัวอย่างที่แต่ละคนเสนอเป็นวิธีการของการฝึกหัด และพิจารณา
 ข้อคิดเห็นของผู้เข้าอบรมในขณะทำการอบรม

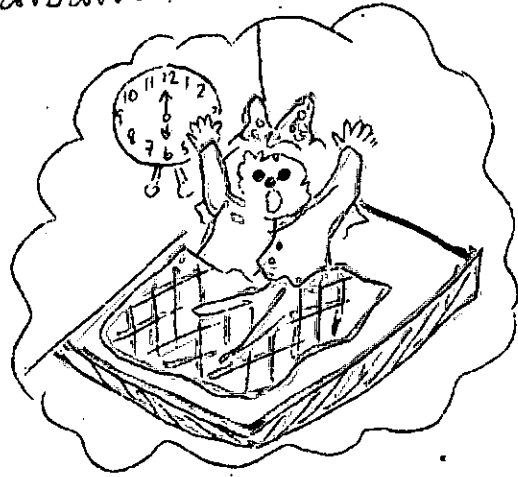
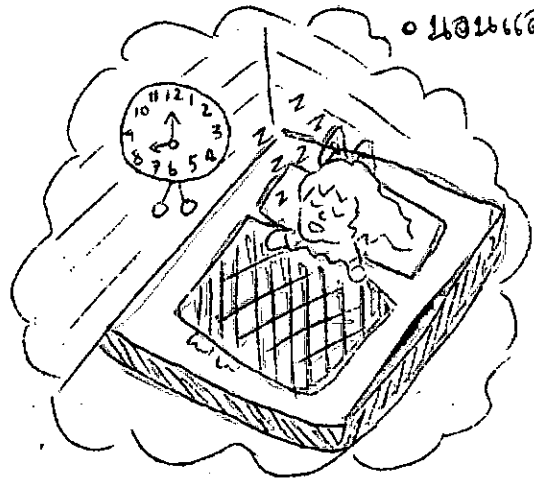
3.5 หนังสืออ่านประกอบ

หนังสือเกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการเด็ก ทุกเล่ม

วิธีการฝึกหัดลูก

นอนและตื่นเป็นเวลา

จัดสิ่งของไว้

มีที่เล่นของเล่น
เป็นระเบียบ

ทำให้เขาเมื่อลูกทำผิด

ให้รางวัลเมื่อลูกทำดี

4. เรื่อง "วิธีการให้รางวัลและการลงโทษเด็กเล็ก"

4.1 จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

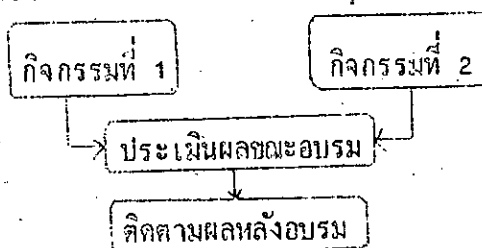
4.1.1 บอกจุดมุ่งหมายของการให้รางวัลและการลงโทษเด็กเล็กได้ถูกต้อง

4.1.2 แสดงหรือบอกหลักของการให้รางวัลและการลงโทษเด็กได้ถูกต้อง

4.1.3 แสดงตัวอย่างของการให้รางวัลและการลงโทษที่เหมาะสม และไม่เหมาะสมได้ถูกต้อง

หัวข้อของเนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	วิธีการประเมินผลผู้เข้าอบรม
1. จุดมุ่งหมายของการให้รางวัลและการลงโทษเด็กเล็ก 2. หลักของการให้รางวัลและการลงโทษเด็กเล็ก 3. ตัวอย่างของการให้รางวัลและการลงโทษที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม	1. จัดแสดงบทบาทสมมติของการให้รางวัลและการลงโทษที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม 2. สรุปข้อสันนิษฐานและการแสดงเพื่อให้เห็นถึงจุดมุ่งหมายและหลักการที่ถูกต้อง	1. ประเมินจากการรวมอภิปรายและการจัดแสดงภายในกลุ่ม 2. ติดตามผลโดยการสัมภาษณ์ของผู้เข้าอบรมอย่างไม่เป็นทางการเกี่ยวกับการให้รางวัลและการลงโทษ

4.2 ขั้นตอนการดำเนินการ

4.2.1 กิจกรรมที่ 1

จัดแสดงบทบาทสมมติของการให้รางวัล และการลงโทษที่เหมาะสม

สำหรับเด็กเล็ก และการให้รางวัลและการลงโทษที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็กเล็ก โดยให้จัดเป็นกลุ่ม 4 กลุ่ม กลุ่มที่หนึ่งแสดงการให้รางวัลที่เหมาะสม กลุ่มที่สองแสดงการให้รางวัลที่ไม่เหมาะสม กลุ่มที่สามแสดงการลงโทษที่เหมาะสม และกลุ่มที่สี่แสดงการลงโทษที่ไม่เหมาะสม ในขณะที่แต่ละกลุ่มแสดงคนอื่นเสนอความคิดเห็นและวิจารณ์หลังการแสดงบทบาท

4.2.2 กิจกรรมที่ 2

สรุปการสังเกตและข้อคิดเห็นที่ได้เสนอมา พร้อมแนกเอกสารสารภาพ หมายเลข 306 แสดง การให้รางวัลและการลงโทษเด็กที่ถูกต้อง โดยให้ผู้เข้าอบรมเพิ่มเติมว่าภาพที่แจกยังขาดวิธีการใดบ้างที่ได้แสดงไปแล้ว และภาพที่แสดงมีอะไรนอกเหนือจากการแสดงของแต่ละกลุ่มบ้าง พร้อมนี้ผู้อบรมสรุปถึง จุดมุ่งหมายของการให้รางวัลและการลงโทษ และหลักของการให้รางวัลและการลงโทษ พร้อมตัวอย่างประกอบภาพ ดังนี้

จุดมุ่งหมายของการให้รางวัลและการลงโทษเด็ก เพื่อที่จะฝึกให้เด็กมีคุณธรรมและจริยธรรมตามที่พ่อแม่และสังคมต้องการ โดยการให้รางวัลและการลงโทษเป็นวิธีการที่จะส่งเสริมคุณธรรม กล่าวคือ การให้รางวัล เพื่อให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่ดี และลงโทษ เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดี โดยในช่วงวัยเด็กเล็กนี้ การพัฒนาทางจริยธรรมจะอยู่ในขั้นของการแสวงหาความพึงพอใจ แสวงหารางวัล ตอบสนองในทันทีพอใจ และหลบหลีกการลงโทษ ดังนั้น การจะปลูกฝังคุณธรรมใด ๆ ก็ตามให้เกิดขึ้นกับเด็กเล็ก ควรใช้วิธีการให้รางวัลเพื่อกระตุ้นให้เด็กมีคุณธรรมตามที่ต้องการและลงโทษเพื่อยับยั้งลักษณะที่ไม่ต้องการให้เกิดขึ้นแก่เด็ก

การส่งเสริมคุณธรรมสามารถที่จะเริ่มฝึกหัดและส่งเสริมได้ทันที อย่าคิดว่ายังเด็กอยู่ เพราะการส่งเสริมในวัยนี้จะเป็นพื้นฐานของคุณธรรมที่ดีในภายหน้า หากจะรอจนกว่าเด็กโต เด็กอาจจะสะสมสิ่งไม่ดีไว้มากจนสายเกินแก้แล้วก็ได้

วิธีการให้รางวัลและการลงโทษนี้ จะต้องอยู่ในลักษณะที่มีวัตถุประสงค์ไม่พราเปรื่อ และควรมีขอบเขตของการให้รางวัลและการลงโทษ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่ดี และระงับคุณลักษณะที่ไม่ดี กล่าวคือ

วิธีการลงโทษที่จะได้ผลและก่อให้เกิดการเรียนรู้ และการพัฒนาทางคุณธรรม คือ การให้ลูกได้รู้จักโทษความผิดของตน โดยกำหนดโทษในการทำความผิด และอย่าให้ลูกได้รู้ และจะต้องลงโทษทันทีเมื่อเขาทำผิดนั้น ๆ อย่าท้าวไว้นานแล้วมาทำโทษทีหลังจะทำให้เขาไม่รู้ว่าเขาทำผิดอะไร การทำโทษเด็กเพื่อให้เขารู้ว่าเขาทำผิด ไม่ควรที่จะลงโทษด้วยอารมณ์เย็นสติสุภาพเกินกว่าเหตุ และไม่ควรถือโทษให้เด็กเกิดความกลัวจนสวาท เช่น จับไปขังไว้ในห้องคนเดียว หรือทำให้เด็กเกิดอาการประสาทหลอน รู้ว่าไม่รักหรือเกลียดเขาไปอยู่กับคนอื่น เพราะการลงโทษเช่นนี้ไม่ใช่การลงโทษเพื่อให้เด็กรู้ถึงความผิดของตน แต่เป็นการทำร้ายจิตใจเด็ก

การลงโทษเด็กจะต้องมีความคงที่ สิ่งไหนที่เคยห้ามว่าเป็นสิ่งที่ผิดก็จะคงผิด ไม่ใช่วันนี้ผิดแต่เอวัน
ไม่ผิด การกระทำที่ไม่แน่นอนนี้จะทำให้เด็กหมดความเชื่อถือ และไม่ควรลงโทษเด็กเพื่อประชด
ประชันผู้อื่น หรือเพื่อรักษาน้ำตนเอง เช่น พ่อแม่ไม่โหลูกคนอื่นที่เผลอลูกตน แต่กลับมาตีลูกตนด้วย
อารมณ์ประชดพ่อแม่เด็กอื่น ผลสุดท้ายคนที่เจ็บที่สุด คือ ลูกของเราเอง

การให้รางวัลเมื่อเด็กทำความดี เป็นสิ่งที่ควรกระทำไปควบคู่กับการ
ลงโทษ เพราะรางวัลจะเป็นสิ่งจูงใจที่สำคัญสำหรับเด็กเล็กในการที่จะสร้างให้เขาทำในสิ่งที่เราต้องการ
การให้รางวัลแก่เด็กเล็กควรที่จะต้องดูจังหวะและเวลา รางวัลสำหรับเด็กมีทั้งรางวัลที่เป็นสิ่งของ
และรางวัลทางจิตใจ เช่น การโอบกอด การยิ้ม การทักมือ และคำชม ในการให้รางวัลด้วยสิ่งของ
ไม่ควรที่จะให้พร่ำเพรื่อโดยเฉพาะการให้ในรูปของเงิน เพราะจะเท่ากับเป็นการสร้างความเคยตัว
ให้กับเด็ก แทนที่จะเป็นการส่งเสริมคุณธรรมกลับทำให้เด็กขาดคุณธรรมของการเสียสละ โดยเด็ก
จะกลายเป็นคนที่จะทำอะไรจะต้องการผลตอบแทนอยู่ตลอดเวลา แต่เมื่อเด็กทำดีก็ควรที่จะได้รับ
ผลดีเป็นรางวัลบ้าง ซึ่งอาจจะเป็นการให้รางวัลทางจิตใจ เช่น การชมเชย การหอมแก้ม การ
ยิ้มของพ่อแม่ สิ่งเหล่านี้ก็สามารถที่จะสร้างความพึงพอใจให้แก่เด็กได้ เพราะเด็กวัยนี้มีธรรมชาติที่
ชอบขอยอยู่แล้ว สำหรับรางวัลนี้ ไม่ควรที่จะสัญญาให้ในสิ่งที่พ่อแม่ไม่สามารถหาให้ได้ เพราะเมื่อ
พ่อแม่ผิดสัญญาจะทำให้เด็กความไม่เชื่อมั่นและขาดความเชื่อถือในพ่อแม่ของตน นอกจากนี้ การชมเชย
หรือหัวเราะเมื่อลูกเล็ก ๆ กระทำผิดโดยนัยว่าเป็นสิ่งที่น่าเอ็นดูนั้น ไม่ควรกระทำเป็นอย่างยิ่ง
เพราะเด็กจะคิดว่าสิ่งที่ตนทำผิดนั้นเป็นสิ่งที่ดี เนื่องจากตนได้รับรางวัล คือ การยิ้มหัวเราะของพ่อแม่
" ถ้าต้องการให้ลูกเป็นคนดีเช่นไร พ่อแม่ควรที่จะทำตนเป็นคนดีเช่นนั้นเสียก่อน "

4.3 อุปกรณ

4.3.1 ภาพหมายเลข 306 เป็นภาพการให้รางวัลและการลงโทษเด็กที่ถูกต้อง
แจกแก่ผู้เข้ารับการอบรม ใช้ประกอบกิจกรรมที่ 2

4.3.2 เพลง "เด็กดี" ซึ่งเปิดให้ผู้เข้ารับการอบรมฟังในขณะพักการอบรมและ
พักการอบรม ซึ่งมีเนื้อเพลง ดังนี้ หนู หนู เด็กเล็กนี้หนา จงเร่งศึกษาไม่เป็นเด็กเกียจคร้าน
หมั่นช่วยพ่อแม่ทำงาน กวาดเรือนดูบ้านให้อาหารสัตว์เลี้ยง
ตื่นเช้าล้างหน้าดูฟัน เร่งรีบเร็วพลันแต่งตัวไปโรงเรียน
ตั้งใจขยันหมั่นเพียร จดจำอ่านเขียนสิ่งที่ดีเอย (ซ้ำ)

4.4 การประเมินผล

4.4.1 ประเมินในขณะที่ผู้เข้ารับการอบรมรวมอภิปราย และจัดแสดงบทบาท
 ว่าผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจถึงสิ่งและหลักการที่ถูกต้อง รวมทั้งวิธีการของการให้รางวัลและการ
 ลงโทษเด็กเล็กหรือไม่ และสามารถยกตัวอย่างวิธีการต่าง ๆ ได้ถูกต้องด้วย

4.4.2 ติดตามผลหลังการอบรม โดยสอบถามและพูดคุยกับลูกของผู้เข้ารับการ
 อบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของพ่อแม่ในเรื่องของการให้รางวัลและการลงโทษ

4.5 หนังสืออ่านประกอบ

หนังสือ จิตวิทยาพัฒนาการเด็ก ทุกเล่ม

การให้รางวัลและการลงโทษเด็ก
ที่ถูกต้อง

๑. ให้รางวัลเมื่อลูกทำความดี ให้รางวัลเมื่อไม่ทำชั่ว

รางวัลสำหรับเด็กเล็ก

(๑)

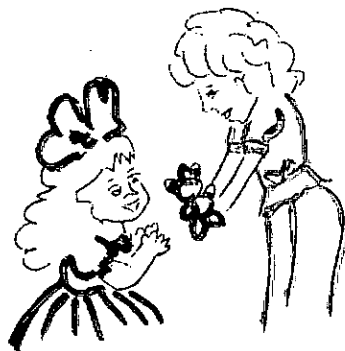
ยิ้มให้รางวัล

ชมเชย... เก่ง... ดี

ตามใจ... ทำตามใจ

๒. ลงโทษเมื่อทำไม่ดี เมื่อไม่ทำความดี

(๑) ขอดูเหตุผลของการทำโทษ

(๒) ไม่ใช่ใช้อารมณ์

ไม่ทำโทษ
จนเรอ

5. เรื่อง "การเล่นของเด็ก"

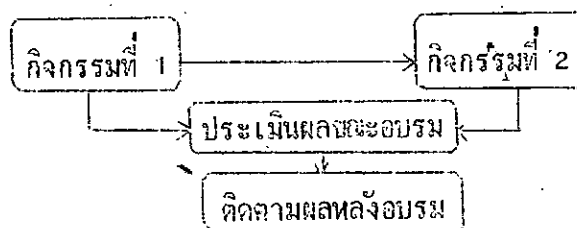
5.1 จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

5.1.1 การอบรมเรื่องสิ่งที่จะทำให้ผู้เข้ารับการอบรมตระหนักถึงประโยชน์ของการเล่นของเด็กเล็ก และการให้เวลาเพื่อเล่นกับลูก

5.1.2 สามารถคัดแปลงวัสดุเหลือใช้ในบ้านหรือวัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่นมาประดิษฐ์เป็นของเล่นให้แก่อลูกได้

หัวข้อของเนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	วิธีการประเมินผลผู้เข้าอบรม
1. ประโยชน์ของการเล่น 2. การเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็กในแต่ละวัย 3. ของเล่นที่เหมาะสมสำหรับเด็กแต่ละวัย 4. การเล่นกับลูก	1. ร่วมกันบอกชื่อและวิธีการเล่นของเด็กในท้องถิ่น พร้อมกันร่วมพิจารณาประโยชน์ของการเล่นแต่ละชนิด 2. ร่วมกันจัดทำการเล่นแต่ละแบบที่เหมาะสมสำหรับเด็กวัยใด และส่งเสริมพัฒนาการในด้านใด 3. นำวัสดุเหลือใช้และวัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่นมาให้ผู้เข้ารับการอบรมคิดประดิษฐ์เป็นของเล่นที่เหมาะสมกับวัยของลูกตน โดยผู้อบรมแนะนำเป็นตัวอย่าง	1. ประเมินจากการร่วมกิจกรรมในขณะอบรม 2. ประเมินจากของเล่นที่ผู้เข้ารับการอบรมประดิษฐ์ขึ้น 3. คัดความผลจากการสอบถามลูกของผู้เข้ารับการอบรม

5.2 ขั้นตอนการดำเนินการ

5.2.1 กิจกรรมที่ 1

ให้ผู้เข้าอบรมร่วมกันบอกการเล่น และวิธีการเล่นของเด็กเล็กในท้องถิ่นว่าส่วนใหญ่เด็กเล่นอะไรกัน และลูกของผู้เข้ารับการอบรมเล่นอะไร โดยให้ร่วมกันสนทนาว่าการเล่นนั้นมีประโยชน์ต่อพัฒนาการของทารกและเด็กในด้านใดบ้าง โดยผู้ทำการอบรมสรุปข้อ

สนทนา และเพิ่มเติมให้เห็นถึงประโยชน์ของการเล่น ยกตัวอย่างการเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ สรุปรองเล่นที่เหมาะสมสำหรับเด็กในแต่ละวัย และการที่พ่อแม่ควรใช้เวลาในการเล่นกับลูก

การเล่นของเด็กเป็นสิ่งที่สำคัญมากกว่าการที่จะทำให้ผลิตผลิตภัณฑ์เชิงประการเดียว แต่การเล่นสามารถที่จะส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม บุคลิกภาพ ตลอดจนคุณธรรมของเด็กได้ และการเล่นไม่ใช่จะมีประโยชน์เฉพาะเด็กเล็กเท่านั้น เด็กโตที่เข้าโรงเรียนหรือเข้าสู่วัยรุ่นควรที่จะมีการเล่นที่เหมาะสมกับวัยและสติปัญญาของตนได้ เมื่อเด็กต้องการจะเล่น ไม่ว่าจะเป็นการเล่นดนตรี หรือเล่นกีฬาเพื่อออกกำลังกาย พ่อแม่ไม่ควรห้าม แต่ควรที่จะแนะนำให้เขารู้จักเล่นในสิ่งที่มีประโยชน์ รู้จักการแบ่งเวลาเพื่อเล่น และไม่เล่นในสิ่งที่ไม่ดีไปสู่วางเลื่องเลี้ยว เช่น อยาขมขมต่าง ๆ การที่เด็กได้รับการสนับสนุนให้ใช้เวลาว่างไปในการเล่นที่ถูกต้อง จะเป็นการที่ดีกว่าปล่อยให้เขาเก็บตัวหมกมุ่น อันจะทำให้เกิดเป็นปัญหาได้ เพราะพบว่า เด็กที่ติดยาเสพติดหรือติดยาพนัน มักจะเป็นเด็กที่ไม่เคยได้เล่น หรือไม่ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

การเล่นของเด็กมักเปลี่ยนไปตามวัย ภายในแต่ละวัยนั้น เด็กจะพัฒนาเน้นไปในแต่ละด้าน เมื่อวัยเปลี่ยน การเล่น ของเล่น ตลอดจนวิธีการเล่นก็จะเปลี่ยนตามไปด้วย

เมื่อเด็กเล็กยังแบเบาะ เด็กต้องการการเล่นที่จะส่งเสริมพัฒนาการทางด้านรับสัมผัส การมอง การฟัง เด็กจึงมีความสุขกับการที่ใคร่รับการโอบอุ้มสัมผัส สนใจกับเสียงเพลงที่ไพเราะกังวาน ของเล่นที่เหมาะสมสำหรับเด็กวัยนี้ คือ ของเล่นที่แขวนแกว่งไปมาได้ ถ้ามีเสียงจากของเล่นด้วย เด็กจะสนใจมาก (วิทยุภาพหมายเลข 307 ประกอบด้วย)

เมื่อเด็กเริ่มคลาน เด็กต้องการหัดใช้แขนและมือ ของเล่นสำหรับเด็กวัยนี้จึงควรเป็นของที่ทนทาน ข้างปาได้ และวัยนี้มักจะเก็บของเข้าปาก ดังนั้น ของเล่นที่มีคม หรือเล็กเกินไป หรือเคลื่อนสไลที่เป็นอันตรายจึงไม่ให้เด็กเล่น เพราะจะเป็นอันตรายเมื่อเด็กอมหรือเอาเข้าปาก

เมื่อเด็กเริ่มที่จะเดิน วิ่ง เด็กชอบที่จะปีนป่าย ควรจัดสถานที่ให้เด็กได้ไต่ซำและหาไต่อย่างเต็มที่ การเล่นในช่วงนี้ พ่อแม่สามารถที่จะสอนให้เด็กเล่นของอย่างถนัด รู้จักรักษาและรู้จักเก็บของเป็นที่เป็นที่ทางได้ ในช่วงนี้ควรส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กด้วยของเล่นที่มีกติกา เล่นได้มากกว่าสองคน เขาก็เป็นการฝึกให้เด็กรู้จักเล่นเป็นหมู่คณะ รู้จักแพ้ รู้จักชนะ และอาจจะฝึกการออกกำลังกายไปในตัวด้วย ได้แก่ การเล่น โยนขว้าง มอดูซอนผ้า รีรีข้าวสาร หรือการนั่งเล่นในบ้าน เช่น เสือตกถัง การต่อรูป ถอดอักษร หรือการต่อบล็อกต่าง ๆ เป็นต้น

นอกจากนั้น มีของเล่นที่ส่งเสริมการศึกษา เช่น ดินสอ ภูกัน สมุด และสีต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ควรหัดให้เด็กได้ใช้ (แต่ไม่ควรบังคับให้เขียนหนังสือ) ให้เด็กได้ขีดเขียนไปตามความพอใจ เป็นการสร้างจินตนาการที่ดีได้ และควรปล่อยให้เด็กได้เล่น ดิน หิน หวาย และน้ำแป้ง

โดยสรุปแล้ว การเล่นจะมีส่วนในการส่งเสริมเด็กหลายประการ คือ

- (1) ส่งเสริมให้เด็กมีความสังเกตและไหวพริบ
- (2) ส่งเสริมพัฒนาการทางกาย เช่น ทางกล้ามเนื้อ และการเคลื่อนไหว
- (3) ส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์และสังคม
- (4) ส่งเสริมให้เด็กสนใจในสิ่งรอบตัว
- (5) ส่งเสริมให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์
- (6) ส่งเสริมให้เด็กมีความพร้อมที่จะเรียนหนังสือในเวลาต่อไป
- (7) ส่งเสริมให้เด็กรู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

สิ่งที่สำคัญ คือ พ่อแม่ควรหาโอกาสและแบ่งเวลาเล่นกับลูกบ้าง นอกจากจะเป็นการฝึกให้ลูกได้รู้จักวิธีการเล่นที่ถูกต้องแล้ว ยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวด้วย

5.2.2 กิจกรรมที่ 2

ก่อนขึ้นกิจกรรมนี้ ควรให้พ่อแม่เตรียมข้าวสาคูเหลือใช้ในบ้าน ที่ตนคิดว่าน่าจะนำมาประดิษฐ์เป็นของเล่นสำหรับลูกของตนได้มาด้วย

ให้ผู้เข้ารับการอบรมช่วยกันคิดว่า จะใช้กลองกระดาด ฆ้องกระดาด ทางมะพร้าว กานกลวย ปล้องไม้ไผ่ และกะลามะพร้าว มาประดิษฐ์เป็นของเล่นอย่างไร เมื่อให้แต่ละคนลองทำดูแล้ว ผู้ทำการอบรม แสดงตัวอย่างของเล่นที่ประดิษฐ์จาก ลูกพลาสติก ลูกกระดาด กานกลวย ใบมะพร้าว กะลามะพร้าว ปล้องไม้ไผ่ และสาธิตการพบกระดาดเป็นรูปต่าง ๆ สำหรับให้เด็กเล่น โดยเสนอแนะว่าเด็กในวัยใด ควรเล่นของเล่นประเภทใด พร้อมให้ดูภาพประกอบ (ภาพหมายเลข 308 ซึ่งแจกแก่ผู้เข้ารับการอบรม)

5.3 อุปกรณ์

5.3.1 ข้าวสาคูเหลือใช้ในบ้าน ข้าวสาคูที่หาง่ายในท้องถิ่น และตัวอย่างของเล่นซึ่งประดิษฐ์จากสิ่งวัสดุเหล่านี้ ใช้ประกอบการปฏิบัติในกิจกรรมที่ 2

5.3.2 ภาพแสดงการเล่นของเด็กเล็ก เป็นภาพที่นำมาจากหนังสือการเล่นของเด็กภาคกลาง ของคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี (เป็นภาพหมายเลข 307) ใช้ประกอบการสนทนาในกิจกรรมที่ 1

5.3.3 ภาพหมายเลข 308 เป็นภาพของเล่นสำหรับเด็ก แจกผู้เข้ารับการอบรม ใช้ประกอบการกิจกรรมที่ 2

5.3.4 เพลง "เล่นให้เป็นประโยชน์" ซึ่งเปิดก่อนการอบรมและพักระหว่างการอบรม โดยมีเนื้อเพลง ดังนี้

มาซิ มาเล่นกัน ปั่นดินน้ำมันกันดีไหมหนา
หรือหนอยากเล่นมอดูซ่อนผ้า หรือเล่นसानตะกร้ากระบุงก็ดี
เล่นसानตะกร้ากระบุงเข้าที่ (เข้า)

5.4 การประเมินผล

5.4.1 ประเมินจากการสอบถามในขณะที่ทำการอบรม เกี่ยวกับ ความสำคัญของการเล่น ความสำคัญด้านการส่งเสริมพัฒนาการ และของเล่นสำหรับเด็กที่มีประโยชน์

5.4.2 ประเมินจากของเล่นที่ผู้เข้ารับการอบรมประดิษฐ์ขึ้น ว่าสามารถทำให้ลูกเล่นได้เหมาะสมกับวัยของลูกตนหรือไม่ หรือประดิษฐ์สำหรับเด็กวัยใด

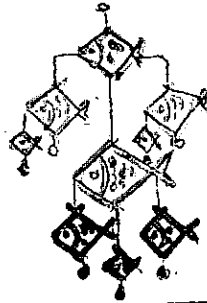
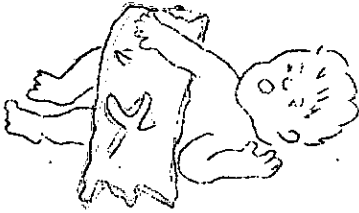
5.5 หนังสืออ่านประกอบ

หนังสือ เล่นกับเด็ก ของเบญจา แสงมลิ องค์การการศึกษาศา

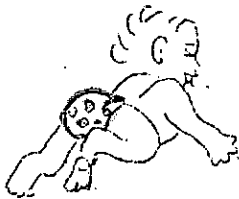
หนังสือ วิธีพิชิตและตัดกระดาษ ของประเทิน มหาขันธ์ องค์การการศึกษาศา

เอกสารและหนังสือทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับ การสร้างของเล่นสำหรับเด็ก

๑, ๒, ๓, ๔
ของเล่นสำหรับเด็ก

ของเล่นทำด้วย
เชือก หนังสติ๊ก
ถ้ามีเสียงก็ยิ่งจะดี

ของเล่นมีเสียง

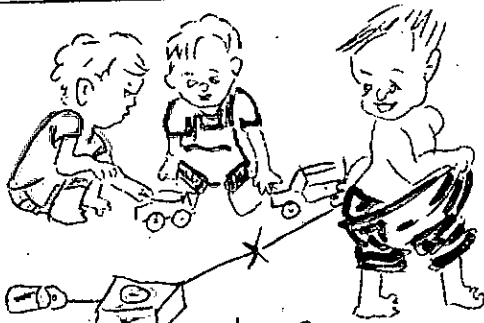
ของเล่นมีเสียง

ตุ๊กตา

ลูกบอลเล็ก ๆ

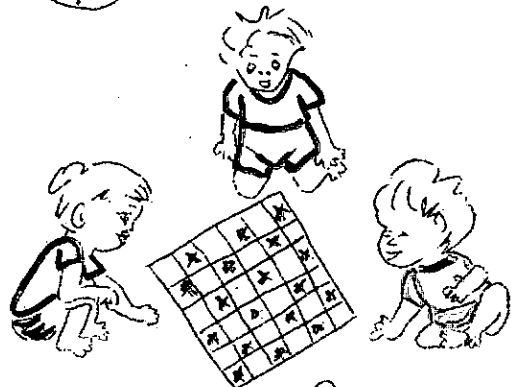
ของที่ลากเล่นได้

ของเล่นใช้เตะ

ของเล่นที่ใช้ตีบอล

ของเล่นมีกติกา

ของเล่นที่ใช้ได้ก็มีความคิดริเริ่ม

6. เรื่อง "เพลงสำหรับเด็กเล็ก"

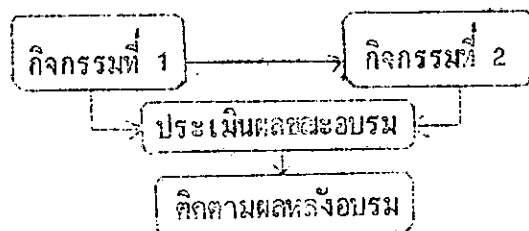
6.1 จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

6.1.1 การอบรมเรื่องนี้จะทำให้ผู้เข้ารับการอบรมตระหนักถึงความสำคัญของเพลงสำหรับเด็กเล็ก

6.1.2 แสดงหรือบอกหลักเกณฑ์ในการเลือกเพลงสำหรับเด็กเล็กได้

หัวข้อของเนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	วิธีการประเมินผลผู้เข้าอบรม
1. ความสำคัญของเพลงสำหรับเด็กเล็ก	1. ร่วมกันบอกเพลงสำหรับเด็กเล็กที่ร้องอยู่ในท้องถิ่นหรือเพลงที่ลูกของตนชอบร้อง	1. ประเมินจากข้อสรุปและการรวมอภิปรายในขณะอบรม
2. เพลงสำหรับเด็กเล็กที่มีอยู่ในท้องถิ่น	2. สืบเสาะตามหัวข้อของเนื้อหา	2. ติดตามผลหลังจากการอบรม
3. การเลือกเพลงให้เด็กเล็กร้อง	3. ร่วมกันสรุปถึงหลักเกณฑ์ในการเลือกเพลงให้เด็กเล็กร้อง	

6.2 ขั้นตอนในการดำเนินการ

6.2.1 กิจกรรมที่ 1

ให้ผู้เข้ารับการอบรมร่วมกันบอกเพลงที่ลูกของตนชอบร้อง และเพลงที่มีอยู่ในท้องถิ่นซึ่งเป็นเพลงสำหรับเด็กเล็ก และร่วมกันพิจารณาเนื้อเพลงของแต่ละเพลงว่าต้องการให้เด็กเกิดอะไรบ้าง เช่น บางเพลงอาจจะสอนให้เด็กรู้จักสัตว์ประเภทต่าง ๆ บางเพลงสอนให้เด็กเป็นคนดี บางเพลงมีทำนองไพเราะน่าฟัง และร่วมกันสรุปว่า เพลงสำหรับเด็กเล็ก รวมทั้งเพลงกล่อมเด็กมีประโยชน์และมีความสำคัญอย่างไรบ้าง

- ประโยชน์และความสำคัญของเพลง

- (1) ส่งเสริมพัฒนาการการฟังและภาษาของเด็ก
- (2) สร้างความบันเทิง และความสนุกสนานให้แก่เด็ก

(3) สามารถที่จะสอดแทรกคุณธรรมที่ต้องการให้เกิดแก่เด็กไว้ในเนื้อเพลงได้

(4) การให้เด็กได้รู้จักทำนองและจังหวะของเพลง จะทำให้เด็กมีพัฒนาการทางสติปัญญาได้ทางหนึ่ง และการให้เด็กได้รู้จักการร้องจังหวะ การร้องให้ถูกทำนองเท่ากับเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตที่มีการจัดจังหวะในการเรียน การทำงาน และการจัดจังหวะของชีวิตได้ถูกต้องด้วย

6.2.2 กิจกรรมที่ 2

ผู้เข้ารับการอบรมและผู้ทำการอบรมร่วมกันพิจารณาเนื้อเพลงสำหรับเด็ก โดยเปิดเพลงซึ่งเป็นเพลงสำหรับเด็กให้ฟังก่อน เพื่อพิจารณาว่า เพลงแบบใดควรเป็นเพลงสำหรับเด็กเล็ก และควรเลือกเพลงให้เด็กร้องให้เหมาะสมกับวัยด้วย

หลักเกณฑ์ในการเลือกเพลงสำหรับเด็กเล็ก

- (1) เป็นเพลงที่มีทำนองสนุกสนาน เราใจ
- (2) มีเนื้อหาของเพลงในการสร้างเสริมการทำความคิด หรือแนะนำให้มีการปฏิบัติที่ดี
- (3) เนื้อร้องไม่ยาวนัก และใช้คำง่ายๆ เป็นส่วนใหญ่
- (4) เป็นเพลงที่สามารถจำทำนองได้ง่าย

6.3 อุปกรณ์

เพลงสำหรับเด็กที่ได้นำมาเปิดในการอบรมเรื่องต่าง ๆ ของแต่ละหน่วย การอบรม และเพลงสำหรับเด็กเพลงอื่น ๆ ซึ่งมีผู้แต่งไว้ โดยเลือกเนื้อเพลงให้เหมาะสมกับการปฏิบัติและการดำเนินชีวิตในชุมชน

6.4 การประเมินผล

6.4.1 ประเมินจากการรวมสนทนา และการเลือกเพลงสำหรับเด็กแต่ละวัย รวมทั้งการคิดแต่งเพลงเองสำหรับลูกของตน

6.4.2 ติดตามการนำไปใช้หลังการอบรม

7. เรื่อง "นิทานสำหรับเด็กเล็ก"

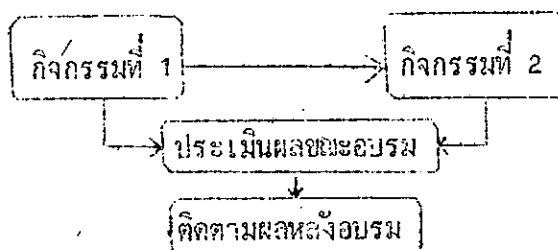
7.1 จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

7.1.1 การอบรมเรื่องนิทานที่จะให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ตระหนักถึงความสำคัญของนิทาน และการเลือกนิทานเพื่อเล่าให้เด็กเล็กฟัง

7.1.2 แสดงหรือบอกหลักเกณฑ์ในการเลือกนิทานเพื่อเล่าให้เด็กเล็กฟัง

หัวข้อของเนื้อหาการอบรม	กิจกรรมและวิธีการอบรม	วิธีการประเมินผลผู้เข้าอบรม
1. ความสำคัญของนิทานสำหรับเด็ก 2. นิทานสำหรับเด็กที่มีอยู่ในท้องถิ่น 3. การเลือกนิทานเพื่อเล่าให้เด็กฟัง	1. ร่วมกันบอกนิทานและเนื้อเรื่องนิทานสำหรับเด็กเล็กที่มีอยู่ในท้องถิ่น 2. สนทนาตามหัวข้อของเนื้อหา 3. ร่วมกันสรุปถึงหลักเกณฑ์ในการเลือกนิทาน เพื่อเล่าให้เด็กเล็กฟัง	1. ประเมินจากการรวมอภิปรายและรวมสรุปในขณะอบรม 2. ติดตามผลหลังจากการอบรม

7.2 ขั้นตอนในการดำเนินการ

7.2.1 กิจกรรมที่ 1

ให้ผู้เข้ารับการอบรมร่วมกันบอกนิทานและเนื้อเรื่องของนิทานในท้องถิ่น ที่เล่าให้เด็กเล็กฟัง โดยร่วมกันพิจารณานิทานของนิทานว่านิทานแต่ละเรื่องต้องการให้เด็กเกิดอะไรบ้าง เช่น นิทานอีสป ซึ่งสอนคุณธรรมในด้านต่าง ๆ ให้แก่เด็ก นิทานสำหรับเด็กหลังขวบ หรือนิทานเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยง ฯลฯ และสรุปให้เห็นถึงประโยชน์ของนิทาน และ ความสำคัญของนิทานสำหรับเด็ก

-- ประโยชน์และความสำคัญของนิทาน

(1) สร้างความสนุกสนานและความเพลิดเพลินให้แก่เด็ก

- (2) ส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาให้แก่เด็ก
- (3) ส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาและความสร้างสรรค์
- (4) สามารถที่จะสอดแทรกคุณธรรมที่ต้องการให้เกิดแก่เด็ก

ไว้ในเนื้อหาของนิทาน

- (5) ทำให้เด็กมีความรู้รอบตัวในการฟังเรื่องราวต่าง ๆ

จากนิทาน

7.2.2 กิจกรรมที่ 2

เปิดเทปนิทานสำหรับเด็กเรื่อง รุ่งกิ่นน้ำ และโรคของมัน ให้ผู้เข้ารับการอบรมฟัง เป็นนิทานที่อธิบายถึงเรื่องของรุ่งกิ่นน้ำ และเรื่องของมันที่เป็นผีเสื้อ และร่วมกันสรุปว่านิทานสำหรับเด็กควรมีลักษณะอย่างไร และเรื่องที่ยกมาเป็นตัวอย่างมีประโยชน์ในทางใด

- หลักเกณฑ์ในการเลือกและการแตงนิทานสำหรับเด็ก

- (1) เป็นเรื่องที่มีจุดมุ่งหมายที่จะให้เกิดประโยชน์ต่อเด็ก
- (2) ใช้ภาษาสุภาพ และเป็นภาษาที่เด็กเข้าใจง่าย
- (3) เนื้อเรื่องมีความสนุก ชื่นเต้น และตัวเอกของเรื่องควรเป็นคนดีและประพฤติดี
- (4) มีการสอดแทรกการสอนคุณธรรมและการปฏิบัติตนที่ดีด้วย
- (5) ไม่สร้างเรื่องให้หลงมจาย และเรื่องที่เป็นไปไม่ได้

นอกจากนี้ พ่อแม่อาจจะใช้นิทานเป็นเครื่องมือหนึ่งในการสั่งสอนคุณธรรม หรือแนะนำให้เด็กปฏิบัติตัวตาม รวมทั้งการใช้นิทานระจัดความกลัวอย่างไม่มีเหตุผลของเด็กได้โดยการแต่งเรื่องให้ตัวเอกของเรื่องมีลักษณะที่ไม่ดีเหมือนกับเด็กของตนในตอนคนเรื่อง และค่อย ๆ คำเนินเรื่องให้จบลงด้วยการที่ตัวเอกนั้นมีลักษณะและความประพฤติที่เหมาะสม และไม่กลัวในสิ่งที่ไม่ใช่เหตุผลอีก

7.3 อุปกรณ์

เทปนิทานสำหรับเด็ก เรื่อง รุ่งกิ่นน้ำ และโรคของมัน โดย คณะจัดทำหนังสือนิทานสำหรับเด็ก องค์การการศึกษาศุุศล

7.4 การประเมินผล

7.4.1 ประเมินจากการร่วมเสนอความคิดและรวมอภิปรายในเรื่องของสำคัญของนิทาน และหลักเกณฑ์ในการเลือกนิทาน

7.4.2 ติดตามผลผู้เข้ารับการอบรมในเรื่องการเล่านิทานให้เด็กของตน หลังจากการอบรมไปแล้ว

7.5 หนังสือและเอกสารประกอบ

หนังสือ "ชุดนิทานสำหรับเด็ก" ขององค์การยูเนสโก
นิทานสำหรับเด็กที่มีอยู่ในนิตยสารรายสัปดาห์ทั่วไป

แบบประเมินผลการอบรมในหน่วยที่ 3

เนื้อหาการอบรม	ตรงกับที่ต้องการ		สามารถเข้าใจ		นำไปปฏิบัติได้	
	มาก	น้อย	มาก	น้อย	มาก	น้อย
1. การส่งเสริมพัฒนาการในวัยเด็กเล็ก						
2. การเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม						
3. การฝึกให้เด็กมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ และสามารถพึ่งตนเอง						
4. การใหรางวัลและการลงโทษเด็กเล็ก						
5. การเล่นของเด็กเล็ก						
6. เพลงสำหรับเด็กเล็ก						
7. นิทานสำหรับเด็กเล็ก						

ขอเสนอแนะที่ควรแก้ไข

กิจกรรมและวิธีการอบรม	ฟังพอใจ		ทำให้เข้าใจ	
	มาก	น้อย	มาก	น้อย
1. เสนอภาพประกอบการบรรยาย				
2. เสนอหัวข้อให้ร่วมกันสนทนาและอภิปราย				
3. แสดงบทบาทสมมติตามหัวข้อที่กำหนดให้				
4. ร่วมกันบอกเล่าสิ่งต่าง ๆ และร่วมกันสรุปการสนทนา				
5. ให้ผู้เข้ารับการอบรมปฏิบัติตามและสร้างสิ่งต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้				

ขอเสนอแนะที่ควรได้รับการแก้ไข

วิธีการประเมินผล	พึงพอใจ	
	มาก	น้อย
1. การสอบถามเป็นรายบุคคลระหว่างการอบรม		
2. การสอบถามเป็นรายบุคคลหลังการอบรม		
3. ไม่มีการสอบถามอะไรเลย		

ข้อเสนอแนะที่ควรแก้ไข

.....

หมายเหตุ

1. ความพึงพอใจในระยะเวลาในการอบรม (1) มากไป (2) เหมาะสม (3) น้อยไป
2. ความพึงพอใจในผู้ทำการอบรม โดยสอบถามว่าควรมีการปรับปรุงอย่างไรเกี่ยวกับผู้ทำการอบรม และการอบรมในเรื่องต่าง ๆ ของแต่ละหน่วยการอบรม

การประเมินจรรยาบรรณความเข้าใจ และการปฏิบัติตน

1. ผู้ทำการอบรมดำเนินการประเมินในขณะทำการอบรมในแต่ละเรื่อง โดยกำหนดให้ผู้เข้ารับการอบรมมีพฤติกรรมตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม คือ

1.1 ผู้เข้ารับการอบรมแสดงหรือบอกสิ่งเหล่านี้ได้ถูกต้อง ในขณะทำการอบรม

1.1.1 ความสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการแก่เด็กวัยก่อนเรียน

1.1.2 ผลเสียของการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม

1.1.3 ตัวอย่างของการฝึกหัดเด็กวัยก่อนเรียนที่ถูกต้อง

1.1.4 จุดมุ่งหมายและหลักในการให้รางวัลและการลงโทษเด็กเล็ก

1.1.5 ประโยชน์ของการเล่น ของเล่น เพลง และนิทานสำหรับเด็กเล็ก

1.2 ผู้เข้ารับการอบรมปฏิบัติสิ่งเหล่านี้ได้ถูกต้อง ในขณะทำการอบรม

1.2.1 แสดงให้เห็นว่าลักษณะการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสมของพ่อแม่เป็นอย่างไร และพฤติกรรมใดของผู้ใหญ่ที่ยับยั้งการพัฒนาร่างกายของเด็กเล็ก

1.2.2 แสดงวิธีการฝึกหัดเด็กเล็กได้ถูกต้อง

1.2.3 แสดงวิธีการให้รางวัล และการลงโทษเด็กเล็กได้ถูกต้อง

1.2.4 สร้างของเล่น และเสนอวิธีการเล่นสำหรับเด็กได้เหมาะสม

กับวัยของเด็กแต่ละวัย โดยใช้วัสดุที่หาง่ายและวัสดุที่เหลือใช้ในท้องถิ่น

2. ผู้ทำการอบรมติดตามผลการอบรมในด้านต่าง ๆ โดยกำหนดให้ผู้เข้ารับการอบรมมีพฤติกรรมตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม คือ ติดตามผลการอบรมเลี้ยงดูเด็กในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การกำหนดให้เป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับลูก การให้รางวัลและการลงโทษลูก การฝึกหัดให้ลูกมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ และพึ่งตนเอง รวมทั้งการส่งเสริมให้ลูกเล่นในสิ่งที่มีประโยชน์และสิ่งส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็ก

ภาคผนวก จ.

เครื่องมือ และวิธีวัดระดับโภชนาการ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นางสาว นิภา ทองไทย
วัน เดือน ปีเกิด 29 พฤศจิกายน 2495
สถานที่เกิด โรงพยาบาลหญิง กรุงเทพฯ
ที่อยู่ปัจจุบัน 200/576 เมืองทองนิเวศน์ 2 ถนนพัฒนาการ ประเวศ
พระโขนง กรุงเทพฯ 10110
ประวัติการศึกษา ปีการศึกษา 2510 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
จากโรงเรียนสตรีวรนาถ เทเวศร์
ปีการศึกษา 2512 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนกวิทยาศาสตร์
จากโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา
ปีการศึกษา 2518 วิทยาศาสตร์บัณฑิต (จิตวิทยา) เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง
สาขาจิตวิทยาสังคม จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง
ปีการศึกษา 2520 พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)
สาขาการบริหารงานบุคคล จากสถาบันบัณฑิต
พัฒนบริหารศาสตร์ (นิถา)
ปีการศึกษา 2525 การศึกษามหาบัณฑิต (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร)
จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
ประวัติการทำงาน พ.ศ. 2518-ปัจจุบัน อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

หลักสูตรการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน

สำหรับ

พ่อแม่ในชุมชนเกษตรกรรมชนบท

บทคัดย่อ

ของ

นิภา ทองไทย

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปัทธ

มิถุนายน 2525

การวิจัยนี้ มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อพัฒนาหลักสูตรสำหรับพ่อแม่ในชุมชนเกษตรกรรมชนบท ให้มีความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนให้ถูกต้อง

การวิจัยแบ่งออกเป็นสี่ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่หนึ่ง ผู้วิจัยสำรวจชุมชน เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการของคนในชุมชน เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน โดยดำเนินการสำรวจชุมชนเกษตรกรรมชนบทในอำเภอ มหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม และสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นพ่อแม่ของเด็กวัยก่อนเรียนในชุมชน ซึ่ง สุ่มมาจำนวน 30 คน พบว่า พ่อแม่ของเด็กวัยก่อนเรียนมีความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติตน ไม่ถูกต้องในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการโภชนาการ การป้องกันรักษาโรคเด็ก การบำรุงรักษาพื้นที่ และการส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็ก

ขั้นตอนที่สอง ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาโครงสร้างหลักสูตร โดยกำหนดให้หลักสูตรมีองค์ประกอบ สำคัญ ได้แก่ สภาพปัญหาและความจำเป็นของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร และหน่วยการอบรม ซึ่งแต่ละหน่วยประกอบด้วย จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เนื้อหาการอบรม กิจกรรมและวิธีการอบรม และ วิธีประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม

การสร้างและพัฒนาหลักสูตร ดำเนินการโดยพิจารณาสภาพปัญหาและความ ต้องการของชุมชนจากข้อมูลที่ได้รับในขั้นตอนที่หนึ่ง ประกอบกับการพิจารณานโยบายของชาติ มา กำหนดเป็นจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ส่วนการกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ในแต่ละหน่วยการอบรมนั้น กำหนดโดยยึดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นหลัก

โครงสร้างหลักสูตรที่ได้กำหนดขึ้นนี้ ผู้วิจัยได้เรียนขอให้ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านจิตวิทยาพัฒนาการ ด้านการให้การศึกษาผู้ใหญ่ และด้าน การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน จำนวน 20 ท่าน ประเมินความสอดคล้องภายในองค์ประกอบ ของหลักสูตร จากการประเมินพบว่า องค์ประกอบส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกันอยู่ในระดับสูง และบางส่วนควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข ซึ่งผู้วิจัยได้นำผลจากการประเมินและข้อเสนอแนะของ ผู้เชี่ยวชาญมาพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรต่อไป

ขั้นตอนที่สาม ผู้วิจัยนำหลักสูตรไปทดลองใช้ในกลุ่มตัวอย่างในชุมชนที่ได้สำรวจไว้ในขั้นตอนที่หนึ่ง โดย ทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 14 คน ปรากฏผลของการทดลองใช้ คือ กลุ่มทดลองที่ได้รับการ

อบรมตามหลักสูตร มีความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติได้ถูกต้องมากกว่าก่อนการอบรม และมากกว่ากลุ่มควบคุมซึ่งเป็นกลุ่มที่ไม่ได้รับการอบรม

การประเมินการใช้หลักสูตร โดยผู้ให้หลักสูตรซึ่งได้แก่ผู้ทำการอบรมและผู้เข้ารับการอบรม ประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบภายในหน่วยอบรม ปรากฏผลการประเมิน ดังนี้

(1) เนื้อหาการอบรมมีความเหมาะสมและเป็นที่ต้องการของผู้เข้ารับการอบรม
เรียงตามลำดับ คือ เนื้อหาความรู้ทางโภชนาการ ด้านการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียน และด้านการป้องกันรักษาสุขภาพอนามัย

(2) กิจกรรมและวิธีการอบรมที่เหมาะสมและเป็นที่ต้องการของผู้เข้ารับการอบรม
เรียงตามลำดับ คือ การบรรยายโดยมีภาพประกอบ การแสดงตัวอย่างจริง และการสาธิตปฏิบัติไปพร้อมกัน

(3) วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรมที่เหมาะสม คือ การประเมินในขณะที่ทำการอบรม และการติดตามผลหลังการอบรมแล้ว

นอกจากนี้ จากการทดลองใช้หลักสูตร พบปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้หลักสูตร คือ การอบรมในช่วงเวลาที่ไม่เหมาะสม ความเคยชินของผู้เข้ารับการอบรมที่ขัดแย้งกับความรู้ที่ถูกต้อง และปัญหาด้านการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้อบรม สำหรับปัจจัยที่ส่งเสริมการใช้หลักสูตร คือ ความร่วมมือของผู้นำชุมชน และความพร้อมของผู้เข้ารับการอบรม

ขั้นตอนที่สี่ ผู้วิจัยพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน สำหรับพ่อแม่ในชุมชนเกษตรกรรมชนบทสำเร็จเรียบร้อยแล้ว ได้หลักสูตรที่มีองค์ประกอบสำคัญ คือ สภาพปัญหาและความจำเป็นของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เนื้อหาการอบรม กิจกรรมและวิธีการอบรม และวิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม โดยมีรายละเอียดขององค์ประกอบต่าง ๆ ครอบคลุมความรู้และการปฏิบัติตนเกี่ยวกับ การโภชนาการ การป้องกัน และการรักษาสุขภาพอนามัย และการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียน ซึ่งรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบสามารถยึดหยุ่นได้ตามสภาพความแตกต่างของชุมชน และพื้นฐานความพร้อมของผู้เข้ารับการอบรม

A CURRICULUM OF THE PRE-SCHOOL CHILD-REARING
FOR
THE PARENTS IN RURAL AGRICULTURAL COMMUNITIES

AN ABSTRACT

BY

NIPA THONGTHAI

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Doctor of Education degree
at Srinakharinwirot University

June 1982

The main purpose of the study was to develop the curriculum for child-rearing practices for parents in the rural agricultural communities. This curriculum would help the parents to learn properly what and how to socialize their pre-school children.

In the first step, the author primarily investigated the problem of child-rearing practices including what the community was lacking for pre-school children in the rural agricultural area at amphur Maharaj, in Ayuthaya province. The sample group of 30 parents of pre-school children were interviewed. The results indicated that the parents had not enough knowledge about child-rearing and developed undersirable practices for pre-school children in many areas such as : child-nutrition, child-health care and preventions , dental care , and other developmental aids for pre-school children.

In the second step, the author wrote out the structure of the curriculum program. The important components of the program were problems and necessity of the curriculum, objectives (general and specific objectives), and the units of training sections. Each section consisted of behavioral objectives, contents of the program, activities and method of training, and an evaluation.

From the primary interviewing data and the National development policy, the curriculum perspective was developed. Several components in each unit of training program were determined in accordance with the objectives of the curriculum.

The first draft of the curriculum program was evaluated by 20 of the specialists from four related fields of the study (curriculum, development, developmental psychology, adult education, and pre-school child-rearing practices). The high-level internal consistency between each component was found, though a few parts needed to be revised.

In the third step, the first pilot study of the curriculum was introduced to 14 subjects. It was found that the experimental group thereafter a better knowledge and understanding about the right child-rearing practices than before, even better than the control group.

The curriculum evaluation obtained through the joint efforts of the trainees and the trainer to determine the practicability of the contents within the training units indicated the following facts:

(1) The advisability of training contents priority desirable for the trainees were in the following order : the contents of nutrition components, the developmental aids for young children, and child-health care and prevention.

(2) The advisability of the activities and training methods desirable for the trainees were in the following order : audio-visual lecturing, object-lesson exemplifying, and practical method demonstration.

(3) The trainees evaluation process by the trainer included both the one during the training course and the follow-up of the results thereafter.

Besides, from the experimental basis of the course, a number of obstacles have been discovered there from. These included : unsuitable time for the training, the conflicts between the trainee habits and right knowledge, and the problem of the allowance paid to the trainees. The facts that encouraged the development of the curriculum program were the co-operation of community leaders and the readiness of the trainees.

In the fourth step, the development of the curriculum for pre-school child-rearing practices for the parents in the rural agricultural communities was finalised. This curriculum is composed of different programs on the problems and necessity of the curriculum, the objectives of the curriculum, the behavioral objectives, the contents of the training program, the activities and the method of training , and the evaluation methods. Details of the components cover the knowledge and the practices about child nutrition, child-health care and prevention, and other developmental aids for pre-school children. These detail of each component should be flexible, varying with the different circumstances rural communities and the readiness of the participants themselves.